

تەفسیری رەوان

بۆ تیگە‌یشتنی قورئان

بەرگی [۱۰]

نووسینای

سە‌لا مە‌حمودى گە‌لا‌لە‌یى

جزمى [۲۰]

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

تەفسیری رەوان

بۆ تیگە‌یشتنی قورئان

بەرگی دەیه‌م

نوسینی

مە‌لا مە‌حموودی گە‌لا‌ئە‌یی

جزمی (۲۰)

بسم الله الرحمن الرحيم

❁ تەفسىرى رەۋان بۇ تىگە يىشتىنى قورئان .

❁ نوسىنى : مەلا مەحمۇدى گەلەلىي .

❁ چاپى يەكەم .

❁ چاپخانى ئۆفسىتى تىشك .

❁ تىراژ: (۵۰۰) دانە .

❁ ژمارەى سپاردن : (۳۶۹) ى سالى ۲۰۰۲ .

❁ مافى چاپکردنەۋەى پارىژراۋەو تەنھا ھى نوسەرە .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نگه گانی تاک و تنه نهای خود او نیشانه ی ده سه لاتی بی سنووری

قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ

عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى ۚ ءَلَلَهُ خَيْرٌ أَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿۵۹﴾

أَمَّنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ
مَاءً فَأَنْبَتْنَا بِهِ حَدَائِقَ ذَاتَ بَهْجَةٍ مَا كَانَ لَكُمْ

أَنْ تُنْبِتُوا شَجَرَهَا ۚ ءَلَلَهُ مَعَ اللَّهِ بَلْ هُمْ قَوْمٌ يَعْدِلُونَ ﴿۶۰﴾

أَمَّنْ جَعَلَ الْأَرْضَ قَرَارًا وَجَعَلَ خِلَالَهَا أَنْهَارًا وَجَعَلَ لَهَا
رَوَاسِيَ وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا ۚ ءَلَلَهُ مَعَ اللَّهِ بَلْ

أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿۶۱﴾

وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ ۚ ءَلَلَهُ

مَعَ اللَّهِ قَلِيلًا مَا نَذَكَّرُونَ ﴿۶۲﴾

ظَلُمْتَ الْبِرَّ وَالْبَحْرَ وَمَنْ يُرْسِلُ الرِّيحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ

رَحْمَتِهِ ۚ ءَلَلَهُ مَعَ اللَّهِ تَعَالَى اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿۶۳﴾

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 أَئِلَٰهَةٌ مَعَ اللَّهِ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشودا چیرۆکی چوار پێغه مبه‌ری
 له‌ گه‌ڵ نه‌ته‌وه‌ کانیان دا بۆ گیرایه‌وه‌، باسی له‌ ناو بردنی ئەو نه‌ته‌وانه‌ و جو‌ری
 له‌ ناو بردنه‌ که‌یانی بۆ کردین: که‌ به‌ هۆی هاوه‌لدانان بۆ خوداو بته‌رستی و
 هه‌لگه‌رانه‌وه‌ له‌ سروشت و فره‌مانی پەرۆردگارو سوور بوون له‌ سه‌ر کارو کرده‌وه‌
 قیژه‌ونه‌ کانیان، خودا به‌ غه‌زه‌بی خۆی ریشه‌ کێشی کردن.. ئەجار به‌ لگه‌ی جو‌راو
 جو‌ری هێنانه‌وه‌ له‌ سه‌ر ده‌سه‌لاتی به‌ رفرا‌نی و یارمه‌تیدانی پێغه‌مبه‌رانی به‌ سه‌ر
 دوژمنه‌ کانیان دا، فره‌مانی به‌ پێغه‌مبه‌رو خۆشه‌ویستی خۆی چه‌زهره‌تی (محمد) ﷺ
 کرد: که‌ شوکرو سوپاسی خودا بکا له‌ سه‌ر ئەو نیعمه‌ تانه‌و دروود بنی‌ری بۆ سه‌ر
 گیانی ئەو پێغه‌مبه‌ره‌ رێزدارانه‌: که‌ له‌ پێناو گه‌یاندنی په‌یامی یه‌زدان دا
 که‌ مه‌ترخه‌ مییان نه‌ کردو به‌ لیته‌اتوویی ئه‌رکی سه‌رشانی خۆیان نه‌ نجام دا. ئەجار
 ره‌دی بته‌رسته‌ کانی دایه‌وه‌و جو‌ره‌ها به‌ لگه‌و نیشانه‌ی به‌ هی‌زو پته‌وی هێنانه‌وه‌
 له‌ سه‌ر تاكو ته‌نهایی زاتی پاکی و ده‌سه‌لاتی ره‌هاو بی سنووری له‌ دروستکردن و
 به‌ دیه‌یتان دا...!

ده‌ فره‌موی: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئە‌ی موچه‌مه‌د! بلی سوپاس بۆ خودایه‌، چه‌مدو
 سوپاسی خودا بکه‌ له‌ سه‌ر ئەو هه‌موو نیعمه‌ ته‌ مه‌زن و جو‌راو جو‌رانه‌ی: که‌ له‌ ژماره‌
 نایه‌ن و به‌ به‌نده‌ کانی خۆی به‌ خشیون، هه‌روه‌سا سوپاسی خودا بکه‌ له‌ سه‌ر
 تایبه‌ ته‌ندیی زاتی پاکی به‌و صیغه‌ ته‌ به‌رزو شکۆمه‌ندیانه‌ی پێنانه‌وه‌ (متصف) ه.
 به‌و ناوه‌ جوانانه‌ی که‌ هه‌نی و هاواری لی ده‌کری پێیان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
 اصْطَفَىٰ﴾ ئە‌ی موچه‌مه‌د! دروود بنی‌ره‌ بۆ سه‌ر گیانی پاکی ئەو به‌ندانە‌ی خودا: که‌
 هه‌لی بژاردون بۆ فروستاده‌یی و په‌یامی خۆی پێدا ناردوون بۆ سه‌ر به‌ره‌ی ئاده‌میزاد،

که: که نه نجام دراوه به گویره‌ی بیرو بۆچونی ئەوانه: که پێیان وایه: بته‌کانیان سودو قازانجیان پێ ده‌گه‌یه‌ن!!!

بۆیه پێغه‌مبەر ﷺ هه‌رکاتێ ئەم نایه‌ته‌ی ده‌خوێنده‌وه ده‌یفه‌رموو: (بل الله خير وابقى واجل واجل واکرم).

ئەجار سیاقه‌که له‌سه‌رزه‌نشست و لۆمه‌ی کورت ئاساوه ده‌گوێزێته‌وه بۆ ره‌ددانه‌وه‌یه‌کی درێژو تێرو ته‌سه‌ل و پڕ به‌لگه، له‌پرسیاری ئینکار ئامێزه‌وه ده‌گوێزێته‌وه بۆ پرسیاریکی تر: که‌له‌واقیعی بوونه‌وه‌ر هه‌ڵیده‌ستینی و به‌چاوی خۆیان دیاره‌کانی ده‌بینن، له‌روانگه‌ی به‌لگه‌ی جیا جیاوه ره‌دی بته‌رسته‌کان ده‌داته‌وه‌و ئەوه ده‌چه‌سپینی: که په‌روه‌ردگار خودایه‌کی تاک و ته‌نهاو بێ هاوه‌له، خاوه‌ن تواناو ده‌سه‌لاتی ره‌هایه، ده‌توانێ هه‌موو شتێک بکا، هه‌یچی لی عاسی نابێ، هه‌موو نیعمه‌تێک له‌وه‌وه‌یه‌و ئەو ره‌خساندونی، ده‌ی ئەوانه به‌چ عه‌قڵێک به‌ندایه‌تی بۆ شتێک ده‌که‌ن که هه‌یچ شتێکی له‌ده‌ست نایه!!

ده‌فه‌رموی: ﴿أَفَمِنْ خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا بِهِ حَدَائِقَ ذَاتِ بَهْجَةٍ مَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُنْبِتُوا شَجَرَهَا﴾ ئایا بته‌رستی و عیباده‌تکردن بۆ ئەو شتانه‌ی سودو قازانجیان به‌ده‌ست نیه باشه یان عیباده‌تکردن بۆ خودایه‌ک: که به‌دیهێنه‌ری ئاسمانه‌کانه به‌و هه‌موو جوانی و به‌رزێ و فراوانییه‌وه له‌گه‌ڵ ئەو چه‌مکه ته‌ستێره مانگو خۆره‌ی له‌فه‌له‌ک و جه‌مسه‌رو هه‌ڵه‌کانیاندا دین و ده‌چن؟؟ هه‌روه‌ها زه‌وی دروستکروه به‌و شێوه‌ی بگونجی بۆ تێدا ژیان، کێوو دۆڵ و سارای تێدا ره‌خساندن، ئەجار له‌ئاسمانه‌وه بارانمان بۆ سه‌ر باراندوه دره‌خت و ره‌وه‌کمان تێدا رواندن! ئەگه‌ر باران نه‌بوايه نه‌ده‌پوان، ده‌ریاو زێ و چۆم و کانیاو و بیرو شه‌لامان تێدا ره‌خساندن، باخچه‌و باغو دارستانمان تێدا خوڵقاندوه، به‌روبووم و دانه‌وێله‌مان تێدا به‌دی هێناوه، جۆره‌ها ئازله‌و گیانله‌به‌ری تێدا دروست کردوه، ئەمانه هه‌موویان بۆ به‌رژه‌وه‌ندیی ئێوه‌ی ئاده‌میزاده، بۆ دابین بوونی رزق و رۆژی ئێوه‌یه، بۆ ژیاخۆشی و له‌زه‌ت و هه‌رگرتنی ئێوه‌یه، خۆ ئەگه‌ر په‌روه‌ردگار ئەو گیاو و گژو دارو

دره خته ی بۆ ئیوه نه خوئقاندايه، كه ی ئیوه دارای نه وه تان هه بوو بیانپوینن؟؟ ئیوه ده سه لاتتی به دیهیتانی چله گیایه کتان نیه و دارای خوئقانندی ده نکه دانه ویله یه ک نین!!!

هه ر خودا خوئقینه رو به دیهیتنه ره، هه ر نه و رزق و رۆژیده ره ﴿أَلَمْ يَكُنْ مَعَهُ﴾ نایا ده گونجی و عه قل په سندی ده کا له گه ل هه بوونی خودای تاک و ته نیا و به تواناو زانادا خودای تر هه بن، عیباده تیان بۆ بکری؟؟ نه خهیر خودای تر نین و هه ر (الله) خودایه و هه ر نه و شیای په رستش بۆ کردنه! وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فه رموی ﴿وَمَا كَانَ مَعَهُ مِنَ الْه﴾ (المؤمن/۹۱).

به لام نه م موشریک و نه فامانه سهریان لی تیك چوه، گو مریبون، له حق لایان داوه و چونه ناو زلکاوی باطل و فه ساده وه، هاوه ل بۆ خودا داده نین و غهیری خودا ده به نه ریزی خودا و به ندایه تی بۆ ده کهن!!!

بیگومان دیمه نی باغو باخچه ی رازاوه و رهنگاو رهنگی گول و گه لاکانی، به رو بوم و میوه جاتی، بۆنی خو ش و دیمه نی جوانی، تیفکرین و سه رنج لیدانیان داخوازی نه وه ن ته عجدو ته قدیسی خودایان له سه ر بکری. نه وه مان داوا لی ده کهن: كه پتویسته به ندایه تی بۆ به دیهیتنه ری نه و گول و گولزاره بکری، تیفکرین له بوونه وه؛ له تاکه کانی بوونه وه هه ر له دارو دره خت و روه ک و کانی او چۆم و ده ریاوه، تا ده گاته ئاده میزاد خو ی و گیانه له به رانی تری ناو ده ریا و وشکانی به پتپۆو خشۆک و باله فره یه وه: هه موو هانده رن بۆ ئیمان هیان به هه بوونی خودایه کی بالا ده ست و کار دروستی هه میشه زیندوو زانا و دانا.

چونکه رهنگاندنی تاقه گوئیك و ته نسیق تییدا، گه و ره ترین هونه رمه ندی ئاده میزاد له تاستی دا ده سه وه سانو جو ش داماو. مه و جانندی رهنگه کان و پیکه وه گونجان و تیکه لیبوونی هیله رهنگیه کان و پیکه خستنی په لکه گه لاکانی تاقه گوئیك کاریکی سه ر ئاسایه و له توانای ئاده میزاد دا نیه نه نجامی بدا چ جایی بتوانی ژیان و گه شه و نه ش و نما بخاته دره خته که خو یه وه، که وابوو به هیچ جو ری له توانای ئاده میزاد دا نیه دره ختیك، یان روه کیك به دی بیتی، به لکوو ئاده میزاد چه ندیک

هزانست و زانیاری دا پیشکه وتن به دهست بیتی هرگیز په ی به نهیته ژیان نابو
نازانی روح چیه و نهیته گیان و زیندویی ناو گیانله بهرو درهخت و روځ نادوژیتته ووه
به بهرام بهری دا کوله واره.

هه تا نیستاو له مه دواش ناده میزاد نازانی هم ژیا نه چو ن هاتووه و چو ن دروست
سووه و چو ن دروست ده بی و چو ن په یوه ندی به ماده وه ده کا!! به نا چاری ده بی
یگیترینه وه بو تاکه سرچاوه سره کی و بی نمونه که ی: که په روهر دگاره .. نه تو
چارت نیه و چندی که له م باره وه خو ت ماندو بکه ی و بته وی بزانی گیان چیه و له چی
به یدا ده بی بیته دیه وه خو ماندو کردنه، زور به ی زوری کافرو گو مړا کان پروایان
یاوه: که خودا به دیته نره، ده یان زانی دروست کاری بوونه وهر به ناسمان و زه ویسه وه و
هوه ی تیایان دایه (الله) یه له م باره وه که سیان نه ده کرد به هاوه لی خودا ته نها
پرو ی عیباده ت بو کردنوه هاوه لیان بو داده نا وه کوو له شویته کی تر دا ده فرموی:
﴿وَلَنْ سَأَلْتُمْ مِنْ خَلْقِهِمْ لِيَقُولَنَّ اللَّهُ﴾ (الزخرف/٨٧) یان ده فرموی: ﴿وَلَنْ سَأَلْتُمْ مِنْ نَزْلِ
مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا لِيَقُولَنَّ اللَّهُ﴾ (العنکبوت/٦٣)

نه مجار قورئان سرنجی ناده میزاد راده کی شی بو حقیقه ته کی تری بوونه ووه ورو
هرهنگاریان ده بیته ووه ده فرموی: ﴿أَمْ مِنْ جَعَلِ الْأَرْضَ قَرَارًا﴾ واته: نایا
عیباده تکردن بو بت و صنه می که باشه: که هیچ سوودو قانز انجیان لی چاوه پروان
ما کری؟ یان بو خودایه که زه وی واره خساندوه به که لکی قهرار گای ناده میزادو شتی
ریش بی، هم زه ویسه گه ووه فراوانه ی وادروست کردوه ناوو هه وی سازگار و
به باره بو تی دا ژیان، جم و جولی به جوړیکه بگو نجی له گهل ژیا نی گیانله به رانی
سهری، نه وهنده خیرا هه لئاسورپی قه باره کانی سهری به گیاندارو بی گیانه وه خو ی
سهر نه گرن و فریایان بدا!! نه وهنده ش به هیواشی هه لئاسورپی: که زیانی بو
گیانله به ران و دارو درهخت بی! خو نه گهر دووری و نزیک ی زه وی له خوړو مانگ
ه کوو نیستای نه بوا یه، یان نه گهر قه باره و شکل و شیوه ی گه وهره تر یان بچو کتر
بوا یه، یان سورانه وه ی مانگ به ده وری دا خیرا تر بوا یه یان..... هتد نه وه زه وی
به که لکی ژیان نه ده هات و گیانله به ران نه یان ده توانی تی یدا بژین.

هه لئه ته ئه وکاته قورئان نازل بووه ئاده میزادان جگه له پیغه مبه ر ۞ به م
شیوه ی ئه مپۆ چۆنیه تی بوونه وهره هه لئسورانی قه باره کانی: که تیتیدا هه لئه سورین
نه زانیوه، له نایه تی ﴿أَمْ مِنْ جَعَلِ الْأَرْضَ قَرَارًا﴾ ئه و وردیات و عه جابه اته ی
چۆنیه تی و هه لئسورانی زه ویان هه ست پی نه کردوه، به لام به شیوه یه کی ئیجمالی
بینیویه سهر زه وی به که لکی تیتیدا ژیان دی و ناتوانن لافی ئه وه لی بدهن:
که شتیکی تر هه بی له به ته کانیان و غه یری به ته کانیان هاویه شییان هه بی
له دروستکردنی زه وی دا، به م شیوه جوان و پێک و پێک و گوجاوه، ئه مه ش به سه بۆ
به لگه هینانه وه، له هه مان کات دا ده که هه لئه گری زانیان چین دوا ی چین
به گویره ی زانیاری خۆیان و پێشکه و تنی باری رۆشنیری سهرده م مانای تازه و
زانست ئامیزی لی وهرگرن و رۆژ دوا ی رۆژو سال دوا ی سال مانای تازه ی لی
ده ربینن، ئه مه ش موعجیزه یه کی تری قورئانه و دیارده یه کی تایبه ته به و که لامه
ئاسمانیه وه: چونکه خیطابه که ی بۆ هه موو عه قل و هۆشیکه، بۆ هه موو دلۆ
ده رویتیکه به درێژایی میژوو... که وابوو: هه رکه سه ده توانی به گویره ی عه قل و
زانیاری خۆی مانای لی وهریگری!

﴿وَجَعَلَ خَلَالَهَا أَنْهَارًا﴾ پهروهردگار له زه وی دا کیتوو دۆلۆ ده شتایی
رسکاندون و به ناو زه وی دا زی و چۆم و چه میلکه ی دروست کردون!

چۆم و زی یه کان له زه وی دا ره گی ژیان و نیعمه تی پهروهردگارن بۆ
گیانله به ران، ئه و زی و چۆمانه به ناوی دا له باکوره وه بۆ باشوورو له باشووره وه بۆ
باکوورو له خۆره لاته وه بۆ خۆرئاوا و به پێچه وانه وه ده کشین و زه وی شه ق ده که ن،
له گه ل خۆیان فه ریه ره که ت و ژیان نه قل ده که ن، چۆم پێک دی له کۆبوونه وه ی ئاوی
باران به شیوو دۆله کان داو دوا ی یه کدیگیر بوونیان له شیوه ی چۆمیکی گه وره یان
پچووک داو کشانی به ره و خوار به گویره ی ولاته که.

ئه و خودایه ی بوونه وهری به دیه یتاوه هه ر ئه و نه خشه ی چۆنیه تی کشانی
چۆمه کانی کیشاوه، هه ر ئه و سه رچاوه کانی به دیه یتاوه، هه ر ئه و له به رزایی یه وه
بارانی باراندوه هه ندیکه له طبعه قه کانی زه وی دا په زمه نده کردوه و کردویه تی

بەسەرچاوەی هەمیشەیی زی و چۆمەکان: کە لەشیوەی کانیاوو بلقاوو شەلال دا لەزەوی هەلەدەقوێن و دەبنە سەرچاوە بۆ ئەو چۆمانە. هەلبەتە کەس ئەوەندە بێ عەقل و بێ دەماغ نیە لافی ئەو لێ بدا: کەشتیک هەبێ جگە لەخودا ئەو چۆمانە بەدی هێنابن، یان هاوبەشی خودایان کردبێ لەبەدیەتانیان دا!!

﴿وجعل لها رواسي﴾ پەرورەدگار لەزەوی دا کتوی بەدیەتاون، وەکوو بزمار لەزەوی دا دایکوتاون و لەنگەری زەویان راگرتوو، ناهێلن لەرەبکا، لەزۆرەیی شوێن دا ئەم کێوانە سەرچاوەی چۆمەکان و لەوانەو ناو هەلەدەقوێ و سەرەوژێر بەرەو شیوو دۆلەکان هەلەدەپژێ و زی و چۆمەکان پێک دێن.

﴿وجعل بين البحرين حاجزا﴾ پەرورەدگار لەنیوان ئاوی شیرین و گوارا و ئاوی سوێردا نێوەندی داناو، واتە: لەنیوان دەریای سوێر و تال و چۆمی شیرین و گوارا دا پەردە ی داناو. (بەشیوەی تەغلیب) بەچۆم دەلی دەریا، چونکە مادەکیان کەناو هەوبەشە لەنیوان دەریاو چۆم دا.

زۆرەیی وەختیش پەردە ی نیوان دەریاو چۆم پەردەیه کی سروشتی یە، ئەویش بریتییە لەوێ ئاستی ئاوی چۆم لەئاستی ئاوی دەریا بەرزترە، ئاوی چۆمەکان دەپژێتە ناو ئاوی دەریاکان، مەجرای چۆمەکان لەلایەن ئاوی دەریاکانەو داناپۆشری، بەم شیوە ئاوی شیرین و گوارای چۆمەکان تێکەڵ بەئاوی تال و سوێری دەریاکان نابێ، بۆئەوێ ئاوی دەریا رۆلی خۆی بگێڕێ و سەرچاوەی باران بێ، ئەو هەوایە سەرخۆی بەپاکی بێنیتەو، هەرەو هەوای تال و سوێرییە ئاوی دەریاکان بۆگەن ناکا، ئەگەر وانەبوا یە بەهۆی مانەوێ زۆر بۆگەنی دەکرد.

هەرەو هەوای چۆمەکانیش بۆ خواردنەوێ ئادەمیزاد و ئاودانی گیانلەبەرانی ترو ئاودێر کردنی باغ و باغات و دارو درەخت و گژو گیا بەکاربێندری!

تەنانەت لەو کاتەش دا: کە ئاستی روبەری چۆم لەروبەری دەریا لەبەر هۆیەک لەهۆیەکان نزم تریش بێ لەمپەری نەهێشتنی تێکەڵاوبوون هەر بەردەوامە، چونکە سروشتی خودی ئاوەکان لێک جودان؛ ئاوی چۆم سووکەو ئاوی دەریا قورستەر،

مه جرای هه ردوکیان بهرده وام لیك جودان و تیکه ل بهیه کتر نابن و هیچیان به سهر
 نهوی تریان دا زال نابی، نه مهش قانون و یاسای خودایه له دروستکردنی بوونه وهردا
 ناوا بهوشیوه دوو شله مهنی لهیه ك ماده له په نایه كهوه تیکه ل بهیه ك نابن.

دهی كی نه م ته صمیمه ی دا ناوه؟ كی هه یه لافی نهوه لی بډا: كه غه یری خودا
 نه مهی به دیه یتناوه؟ به کیه تی قانونی بوونه وهر و به کیه تی ته صمیم و خه ریته و
 له عاقله ندان ده كهن ئی عتراف به تاك و ته نهایی به دیه یتنه ر بكن ﴿بَلْ أَكْثَرُ
 هُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾ وه لی زوریه ی زوری ئاده میزاد نه ندازه ی گه وره ی به توانایی و دانایی
 خودا نازانن، هست به زیانی بته رستی خویان ناكهن، نازانن خودا په رستی و
 به كتاپه رستی چهند به سوده بویان!!

نونه ی نه م نایه ته چهند نایه تیكي تره وه كوو ده فهرموی: ﴿اللّٰهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ
 الْاَرْضَ قَرَارًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً﴾ (غافر/۶۴)

یان ده فهرموی: ﴿وَهُوَ الَّذِي مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ هَذَا عَذْبٌ فَرَاتٌ وَهَذَا مِلْحٌ اجاجٌ وَجَعَلَ
 بَيْنَهُمَا بَرْزَخًا وَحِجْرًا مَّحْجُورًا﴾ (الفرقان/۵۳) نه مجار سیاقی قورئان له رانواندنی
 دیمه نه كانی بوونه وهره وه ده گوژیته وه بو دیارده تایبه تمه ندیه كانی خودی خویان و
 ده فهرموی: ﴿أَمْ مَنْ يَجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَا وَيكشف السوء ويجعلكم خلفاء
 الأرض﴾ نایا نهو شته هیچ له بارا نه بوانه ی بی گیان و هستن باشن بو خودایه تی و
 شیایو په رستش بو كردن؟ یان نهو خودایه ی به هانای لی قه و ماوو داموا نه وه دی
 نه گهر هاواری لی بكن، ناخو شتی و ته نگانه و به لایان له سهر لاده باو ده یانكاته
 جیگرو میراتگری پشینان، چین له دوا ی چین ده یانكاته میراتگری به کتری!
 ﴿المضطر﴾ كه سیكه نه خو شیی یان هه ژاری و به لاو كار هسات وای لی بكن هاوار
 بولای خودا بكاو په نای بو به ری!!

لیقه و ماو له كاتی ته نگانه و ناخو شتی دا بو ی دهرده كهوی: كه جگه له خودا
 كهس فریاد رهس نیه، كهس ناتوانی بیته په ناو به هانایه وه بی، نه وانه ی ده كه و نه
 حاله تی ته نگانه و روبه روی مردن ده بنه وه لهو سات و كاتانه دا بویان دهرده كهوی: كه

س به که لکی هاوارلیکردن نایه، هه موو په ناو پشتیوانیک له بیر ده چنه وه جگه
خودا که سی تر به خه یال دا نایه، نه وانه ی ده خرینه زیندانی ره شی طاغوت و
هوپره کان، ده خریندرینه ژوریک کی ته سکی چوار دیواری بی په نجره وه دهرگا له سهر
ندراوه؟ هاواریان به کهس ناگا، نه وانه باش خودا ده ناسن و به دل سوژی هاواری لی
که نه و هانای بو ده بهن. کهم کهس هه نه له کاتی ته نگانه و لیقه و مان دا له کاتیک دا
و کاره سات تابینه قاقای ده گرن خودای بیر نه که ویتته وه و هانای بو نه با!

ئاله و کاته ته نگانه و ناخو شییانه دا ئاده میزاد سهیری ده و روبه ری خو ی ده کا،
پوانی بی یارمه تیده رو هوکاری رزگار بوونه، نه و هیزو یارمه تیده رانه ی له وه پیش
ستی بی ده به ستن هیچیان پی ناکری نه و انیش وه کوو خو ی ده سه وه سان و داماون،
زیک نیه رزگاری بکا و به هانایه وه بی، ئاله م کات و هه لو یستانه دا سروشت به ناگا
و په رده ی غه فله تی له سهر لاده چی و له ناخه وه هه ست به هه بوونی هیزی خودایی
کا و ده زانی جگه له نه و که سی تر شیایو به فریا که وتن و به هانا هاتنه وه نیه،
هه و کاتانه دا ئاده میزاد له ناخه وه روده کاته (الله) هانای بو ده با، ته نانه ت نه گهر
ره پیش له کاتی خو شی و له شساغی و هه رزانی دا خوداشی له بیر چو ویتته وه له و
تانه دا وه بیری ده که ویتته وه به باشی ده یناسی و به دل سوژی هاواری لی
کا و هانای بو ده با.

﴿أَلَمْ يَعْزِمْ عَلَىٰ رَبِّهِ أَنْ يَبْعَثَ فِيهِ رَسُولًا﴾ ئایا ده گونجی نه و خودایه ی نه و زات و صیفاتنی خودایه کی
لی له گه ل دا بی؟! ئایا جگه له خودای زانا و دانا و به توانا که سی کی تر هه یه نه و
رده وه و صیفاتانه ی لی بوه شیتته وه؟ که سی کی تر هه یه شیایو لی پارانه وه و
بیاده ت بو کردن بی؟

نه خه بیر جگه له خودا که سی کی تر نیه شیایو خودایه تی بی، هاواری لی بکری
هانای لی قه و ما وانه وه بی!!

﴿قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ﴾ ئای چهند به که می یادی نیعمه ته کانی خوا ده که نه وه،
هه ند سپله و پی نه زانن؛ چهند غافل و بی ناگان له و که سه ی شاره زایستان ده کا بو
ببازی حق و راست و زهوی بو رام کردن، هوکاری تیدا ژیان ی بو ره خساندون،

عه قلو و هوش و هیرو توانای پی داوون بوئه وهی سروشت بو بهر ژه وهندی خوتان رام بکه نو به کاری بیتن، مردن و ژیان بۆ ئیوه داناو، چین له دوای چین شوینی به کتری ده گرنه وه، نه گهر مردن نه بوايه و ناده میزادانی کۆن بمانایه، ئیستا سهر زهوی هیئنده قهره بالغ ده بوو، جیگا نه ده بو وه، ژیان تییدا زه همت تر ده بوو، ره وره وهی حه ضار هت و بیر کردنه وه سست و بی گور ده بوو له پیشکه و تن دا. شوینی به کدیگر تنه وه واده کا بیرو بوچوون و نه زمونه کان تازه گهری و پیشکه و تنیان تییدا بیته جی، شیوه نه مه طی ژیان گورانکاریان تییدا بکری به بی ته وهی کۆن و نوی بهر هنگاری ببنه وه لیك هه لبه زنه وه، خوئه گهر ناده میزادانی کۆن بمانایه و تیكه له به ناده میزادانی سهر دم بونایه، ره وره بوونه وه و ئیعتراض گرتن له نیوانیاندا هیئنده زورو بی شومار ده بوون ره وره وهی پیشکه و تن و ژیاریان پهك ده خست و ژیان له شوینی خوی ده وه ستا. خوئه گهر ناده میزاد بیر لهو حه قیقه تانه بکاته وه و تییان بفکری ههر گیز په یوه ندیی له گهل خودا دا نه ده پچرا و په یوه ندیه سروشتی به نه زه لی به که ی ده مایه وه و ساته وه ختیك له خودا غافل نه ده بوو که سی تریشی نه ده کرده هاوه لی!

ئه حجار سیاقه که هه ندی حه قیقه تی تری ئاشنا به ژیان ناده میزاد راده نوینی و ده فهر موی: ﴿أَمْ مِنْ يَهْدِيكُمْ فِي ظِلْمَاتٍ أَلْبُورٍ وَالْبَحْرِ وَمَنْ يُرْسِلُ الرِّيَّاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ؟﴾ نایا نهو خودا درۆزنانه ی ئیوه به خودایان ده زانن هیچیان له ده ست نایه باشن؟ یان نهو خودا گهره وه مه زنه باشه: که رینمویی ئیوه ده کا له تاریکایی شه ودا، یان تاریکایی ناو ده ریادا کاتی رینگاتان لی هه له بوو، ره هنوما ییتان ده کا به هوی نهو به لگه و نیشانه زهوی و ئاسمانییانه وه: که له بوونه وه ردا ره خساندونی عه قلو و هوشی پیداون له وشکانی و ناو ده ریاه هه وادا ریگا ده برن و قوناغ و مه نزلی خوتان ده زانن، کاروانسه راو فرۆکه خانه و به نده ره کانی خوتان لسی تیك ناچی، هه رکاتیکیش رینگاتان لی هه له بوو به هوی کتوو دۆل و ساراو نه ستیره و دیارده کانی تری سروشته وه رپیازی خوتان ده دۆزنه وه.

وه کوو له نایه تی کی تر دا ده فهرموی: ﴿وعلامات بالنجم هم یهتدون﴾ (النحل/۱۶) یان ده فهرموی: ﴿وهو الذی جعل لکم النجوم لتیهتدوا بها فی ظلمات البر البحر﴾ (الانعام/۹۷)

هه روه ها نه و که سه ی (با) ده نیتری وه کوو مزگی نی باران: که ره همه تی خودایه وهی مردو زیندو ده کاته وه.

﴿أإله مع الله؟﴾ نایا ده گونجی خودایه کی تر هه بی له گهل خودای مهزن دا ئه م وونه وه ره یان نه خسه کی ش کردبی؟! نه خهیر خودای مهزن بوخوی ته نیا ئه م وونه وه ره ی ره نگریژ کرده وه به دیهینا وه، که س ها وه لی نیه وه هر خوی خودایه وه هر خوی پهروه ردگاره ﴿تعالی الله عما یشرکون﴾ خودای مهزن زور بهرزو پیروژتره سه وهی ها وه لی هه بی، ئه وه خودا دروژنانه ی ئه وه نه فامانه به خودایان ده زانن، خودانین و شیای خودایه تی نین، ئه وانه بوختانیان پی ده کهن!!

کو تایی ئه م سه ر کوتانه وهیه به ئاراسته کردنی پرسیار لیان ده رباره ی چو نیه تی روستکردن و مراندن و زیندو کردنه وه و رزق و روژی پیدانیان ته حه ددایان ده کا توانن به لگه یه که له سه ر بیرو بو چوونی خو یان بهیننه وه، ده فهرموی: ﴿أم من یبدأ الخلق ثم یعیده ومن یرزقکم من السماء والأرض أإله مع الله؟﴾ نایا ئه وه خودا روژنو بی ده سه لاتانه باشن، یان ئه وه خودا مهزن و خاوه ن توانایه ی: که به ده سه لاتی خودایه تی خوی بوونه وه ره به دیهینا وه ئی وهی له نه بو وه دروست کرده، بی ئه وهی به وه پیش نمونه تان هه بووبی، ئی وهی به وشیه جوان و نایابه هیئا وه ته گوړه پانی یانه وه، پاشان بوونه رو ئی وه ش له ناو ده با، سه ر له نوی له قیامت دا زیندوتان ده کاته وه! وه کوو له نایه تی کی تر دا ده فهرموی: ﴿إنه هو یبدیء ویعید﴾ (البقره/۱۳) یان ده فهرموی: ﴿هو الذی یبدأ الخلق ثم یعیده وهو اھون علیہ﴾ (الروم/۲۷).

ئه وه خودایه ی: که رزق و روژی ئی وه فراهه م ده هی نی به وهی له ئاسمانه وه باران هه بارینی و له سه ر زه وی دانه وی له وه به ره م دینی. نایا ده گونجی خودایه کی تر هه بی بارمه تی خودای مهزنی دابی بو ئه نجامدانی ئه و کارانه؟! عه قل وهی ده گری له ته که خودا دا خودایه کی تر هه بی ئی وه بی که نه ها وه ل و شه ری کی خودا له به دیهینان و نه نجامدانی کاره کانی!!

دروستکردن و به دیهینانی مه خلوقات حه قیقه تیکی بهرچاوو حاشا هه لئه گره،
 کهس ناتوانی ئینکاری بکاو ناشگونجی به هیچ شتیك جگه له ته علیل به بوونی خودا
 پاساوی بدهینه وه! چونکه ووجودی بوونه وه به لگه یه له سهر هه بوونی خودا، ههر
 هه ول و ته قه لایه ك بۆ هۆکاری به دیهینانی بوونه وه به بی داننان به هه بوونی
 خودا داو ئیعتراف به به دیهینه ربی خودا بۆ بوونه وه، خو خافلاندن و خوگیل کردنه،
 چونکه دیاردهی مه خلوقاتی خودا ئاده میزاد ناچار ده کهن دان به تاك و ته نهایی
 خودا دا بنین.. بوونه وه تیکرا ئاماژه به هه بوونی خودایه کی تاك و ته نهها ده کاو
 ده لی نه خشه کیشی ئهم بوونه وه ره هه لئسوراندن و بهرپوه بردنی له لایه ن خودایه کی
 بالادهستی تاك و ته نهها ئه نجام ده درئ! به ویستی خودایه ك هاتوته دی و به قانون و
 یاسای خودایه ك له گهردایه.

زیندو بوونه وهی دوا مردن و هاتنی رۆژی قیامت شتیكه کافره کان له کۆن و
 نوی دا کردویه به کیشه و جیدال و برپای پی ناکهن، وه لی داننان به سه ره تای
 به دیهینان بهوشیوهی نایه ته که ئاماژه ی پی ده کا. که نه و په ری کاردرستی و ده ست
 رهنگینی و نه خشه دانانی تیدایه و به یته ده نه هیتراوه ته دی، ئه مه ش سه ره ده کیشی
 بۆ ئه وهی دان به زیندو بوونه وه ش دابنن، بۆ ئه وهی ئاده میزاده کان سزاو پاداشی
 کرده وهی به دونیا یان وه ربگر نه وه چونکه له دونیادا چاکه و خراپه پراوپر پاساویان
 نادریته وه بۆ نمونه زۆر تاوانبار و مله پور و سته مکار هه ن ناتواندری له دونیادا
 سزایان پراو پر بدریته وه. ئه گهر تاوانباریکی وه کوو هیتله رو موسولونی یان
 ئه وانیه سته م له گه لیکی چه وساوهی وه کوو کورد ده کهن بمانه وی له دونیادا سزای
 تاوانه کانیا ن بدهینه وه هه رچی لیان بکری له ئازاردان و کوشتن و برین هیشتا
 به شیکی که می تاوانه کانیا ن قهره بوو کراوه ته وه و زۆری ماوه تۆ له یان لی
 به ندریته وه. که وابوو هه بوونی ته نسیق و په یه ندیی نیتوان کردار و پاداش؛ کردار
 له دونیا و پاداش و سزا له قیامت دا داخوازی ئه وه یه دواروژیك هه بی به ته واوی
 هه موو کهس پاداش و سزای خو یانی تیدا وه ربگر نه وه، ده ی بۆچی له دونیا و له م سهر
 زه وییه دا ئه و ته نسیق ره هایه له نیتوان کرده وه و سزاو پاداش به دی نه هیتراوه؟
 وه لامی ئه وه لای په روه ردگار و ئیمه هیچی لی نازانین، به لکوو ههر په وانیه ئه و

جۆره پرسیارانه ئاراسته بکړن، چونکه خودای به دیهینر هر بۆ خوی ده زانی مه خلوقاتی خوی چۆن دروست کړدون، نهیښی دروستکراوانی لای خوښه تی و کهسی تری به سر دا ناگادار نه کړوه.

ناماژه کړدن بۆ فراهم هیڼانی رزقو روژیی بۆ ئاده میزاد له ناسمان و زهوی پاش ناماژه کړدن بۆ به دیهینانی سهره تاو زیندو بوونه وهی سهر له نوی ی دوا مردن په یوه نډیه کی پته وو توکم هیان به یه که وه هیه، په یوه نډی رزقو روژیی زهوی به سهره تای دروست کړدن و به دیهینانی ئاده میزاد ئاشکراو غایانه، ئاده میزاد که دیته کوړی ژیان وه بهو رزقو روژیی سهر زهوی ده ژی، په یوه نډی ئه و رزقو روژیی به زیندو بوونه وهی قیامت له م رو وهیه: که ئاده میزاد له قیامت دا سزاو پاداش وهرده گرنه وه له سهر ه لئس و که وتیان له بهرام بهر ئه و رزقو روژیی له دونیادا پیان به خشراوه، په یوه نډی رزقو روژی به سهره تای دروستبونه وه (واته: هوکاره کانی رزقو روژی: که بریتی به تیشکی خورو روناکی مانگو باران و هیزو وزه کانی تر: که خودا به دی هیڼان بۆ فراهم هیڼانی بژیو) ئاشکراو غایانه له دونیادا بۆ دريژه دان به ژیان وه له قیامت دا بۆ پاداش و سزادانه وهیه.

سهره تا دروست کړدن و پاش مردن سهر له نوی زیندو بوونه وه حقیقه ت و راسته، رزقو روژیی ناسمان و زهوی حقیقه ت و راسته وه لی ئاده میزاد لی غافل و له ناست ئه م حقیقه تانه دا چاوی خوځان نوقانده و گوځی خوځان هاخنیوه.

ئهی مه حه مه د! لیان پرسه ئایا ده گوځی له گهل خودای زاناو داناو به تواناو کار دروست خودایه کی تر هه بی؟ ده ته حه دایان بکه و به مه بهستی بوردان و ده سه وه سانکړدن ﴿قل: هاتوا برهانکم ان کتم صادقین﴾ ئهی پیغه مبه ری خو شه ویست! پیان بلی: به لگه له سهر بیرو بوجوونی خوتان بهیننه وه نیشانه یه ک بجه نه رو پشتگیری راستی بیرو باوهره که تان بکا، هاوهل دانان بۆ خوداو بته پرستیان بجه سپینی، ده کوا نه گهر راست ده که ن له گهل خوتان و غهیری خوتان به لگه بجه نه رو!! له راستی دا هیچ به لگه تان به ده سه ته وه نیه، ده لیلیک تان نیه عاقلانه بی و لیان وهرگیری، ههرچی ده یلین: بیتوده و بوش و بی بناغه یه و هیچی به سهر هیچه وه نیه!

وه کوو له نایه تی کی تر دا ده فرموی: ﴿ومن يدع مع الله آخر لابرهان له به، فانما حسابه عند ربه، انه لا یفلح الکافرون﴾ (المؤمن/۱۱۷)

هه ر خودا غه ییزانه و کله سی تر به سه ر نه یی ناسمانه کان و زه وی دا ناگاداری نیه

قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ وَمَا يَشْعُرُونَ
أَيَّانَ يُبْعَثُونَ ﴿٦٥﴾ بَلِ أَدْرَكَ عَلَيْهِمْ فِي الْآخِرَةِ بَلْ هُمْ
فِي شَكٍّ مِنْهَا بَلْ هُمْ مِنْهَا عَمُونَ ﴿٦٦﴾

دوای نه وی جهوله یه کی به ناو بوونه و هرو خودی ناده میزاده کان دا کردو تاکو
ته نهایی خودای مه زنی چه سپاندو له هاوه ل و هاوشان به رزو پیرۆزو به دووری گرت.

ئه مجار جهوله یه کی تریان له گهل ده ست پی ده کاو ده رباره ی غه یی شی ردراوه:
که هه ر خودا ده یزانی و کله سی تر په ی پی نایا، سه رنجیان راده کی شی و نه و راده یه
ده گه یه نی: که زانیاری نه یی تاییه ته به خوداوه، هه روه ها زانیاری ده رباره ی کاتی
هاتنی قیامه تیش جوړیکه له نه یی و هه ر خودا ده زانی که ی راده بی و چون راده بی!

ده فرموی: ﴿قُلْ: لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ﴾ نه ی
پیغه مبه ر به هه موو خه لک رابگه یه نه و تی یان بگه یه نه: که هیچ که سی
له ناسمانه کان و زه وی دا جگه له خودا غه یب نازانی، زانیاری غه یب تاییه ته
به خوداوه و کله سی تر هیچی لی نازانی مه گه ر خودا بوخوی هه ندیک له به نده کانی
به سه ر هه ندی له و نه یی یه دا ناگادار بکا. وه کوو له شوینی کی تر دا ده فرموی:
﴿وعنده مفاتيح الغيب لا يعلمها الا هو﴾ (الانعام) یان ده فرموی ﴿ان الله عنده علم الساعة،
وينزل الغيث، ويعلم ما في الارحام وما تدرى نفس ماذا تكسب غدا، وما تدرى نفس بأى
ارض تموت، ان الله عليم خبير﴾ (لقمان/۳۴) ته نانه ت ریزدارترین و خو شه وی سترین به نده

جۆره پرسیارانه ئاراسته بکړن، چونکه خودای به دیهینر هر بۆ خوی ده زانی مه خلوقاتی خوی چۆن دروست کړدون، نهیښی دروستکراوانی لای خوښه تی و کهسی تری به سر دا ناگدار نه کړوه.

ناماژه کړدن بۆ فراهم هیښانی رزق و روژی بۆ ئاده میزاد له ناسمان و زهوی پاش ناماژه کړدن بۆ به دیهینانی سهره تاو زیندو بوونه وهی سهر له نوی دوا مردن په یوه نډیه کی پته وو توکم هیان به یه که وه هیه، په یوه نډی رزق و روژی زهوی به سهره تای دروست کړدن و به دیهینانی ئاده میزاد ئاشکراو غایانه، ئاده میزاد که دیته کوړی ژیان وه بهو رزق و روژی په سهر زهوی ده ژی، په یوه نډی ئه و رزق و روژی په به زیندو بوونه وهی قیامت له م رو وهیه: که ئاده میزاد له قیامت دا سزاو پاداش وهرده گرنه وه له سهر ه لئس و که وتیان له بهرام بهر ئه و رزق و روژی په له دونیادا پیان به خشراوه، په یوه نډی رزق و روژی به سهره تای دروست بوونه وه (واته: هوکاره کانی رزق و روژی: که بریتی به له تیشکی خورو روناکی مانگو باران و هیزو وزه کانی تر: که خودا به دی هیښان بۆ فراهم هیښانی بژیو) ئاشکراو غایانه له دونیادا بۆ دريژه دان به ژیان وه له قیامت دا بۆ پاداش و سزادانه وهیه.

سهره تا دروست کړدن و پاش مردن سهر له نوی زیندو بوونه وه حقیقت و راسته، رزق و روژی ناسمان و زهوی حقیقت و راسته وه لی ئاده میزاد لی غافل و له ناست ئه م حقیقتانه دا چاوی خوښان نوقانده و گوښی خوښان هاخښوه.

ئهی مه محمد! لیان پرسه ئایا ده گوښی له گهل خودای زاناو داناو به تواناو کار دروست خودایه کی تر ه بهی؟ ده ته حه دایان بکه و به مه بهستی بۆردان و ده سه و سانکړدن ﴿قل: هاتوا برهانکم ان کتم صادقین﴾ ئهی پیغه مبه ری خو شه ویست! پیان بلی: به لگه له سهر بیرو بۆ چوونی خوتان بهیننه وه نیشانه یه که بجه نه رو پشتگیری راستی بیرو باوهره که تان بکا، هاوهل دانان بۆ خوداو بته پرستیتان بچه سپینی، ده کوا نه گهر راست ده که ن له گهل خوتان و غهیری خوتان به لگه بجه نه رو!! له راستی دا هیچ به لگه تان به دهسته وه نیه، ده لیلیکتان نیه عاقلانه بی و لی تان وهرگیری، هرچی ده یلین: بیته ده و بوش و بی بناغه یه و هیچی به سهر هیچه وه نیه!

بیگومان ئاده میزاد هر له بهر به یانی میژوووه له بهر امهر غهیب دا دهسه وه سان و کۆله وار بووه، نهیتوانیوه هیچی لی دهسته بهر بکاو هیچ له دوا پرده ی غهیبه وه نازانی، مه گهر ئه وه هنده نهی نی یه: که خودای زاناو ئاگادار فیری هه ندیک له بهنده کانی کردوه، هه لبه ته ئه م غهیب زانیه بو ئاده میزاد پیویست نه بووه خیر و بیری له وه دایه: که ئه و جوړه زانیارییه ی نه، به گهر زانیه که ی له بهر ژه وه ندی ئاده میزاد بوایه و خیر و بیری تیدا بوایه، پهروه ردگار ده رگای غهیبی والا ده کرد بو ئاده میزادی تینوو بو ئاگادار بوون به سهر جیهانی نهی نی دا!

بیگومان پهروه ردگار نه وه هنده ی هیژو تواناو وزه ی جوړاو جوړ به ئاده میزاد به خشیوه: که بتوانی جینشینی خو ی له سهر زهوی دا پی ئه نجام بداو ئه رکه کانی سه ر شانی جی به جی بکا، لادانی پرده ی غهیب له بهر ده میا نایته یارمه تیده ر بو ئه نجامدانی ئه رکی خه لافه تی سهر زهوی، به لکوو شاردنه وه ی غهیب هه لیده نی بو لی کۆلینه وه هه و لدان به دوا زانیاری دا له ناو زگی زه مین دا له ناو قولایی ده ریاکان داو له ئاسۆ ئه قطاره کانی فه ضادا، شاره زای یاسای بوونه وه ورو هیژو وزه تیدا هه شار دراوه کانی ده بی پیدا ویستی خو ی بو ژیانو ئاوه دانکرده وه ی زهوی لی دهسته بهر ده کا! ئه رکی جینشینی خو ی له سهر زهوی ئه نجام ده دا.

پرده ی غهیب هر به سهر ئاده میزاد دا دانه دراوه ته وه، به لکوو به سهر ئه هلی ئاسمانه کانو زهوی دا دادراوه ته وه به فریشته و جندۆ که شه وه، جگه له خودا خو ی کهس غهیب زان نهی و به سهر نهی نی دا ئاگادار نهی.

وه کوو له نایه تی کی تر دا ده فه رموی: ﴿ثَقُلْتُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا تَأْتِيكُمُ الْبَغْتَةُ﴾ (الاعراف/ ۱۸۷)

واته: زانیاریی ده رباره ی رابوونی قیامه ت کاریکی قورسو گرانه و ئه هلی ئاسمانه کانو زهوی په ی پی نابه نو جگه له خودا کهس نازانی که ی قیامه ت هه لده ستی و کاتی حیساب و لی کۆلینه وه دی، کوتوپرو ناگه هان پهیدا ده بی و کهس ناتوانی کاته که ی ته حدید بکا.

جۆره پرسیارانه ئاراسته بکړن، چونکه خودای به دیهینر هر بۆ خوی ده زانی مه خلوقاتی خوی چۆن دروست کړدون، نهیښی دروستکراوانی لای خوښه تی و کهسی تری به سر دا ناگدار نه کړوه.

ناماژه کړدن بۆ فراهم هیښانی رزق و روژی بۆ ئاده میزاد له ناسمان و زهوی پاش ناماژه کړدن بۆ به دیهینانی سهره تاو زیندو بوونه وهی سهر له نوی دوا مردن په یوه نډیه کی پته وو توکم هیان به یه که وه هیه، په یوه نډی رزق و روژی زهوی به سهره تای دروست کړدن و به دیهینانی ئاده میزاد ئاشکراو غایانه، ئاده میزاد که دیته کوړی ژیان وه بهو رزق و روژی په سهر زهوی ده ژی، په یوه نډی ئه و رزق و روژی په به زیندو بوونه وهی قیامت له م رو وهیه: که ئاده میزاد له قیامت دا سزاو پاداش وهرده گرنه وه له سهر ه لئس و که وتیان له بهرام بهر ئه و رزق و روژی په له دونیادا پیان به خشراوه، په یوه نډی رزق و روژی به سهره تای دروست بوونه وه (واته: هوکاره کانی رزق و روژی: که بریتی به له تیشکی خورو روناکی مانگو باران و هیزو وزه کانی تر: که خودا به دی هیښان بۆ فراهم هیښانی بژیو) ئاشکراو غایانه له دونیادا بۆ دريژدهان به ژیان وه له قیامت دا بۆ پاداش و سزادانه وهیه.

سهره تا دروست کړدن و پاش مردن سهر له نوی زیندو بوونه وه حقیقه ت و راسته، رزق و روژی ناسمان و زهوی حقیقه ت و راسته وه لی ئاده میزاد لی غافل و له ناست ئه م حقیقه تانه دا چاوی خوښان نوقانده و گوښی خوښان هاخښوه.

ئهی مه محمد! لیان پرسه ئایا ده گوښی له گهل خودای زاناو داناو به تواناو کار دروست خودایه کی تر ه بهی؟ ده ته حه دایان بکه و به مه بهستی بوردان و ده سه و سانکړدن ﴿قل: هاتوا برهانکم ان کتم صادقین﴾ ئهی پیغه مبه ری خو شه ویست! پیان بلی: به لگه له سهر بیرو بچوونی خوتان بهیننه وه نیشانه یه که بجه نه رو پشتگیری راستی بیرو باوهره که تان بکا، هاو هل دانان بۆ خوداو بته پرستیان بچه سپینی، ده کوا نه گهر راست ده که ن له گهل خوتان و غهیری خوتان به لگه بجه نه رو!! له راستی دا هیچ به لگه تان به ده سه ته وه نیه، ده لیلی کتان نیه عاقلانه بی و لی تان وهرگیری، هرچی ده یلین: بیتوده و بوش و بی بناغه یه و هیچی به سهر هیچه وه نیه!

﴿٦٩﴾ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُنْ فِي ضَيْقٍ مِّمَّا يَمْكُرُونَ ﴿٧٠﴾
 وَيَقُولُوا مَتَىٰ هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿٧١﴾ قُلْ عَسَىٰ
 أَن يَكُونَ رَدِفَ لَكُمْ بَعْضُ الَّذِي تَسْتَعْجِلُونَ ﴿٧٢﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ
 لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٧٣﴾ وَإِنَّ
 رَبَّكَ لَيَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٤﴾ وَمَا مِنْ غَآيَةٍ
 فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ ﴿٧٥﴾

له وه پیش پهروه دگار نه قامی موشریکه کانی دهر باره ی قیامت رون کرده وه،
 نه مجار به شوین نه وه دا باسی بیرو بوجونیان دهر باره ی قیامت وئینکاری کردنیان بو
 نه و رودا وه گرنگه ده کا، ده فهر موی: ﴿وقال الذين كفروا انذا كنا ترابا و آباؤنا،
 اننا لمخرجون؟﴾ موشریک و ئینکاری که رانی زیندو بوونه وه؛ نه وانه ی پروایان
 به هه بوونی خودای تا ک و ته نها و زانا و دانا و به توانا نیه، پیغه مبه ره کانی به درو
 ده خه نه وه ده لئین: نایا نه گهر ئیمه گیانمان دهر چوو نه ندام و جهسته مان رزی و
 پۆلکا، بووینه وه به خۆل و جهسته مان پهرت و بلا و بووه، نه مهش حاله تی که به ده گمه ن
 نه بی به سهر هه موو مردویک دا دی، هه موو کهس جگه له حاله تی شازو ده گمه ن -
 دوا ی مردنی به ماوه یه ک جهسته ی دهرزی، ده ی نه گهر نه و رزین و پۆلکا نه یان
 به سهر دا هات؛ نایا ده گونجی جاریکی تر ئیمه و باوک و باپیرانمان گیانیان به به ردا
 بکریته وه؟! ریی تیده چتی جهسته ی پۆلکا و به خۆل بوومان جاریکی تر ریک
 بگریته وه و گیانی تی بچیتته وه؟

ئەم قەسە یە دە کەن و ئەو حالەتە مادییەیان کردۆتە کۆسپ و تە گەرە لە بەردەم
تەصەورو تیروانینیان بۆ ژیا نی دوا پۆژ، ئەو هیان لە بیر چۆتەو: کە ئەوان لە سەرە تادا
لە نەبوو دروست کراون، هیچ کام لە ئەوانە نازان: خانەکانی لەشیان و گەردیلەکانی
پێکھاتە ی جەستەیان لە جی دروست بوو، پێگومان گەردیلەو خانەکانی جەستەیان
لە پێش دا پڕۆو بۆو، لە ناو چین و توێژەکانی زەوی دا، لە ناو دەریا و لە ناو
بۆشایی بەرفراوان دا، هەر پارچە یەکی لە شوێنێک بوو و وردە وردە کۆبوونەو و ئەم
پەیکەرە ئادەمیزادیەیان لێ پێک هاتوو، هەندیکێ لە گل و خۆلەو، بریکێ
لە پێکھاتە ی هەوا و ئاوەو، پچیکێ لە وزە ی خۆرو نووری مانگ و هەناسە ی
ئادەمیزاد و گیانلە بەران و نەفسی درەخت و رۆک، بەشیکی لەو تەپ و تۆزە ی پەیدا
بوو لە گیانلە بەری رزیو دار و درەختی پۆلکاوەو پەیدا بوون، ئەم شتانە؛ ئەم
خانە و گەردیلانە تێکەڵ بە خواردن و خواردنەو هیان بون و لە گەڵ هەوادا هەلیان
مژیون و وزە یە بوون خۆیان بێ گەرم کردۆتەو تەبەم جۆرە ئەم هەموو گەردیلەو
خانانە: کە هەر خودا ژمارەیان دەزانی و هەر خودا سەرچاوەکانیان لێک جیا
دەکاتەو، کۆبوونەو و یەکیان گرتو و لە پەیکەر ی ئادەمیزادێک دا خۆیان نواندو،
ئەم جەستەو لەش و لارە، سەرەتا لە هێلکە تۆماویکەو کە دوای بە یە کەگە ییشتنی
نیرو می بە دیواری مەتالە دانەو دەنووسی و وردە وردە گەش و نا دەکا و دیتە
ناو کۆری ژیا نەو و دوای پەرە بە ژیا ن دەدا تا کۆتایی ژیا نی دی و دەخریتە ناو
گۆرەو: ئەوانە بەو شێو دروست بوون و ئاوا جەستەیان لێکدراو و پەیکەریان پێک
هاتوو، دە ی بۆ دەبی بە لایانەو جێگای سەر سورمان بی، ئەگەر جارێکی تر بەو
شێو یان بە شێو یەکی تر دروست بکړیتەو؟!

بەلام بە درێژایی میژوو ئەو هەلوێستی موشریک و بە درۆ خەرەو کان بوو و
رێگایان بە خۆیان نەداو و بپروا بە هاتنی رۆژی قیامت بکەن و زیندو بوونەو هیان لە لا
بچەسپن. هەر پێغەمبەرێک هاتبی و بانگەوازی کردبی بۆ ئیماننەتێان بە خودا
بە راستی پێغەمبەراییەتی و راستی زیندو بوونەو بەو بیانەو لاوازە بەرپەرچیان
داوەتەو، هەر رۆژە بە جۆریک و هەر دەمە بە شێوازیک پەیا می پێغەمبەرە کەیان

ره تکر دوته وه، کافره قور هیشیه کانیش هه مان هه لوئیستیان نواندوه وه هه مان بپرو بیانویان دۆزیونه وه، ئەمجار سوور بوونی خۆیان له سهر ئه وه هه لوئیسته نادرسته به چه ند به لگه یه کی بی هیزو لاوز پاساو ده داته وه به شیوه ی لاقرتی و به ته وه سه وه ده یانگوت: ﴿لقد وعدنا هذا نحن وآباؤنا من قبل﴾ بیگومان به در یژی میژوو ئیمه و باوک و باپیراغان ئه و جوړه قسه و باسه مان بیسته وه و ده بیسین، هه ر قسه یه و ناوه رۆکی نیه، ئیسمی بی موسه مایه، چ حه قیقه تیکی واقعی نیه.

کس دوا ی مردن زیندو نه بوته وه ﴿إن هذا الا أساطیر الأولین﴾ ئه م قسه و واده و به لئینه ده رباره ی زیندو بوونه وه جگه له ئه فسانه و خرافات و تور هات زیاتر هیچی تر نیه، چیرۆکه کۆن و قسه ی پڕو پوچه، چن له دوا ی چن ئاده میزاد لیکتریان و هرگرتوه و به لگه یه کی مه عقول پشتگیری ناکا.

بیگومان موشریکه کانی مه ککه ده یانزانی: که له وه پیش پهر وه ردگار پیغه مبه ری ره وانه کردون بۆسهر گهل و نه ته وه کان، دلنیا بوون له وه ی که باوک و باپیرانیان به زیندو بوونه وه و حساب و لیکۆلینه وه ی قیامه ت تر سیندراون، که و ابو نابی بگوتری: عه ره به کان بی ئاگا و زه ی نه خالی بوون و ده رباره ی تاك و ته نهایی خودا و ناردنی پیغه مبه ران و هاتنی قیامه ت و زیندو بوونه وه هیچ زانیاریه کیان نه به و، به لکو ئه وان ده یان بین ی له میژوه ئه م هه ره شه و واده و به لئینه دراون و هیچیشیان نه هاتو نه دی. ئیتر له سهر ئه وه گالته یان به هاتنی قیامه ت ده هات و هه موو باسیکیان ده رباره ی قیامه ت به چیرۆکه کۆن و ئه فسانه ده زانی و ده یانگوت: (محمد) یش هه مان ئه فسانه کۆنه کان دووباره ده کاته وه، بی ئاگا بوون له وه ی قیامه ت کاتی خۆی هه یه و پاش و پیش ناکا، نه به عه جه له کردنی ئه وان پیش ده که و ی نه به چه زو ئاره زۆی ئه وان دوا ده که و ی، له کاتی دیاریکراوی خۆی دا - راده بی و هه لده ستی. جگه له خودا که سی تر کاتی هه لسانی قیامه ت نازانی و نه یینی یه لیان. ته نه ته پیغه مبه ر ﷺ که ده رباره ی کاتی رابوونی قیامه ت پرسیاری لی کرا فهر مووی: (ما المسؤول عنها بأعلم من السائل) پرسیار لیکرا و له باره ی دیاریکردنی هاتنی قیامه ت له پرسیار که ر ئاگا دار تر نیه. واته: هیچی لی نازانم.

جۆره پرسیارانه ئاراسته بکړن، چونکه خودای به دیهینر هر بۆ خوی ده زانی مه خلوقاتی خوی چۆن دروست کردون، نهیښی دروستکراوانی لای خوځیه تی و کهسی تری به سر دا ناگادار نه کرده.

ناماژه کردن بۆ فراهم هیڼانی رزق و روژی بۆ ئاده میزاد له ناسمان و زهوی پاش ناماژه کردن بۆ به دیهینانی سهره تاو زیندو بوونه وهی سهر له نوی دوا مردن په یوه ندیه کی پته وو توکمه یان به یه که وه هیه، په یوه ندی رزق و روژی زهوی به سهره تای دروست کردن و به دیهینانی ئاده میزاد ئاشکراو غایانه، ئاده میزاد که دیته کوږی ژیان وه بهو رزق و روژی په سهر زهوی ده ژی، په یوه ندی نهو رزق و روژی په به زیندو بوونه وهی قیامت له م رو وهیه: که ئاده میزاد له قیامت دا سزاو پاداش وهرده گرنه وه له سهر هه لئس و که وتیان له بهرام بهر نهو رزق و روژی په له دونیادا پیان به خشراوه، په یوه ندی رزق و روژی به سهره تای دروستبونه وه (واته: هوکاره کانی رزق و روژی: که بریتیه له تیشکی خورو روناکی مانگو باران و هیزو وزه کانی تر: که خودا به دی هیڼان بۆ فراهم هیڼانی بژیو) ئاشکراو غایانه له دونیادا بۆ دريژه دان به ژیان وه له قیامت دا بۆ پاداش و سزادانه وهیه.

سهره تا دروست کردن و پاش مردن سهر له نوی زیندو بوونه وه حه قیقه ت و راسته، رزق و روژی ناسمان و زهوی حه قیقه ت و راسته وه لی ئاده میزاد لی غافل و له ناست نه م حه قیقه تانه دا چاوی خوځان نوقانده و گوځی خوځان هاخنیوه.

ئهی مه حه ممد! لیان پرسه ئایا ده گوځی له گهل خودای زاناو داناو به تواناو کار دروست خودایه کی تر هه بی؟ ده ته حه دایان بکه و به مبه سستی بۆردان و ده سه وه سانکردن ﴿قل: هاتوا برهانکم ان کتم صادقین﴾ ئهی پیغه مبه ری خو شه ویست! پیان بلی: به لگه له سهر بیرو بۆ چوونی خۆتان به یڼنه وه نیشانه یه ک بجه نه رو پشتگیری راستی بیرو باوهره که تان بکا، هاوهل دانان بۆ خوداو بته رستیتان بچه سپین، ده کوا نه گهر راست ده که ن له گهل خۆتان و غهیری خۆتان به لگه بجه نه رو!! له راستی دا هیچ به لگه تان به ده سته وه نیه، ده لیلیکتان نیه عاقلانه بی و لیان وهرگیری، ههرچی ده یلین: بیهوده و بۆش و بی بناغه یه و هیچی به سهر هیچه وه نیه!

ئه‌جار په‌روه‌ردگار باسی ئینکاریکردنیکی تریان ده‌کاوه‌لوئیستیکی تری نادروستیان ده‌خاته‌روو ده‌فهرموئ: ﴿وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا الْوَعْدُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ ئه‌مو موشریکانه‌ی مه‌ککه‌و هی تریش له‌باره‌ی قیامه‌ت و به‌درو زانییان بۆ هاتنی، به‌شیوه‌ی گالته‌و لا‌ق‌رتیوه‌ ده‌لین: ئه‌وه ئه‌و عه‌زابه‌ی هه‌ره‌شه‌مان پتی لی ده‌که‌ن ئه‌گه‌ر راست ده‌که‌ن و راستگۆن، که‌یه‌و که‌ی دی؟ بۆ نه‌هات؟ ئه‌وه له‌میژه‌ ئه‌م هه‌ره‌شه‌یه‌مان لی ده‌کری به‌روژی قیامه‌ت و عه‌زابی سه‌ختی ده‌مانترستین!

په‌روه‌ردگار و لا‌میان ده‌داته‌وه‌و ده‌فهرموئ: ﴿قُلْ: عَسَىٰ أَن يَكُونَ رَدْفٌ لِّكُم بَعْضُ الَّذِي تَسْتَعْجِلُونَ﴾ ئه‌ی موحه‌مه‌د! پێیان بلێ: نزیکه‌و له‌وانه‌یه‌ بری له‌و عه‌زابه‌ی ئیوه‌ په‌له‌تان لییه‌تی به‌شویناناته‌وه‌ بۆ و لی‌تان نزیک بوویته‌وه‌و ها‌کا یه‌خه‌ی گرتن. به‌م شیوه‌ قورئانی پی‌رو‌ز ترس و قه‌له‌ق ده‌خاته‌ ناو دلی موشریکه‌کانه‌وه‌، دیه‌نی وایان نیشان ده‌دا تارمایی عه‌زابی تیدا ببینن.

(ردیف) به‌وکه‌سه‌ ده‌لین: که‌له‌دوا سواره‌وه‌ سوار بووی، واته‌: دوو که‌س سواری و لا‌غیک بن به‌وی دوايان ده‌گوتری: ﴿ره‌دیف﴾ پاشکۆ.

که‌وابی ئه‌و عه‌زابه‌ی ئه‌وان په‌له‌یان لییه‌تی، له‌وانه‌یه‌ زۆریان لی نزیک بوویته‌وه‌، ئه‌وان به‌خۆیان نه‌زانیوه‌، ئا‌گایان لی نه‌، کێ ده‌زانێ له‌ژیر په‌رده‌ی غه‌یبه‌وه‌ چیان بۆ ئاماده‌ کراوه‌و چیان به‌سه‌ردی!! چ عه‌زاییک له‌دوا په‌رده‌ی نه‌هینی یه‌وه‌ چاوه‌روانیانه‌و له‌نکاویک بینه‌ قاقایان ده‌گری!!

زومه‌خشه‌ری ده‌فهرموئ: (عسی، لعل، سوف) له‌واده‌و هه‌ره‌شه‌ی پاشایان و خاوه‌ن ده‌سه‌لاتان دا نیشانه‌ی راستی و گرنگی ئه‌مره‌که‌یه‌و ئاماره‌یه‌ بۆ ئه‌وه‌: که‌ئه‌و شته‌ گومان له‌راستی و رودانی دا نه‌، مه‌به‌ستیشیان به‌و جو‌ره‌ ته‌عبیرانه‌ ده‌رخستنی بارقولی و شکۆمه‌ندیی خۆیانه‌و ئاماره‌یه‌ بۆ ئه‌وه‌: که‌ له‌تۆله‌ ستاندن و عه‌زابدان به‌په‌له‌ نین و دلیان له‌وه‌ی: که‌دوژمنیان له‌چنگیان ده‌رناچی و بتمان‌ه‌یان

جۆره پرسیارانه ئاراسته بکړن، چونکه خودای به دیهینر هر بۆ خوی ده زانی مه خلوقاتی خوی چۆن دروست کردون، نهیښی دروستکراوانی لای خوځیه تی و کهسی تری به سر دا ناگادار نه کرده.

ناماژه کردن بۆ فراهم هیڼانی رزق و روژی بۆ ئاده میزاد له ناسمان و زهوی پاش ناماژه کردن بۆ به دیهینانی سهره تاو زیندو بوونه و هی سهر له نوی دوا مردن په یوه ندیه کی پته وو توکمه یان به یه که وه هیه، په یوه ندی رزق و روژی زهوی به سهره تای دروست کردن و به دیهینانی ئاده میزاد ئاشکراو غایانه، ئاده میزاد که دیتته کوړی ژیان وه بهو رزق و روژی په سهر زهوی ده ژی، په یوه ندی نهو رزق و روژی په به زیندو بوونه و هی قیامت له م رو وه یه: که ئاده میزاد له قیامت دا سزاو پاداش وهرده گرنه وه له سهر هه لئس و که و تیان له بهرام بهر نهو رزق و روژی په له دونیادا پیان به خشراوه، په یوه ندی رزق و روژی به سهره تای دروست بونه وه (واته: هوکاره کانی رزق و روژی: که بریتیه له تیشکی خورو روناکی مانگو باران و هیزو وزه کانی تر: که خودا به دی هیڼان بۆ فراهم هیڼانی بژیو) ئاشکراو غایانه له دونیادا بۆ دريژه دان به ژیانو له قیامت دا بۆ پاداش و سزادانه وه یه.

سهره تا دروست کردن و پاش مردن سهر له نوی زیندو بوونه وه حه قیقه ت و راسته، رزق و روژی ناسمان و زهوی حه قیقه ت و راسته وه لی ئاده میزاد لی غافل و له ناست هم حه قیقه تانه دا چاوی خوځان نوقانده و گوځی خوځان هاخنیوه.

ئهی مه حه محمد! لیان پرسه ئایا ده گوځی له گهل خودای زاناو داناو به تواناو کار دروست خودایه کی تر هه بی؟ ده ته حه دایان بکه و به مه بهستی بۆردان و ده سه وه سانکردن ﴿قل: هاتوا برهانکم ان کتم صادقین﴾ ئهی پیغه مبه ری خو شه ویست! پیان بلی: به لگه له سهر بیرو بۆ چوونی خۆتان به یڼنه وه نیشانه یه که بځه نه رو پشتگیری راستی بیرو باوهره که تان بکا، هاوهل دانان بۆ خوداو بته پرستیان بچه سپینی، ده کوا نه گهر راست ده که ن له گهل خۆتان و غهیری خۆتان به لگه بځه نه رو!! له راستی دا هیچ به لگه تان به ده سه ته وه نیه، ده لیلی کتان نیه عاقلانه بی و لی تان وهرگیری، ههر چی ده یلین: بیته وده و بۆش و بی بناغه یه و هیچی به سهر هیچه وه نیه!

هیه، ناشکراو نهیئی وه کوو یهک ده زانی، زاناو ناگاداری نهیئی ناو ناسمانه کانو زه وییه.. وه کوو له نایه تیکی تردا ده فرموی: ﴿لَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ، إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ، إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ﴾ (الحج/۷۰).

یان له شوینیکی تردا له سهر زمانی هه زه تهی لوقمان ده فرموی: ﴿يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ مِمَّا فِي خُنُودِكُمْ ۖ وَلَا تَخْسِفُوا بِسَافَرِكُمْ ذُنُوبَهُمْ ۚ هَٰذَا مِن نِّعَاتِ اللَّهِ إِلَيْكُمْ ۖ فَخُذُوا ۚ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ﴾ (لقمان/۱۶).

به راستی نهم نایه تانه تینکرا بیرو هوش ده خه نه گهر، خه یال ده خه نه مه لهو ههوا بهروازی و سهرنجی ناده میزاد بوئه وه کیش ده کهن: که هه موو نهیئی یهک، هه موو په نامه کی و هه والو سهرگورشته یهک له هه موو کون و قوربینی بوونه وه ردای کۆنترۆلکراوی زانیاری خودای مه زنو بالا ده ستن. هیچ شتیکی نیه بتوانی له ژیر کۆنترۆلی زانیاری خودا ده ریجی!

قورنانی پیروژ به لگه له سهر راستی پیغه مبه رایه تهی هه زه تهی موحه مه ده

إِنَّ هَٰذَا الْقُرْآنَ

يَقْضُ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَءِيلَ أَكْثَرَ الَّذِي هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٧٦﴾
وَأَنَّهُ هُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٧٧﴾ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ
بِحُكْمِهِ ۖ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ﴿٧٨﴾ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ۚ إِنَّكَ عَلَى
الْحَقِّ الْمُبِينِ ﴿٧٩﴾ إِنَّكَ لَا تَسْمِعُ الْمَوْتَىٰ وَلَا تَسْمِعُ الصَّمَّ الدُّعَاءَ

جۆره پرسیارانه ئاراسته بکړن، چونکه خودای به دیهینر هر بۆ خوی ده زانی مه خلوقاتی خوی چۆن دروست کړدون، نهیښی دروستکراوانی لای خوښه تی و کهسی تری به سر دا ناگدار نه کړوه.

ناماژه کړدن بۆ فراهم هیښانی رزق و روژی بۆ ئاده میزاد له ناسمان و زهوی پاش ناماژه کړدن بۆ به دیهینانی سهره تاو زیندو بوونه وهی سهر له نوی دوا مردن په یوه نډیه کی پته وو توکم هیان به یه که وه هیه، په یوه نډی رزق و روژی زهوی به سهره تای دروست کړدن و به دیهینانی ئاده میزاد ئاشکراو غایانه، ئاده میزاد که دیته کوړی ژیان وه بهو رزق و روژی په سهر زهوی ده ژی، په یوه نډی ئه و رزق و روژی په زیندو بوونه وهی قیامت له م رو وهیه: که ئاده میزاد له قیامت دا سزاو پاداش وهرده گرنه وه له سهر ه لئس و که وتیان له بهرام بهر ئه و رزق و روژی په له دونیادا پیان به خشراوه، په یوه نډی رزق و روژی به سهره تای دروست بوونه وه (واته: هوکاره کانی رزق و روژی: که بریتی به تیشکی خورو روناکی مانگو باران و هیزو وزه کانی تر: که خودا به دی هیښان بۆ فراهم هیښانی بژیو) ئاشکراو غایانه له دونیادا بۆ دريژه دان به ژیان وه له قیامت دا بۆ پاداش و سزادانه وهیه.

سهره تا دروست کړدن و پاش مردن سهر له نوی زیندو بوونه وه حقیقه ت و راسته، رزق و روژی ناسمان و زهوی حقیقه ت و راسته وه لی ئاده میزاد لی غافل و له ناست ئه م حقیقه تانه دا چاوی خوښان نوقانده و گوښی خوښان هاخښوه.

ئهی مه محمد! لیان پرسه ئایا ده گوښی له گهل خودای زاناو داناو به تواناو کار دروست خودایه کی تر ه بهی؟ ده ته حه دایان بکه و به مه بهستی بۆردان و ده سه وه سانکړدن ﴿قل: هاتوا برهانکم ان کتم صادقین﴾ ئهی پیغه مبه ری خو شه ویست! پیان بلی: به لگه له سهر بیرو بۆ چوونی خۆتان به ښنه وه نیشانه یه که بڅه نه رو پشتگیری راستی بیرو باوهره که تان بکا، هاو هل دانان بۆ خوداو بته پرستیان بچه سپینی، ده کوا نه گهر راست ده که ن له گهل خۆتان و غهیری خۆتان به لگه بڅه نه رو!! له راستی دا هیچ به لگه تان به ده سه ته وه نیه، ده لیلی کتان نیه عاقلانه بی و لی تان وهرگیری، هرچی ده یلین: بیته ده و بوش و بی بناغه یه و هیچی به سهر هیچه وه نیه!

تەفسىرى رەۋان

بۇ تىگە يىشتى قورئان

بەرگى دەيەم

نوسىنى

مە لا مە حمودى گە لا ئەيى

جزمى (۲۰)

بسم الله الرحمن الرحيم

❁ تەفسیری رهوان بو تیگه یشتنی قورئان .

❁ نویسنی : مهلا مهحمودی گه لالهیی .

❁ چاپی یه که م .

❁ چاپخانه ی ئوفسیتی تیشک .

❁ تیراژ: (۵۰۰) دانه .

❁ ژمارهی سپاردن : (۳۶۹) ی سالی ۲۰۰۲ .

❁ مافی چاپکردنه وهی پارێزراوه و تهنها هی نوسهره .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به لگه کانی تاک و ته نهایی خوداو نیشانه ی ده سه لاتی بی سنووری

قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ

عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَىٰ ۚ اللَّهُ خَيْرٌ مَّا يُشْرِكُونَ ﴿٥٩﴾

أَمَّنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ
مَاءً فَأَنْبَتْنَا بِهِ حَدَائِقَ ذَاتَ بَهْجَةٍ مَّا كَانَ لَكُمْ

أَنْ تُنْبِتُوا شَجَرَهَا ۗ أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ بَلٌّ لِّهَمُّ قَوْمٌ يَعْدِلُونَ ﴿٦٠﴾
أَمَّنْ جَعَلَ الْأَرْضَ قَرَارًا وَجَعَلَ خِلَالَهَا أَنْهَارًا وَجَعَلَ لَهَا

رَوَاسِيَ وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا ۗ أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ بَلٌّ

أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٦١﴾ أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ

وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ ۗ أَلَيْسَ

مَعَ اللَّهِ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ ﴿٦٢﴾ أَمَّنْ يَهْدِيكُمْ فِي

ظُلُمَاتٍ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَنْ يُرْسِلُ الرِّيَّحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ

رَحْمَتِهِ ۗ أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ تَعَالَى اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٣﴾

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قُلُوبُ هَاسَاتٍ بَرَهَنَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبه‌ری
 له‌گه‌ڵ نه‌ته‌وه‌کانیان دا بۆ گێڕایه‌وه، باسی له‌ناوبردنی ئەو نه‌ته‌وانه‌وه‌جۆری
 له‌ناوبردنه‌کیانی بۆ کردین: که‌به‌هۆی هاو‌ل‌دانان بۆ خوداو بته‌رستی و
 هه‌ل‌گه‌رانه‌وه‌ له‌سروشت و فره‌مانی پەرۆردگارو سوور بوون له‌سه‌ر کارو کرده‌وه
 قیژه‌وه‌نه‌کانیان، خودا به‌غه‌زه‌بی خۆی ریشه‌کیشی کردن.. ئەجار به‌ل‌گه‌ی جۆراو
 جۆری هێنانه‌وه‌ له‌سه‌ر ده‌سه‌لاتی به‌رفرانی و یارمه‌تیدانی پێغه‌مبه‌رانی به‌سه‌ر
 دوژمنه‌کانیان دا، فره‌مانی به‌پێغه‌مبه‌رو خۆشه‌یستی خۆی چه‌ره‌تی (محمد) ﷺ
 کرد: که‌شو‌کرو سوپاسی خودا بکا له‌سه‌ر ئەو نيعمه‌تانه‌و دروود بنێری بۆسه‌ر
 گیانی ئەو پێغه‌مبه‌ره‌ رێزدارانه: که‌له‌پێناو گه‌یان‌دنی په‌یامی یه‌زدان دا
 که‌مه‌تر خه‌مییان نه‌کردو به‌لێها‌توویی ئەرکی سه‌رشانی خۆیان ئەنجام دا. ئەجار
 ره‌دی بته‌رسته‌کانی دایه‌وه‌و جۆره‌ها به‌ل‌گه‌و نیشانه‌ی به‌هێزو پته‌وی هێنانه‌وه
 له‌سه‌ر تا‌کو ته‌نها‌یی زاتی پاکی و ده‌سه‌لاتی ره‌هاو بێ سنووری له‌دروست‌کردن و
 به‌دییه‌تان دا...

ده‌فه‌رموی: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئە‌ی مو‌حه‌مه‌د! بلی سوپاس بۆ خودایه، چه‌مدو
 سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر ئەو هه‌موو نيعمه‌ته‌ مه‌زن و جۆراو جۆرانه‌ی: که‌له‌ژماره
 نایه‌ن و به‌به‌نده‌کانی خۆی به‌خشیون، هه‌روه‌سا سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر
 تایبه‌تمه‌ندی زاتی پاکی به‌و صیغه‌ته‌ به‌رزو شکۆمه‌ندیانه‌ی پێنانه‌وه‌ (متصف)ه.
 به‌و ناوه‌ جوانانه‌ی که‌هه‌نی و هاواری لی ده‌کری پێیان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
 اصْطَفَىٰ﴾ ئە‌ی مو‌حه‌مه‌د! دروود بنێره بۆ سه‌رگیانی پاکی ئەو به‌ندان‌ه‌ی خودا: که‌
 هه‌لی بژاردون بۆ فروستاده‌یی و په‌یامی خۆی پێدا ناروون بۆسه‌ر به‌ره‌ی ئاده‌میزاد،

ئه‌وانیش به‌وپه‌ری دلسۆزییه‌وه ئه‌رکی سه‌رشانی خۆیان ئه‌نجام داوه‌و په‌یامی ئاسمانیان به‌دانیشتوانی سه‌ر گۆی زه‌وی راگه‌یانده‌وه.

فه‌رمانه‌که به‌ پێغه‌مبه‌ر ﷺ کراوه: که‌به‌رده‌وام بێ له‌سه‌ر چه‌مدو سوپاسی خوداو ناردنی دروود بۆسه‌ر گیانی پێغه‌مبه‌ران هه‌روه‌ها موسوڵمانانیش فی‌ری ئه‌م چه‌مدو سوپاسه‌ بکاو ئه‌وانیش چاو له‌و بکه‌ن!

به‌شی‌کیش له‌و نیعمه‌تانه‌ هیدایه‌تدان و رزگار کردنی پێغه‌مبه‌ران و موسوڵمانانه، یارمه‌تیدان و سه‌ر خستینیانه به‌سه‌ر دوژمنانیان داو ریشه‌ کێشکردنی دوژمنانه، نمونه‌ی ئه‌م نایه‌ته‌ نایه‌تیکی تره: که‌ ده‌فه‌رموی: ﴿سبحان ربك رب العزة عما يصفون وسلام على المرسلين والحمد لله رب العالمين﴾ (الصافات/۱۸۰-۱۸۲).

ئه‌جار دوا‌ی ئه‌م پێشه‌کی و رێ خۆشکردنه، له‌ده‌رگای ئه‌و دلانه‌ ده‌دا، که‌ئینکاری نایاتی خودا ده‌که‌ن و سه‌ره‌تا په‌رسیاریکیان ئا‌راسته‌ ده‌کا: که‌ته‌نیا وه‌لامی‌کی هه‌یه‌و به‌س! ده‌فه‌رموی: ﴿الله خير أما يشركون؟﴾ ئایا ئه‌و خودایه‌ی ناوی (الله) یه‌و خاوه‌نی شکۆمه‌ندی و توانا و ده‌سه‌لاتی ره‌هايه، ئه‌و شیاوتره‌ بۆ په‌رست‌و به‌ندایه‌تی بۆ کردن یان ئه‌م خودا درۆژنانه‌ی به‌ناحه‌ق کردویانن به‌هاوه‌لی خوداو دارای هیچ شتی‌ک نین؟؟ ته‌وشتانه‌ی: که‌ئه‌وان کردویانن به‌هاوه‌لی خودا بت و سه‌نه‌م بن یان فره‌شته‌و جندۆکه‌ بن یان هه‌ر مه‌خلوقی‌کی تری‌ی له‌مه‌خلوقات‌ی خودا، شیاوی ئه‌وه‌ نیه‌ بپێته‌ هاوه‌لی خوداو په‌رستشی بۆ بکری. چ جایی بگا‌ته ئه‌و ئاسته‌ی له‌خودا با‌شتر بێ! هه‌رگیز به‌دلی عاقل‌دا نایه: که‌ مووازه‌نه‌و هاوکی‌شه‌یی بکا له‌نیوان ته‌وشتانه‌و خودادا، بۆیه‌ به‌م ئیستیفهامه‌ ئینکار ئامیژه‌و به‌م شیوازه: که‌ کۆمه‌لی‌ک سه‌رزه‌نش‌ت و (ته‌هکم) و (تبکیت) ی له‌خۆ گرتوون و لۆمه‌یان ده‌کا له‌سه‌ر ئه‌وه: که‌ بته‌په‌رستی‌یان هه‌لبژاردوه به‌سه‌ر عیبا‌ده‌تکردن بۆ خودادا، مه‌به‌سته‌که‌ش ئاماژه‌کردنه بۆ گو‌م‌پایی و نه‌فامی ئه‌وان. ئه‌گینا ئاشکراو نمایانه: که‌هی‌چ خێرو بی‌ری‌ک له‌به‌ندایه‌تی کردنی ئه‌وانه‌دا نیه هه‌تا شیاوی ئه‌وه‌بن به‌رامبه‌ری‌یان له‌گه‌ڵ خودای به‌دی‌هت‌ه‌رو زاناو دانا‌دا پی بکری، که‌وابی (مووازه‌نه‌)

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قُلُوبُ هَاسَاتٍ بَرَهَنَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبه‌ری
 له‌گه‌ڵ نه‌ته‌وه‌کانیان دا بۆ گێڕایه‌وه، باسی له‌ناو بردنی ئەو نه‌ته‌وانه‌وه‌جۆری
 له‌ناو بردنه‌کیانی بۆ کردین: که‌به‌هۆی هاو‌ه‌لدانان بۆ خوداو بته‌رستی و
 هه‌لگه‌رانه‌وه‌ له‌سروشت و فره‌مانی پەرۆردگارو سوور بوون له‌سه‌ر کارو کرده‌وه
 قیژه‌وه‌نه‌کانیان، خودا به‌غه‌زه‌بی خۆی ریشه‌کیشی کردن.. ئەجار به‌لگه‌ی جۆراو
 جۆری هێنانه‌وه‌ له‌سه‌ر ده‌سه‌لاتی به‌رفرانی و یارمه‌تیدانی پێغه‌مبه‌رانی به‌سه‌ر
 دوژمنه‌کانیان دا، فره‌مانی به‌پێغه‌مبه‌رو خۆشه‌ویستی خۆی چه‌زهرتی (محمد) ﷺ
 کرد: که‌شوکر و سوپاسی خودا بکا له‌سه‌ر ئەو نيعمه‌تانه‌و دروود بنێری بۆسه‌ر
 گیانی ئەو پێغه‌مبه‌ره‌ رێزدارانه: که‌له‌پێناو گه‌یاندنی په‌یامی یه‌زدان دا
 که‌مه‌تر خه‌مییان نه‌کردو به‌لێها تووبی ئەرکی سه‌رشانی خۆیان ئەنجام دا. ئەجار
 ره‌دی بته‌رسته‌کانی دایه‌وه‌و جۆره‌ها به‌لگه‌و نیشانه‌ی به‌هێزو پته‌وی هێنانه‌وه
 له‌سه‌ر تاكو ته‌نها یی زاتی پاکی و ده‌سه‌لاتی ره‌هاو بێ سنووری له‌دروستکردن و
 به‌دییه‌تان دا...

ده‌فه‌رموی: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئەی موحه‌مه‌د! بلی سوپاس بۆ خودایه، چه‌مدو
 سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر ئەو هه‌موو نيعمه‌ته‌ مه‌زن و جۆراو جۆرانه‌ی: که‌له‌ژماره
 نایه‌ن و به‌به‌نده‌کانی خۆی به‌خشیون، هه‌روه‌سا سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر
 تایبه‌تمه‌ندی زاتی پاکی به‌و صیغه‌ته‌ به‌رزو شکۆمه‌ندیانه‌ی پێیانه‌وه‌ (متصف)ه.
 به‌و ناوه‌ جوانانه‌ی که‌هه‌نی و هاواری لی ده‌کری پێیان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
 اصْطَفَىٰ﴾ ئەی موحه‌مه‌د! دروود بنێره بۆ سه‌رگیانی پاکی ئەو به‌ندانیه‌ی خودا: که‌
 هه‌لی بژاردون بۆ فروستاده‌یی و په‌یامی خۆی پێدا ناردوون بۆسه‌ر به‌ره‌ی ئاده‌میزاد،

دره خته ی بۆ ئیوه نه خولقاندایه، که ی ئیوه دارای نه وه تان هه بوو بیانرویتن؟؟ ئیوه ده سه لات ی به دیه ی تانی چله گیایه کتان نیه و دارای خولقاندنی ده نکه دانه ویله یه ک نین!!!

هه ر خودا خولقینته رو به دیه ی تهره، هه ر نه و رزق و رۆژیده ره ﴿أَلَمْ يَخْلُقْكُمْ مِنْ نَارٍ﴾ ئایا ده گوئیی و عه قل په سندی ده کا له گه ل هه بوونی خودای تاک و ته نیاو به تواناو زانادا خودای تر هه بن، عیباده تیان بۆ بکری؟! نه خه یر خودای تر نین و هه ر (الله) خودایه و هه ر نه و شیای و په رستش بۆ کردنه! وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فه رموی ﴿وَمَا كَانَ مَعَهُ مِنْ إِلَهٍ﴾ (المؤمنون/۹۱).

به لām نه م موشریک و نه فامانه سهریان لی تیک چوه، گو مرپوون، له حه ق لایان داوه و چوونه ناو زلکاوی باطل و فه ساده وه، هاوه ل بۆ خودا داده نیتن و غه یری خودا ده به نه ریزی خودا و به ندایه تی بۆ ده کهن!!

بیگومان دیمه نی باغو و باخچه ی رازاوه و رهنگاو رهنگی گول و گه لاکانی، به روبومو میوه جاتی، بۆنی خو ش و دیمه نی جوانی، تی فکرین و سه رنج لی دانیان داخوازی نه وه ن ته مجید و ته قدیسی خودایان له سه ر بکری. نه وه مان داوا لی ده کهن: که پتویسته به ندایه تی بۆ به دیه ی تهری نه و گول و گولزاره بکری، تی فکرین له بوونه وه ر؛ له تاکه کانی بوونه وه ر هه ر له دارو دره خت و روک و کانی او چۆم و ده ریاوه، تا ده گاته ئاده میزاد خو ی و گیانله به رانی تری ناو ده ریا و وشکانی به پی پۆ و خشۆک و باله فره یه وه: هه موو هانده رن بۆ ئیمان هی نان به هه بوونی خودایه کی بالاده ست و کاردروستی هه می شه زیندوو زاناو دانا.

چونکه رهنگاندنی تاقه گولێک و ته نسیق تی یدا، گه وه ره ترین هونه رمه ندی ئاده میزاد له ناستی دا ده سه وه سازو جۆش داماو. مه و جانندی رهنگه کان و پیکه وه گونجان و تیکه لبوونی هیله رهنگییه کان و رپیکه ستنی په لکه گه لاکانی تاقه گولێک کاریکی سه ر ئاسایه و له توانای ئاده میزاد دا نیه نه نجامی بدا چ جایی بتوانی ژیان و گه شه و نه شو و نا بخاته دره خته که خو یه وه، که وا بوو به هیچ جو ری له توانای ئاده میزاد دا نیه دره ختی، یان روکێک به دی بی نی، به لکوو ئاده میزاد چه ندیک

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 أَلَيْسَ لَهُ مَعَ اللَّهِ قُلُوبٌ هَاكُنَا بُرْهَانِكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبه‌ری
 له گه‌ڵ نه‌ته‌وه کانیان دا بۆ گێڕاینه‌وه، باسی له‌ناو بردنی ئەو نه‌ته‌وانه‌ و جو‌ری
 له‌ناو بردنه‌ کە یانی بۆ کردین: که‌به‌هۆی هاو‌ه‌لدانان بۆ خودا و بته‌رستی و
 هه‌لگه‌رانه‌وه له‌سروشت و فره‌مانی پەرۆردگارو سوور بوون له‌سه‌ر کارو کرده‌وه
 قیژه‌وه نه‌ کانیان، خودا به‌غه‌زه‌بی خۆی ریشه‌کیشی کردن.. ئەجار به‌لگه‌ی جو‌راو
 جو‌ری هێنانه‌وه له‌سه‌ر ده‌سه‌لاتی به‌رفرانی و یارمه‌تیدانی پێغه‌مبه‌رانی به‌سه‌ر
 دوژمنه‌ کانیان دا، فره‌مانی به‌پێغه‌مبه‌رو خۆشه‌ویستی خۆی چه‌زهرتی (محمد) ﷺ
 کرد: که‌شو‌کرو سوپاسی خودا بکا له‌سه‌ر ئەو نعیمه‌تانه‌و دروود بنێری بۆسه‌ر
 گیانی ئەو پێغه‌مبه‌ره‌ رێژدارانه‌: که‌له‌پێناو گه‌یاندنی په‌یامی یه‌زدان دا
 که‌مه‌تر خه‌مییان نه‌کردو به‌لێها تووبی ئەرکی سه‌رشانی خۆیان ئەنجام دا. ئەجار
 ره‌دی بته‌رسته‌ کانی دایه‌وه‌و جو‌ره‌ها به‌لگه‌و نیشانه‌ی به‌هێزو پته‌وی هێنانه‌وه
 له‌سه‌ر تا‌کو ته‌نه‌ایی زاتی پاکی و ده‌سه‌لاتی ره‌هاو بێ سنووری له‌دروستکردن و
 به‌دییه‌تان دا...

ده‌فه‌رموی: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئە‌ی مو‌حه‌مه‌د! بلی سوپاس بۆ خودایه‌، چه‌مدو
 سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر ئەو هه‌موو نعیمه‌ته‌ مه‌زن و جو‌راو جو‌رانه‌ی: که‌له‌ژماره
 نایه‌ن و به‌به‌نده‌ کانی خۆی به‌خشیون، هه‌روه‌سا سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر
 تایبه‌تمه‌ندی زاتی پاکی به‌و صیغه‌ته‌ به‌رزو شکۆمه‌ندیانه‌ی پێیانه‌وه (متصف)ه.
 به‌و ناوه‌ جوانانه‌ی که‌هه‌نی و هاواری لی ده‌کری پێیان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
 اصْطَفَىٰ﴾ ئە‌ی مو‌حه‌مه‌د! دروود بنێره بۆ سه‌رگیانی پاکی ئەو به‌ندانیه‌ی خودا: که‌
 هه‌لی بژاردون بۆ فروستاده‌یی و په‌یامی خۆی پێدا ناردوون بۆسه‌ر به‌ره‌ی ئاده‌میزاد،

هه لېته ئه و كاتهى قورئان نازل بووه ئاده ميزادان جگه له پيغه مېهر ﷺ بهم شيوهى ئه مېرؤ چۆنيه تى بوونه وهرو هه لسوراني قه باره كاني: كه تيدا هه لده سورين نه زانيوه، له نايه تى ﴿أَمْ مِنْ جَعَلِ الْأَرْضَ قَرَارًا﴾ ئه و ورديات و عه جايه باتهى چۆنيه تى و هه لسوراني زه ويان هه ست پي نه كرده، به لام به شيوهيه كي ئيجمالي بينويانه سهر زهوى به كه لكى تيدا ژيان دى و ناتوانن لافى ئه وه لى بدهن: كه شتيكى تر هه بى له به كانيان و غه يري به كانيان هاوبه شيان هه بى له دروست كردنى زهوى دا، بهم شيوه جوان و ريڤو پيڤو گونجاوه، ئه مهش به سه بو به لگه هيتانه وه، له هه مان كات دا دهقه كه هه لده گري زانيان چين دواى چين به گويهرى زانيارى خويان و پيشكه وتنى بارى روشنبيري سهردهم ماناي تازه و زانست ناميزى لى وهرگرن و رۆژ دواى رۆژو سال دواى سال ماناي تازه لى دهرينن، ئه مهش موعجيزهيه كي ترى قورئانه و دياردهيه كي تايبه ته به و كه لامه ئاسمانيه وه: چونكه خيابه كهى بو هه موو عه قل و هوشيكه، بو هه موو دل و دهرونيكه به دريژايى ميژوو... كه و ابو: هه ركه سه ده توانى به گويهرى عه قل و زانيارى خوى ماناي لى وهربرى!

﴿وَجَعَلَ خَلَالَهَا أَهْرَارًا﴾ په روهردگار له زهوى دا كيتو و دۆل و دهشتايى رسكاندون و به ناو زهوى دا زى و چۆم و چه ميلكهى دروست كردون!

چۆم و زى يه كان له زهوى دا ره گى ژيان و نيعمه تى په روهردگارن بو گيانله بهران، ئه و زى و چۆمانه به ناوى دا له باكوړه وه بو باشوورو له باشووره وه بو باكوړو له خۆره لاتوه بو خۆرئاوا و به پيچه وانه وه دهكشين و زهوى شق دهكهن، له گه ل خويان فېر و بهر كهت و ژيان نه قل دهكهن، چۆم پيڤ دى له كۆبوننه وهى ئاوى باران به شينو و دۆله كان داو دوايى يه كديگير بوونيان له شيوهى چۆميكى گه و ره يان پچووك داو كشانى بهر و خوار به گويهرى و لاته كه.

ئه و خودايهى بوونه وهرى به ديهيئاوه ههر ئه و نه خشهى چۆنيه تى كشانى چۆمه كانى كيشاوه، ههر ئه و سهرچاوه كانى به ديهيئاوه، ههر ئه و له بهرزاىي يه وه بارانى باراندوه و هه نديكى له طمبه قه كانى زهوى دا په زمه نده كرده و كردويه تى

مه جرای ههردوکیان بهرده وام لیک جودان و تیکه ل بهیه کتر نابن و هیچیان بهسه
تهوی تریان دا زال نابی، ته مهش قانون و یاسای خودایه له دروستکردنی بوونه وهردا
تاوا بهوشیوه دوو شله مهنی لهیه ک ماده له په نایه که وه تیکه ل بهیه ک نابن.

دهی کی ته مه ته صمیمه ی! ناوه؟ کی هیه لافی ته وه لی بدا: که غهیری خودا
ته مه ی به دیه پیناوه؟ یه کیه تی قانونی بوونه وهر و یه کیه تی ته صمیم و خه ریته و
له عاقله ندان ده که ن ییعتراف به تاک و ته نهایی به دیه پینر بکه ن ﴿بل اکثرهم
لا یعلمون﴾ وه لی زوربه ی زوری ناده میزاد ته ندازه ی گه وره یی به توانایی و دانایی
خودا نازانن، هه ست به زیانی بته رستی خویان ناکه ن، نازانن خودایه رستی و
یه کتا په رستی چهند به سوده بویان!!

نوونه ی ته مه نایه ته چهند نایه تیکی تره وه کوو ده فهرموی: ﴿الله الذی جعل لکم
الأرض قراراً والسماء بناء﴾ (غافر/۶۴)

یان ده فهرموی: ﴿وهو الذی مرج البحرين هذا عذب فرات وهذا ملح اجاج وجعل
بینهما برزخاً وحجراً محجوراً﴾ (الفرقان/۵۳) نه مجار سیاقی قورنان له رانواندنی
دیمه نه کانی بوونه وهر وه ده گوژیته وه بو دیارده تاییه ته ندیه کانی خودی خویان و
ده فهرموی: ﴿أم من یحب المضطر اذا دعاه ویكشف السوء ویجعلکم خلفاء
الأرض﴾ نایا تهو شته هیج له بارا نه بوانه ی بی گیان و هه ستن باشن بو خودایه تی و
شیاو ی په رستش بو کردنن؟ یان تهو خودایه ی به هانای لی قه و ماوو داماوانه وه دی
نه گهر هاواری لی بکه ن، ناخو ش و ته نگانه و به لایان له سه ر لاده باو ده یانکاته
جیگرو میراتگری پششینان، چین له دوای چین ده یانکاته میراتگری یه کتری!
﴿المضطر﴾ که سیکه نه خو شیی یان هه ژاری و به لاو کاره سات وای لی بکه ن هاوار
بۆلای خودا بکاو په نای بۆ به ری!!

لیقه و ماو له کاتی ته نگانه و ناخو ش دا بۆی ده رده که وی: که جگه له خودا
کهس فریاد رهس نیه، کهس ناتوانی بیته په ناو به هانایه وه بی، ته وانه ی ده که و نه
حاله تی ته نگانه و روبه روی مردن ده بنه وه لهو سات و کاتانه دا بۆ یان ده رده که وی: که

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قُلُوبُ هَاسَاتٍ بَرَهَنَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبه‌ری
 له‌گه‌ڵ نه‌ته‌وه‌کانیان دا بۆ گێڕایه‌وه، باسی له‌ناو بردنی ئەو نه‌ته‌وانه‌وه‌جۆری
 له‌ناو بردنه‌کیانی بۆ کردین: که‌به‌هۆی هاو‌ل‌دانان بۆ خودا و بته‌رستی و
 هه‌ل‌گه‌رانه‌وه‌ له‌سروشت و فره‌مانی پەرۆردگارو سوور بوون له‌سه‌ر کارو کرده‌وه
 قیژه‌وه‌نه‌کانیان، خودا به‌غه‌زه‌بی خۆی ریشه‌کیشی کردن.. ئەجار به‌ل‌گه‌ی جۆراو
 جۆری هێنانه‌وه‌ له‌سه‌ر ده‌سه‌لاتی به‌رفرانی و یارمه‌تیدانی پێغه‌مبه‌رانی به‌سه‌ر
 دوژمنه‌کانیان دا، فره‌مانی به‌پێغه‌مبه‌رو خۆشه‌ویستی خۆی چه‌زهرتی (محمد) ﷺ
 کرد: که‌شو‌کرو سوپاسی خودا بکا له‌سه‌ر ئەو نيعمه‌تانه‌و دروود بنێری بۆسه‌ر
 گیانی ئەو پێغه‌مبه‌ره‌ رێزدارانه: که‌له‌پێناو گه‌یانندی په‌يامی یه‌زدان دا
 که‌مه‌تر خه‌مییان نه‌کردو به‌لێها تووبی ئەرکی سه‌رشانی خۆیان ئەنجام دا. ئەجار
 ره‌دی بته‌رسته‌کانی دایه‌وه‌و جۆره‌ها به‌ل‌گه‌و نیشانه‌ی به‌هێزو پته‌وی هێنانه‌وه
 له‌سه‌ر تاكو ته‌نها یی زاتی پاکی و ده‌سه‌لاتی ره‌هاو بێ سنووری له‌دروستکردن و
 به‌دییه‌تان دا...

ده‌فه‌رموی: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئەی موحه‌مه‌د! بلی سوپاس بۆ خودایه، چه‌مدو
 سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر ئەو هه‌موو نيعمه‌ته‌ مه‌زن و جۆراو جۆرانه‌ی: که‌له‌ژماره
 نایه‌ن و به‌به‌نده‌کانی خۆی به‌خشیون، هه‌روه‌سا سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر
 تایبه‌تمه‌ندی زاتی پاکی به‌و صیغه‌ته‌ به‌رزو شکۆمه‌ندیانه‌ی پێنانه‌وه‌ (متصف)ه.
 به‌و ناوه‌ جوانانه‌ی که‌هه‌نی و هاواری لی ده‌کری پێیان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
 اصْطَفَىٰ﴾ ئەی موحه‌مه‌د! دروود بنێره بۆ سه‌ر گیانی پاکی ئەو به‌ندانیه‌ی خودا: که‌
 هه‌لی بژاردون بۆ فروستاده‌یی و په‌يامی خۆی پێدا ناردوون بۆسه‌ر به‌ره‌ی ئاده‌میزاد،

عه‌قل و هۆش و هیترو توانای پی داون بۆته‌وه‌ی سروشت بۆ به‌رژه‌وه‌ندیی خۆتان رام بکه‌ن و به‌کاری بێتن، مردن و ژيانی بۆ ئیوه‌ داناو، چين له‌دوای چين شوینی یه‌کتری ده‌گرته‌وه، نه‌گهر مردن نه‌بوایه‌ و ئاده‌میزادانی کۆن بمانایه، ئیستا سه‌ر زه‌وی هیئنده قه‌ره‌بالغ ده‌بوو، جیگا نه‌ده‌بووه‌وه، ژيان تییدا زه‌حه‌مت تر ده‌بوو، په‌رپه‌وه‌ی حه‌ضاره‌ت و بیرکردنه‌وه‌ سست و بی گور ده‌بوو له‌ پیشکه‌وتن دا. شوینی یه‌کدیگرته‌وه‌ واده‌کا بیرو بۆچوون و نه‌زمونه‌کان تازه‌گه‌ری و پیشکه‌وتنیان تییدا بیه‌جی، شیوه‌ نه‌مه‌طی ژيان گۆرانکاریان تییدا بکری به‌بی ته‌وه‌ی کۆن و نوێ به‌ره‌نگاری ببه‌نه‌وه‌ و لیك هه‌لبه‌زنه‌وه، خۆته‌گه‌ر ئاده‌میزادانی کۆن بمانایه‌ و تیکه‌ل به‌ئاده‌میزادانی سه‌رده‌م بونایه، پوه‌پوه‌بوونه‌وه‌ و ئیعتراض گرتن له‌نیوانیاندا هیئنده زۆرو بی شومار ده‌بوون په‌رپه‌وه‌ی پیشکه‌وتن و ژیاریان په‌ک ده‌خست و ژيان له‌شوینی خۆی ده‌وه‌ستا. خۆ ته‌گه‌ر ئاده‌میزاد بیر له‌و حه‌قیقه‌تانه‌ بکاته‌وه‌ و تییان بفکری هه‌رگیز په‌یه‌وه‌ندی له‌گه‌ل خودادا نه‌ده‌پچراو په‌یه‌وه‌ندییه‌ سروشتی یه‌ نه‌زه‌لی یه‌که‌ی ده‌مایه‌وه‌و ساته‌ وه‌ختیک له‌خودا غافل نه‌ده‌بوو که‌سی تریشی نه‌ده‌کرده‌ هاوه‌لی!

نه‌جار سیاقه‌که‌ هه‌ندی حه‌قیقه‌تی تری ناشنا به‌ژيانی ئاده‌میزاد راده‌نویژی و ده‌فه‌رموی: ﴿أَمْ مِنْ يَهْدِيكُمْ فِي ظِلْمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَنْ يُرْسِلُ الرِّيَّاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ؟﴾ نایا نه‌و خودا درۆزنانه‌ی ئیوه‌ به‌خودایان ده‌زانن هیچیان له‌ده‌ست نایه‌ باشن؟ یان نه‌و خودا گه‌وره‌و مه‌زنه‌ باشه: که‌رێنمویی ئیوه‌ ده‌کا له‌تاریکایی شه‌ودا، یان تاریکایی ناو ده‌ریادا کاتی رێگاتان لی هه‌له‌بوو، ره‌هنوما بیستان ده‌کا به‌هۆی نه‌و به‌لگه‌و نیشانه‌ زه‌وی و ئاسمانییانه‌وه: که‌ له‌بوونه‌وه‌ردا ره‌خساندونی عه‌قل و هۆشی پێداون له‌وشکانی و ناو ده‌ریاو هه‌وادا رێگا ده‌برن و قۆناغ و مه‌نزلی خۆتان ده‌زانن، کاروان سه‌راو فرۆکه‌خانه‌و به‌نده‌ره‌کانی خۆتان لی تیک ناچی، هه‌رکاتیکیش رێگاتان لی هه‌له‌بوو به‌هۆی کێو و دۆل و ساراو نه‌ستیره‌و دیارده‌کانی تری سروشته‌وه‌ رێبازی خۆتان ده‌دۆزنه‌وه‌.

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قُلُوبُ هَاسَاتٍ بَرَهَنَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبهری
له گه له نه ته وه کانیان دا بو گێرینه وه، باسی له ناو بردنی ئەو نه ته وانه و جوړی
له ناو بردنه کانیانی بو کردین: که به هوی هاو له دانان بو خوداو بته رستی و
هه لگه پانه وه له سروشت و فرمانی پەرۆردگارو سوور بوون له سه ر کارو کرده وه
قیزه ونه کانیان، خودا به غه زه بی خوی ریشه کیشی کردن.. ئەجار به لگه ی جوړاو
جوړی هینانه وه له سه ر ده سه لاتی به رفرانی و یارمه تیدانی پێغه مبه رانی به سه ر
دوژمنه کانیان دا، فرمانی به پێغه مبه رو خو شه ویستی خوی چه زره تی (محمد) ﷺ
کرد: که شوکرو سوپاسی خودا بکا له سه ر ئەو نیعمه تانه و دروود بنیژی بۆ سه ر
گیانی ئەو پێغه مبه ره رێژدارانه: که له پیناو گه یاندنی په یامی یه زدان دا
که مه تر خه مییان نه کردو به لیته اتوویی ئەرکی سه رشانی خویان ئەنجام دا. ئەجار
ره دی بته ره رسته کانی دایه وه و جوړه ها به لگه و نیشانه ی به هیژو پته وی هینانه وه
له سه ر تاک و ته نهایی زاتی پاکی و ده سه لاتی ره هاو بی سنووری له دروست کردن و
به دیه تیان دا...

ده فهرمو ی: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئەی موحه مه د! بلی سوپاس بو خودایه، چه مدو
سوپاسی خودا بکه له سه ر ئەو هه موو نیعمه ته مه زن و جوړاو جوړانه ی: که له ژماره
نایه ن و به به نده کانی خوی به خشیون، هه روه سا سوپاسی خودا بکه له سه ر
تایبه تمه ندیی زاتی پاکی به و صیفه ته به رزو شکۆمه ندییانه ی پینانه وه (متصف) ه.
به و ناوه جوانانه ی که هه نی و هاواری لی ده کری پینان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
اصْطَفَى﴾ ئەی موحه مه د! دروود بنیژه بو سه ر گیانی پاکی ئەو به ندانه ی خودا: که
هه لی بژاردون بو فروستاده یی و په یامی خوی پیدا نار دوون بۆ سه ر به ره ی ئاده میزاد،

دروستکردن و به دیهینانی مه خلوقات حه قیقه تیکی بهرچاوو حاشا هه لئه گره،
 کهس ناتوانی ئینکاری بکاو ناشگونجی به هیچ شتیك جگه له ته علیل به بوونی خودا
 پاساوی بدهینه وه! چونکه ووجودی بوونه وهر به لگه یه له سهر هه بوونی خودا، ههر
 هه ول و ته قه لئایهك بۆ هۆکاری به دیهینانی بوونه وهر به بی داننان به هه بوونی
 خودا و نیعتراف به به دیهینه ربی خودا بۆ بوونه وهر هۆ خافلان و خۆگیل کردنه،
 چونکه دیاردهی مه خلوقاتی خودا ئاده میزاد ناچار ده کهن دان به تاك و ته نهایی
 خودا دا بنین.. بوونه وهر تیگرا ناماژه به هه بوونی خودایه کی تاك و ته نهها ده کاو
 ده لی نه خشه کیشی ئه م بوونه وهره هه ئسوراندن و به رپوه بردنی له لایه ن خودایه کی
 بالا دهستی تاك و ته نهها ئه نجام ده درئ! به ویستی خودایهك هاتوته دی و به قانون و
 یاسای خودایهك له گه ردایه.

زیندو بوونه وهی دوا مردن و هاتنی رۆژی قیامت شتیكه کافره کان له کۆن و
 نوی دا کردو یانه به کیشو جیدال و برپای پی نا کهن، وه لی داننان به سه ره تای
 به دیهینان به وشپوهی نایه ته که ناماژه ی پی ده کا. که نه و په ری کار دروستی و ده ست
 ره نگینی و نه خشه دانانی تیدا یه و به یه و ده نه هینرا وه ته دی، ئه مه ش سه رده کیشی
 بۆ ئه وهی دان به زیندو بوونه وه ش دا بنین، بۆ ئه وهی ئاده میزاده کان سزا و پاداشی
 کرده وهی به دونیا یان وهر بگرنه وه چونکه له دونیا دا چاکه و خراپه پراوپر پاساویان
 نادریته وه بۆ نمونه زۆر تاوانبار و مله پور سته مکار هه ن ناتواندرئ له دونیا دا
 سزایان پراو پر بدریته وه. ئه گه ر تاوانبار کی وه کوو هیتله رو موسولونی یان
 نه وانه ی سته م له گه لیکی چه وسا وهی وه کوو کورد ده کهن بمانه وی له دونیا دا سزای
 تاوانه کان یان بدهینه وه هه رچی لیان بکری له ئازاردان و کوشتن و برین هیشتا
 به شیکی که می تاوانه کان یان قه ره بوو کرا وه ته وه و زۆری ماوه تۆ له یان لی
 سه ندریته وه. که و ابو هه بوونی ته نسیق و په یوه ندیی نیوان کردار و پاداش؛ کردار
 له دونیا و پاداش و سزا له قیامت دا داخوای ئه وه یه دوار و ژیک هه بی به ته واوی
 هه موو کهس پاداش و سزای خو یانی تیدا وهر بگرنه وه، ده ی بۆچی له دونیا و له م سه ر
 زه وییه دا ئه و ته نسیق ره هایه له نیوان کرده وه و سزا و پاداش به دی نه هینرا وه؟
 وه لامی ئه وه لای په ره درگا ره و ئیمه هیچی لی نازانین، به لکوو هه ر ره وانیه ئه و

وه کوو له نایه تی کی تر دا ده فهرموی: ﴿وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ،
فَانْمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ، إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ﴾ (المؤمنون/۱۱۷)

هه ر خودا غه یزانده و کله سی تر به سه ر نه ینی ناسمانه کان و زه وی دا ناگاداری نیه

قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ وَمَا يَشْعُرُونَ
أَيَّانَ يُبْعَثُونَ ﴿٦٥﴾ بَلِ أَذْرَكَ عِلْمُهُمْ فِي الْآخِرَةِ بَلْ هُمْ
فِي شَكٍّ مِنْهَا بَلْ هُمْ مِنْهَا عَمُونَ ﴿٦٦﴾

دوا ی نه وی جه وله یه کی به ناو بوونه و هرو خودی ناده میزاده کان دا کردو تاکو
ته نهایی خودای مه زنی چه سپاندو له هاوه ل و هاوشان به رزو پیرو زو به دووری گرت.

نه مجار جه وله یه کی تریان له گهل ده ست پښ ده کاو ده رباره ی غه یی شی دراوه:
که هه ر خودا ده یزانی و کله سی تر په ی پښ نابا، سه رنجیان راده کیشی و نه و راده یه
ده گه یه نی: که زانیاری نه ینی تایبه ته به خوداوه، هه روه ها زانیاری ده رباره ی کاتی
هاتنی قیامه تیش جوړیکه له نه ینی و هه ر خودا ده زانی کله ی راده بی و چون راده بی!

ده فهرموی: ﴿قُلْ: لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ﴾ نه ی
پیغه مبه ر به هه موو خه لک رابگه یه نه و تی یان بگه یه نه: که هیچ که سی ک
له ناسمانه کان و زه وی دا جگه له خودا غه یب نازانی، زانیاری غه یب تایبه ته
به خوداوه و کله سی تر هیچی لی نازانی مه گه ر خودا بوخوی هه ندیک له به نده کانی
به سه ر هه ندی له و نه ینی یه دا ناگادار بکا. وه کوو له شوینی کی تر دا ده فهرموی:
﴿وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ﴾ (الانعام) یان ده فهرموی ﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ،
وَيُنْزِلُ الْغَيْثَ، وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا، وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ
أَرْضٍ تَمُوتُ، إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ﴾ (لقمان/۳۴) ته نانه ت ریزدارترین و خوشه ویستری به نده

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قُلُوبُ هَاسَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبه ری له گه له نه ته وه کانیان دا بو گێرانی نه وه، باسی له ناو بردنی ئەو نه ته وانه و جوړی له ناو بردنه کانیانی بو کردین: که به هوی هاو له دانان بو خوداو بته رستی و هه لگه پانه وه له سروشت و فرمانی پەرۆردگارو سوور بوون له سه ر کارو کرده وه قیزه ونه کانیان، خودا به غه زه بی خوی ریشه کیشی کردن.. ئەجار به لگه ی جوړاو جوړی هینانه وه له سه ر ده سه لاتی به رفرانی و یارمه تیدانی پێغه مبه رانی به سه ر دوژمنه کانیان دا، فرمانی به پێغه مبه رو خو شه ویستی خوی چه زره تی (محمد) ﷺ کرد: که شوکرو سوپاسی خودا بکا له سه ر ئەو نیعمه تانه و دروود بنیژی بۆ سه ر گیانی ئەو پێغه مبه ره ریزدارانه: که له پیناو گه یاندنی په یامی یه زدان دا که مه تر خه مییان نه کردو به لیته اتوویی ئەرکی سه ر شانی خو یان ئەنجام دا. ئەجار ره دی بته ره سه ته کانی دایه وه و جوړه ها به لگه و نیشانه ی به هیژو پته وی هینانه وه له سه ر تاک و ته نهایی زاتی پاکی و ده سه لاتی ره هاو بی سنووری له دروست کردن و به دیه یتان دا...

ده فهرمو ی: ﴿قُل: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئەی موحه مه د! بلی سوپاس بو خودایه، چه مدو سوپاسی خودا بکه له سه ر ئەو هه موو نیعمه ته مه زن و جوړاو جوړانه ی: که له ژماره نایه ن و به به نده کانی خوی به خشیون، هه روه سا سوپاسی خودا بکه له سه ر تایبه تمه ندیی زاتی پاکی به و صیفه ته به رزو شکۆمه ندییانه ی پینانه وه (متصف) ه. به و ناوه جوانانه ی که هه نی و هاواری لی ده کری پینان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى﴾ ئەی موحه مه د! دروود بنیژه بو سه ر گیانی پاکی ئەو به ندانه ی خودا: که هه لی بژاردون بو فروستاده یی و په یامی خوی پیدا نار دوون بۆ سه ر به ره ی ئاده میزاد،

بیگومان ئاده‌میزاد هەر له‌به‌ره‌به‌یانی می‌ژوووه له‌به‌رام‌به‌ر غه‌یب دا ده‌سه‌وه‌سان و کۆله‌وار بووه، نه‌یتوانیوه هیچی لی ده‌سته‌به‌ر بکا و هیچ له‌دوا په‌رده‌ی غه‌یب‌ه‌وه نازانی، مه‌گه‌ر ئه‌وه‌هنده نه‌یتی یه‌ی: که‌خودای زانا و ئاگادار فیری هه‌ندیک له‌به‌نده‌کانی کردوه، هه‌لبه‌ته ئه‌م غه‌یب زانینه بو ئاده‌میزاد پی‌ویست نه‌بووه و خێرو بی‌ری له‌وه‌دایه: که‌ئهو جو‌ره زانیاریه‌ی نه‌یه، ئه‌گه‌ر زانینه‌که‌ی له‌به‌رژوه‌ندی ئاه‌میزاد بوایه و خێرو بی‌ری تیدا بوایه، په‌روه‌ردگار ده‌رگای غه‌یبی والا ده‌کرد بو ئاده‌میزادی تینوو بو ئاگادار بوون به‌سه‌ر جیهانی نه‌یتی دا!

بیگومان په‌روه‌ردگار ئه‌وه‌نده‌ی هی‌زو تواناو وزه‌ی جو‌را و جو‌ر به‌ئاده‌میزاد به‌خشیوه: که‌بتوانی جێنشینی خۆی له‌سه‌ر زه‌وی دا پی نه‌نجام بدا و ئه‌رکه‌کانی سه‌ره‌شانی جی به‌جی بکا، لادانی په‌رده‌ی غه‌یب له‌به‌ر ده‌میا نابێته یارمه‌تیده‌ر بو نه‌نجامدانی ئه‌رکی خه‌لافه‌تی سه‌ر زه‌وی، به‌لکوو شارده‌وه‌ی غه‌یب هه‌لیده‌نی بو لی‌کۆلینه‌وه و هه‌ولدان به‌دوا زانیاری دا له‌ناو زگی زه‌مین دا له‌ناو قولایی ده‌ریاکان دا و له‌ناسۆ و قطاره‌کانی فه‌ضادا، شاره‌زای یاسای بوونه‌وه‌رو هی‌زو وزه‌ تیدا هه‌شاردراوه‌کانی ده‌بی پیداو‌یستی خۆی بو ژیان و ئاوه‌دان‌کردنه‌وه‌ی زه‌وی لی ده‌سته‌به‌ر ده‌کا! ئه‌رکی جێنشینی خۆی له‌سه‌ر زه‌وی نه‌نجام ده‌دا.

په‌رده‌ی غه‌یب هەر به‌سه‌ر ئاده‌میزادا دانه‌دراوه‌ته‌وه، به‌لکوو به‌سه‌ر ئه‌هلی ئاسمانه‌کان و زه‌وی دا دادراوه‌ته‌وه به‌فریشته و جندۆکه‌شه‌وه، جگه له‌خودا خۆی که‌س غه‌یب زان نه‌وه به‌سه‌ر نه‌یتی دا ئاگادار نه‌یه.

وه‌کوو له‌نایه‌تیکێ تردا ده‌فه‌رموی: ﴿ثَقُلْتُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، لَا تَأْتِيكُمُ الْبَغْتَةُ﴾ (الاعراف/۱۸۷)

واته: زانیاری ده‌رباره‌ی رابوونی قیامه‌ت کاریکی قورسو گرانه‌وه ئه‌هلی ئاسمانه‌کان و زه‌وی په‌ی پی نابهن و جگه له‌خودا که‌س نازانی که‌ی قیامه‌ت هه‌لده‌ستی و کاتی حساب و لی‌کۆلینه‌وه دی، کو‌توپرو ناگه‌هان په‌یدا ده‌بی و که‌س ناتوانی کاته‌که‌ی ته‌حیدید بکا.

﴿٦٩﴾ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُنْ فِي ضَيْقٍ مِّمَّا يَمْكُرُونَ ﴿٧٠﴾
 وَيَقُولُوا مَتَىٰ هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٧١﴾ قُلْ عَسَىٰ
 أَن يَكُونَ رَدِفَ لَكُمْ بَعْضُ الَّذِي تَسْتَعْجِلُونَ ﴿٧٢﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ
 لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٧٣﴾ وَإِنَّ
 رَبَّكَ لَيَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٤﴾ وَمَا مِنْ غَائِبَةٍ
 فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ ﴿٧٥﴾

له وه پيش پهروه دگار نه فامی موشريکه کانی ده رباره ی قیامت رون کرده وه،
 نه جار به شوین نه وه دا باسی بیرو بچونیان ده رباره ی قیامت و ینکاریکردنیان بو
 نه و روداوه گرنگه ده کا، ده فمرموی: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَئِذَا كُنَّا تُرَابًا وَاَبَاؤُنَا
 اَنَّا لَمُخْرَجُونَ؟﴾ موشریک و ینکاریکه رانی زیندو بوونه وه؛ نه وانه ی پروایان
 به هه بوونی خودای تاك و ته نهاو زاناو داناو به توانا نیه، پیغه مبه ره کانی به درو
 ده خه نه وه ده لئین: نایا نه گهر ئیمه گیانمان ده رچوو نه ندام و جهسته مان رزی و
 پولکا، بووینه وه به خوّل و جهسته مان په رت و بلا و بوّوه، نه مهش حاله تیکه به ده گمن
 نه بی به سهر هه موو مردویك دا دی، هه موو کهس جگه له حاله تی شازو ده گمن -
 دوا ی مردنی به ماوه یهك جهسته ی ده رزی، ده ی نه گهر نه و رزین و پولکانه یان
 به سهر دا هات: نایا ده گونجی جاریکی تر ئیمه و باوک و باپیرانمان گیانیان به به ردا
 بکریته وه؟! رتی تیده چی جهسته ی پولکاوو به خوّل بوومان جاریکی تر ریک
 بخریته وه و گیانی تی بجیته وه؟

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قُلُوبُ هَاسَاتٍ بَرَهَنَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبه‌ری
 له‌گه‌ڵ نه‌ته‌وه‌کانیان دا بۆ گێڕایه‌وه، باسی له‌ناو بردنی ئەو نه‌ته‌وانه‌وه‌جۆری
 له‌ناو بردنه‌کیانی بۆ کردین: که‌به‌هۆی هاو‌ل‌دانان بۆ خودا و بته‌رستی و
 هه‌ل‌گه‌رانه‌وه‌ له‌سروشت و فره‌مانی پەرۆردگارو سوور بوون له‌سه‌ر کارو کرده‌وه
 قیژه‌وه‌نه‌کانیان، خودا به‌غه‌زه‌بی خۆی ریشه‌کیشی کردن.. ئەجار به‌ل‌گه‌ی جۆراو
 جۆری هێنانه‌وه‌ له‌سه‌ر ده‌سه‌لاتی به‌رفرانی و یارمه‌تیدانی پێغه‌مبه‌رانی به‌سه‌ر
 دوژمنه‌کانیان دا، فره‌مانی به‌پێغه‌مبه‌رو خۆشه‌ویستی خۆی چه‌ره‌تی (محمد) ﷺ
 کرد: که‌شو‌کرو سوپاسی خودا بکا له‌سه‌ر ئەو نعه‌مه‌تانه‌و دروود بنێری بۆسه‌ر
 گیانی ئەو پێغه‌مبه‌ره‌ رێزدارانه: که‌له‌پێناو گه‌یانندی په‌یامی یه‌زدان دا
 که‌مه‌تر خه‌مییان نه‌کردو به‌لێها تووبی ئەرکی سه‌رشانی خۆیان ئەنجام دا. ئەجار
 ره‌دی بته‌رسته‌کانی دایه‌وه‌و جۆره‌ها به‌ل‌گه‌و نیشانه‌ی به‌هێزو پته‌وی هێنانه‌وه
 له‌سه‌ر تاكو ته‌نها‌یی زاتی پاکی و ده‌سه‌لاتی ره‌هاو بێ سنووری له‌دروست‌کردن و
 به‌دییه‌تان دا...

ده‌فه‌رموی: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئەی موحه‌مه‌د! بلی سوپاس بۆ خودایه، چه‌مدو
 سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر ئەو هه‌موو نعه‌مه‌ته‌ مه‌زن و جۆراو جۆرانه‌ی: که‌له‌ژماره
 نایه‌ن و به‌به‌نده‌کانی خۆی به‌خشیون، هه‌روه‌سا سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر
 تایبه‌تمه‌ندی زاتی پاکی به‌و صیغه‌ته‌ به‌رزو شکۆمه‌ندیانه‌ی پێیانه‌وه‌ (متصف)ه.
 به‌و ناوه‌ جوانانه‌ی که‌هه‌نی و هاواری لی ده‌کری پێیان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
 اصْطَفَىٰ﴾ ئەی موحه‌مه‌د! دروود بنێره بۆ سه‌ر گیانی پاکی ئەو به‌ندانیه‌ی خودا: که‌
 هه‌لی بژاردون بۆ فروستاده‌یی و په‌یامی خۆی پێدا ناردوون بۆسه‌ر به‌ره‌ی ئاده‌میزاد،

ره تکر دوته وه، کافره قور هیشیه کانیش هه مان هه لویستیان نواندوه وه هه مان بره
بیانویان دۆزیونه وه، نهجار سوور بوونی خۆیان له سه ره نه وه لویسته نادرسته
به چه ند به لگه یه کی بی هیژو لاواز پاساو ده داته وه به شیوه ی لاقرتی و به ته وه
ده یانگوت: ﴿لقد وعدنا هذا نحن و آبائنا من قبل﴾ بینگومان به در یژیایی میژوو
نیمه و باوک و باپیرانمان نه و جۆره قسه و باسه مان بیستوه و ده بیسین، هه ره قسه یه و
ناوه پۆکی نیه، نیسمی بی موسه ممایه، چ حه قیقه تیکی واقعی نیه.

کهس دوا ی مردن زیندو نه بوته وه ﴿إن هذا الا أساطیر الأولین﴾ نه قسه و
واده و به لێنانه ده رباره ی زیندو بوونه وه جگه له نه فسانه و خه رافات و توپه هات زیاتر
هیچی تر نیه، چیرۆکه کۆن و قسه ی پرو پووچه، چین له دوا ی چین ئاده میزاد
لیکتریان و هر گرتوه و به لگه یه کی مه عقول پشتگیری ناکا.

بینگومان موشریکه کانی مه که ده یانزانی: که له وه پیش په ره ردگار
پیغه مبه ری ره وانه کردن بۆ سه ره گه لو نه ته وه کان، دلیا بوون له وه ی که باوک و
باپیرانیان به زیندو بوونه وه و حساب و لیکنۆلینه وه ی قیامت تر سیندراون، که و ابو
نابی بگوتری: عه ره به کان بی ناگا و زه ینخالی بوون و ده رباره ی تاک و ته نهایی خوداو
ناردنی پیغه مبه ران و هاتنی قیامت و زیندو بوونه وه هیچ زانیارییه کیان نه به و،
به لکو و نه وان ده یان بیانی له میژوه نه مه هه ره شه و واده و به لێنه دراون و هیچیشیان
نه هاتونه دی. ئیتر له سه ره نه وه گالته یان به هاتنی قیامت ده هات و هه موو
باسیکیان ده رباره ی قیامت به چیرۆکه کۆن و نه فسانه ده زانی و ده یانگوت: (محمد)
یش هه مان نه فسانه کۆنه کان دووباره ده کاته وه، بی ناگا بوون له وه ی قیامت
کاتی خۆی هه یه و پاش و پیش ناکا، نه به عه جه له کردنی نه وان پیش ده که وی
نه به حه زو ئاره زوی نه وان دوا ده که وی، له کاتی دیاریکراوی خۆی دا - راده بی و
هه لده ستی. جگه له خودا که سی تر کاتی هه لسانی قیامت نازانی و نه یینی یه
لییان. ته نه ات پیغه مبه ر ۞ که ده رباره ی کاتی رابوونی قیامت پرسیاری لی کرا
فه رموی: (ما المسؤول عنها بأعلم من السائل) پرسیار لی کرا و له باره ی دیاریکردنی
هاتنی قیامت له پرسیار که ر ناگا دار تر نیه. واته: هیچی لی نازانم.

ئیتیر لیروهه سهرنجیان راده کیشی بۆ به سهرهات و له ناو چوونی و ئهو تاوانبارو
 سهر رهقانه ی گهله پیتشینه کان: که پیتغه مبه رانی خویان به درۆ خستوونه وه چییان
 به سهر هات، به مەش ئامارّه به وه ده کا: که ئه وه ی به سهر موجریم و کافره کانی
 پیتشو هات دوور نیه به سهر موجریمه کانی دوايش بی، چونکه سونه ن و داب و
 نه پیتی خودا گۆرانی تیدا نیه، ده فهرموی: ﴿قل: سیروا فی الأرض فانظروا کیف
 کان عاقبة المجرمین﴾ ئه ی پیتغه مبه ری خوشه ویست! به و موشریک و خودا نه ناسانه
 بلێ: به ناو خاکی حیجازو شام و یمهن و شوینی تریش دا بگه رین، سهرنج له ناکام و
 به سهرهاتی کافره کانی پیتشووتان بدهن، بزائن سهره نجامی نه وانیه ی پیتغه مبه رانیان
 به درۆ خستوونه وه چی بوو، نه وانیش وه کوو نه وان به ژیا نی دونیایان له خویان با یی
 بوون، به نازو نیعمه ته کانی هه لّخه له تان، پیتغه مبه رانیان به درۆ خسته وه، ئینکاری
 هاتنی قیامهت و زیندو بوونه وه ی دوا مردنیان کرد، خودا به هۆی تاوانه کانیان
 به هیلایکی بردن، زه وی زارو ملک و مال و شوینه واریان له پاش به جی ما، پاشا وه
 که لاوه کۆنه کانیان نیشانه و په ندو عیبه رتن بۆ ئاده میزادانی دواخویان، له هه مان
 کات دا: که نه وانیه ی له ناو برد، پیتغه مبه رو شوینکه وتوانیا نی رزگار کردن، عه زابی
 ریشه کیش نه یگرته وه، نه مەش نیشانه ی راستی ئهو واده و به ئینانه یه: که
 په روه ردگار له سهر زمانی پیتغه مبه ران به ئاده میزانی راگه یاندوه، به لگه یه له سهر
 راستی ئیمان به خودا و به زیندو بوونه وه هه بوونی حیساب و لیكۆلینه وه، نه وه داب و
 نه پیتی خودایه له بوونه وهردا، هه رکه سی پیتغه مبه رانی به درۆ بخته وه، تۆله ی لی
 ده ستین، که وایی بۆ قورّه ی شیه کان و غه یری نه وانیش هه مان تاس و حه مامه.

ئه مجار ته سه للای پیتغه مبه ر ﴿ده داته وه ده فهرموی: ﴿ولا تحزن علیهم ولا
 تکن فی ضیق مما یعمرون﴾ ئه ی موحه ممه د! نه تۆ دلته نگ و خه فته بار مه به به وه ی
 ئهو موشریکه قورّه ی شیه یانه روله بانگه وازییه که ت وهرده گێرن و په یامه که ت به درۆ
 ده خه نه وه، پیلانت لی ده گێرن و هه ولّی تیروژ کردنت ده دن، گوئیان پی مه ده و
 به هه ندیان مه گره، چونکه خودا پارێزه رو یارمه تیده رته، له پلان و دهستی نه وان
 ده تپاریژی و ئایینه که ت بلا و ده کاته وه به سهر ناحه زانت دا زالت ده کا.

ئەجار پەرورەدگار باسی ئینکاریکردنیکى تریان دەکاوەه لۆیستیکى تری نادروستیان دەخاتەرپوو دەفەرموی: ﴿وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ ئەو موشریکانەى مەككەو هى تریش لەبارەى قیامەت و بەدوژ زانییان بۆ هاتنى، بەشیوەى گالتەو لاقرتیوە دەلێن: ئەو ئەو عەزابەى هەرپەشەمان پێى لێ دەكەن ئەگەر راست دەكەن و راستگۆن، كەیهو كەى دى؟ بۆ نەهات؟ ئەو لەمیژە ئەم هەرپەشەمان لێ دەكرێ بەروژی قیامەت و عەزابى سەختى دەمانترسێن!

پەرورەدگار و لامیان دەداتەو دەفەرموی: ﴿قُلْ: عَسَىٰ أَن يَكُونَ رَدْفٌ لِّكُم بَعْضُ الَّذِي تَسْتَعْجِلُونَ﴾ ئەى موحمەد! پێیان بلێ: نزیکەو لەوانەى بەرپێ لەو عەزابەى ئێوە پەلەتان لێیەتى بەشویناتانەو بێ و لێتان نزیک بوویتەو هەاكا یەخەى گرتن. بەم شیوە قورئانی پیرۆز ترس و قەلەق دەخاتە ناو دلی موشریکەكانەو، دیمەنى وایان نیشان دەدا تارمایی عەزابى تیدا ببینن.

(ردیف) بەوكەسە دەلێن: كەلەدوا سوارەو سوار بووبی، واتە: دوو كەس سواری و لاغێك بن بەوى دوايان دەگوترى: ﴿رەدیف﴾ پاشكۆ.

كەوابى ئەو عەزابەى ئەوان پەلەیان لێیەتى، لەوانەى زۆریان لێ نزیک بوویتەو، ئەوان بەخۆیان نەزانێوە، ئاگیان لێ نیە، كێ دەزانێ لەژێر پەردەى غەیبەو چیان بۆ نامادە كراوەو چیان بەسەردی!! چ عەزاییك لەدوا پەردەى نھێنى یەو چاوەروانیانەو لەنكاویك بینە قاقایان دەگرێ!!

زومەخشەرى دەفەرموی: (عسى، لعل، سوف) لەوادەو هەرپەشەى پاشایان و خاوەن دەسەلاتان دا نیشانەى راستى و گرنگى ئەمرەكەىو ئاماژەى بۆ ئەو: كەئەو شتە گومان لەراستى و رودانى دا نیە، مەبەستیشیان بەو جۆرە تەعبیرانە دەرخستنى بارقولى و شكۆمەندى خۆیانەو ئاماژەى بۆ ئەو: كە لەتۆلە ستاندنو عەزابدان بەپەلە نین و دلێیان لەوێ: كە دوژمنیان لەچنگیان دەرناچى و بتمانەیان

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قُلُوبُ هَاسَاتٍ بَرَهَنَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبهری
 له گه له نه ته وه کانیان دا بو گێرینه وه، باسی له ناو بردنی ئەو نه ته وانه و جوړی
 له ناو بردنه کانیانی بو کردین: که به هوی هاو له دانان بو خوداو بته رستی و
 هه لگه پانه وه له سروشت و فرمانی پەرۆردگارو سوور بوون له سه ر کارو کرده وه
 قیزه ونه کانیان، خودا به غه زه بی خوی ریشه کیشی کردن.. ئەجار به لگه ی جوړاو
 جوړی هینانه وه له سه ر ده سه لاتی به رفرانی و یارمه تیدانی پێغه مبه رانی به سه ر
 دوژمنه کانیان دا، فرمانی به پێغه مبه رو خو شه ویستی خوی چه زره تی (محمد) ﷺ
 کرد: که شوکرو سوپاسی خودا بکا له سه ر ئەو نیعمه تانه و دروود بنیژی بۆ سه ر
 گیانی ئەو پێغه مبه ره ریزدارانه: که له پیناو گه یاندنی په یامی یه زدان دا
 که مه تر خه مییان نه کردو به لیته اتوویی ئەرکی سه رشانی خو یان ئەنجام دا. ئەجار
 ره دی بته ره سه ته کانی دایه وه و جوړه ها به لگه و نیشانه ی به هیژو پته وی هینانه وه
 له سه ر تاكو ته نهایی زاتی پاکی و ده سه لاتی ره هاو بی سنووری له دروست کردن و
 به دیه تیان دا...

ده فهرمو ی: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئەی موحه مه د! بلی سوپاس بو خودایه، چه مدو
 سوپاسی خودا بکه له سه ر ئەو هه موو نیعمه ته مه زن و جوړاو جوړانه ی: که له ژماره
 نایه ن و به به نده کانی خوی به خشیون، هه روه سا سوپاسی خودا بکه له سه ر
 تایبه تمه ندیی زاتی پاکی به و صیفه ته به رزو شکۆمه ندییانه ی پینانه وه (متصف) ه.
 به و ناوه جوانانه ی که هه نی و هاواری لی ده کری پینان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
 اصْطَفَى﴾ ئەی موحه مه د! دروود بنیژه بو سه ر گیانی پاکی ئەو به ندانه ی خودا: که
 هه لی بژاردون بو فروستاده یی و په یامی خوی پیدا ناردوون بۆ سه ر به ره ی ئاده میزاد،

هیه، ناشکراو نهیئی وه کوو یهك ده زانی، زاناو ناگاداری نهیئی ناو ناسمانه كانو زهوییه.. وه کوو له نایه تیکی تردا ده فره موی: ﴿اَلَمْ تَعْلَمْ اَنْ اَللهُ يَعْلَمُ مَا فِی السَّمَاءِ وَالأَرْضِ، اَنْ ذَکَ فِی کِتَابٍ، اَنْ ذَکَ عَلٰی اَللهِ یَسِیرٌ﴾ (الحج/۷۰).

یان له شویئیکی تردا له سهه زمانی چه زه تهی لوقمان ده فره موی: ﴿یا بَنِیَّ اِنهَا اِنْ تَکَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ فَتَکُنْ فِی صَخْرَةٍ اَوْ فِی السَّمَوَاتِ اَوْ فِی الْاَرْضِ یَاۤتِ بِهَا اَللهُ، اِنْ اَللهَ لَطِیْفٌ خَبِیْرٌ﴾ (لقمان/۱۶).

به راستی ئەم نایه تانه تیکرا بیرو هوش ده خه نه گهر، خه یال ده خه نه مه له وهوا په روازی و سهه رنجی ناده میزاد بۆئه وه کیش ده کهن: که هه موو نهیئی یهك، هه موو په نامه کی و هه وال و سهه گورشته یهك له هه موو کون و قوژبنی بوونه و هه ردا کۆنترۆلکراوی زانیاری خودای مهزن و بالا دهستن. هیچ شتیك نیه بتوانی له ژیر کۆنترۆلی زانیاری خودا دهه ربجی!

قورئانی پیروژ به لگه له سهه راستی پیغه مبه رایه تهی چه زه تهی موحه مه ده

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ

يَقْصُ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَءِيلَ أَكْثَرَ الَّذِي هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٧٦﴾

وَإِنَّهُ لَهْدَىٰ وَرَحْمَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٧٧﴾ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ

بِحُكْمِهِ ۖ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ﴿٧٨﴾ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ۚ إِنَّكَ عَلَىٰ

الْحَقِّ الْمُبِينِ ﴿٧٩﴾ إِنَّكَ لَا تَسْمِعُ الْمَوْتَىٰ وَلَا تَسْمِعُ الصُّمَّ الدُّعَاءَ

إِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ ﴿۸۰﴾ وَمَا أَنْتَ بِهَدِي الْعَمَىٰ عَنْ ضَلَالَتِهِمْ إِنْ تُسْمِعُ إِلَّا مَنْ يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ مُسْلِمُونَ ﴿۸۱﴾

له‌نایه‌ته‌کانی پیشودا په‌روهردگار باسی مه‌بده‌ئو مه‌عادی کرد، به‌لگه‌ی جوړاو جوړی عه‌قلی و حیسی له‌سهر زیندو بوونه‌وه‌ی دوامردن و هاتنی روژی قیامت هینایه‌وه، نه‌جار لیږده‌ا به‌لگه له‌سهر راستی پیغه‌مبهر ﷺ ده‌هینیت‌ه‌وه، گه‌وره‌ترین به‌لگه‌ش له‌سهر نه‌وه قورئانی پیروژه: که له‌فظو مانای موعجیزه‌ن، جا: که قورئان موعجیزه‌ بی، بیگومان موعجیزه‌شه، نه‌وه به‌لگه‌یه له‌سهر راستی پیغه‌مبهرایه‌تی حه‌زره‌تی موحه‌مد ﷺ .

بیگومان نه‌وکتیبه‌ی به‌لگه‌ی جوړاو جوړی تیدان له‌سهر صیفاتی که‌مالو جه‌لال بو خودای مه‌زنو شکومه‌ند، هه‌روه‌ها چه‌سپاندنی هاتنی روژی قیامت و زیندو بوونه‌وه و حساب و لیکنولینه‌وه، سزادانی تاوانباران و پاداشدانه‌وه‌ی چاکه‌کاران. هه‌لبه‌ته‌ بپروا به‌خودای تاو و تنه‌او سه‌لمانندی صیفات‌ه‌کانی، هه‌روه‌ها سه‌لمانندی روژی قیامت دوو بنه‌مای سه‌ره‌کی نایینی پیروژنو قورئان له‌خوی گرتوون.

جا هه‌ر به‌بونه‌ی باسکردن ده‌رباره‌ی زانیاری ره‌های خوداو ناگاداری به‌سهر هه‌موو شتیک دا، باسی نه‌و زانیاریانه‌ ده‌کا: که قورئان له‌خوی گرتوون و په‌کالا‌کردنه‌وه‌ی نه‌و کیشو و نیزاعانه‌ی نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیلن، چونکه‌ په‌کالا‌کردنه‌وه‌ی نه‌و کیشو و نیزاعانه‌ش به‌شیکه له‌زانیاری خوداو نمونه‌یه‌کی فه‌ضلو گه‌وره‌یی په‌روهردگاره، به‌شیکه له‌قه‌ضاو په‌کالا‌کردنه‌وه‌ی ذاتی به‌رزیی له‌نیوان کیشو‌کاران دا، به‌مه‌ش ته‌سه‌للای پیغه‌مبهر ﷺ ده‌داته‌وه بوته‌وه‌ی وازیان لی بیتنی بو خدا، نه‌و دادگایان بکاو تولمی تاوانیان لی بستینی!

ده‌فهرموی: ﴿إِنْ هَذَا الْقُرْآنُ يَقْصُ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ الَّذِي هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ﴾ بیگومان نه‌م قورئانه پیروژه هه‌وال ده‌دا به‌نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل که‌هه‌لگری

تهورات و ئینجیلن به حقیقه ت و راستی زوړشت له وانه ی تییدا که وتوونه کیسه وه
نیزاعه وه، حقیقه تیان بو رون ده کاته وه، وه کوو نه و دو به ره کی و نیزاعه ی هه یانه
ده رباره ی هه زره تی عیسا و دایکی؛ جوله که بوختانیان بو ده که نه و مه ریه م به داوین
پیس و عیسا به به بیژو له قه له م ده دن. مه سیحی هینده یان به رز ده که نه وه
ده یانگه یه ننه پله و پایه ی خودایه تی و به خودایان ده زانن!!

ئیر قورئان هات، حقیقه تی رون کرده وه و قسه ی حقه ی به یان کردو
رایگه یاند: که عیسا ﷺ به نده یه کی په روه ردگارو پله ی پیغه مبه ریتی
پی به خشراوه.

ته نانه ت مه سیحیه کان خوشیان راجیایی و کیسه یه کی قولیان هه یه ده رباره ی
هه زره تی عیسا و خاتو مه ریه می دایکی.

هه ندیکان ده لئین: مه سیح ئاده میزاده و به س! هه ندیکي تریان ده بیژن (باوک و
کور و روح القدس) چه ند نمونه یه کی جیاجیان خدا خوی تیدا رانواندن بو خه لک،
به راو و بوچوونی نه م کو مه له، خدا له سی ئوقنوم پیکهاتوه (باوک، کور،
روح لوقدس) مه به ستیان به کور هه زره تی عیسا ﷺ. ده لئین: خدا (که باوکه)
له وینه ی روح لوقدس دا دابه زیوه له خاتو مه ریه م دا چوته دیمه نی ئاده میزاده وه
مندالیکي لی که وتوته وه له شتوه ی یه سوع دا!!

کو مه لیکي تریان ده لئین: (کور) واته: عیسا ﷺ وه کوو باوکی (واته: خدا)
نه زه لی نیه، به لکوو له پیش دروستبونی عالم دا دروست کراوه، بویه پله ی عیسا
ﷺ له خوار پله ی خودا وه یه و گردنکه چه بو خدا! بریکي تریان ئینکاری نه وه
ده که ن: که روح لوقدس ئوقنوم بی! کورپی (نیقیه) سالی ۳۲۵ ز و کورپی
قوسته نظینی مه سیحیه کان سالی ۳۸۱ ز برپاری نه وه یان دا: که کور و
روح لوقدس له گه ل باوک دا یه کسانن له یه کیه تی لاهووتی داو هه ر له نه زه ل دا کور
واته: (عیسا) له باوک واته: (خدا) به وه له د بووه.

ئافسانه نامیژانه‌ی جوله‌که‌کان پاك کرده‌وه و بوختان و درۆ ده‌له‌سه‌کانیانی ره‌تکرده‌وه. ئەو نه‌فرین لی‌کراوانه ژینامه‌ی پیغه‌مبه‌ریکی خۆیانیان به‌راستی نه‌هیشتۆته‌وه ئیلا پسیان کرده، بۆ نمونه به‌گویره‌ی ریوایاتی ئیسرائیلی هه‌زه‌تی ئیبراهیم علیه السلام خیزانه‌که‌ی خۆی پیش‌که‌ش به‌پاشای فه‌له‌ستینی یه‌کان و فیرعه‌ونی میصر کرد به‌و ناوه‌وه: که خوشکی یه‌تی بۆته‌وه‌ی شتیکی لیان ده‌ست بکه‌وی، هه‌روا به‌گویره‌ی ریوایه‌تی ئەوان هه‌زه‌تی یه‌عقوب علیه السلام: که‌باپیره‌ گه‌وره‌ی به‌نو ئیسرائیلی یه‌کانه‌و خۆی به‌ئیسرائیل ناسراوه، بوختانی ئەوه‌ی پی‌ ده‌که‌ن: که‌فه‌رو به‌ره‌که‌تی له‌ئیسحاقی باوکی و ئیبراهیمی باپیری دزیوه!!! به‌فرت و فیل جیگای ئەوانی گرتۆته‌وه، ئەوان پیان وایه‌ پله‌و پایه‌و فه‌رو به‌ره‌که‌تی پیغه‌مبه‌رایه‌تی ده‌بوايه بدری به‌برا گه‌وره‌ی یه‌عقوب علیه السلام: که‌ناوی: عیصو بووه!

به‌گویره‌ی ریوایه‌تی ئەوان که‌چه‌کانی هه‌زه‌تی لوط علیه السلام باوکیان سه‌رخۆش کرده بۆته‌وه‌ی له‌گه‌لیان جووت بی به‌لکوو کورپان بی مال و میراتیان نه‌که‌ویته ده‌ست بیگانه، چونکه هه‌زه‌تی لوط علیه السلام میراتگری نیرینه‌ی نه‌بووه!!

به‌گویره‌ی ریوایه‌تی ئەوان هه‌زه‌تی داوود علیه السلام له‌سه‌ر بانی باله‌خانه‌ی خۆیه‌وه ئافره‌تیکی جوانی دیوه، دوا‌یی بۆی ده‌رکه‌وتوه: که‌ئه‌و ئافره‌ته‌ خیزانی جوندی یه‌کی خۆیه‌تی، نیت هه‌زه‌تی داوود علیه السلام ئەو جوندیه‌ی نارد بۆشه‌ر بۆته‌وه‌ی بکوژری و دوا‌یی ژنه‌که‌ی پی به‌ری! به‌گویره‌ی ریوایه‌تی ئەوان هه‌زه‌تی سوله‌یمان علیه السلام له‌به‌رخاتری خیزانیکی که‌زو‌ری خوش ده‌ویست، ویستی به‌په‌رستی بکا! هه‌روا له‌م شیوه‌تان و پۆیه ژینامه‌ی فروستاده‌کانی خودایان شیواندوه، ئەم درۆ ده‌له‌سه‌یان وه‌پال داو، ژینامه‌کانیان پر کردن له‌نه‌فسانه‌و توپه‌هات. نیت قورئان هات ژینامه‌ی ئەو زاتانه‌ی له‌و نه‌فسانه‌و توپه‌هاتانه پاك کرده‌وه و راستی واقعی ژیانانی راناند.^(۱)

(۱) به‌داخوه هه‌ندی له‌ ته‌فسیر و کتیه‌ و عظیمه‌کانی نێمه‌ش ئەم نه‌فسانه‌و توپه‌هاته ئیسرائیلیه‌یان تیکموترون.

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قُلُوبُ هَاسَاتٍ بَرَهَنَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبه‌ری
 له‌گه‌ڵ نه‌ته‌وه‌کانیان دا بۆ گێڕایه‌وه، باسی له‌ناو بردنی ئەو نه‌ته‌وانه‌وه‌جۆری
 له‌ناو بردنه‌کیانی بۆ کردین: که‌به‌هۆی هاو‌ل‌دانان بۆ خودا و بته‌رستی و
 هه‌ل‌گه‌رانه‌وه‌ له‌سروشت و فره‌مانی پەرۆردگار و سوور بوون له‌سه‌ر کار و کرده‌وه
 قیژه‌وه‌نه‌کانیان، خودا به‌غه‌زه‌بی خۆی ریشه‌کیشی کردن.. ئەجار به‌ل‌گه‌ی جۆراو
 جۆری هێنانه‌وه‌ له‌سه‌ر ده‌سه‌لاتی به‌رفرانی و یارمه‌تیدانی پێغه‌مبه‌رانی به‌سه‌ر
 دوژمنه‌کانیان دا، فره‌مانی به‌پێغه‌مبه‌رو خۆشه‌یستی خۆی چه‌زهرتی (محمد) ﷺ
 کرد: که‌شو‌کرو سوپاسی خودا بکا له‌سه‌ر ئەو نيعمه‌تانه‌و دروود بنێری بۆسه‌ر
 گیانی ئەو پێغه‌مبه‌ره‌ رێزدارانه: که‌له‌پێناو گه‌یان‌دنی په‌یامی یه‌زدان دا
 که‌مه‌تر خه‌مییان نه‌کردو به‌لێها تووبی ئەرکی سه‌رشانی خۆیان ئەنجام دا. ئەجار
 ره‌دی بته‌رسته‌کانی دایه‌وه‌و جۆره‌ها به‌ل‌گه‌و نیشانه‌ی به‌هێزو پته‌وی هێنانه‌وه
 له‌سه‌ر تا‌کو ته‌نها‌یی زاتی پاکی و ده‌سه‌لاتی ره‌هاو بێ سنووری له‌دروست‌کردن و
 به‌دییه‌تان دا...

ده‌فه‌رموی: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئە‌ی مو‌حه‌مه‌د! بلی سوپاس بۆ خودایه، چه‌مدو
 سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر ئەو هه‌موو نيعمه‌ته‌ مه‌زن و جۆراو جۆرانه‌ی: که‌له‌ژماره
 نایه‌ن و به‌به‌نده‌کانی خۆی به‌خشیون، هه‌روه‌سا سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر
 تایبه‌تمه‌ندی زاتی پاکی به‌و صیغه‌ته‌ به‌رزو شکۆمه‌ندیانه‌ی پێنانه‌وه‌ (متصف)ه.
 به‌و ناوه‌ جوانانه‌ی که‌هه‌نی و هاواری لی ده‌کرێ پێیان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
 اصْطَفَىٰ﴾ ئە‌ی مو‌حه‌مه‌د! دروود بنێره بۆ سه‌ر گیانی پاکی ئەو به‌ندان‌ه‌ی خودا: که‌
 هه‌لی بژاردون بۆ فروستاده‌یی و په‌یامی خۆی پێدا نار دوون بۆسه‌ر به‌ره‌ی ئاده‌میزاد،

هه‌لنه‌شاوه‌ی خو‌ی دهریاره‌یان ده‌دا. ده‌فرمو‌ی: ﴿ان ربك يقضي بينهم بحكمه وهو العزيز العليم﴾ بی‌گومان خودای تو ئه‌ی موحه‌مه‌د ﷻ: که زۆریه‌ی ئه‌وشتانه‌ی که نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل تی‌ییدا که وتونه‌ی کی‌شه‌و نیزاعه‌وه‌ی بۆیان یه‌کالا ده‌کاته‌وه‌، دل‌نیا‌به‌ خودای تو (که ئه‌وه‌ی بریکه‌ی له‌زانایی و دانایی) رۆژی قیامت حوکم ده‌کا له‌نی‌وان به‌هه‌له‌ چوو له‌نی‌وان ئه‌وانه‌دا که ری‌یازی راستیان گرتو‌وه‌، به‌حوکم و عه‌داله‌تکاری خۆی بریاریان له‌نی‌وان دا ده‌رده‌کا، ئه‌و خودایه‌، به‌تواناو خاوه‌ن ده‌سه‌لاته‌: که تو‌له‌ی له‌به‌تال‌خوازان بستینی، پاداشتی چاکه‌کاران بداته‌وه‌، حوکم و بریاری هه‌لناوه‌شیته‌وه‌، زاناو ئاگاداره‌ی به‌کردارو گو‌فتاری به‌نده‌کانی و حوکم و بریاری راست و دروستیان بۆ ده‌رده‌کا، چوونکه‌ی ته‌واوی زانایی هه‌یه‌ به‌وه‌ی حوکمی بۆ ده‌رده‌کا و به‌وه‌ی حوکمی له‌سه‌ر ده‌رده‌کا، بریاره‌کانی هه‌موویان مو‌طابی‌قی واقع و عه‌داله‌تکاری و ره‌وان.

ئه‌جار فرمان به‌ پی‌غه‌مبه‌ر ﷻ ده‌کا: که هه‌ر پشت به‌خودا بی‌هستی و چ گرنگی یه‌ک به‌دوژمنانی نایین نه‌دا. ده‌فرمو‌ی: ﴿فتوكل على الله، انك على الحق المبين﴾ پشت به‌خودا بی‌هسته‌و بتمانته‌ هه‌ر به‌ئه‌و هه‌بی، هه‌موو کاریکت به‌ئه‌و بسپی‌ره‌، به‌رده‌وام به‌ له‌سه‌ر بانگه‌وازی خۆت و په‌یامی خۆت رابگه‌یه‌نه‌و گو‌ی به‌ناحه‌زانی نایین مه‌ده‌، چوونکه‌ی بی‌گومان تو له‌سه‌ر ری‌یازی حه‌ق و خودا په‌سندی، هه‌رچه‌نده‌ ئه‌وانه‌ دژت بدو‌ین و ره‌خنه‌ی له‌په‌یامه‌که‌ت بگرن گو‌ییان پی‌ مه‌ده‌و سووربه‌ له‌سه‌ر ئه‌نجامدانی ئه‌رکی سه‌ر‌شانت!

جا نه‌گه‌ر به‌پیر بانگه‌وازییه‌که‌ته‌وه‌ نه‌هاتن و رویان وه‌رگێرا ئه‌وه‌ تو‌که‌مه‌ترخه‌میت نه‌کردوه‌و ئه‌تۆ به‌رپر‌سیار نیت.

﴿انك لاتسمع الموتى ولا تسمع الصم الدعاء اذا ولوا مدبرین﴾ چونکه‌ی بی‌گومان که سی‌ک به‌پیر بانگه‌وازییه‌که‌ته‌وه‌ دی: که دل‌ زیندو بی‌ و دل‌و گو‌یچکه‌ی خۆیان بۆ بانگه‌وازییه‌که‌ بکه‌نه‌وه‌، به‌لام ئه‌وانه‌ی دل‌یان مردوه‌و چاوی دل‌یان نایینی، به‌لگه‌ی هیدایه‌ت و ئیمان نابیسن، ئه‌تۆ ناتوانی به‌زۆر بی‌انخه‌یه‌ سه‌ر هیدایه‌ت، ئه‌تۆ ناتوانی شتیک بجه‌یه‌ گو‌یچکه‌یان هه‌و سودبه‌خش بی‌، ئه‌وان له‌وکاته‌دا: که پشت

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قُلُوبُ هَاسَاتٍ بَرَهَنَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبه‌ری
 له‌گه‌ڵ نه‌ته‌وه‌کانیان دا بۆ گێڕایه‌وه، باسی له‌ناو بردنی ئەو نه‌ته‌وانه‌وه‌جۆری
 له‌ناو بردنه‌کیانی بۆ کردین: که‌به‌هۆی هاو‌ل‌دانان بۆ خودا و بته‌رستی و
 هه‌ل‌گه‌رانه‌وه‌ له‌سروشت و فره‌مانی پەرۆردگار و سوور بوون له‌سه‌ر کار و کرده‌وه
 قیژه‌وه‌نه‌کانیان، خودا به‌غه‌زه‌بی خۆی ریشه‌کیشی کردن.. ئەجار به‌ل‌گه‌ی جۆراو
 جۆری هێنانه‌وه‌ له‌سه‌ر ده‌سه‌لاتی به‌رفرانی و یارمه‌تیدانی پێغه‌مبه‌رانی به‌سه‌ر
 دوژمنه‌کانیان دا، فره‌مانی به‌پێغه‌مبه‌رو خۆشه‌یستی خۆی چه‌زهرتی (محمد) ﷺ
 کرد: که‌شو‌کرو سوپاسی خودا بکا له‌سه‌ر ئەو نيعمه‌تانه‌و دروود بنێری بۆسه‌ر
 گیانی ئەو پێغه‌مبه‌ره‌ رێزدارانه: که‌له‌پێناو گه‌یان‌دنی په‌یامی یه‌زدان دا
 که‌مه‌تر خه‌مییان نه‌کردو به‌لێها تووبی ئەرکی سه‌رشانی خۆیان ئەنجام دا. ئەجار
 ره‌دی بته‌رسته‌کانی دایه‌وه‌و جۆره‌ها به‌ل‌گه‌و نیشانه‌ی به‌هێزو پته‌وی هێنانه‌وه
 له‌سه‌ر تاكو ته‌نها‌یی زاتی پاکی و ده‌سه‌لاتی ره‌هاو بێ سنووری له‌دروست‌کردن و
 به‌دییه‌تان دا...

ده‌فه‌رموی: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئە‌ی موحه‌مه‌د! بلی سوپاس بۆ خودایه، چه‌مدو
 سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر ئەو هه‌موو نيعمه‌ته‌ مه‌زن و جۆراو جۆرانه‌ی: که‌له‌ژماره
 نایه‌ن و به‌به‌نده‌کانی خۆی به‌خشیون، هه‌روه‌سا سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر
 تایبه‌تمه‌ندی زاتی پاکی به‌و صیغه‌ته‌ به‌رزو شکۆمه‌ندیانه‌ی پێیانه‌وه‌ (متصف)ه.
 به‌و ناوه‌ جوانانه‌ی که‌هه‌نی و هاواری لی ده‌کرێ پێیان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
 اصْطَفَىٰ﴾ ئە‌ی موحه‌مه‌د! دروود بنێره بۆ سه‌ر گیانی پاکی ئەو به‌ندان‌ه‌ی خودا: که‌
 هه‌لی بژاردون بۆ فروستاده‌یی و په‌یامی خۆی پێدا نار دوون بۆسه‌ر به‌ره‌ی ئاده‌میزاد،

بوونه وهیه که نه نجام بدهن حق بناسن و سوودی لی ببینن ﴿إِنْ تَسْمَعُ إِلَّا يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ مُسْلِمُونَ﴾ نه وه کوو بیستنی په یامی تو سوودی هیه ئیلا بو که سانیک که له زانیاری خودا دا چه سپاوه ئیمان پئی ده هیئن و ته صدیقت ده کهن، نه وانه خاوهن پروا و په کتابه رستن، که ردنکه چی فرمان و جله و گیریه کانی ده بن. واته: به پیر بانگه وازی توره نایه مه کهر که سیک چاری دلی بینا بی و نامیری بیستن و دیتنی خوی بو دهرک کردنی حقایق به کار بیئی و ناماده باشی نه وهی تیدابی حق وهربگری، نانه وانه موسولمانی راستال و خودا په رستی ته واون.

بینگومان نیسلام ناشکرا و اضیح و گونجاوه له گهل سروشت دا، هر دل و دهر و نیک ساغ بی وهری ده گری، هر دلیک نه خوش نه بی پابه ندی په پیره و پروگرامی ده بی. گرانی و زه حمتی تیدا نابینی، هر له گهل بانگه وازی نیسلامی بیست به بی سی و دو وهری ده گری و که ردنکه چی فرمان و جله و گیریه کانی ده بی.

هه ندی له نیشانه و به لگه کانی هاتنی قیامت

❁ وَإِذَا

وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَابَّةً مِّنَ الْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ
النَّاسَ كَانُوا بِآيَاتِنَا لَا يُوقِنُونَ ﴿٨٢﴾ وَيَوْمَ نَخْشِرُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ
فَوْجًا مِّمَّنْ يُكَذِّبُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿٨٣﴾ حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوا
قَالَ أَكْذَبْتُمْ بِآيَاتِي وَلَمْ تُحِيطُوا بِهَا عِلْمًا أَمَّاذَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 أَلَيْسَ لَهُ مَعَ اللَّهِ قُلُوبٌ هَاكُنَا بُرْهَانِكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبهری
 له گه له نه ته وه کانیان دا بو گێرایی نه وه، باسی له ناو بردنی ئەو نه ته وانه و جوړی
 له ناو بردنه کانیانی بو کردین: که به هوی هاو له دانان بو خوداو بته رستی و
 هه لگه پانه وه له سروشت و فرمانی پەرۆردگارو سوور بوون له سه ر کارو کرده وه
 قیزه ونه کانیان، خودا به غه زه بی خوی ریشه کیشی کردن.. ئەجار به لگه ی جوړاو
 جوړی هینانه وه له سه ر ده سه لاتی به رفرانی و یارمه تیدانی پێغه مبه رانی به سه ر
 دوژمنه کانیان دا، فرمانی به پێغه مبه رو خو شه ویستی خوی چه زره تی (محمد) ﷺ
 کرد: که شوکرو سوپاسی خودا بکا له سه ر ئەو نیعمه تانه و دروود بنیژی بۆ سه ر
 گیانی ئەو پێغه مبه ره ریزدارانه: که له پیناو گه یاندنی په یامی یه زدان دا
 که مه تر خه مییان نه کردو به لیته اتوویی ئەرکی سه رشانی خویان ئەنجام دا. ئەجار
 ره دی بته رسته کانی دایه وه و جوړه ها به لگه و نیشانه ی به هیژو پته وی هینانه وه
 له سه ر تاكو ته نهایی زاتی پاکی و ده سه لاتی ره هاو بی سنووری له دروست کردن و
 به دیه تیان دا...

ده فهرمو ی: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئەی موحه مه د! بلی سوپاس بو خودایه، چه مدو
 سوپاسی خودا بکه له سه ر ئەو هه موو نیعمه ته مه زن و جوړاو جوړانه ی: که له ژماره
 نایه ن و به به نده کانی خوی به خشیون، هه روه سا سوپاسی خودا بکه له سه ر
 تایبه تمه ندیی زاتی پاکی به و صیفه ته به رزو شکۆمه ندییانه ی پینانه وه (متصف) ه.
 به و ناوه جوانانه ی که هه نی و هاواری لی ده کری پینان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
 اصْطَفَى﴾ ئەی موحه مه د! دروود بنیژه بو سه ر گیانی پاکی ئەو به ندانه ی خودا: که
 هه لی بژاردون بو فروستاده یی و په یامی خوی پیدا ناردوون بۆ سه ر به ره ی ئاده میزاد،

تیدا هاتوو نه گه ییشتوونه پلهی صهحیح بویه وه کوو ماموستا سهید ده فره موی: نایان هیئین و گوئیان پی نادهین.

له راستی دا نازانین چ سودیک ههیه له راناندنی نه وه موو ریویات و عه نه ناتانهی کتیبه ته فسیره کانی وه کوو ئیبنو که ثیرو قورطوبی له باره ی نه و صافی (دابة) ی ناوبراوه وه هاخنیویانه ناو ته فسیره کانیا نه وه؟ ده بی چ سوودیک ی لی ره چاو بکری نه گهر بگوتری: دریژی یه که ی شه صت زیراعه! ^(۱) یان په روباالی وایه و ریشی وه هایه، سهری وه کوو سهری که له گا وایه! چاوی له چاوی به راز ده چی! گوئی وه کوو گوئی فیل وایه، شاخی له شاخی حیوانه کیتی ده چی، ملی ده لی ی ملی نوعامه یه، سنگی له سنگی شیر ده چی، رهنکی له پلنگ ده کا، خالیگه ی له خالیگه ی پشیل ده چی! کلکی ده لینی دوگی به رانه، قاچه کانی له قاچی حوشر ده کا!! له راستی دا راگواستنی نه و ریویاته ناصه حیحانه چ خزمه تیکی قورنان ناکاو چ سوودیکیش به موسولمانان ناگه یه نی و پیویسته به حه زره وه تیئان پروانین و سوفیلکانه و سافیلکانه و هریان نه گرین و ئیاتی قورنایان پی ته فسیر نه که یین! نه وه ی پیویسته نه وه یه: که ئیمه له چوارچیوه ی ده قی قورنانه که و فره مووده صه حیه له که وو بیژینگ دراوه کان دهر نه چین. چونکه شتی غه یی کاتیک واجب ته صدیق یان بکه یین: که به به لگه ی حاشا هه لنه گر له پیغه مبه ره وه به ئیمه گه یشتبی. ده قه که ی قورنان و فره مووده ی صه حیح نه وه ده گه یه نن: که هاتنه دهر و به دهر که و تنی (دابة) نیشانه ی قیامه ته و یه کی که له نیشانه گه وره کان و کاتیک نه و (دابة) یه دهر ده که وی: که دهر گای تویه داده خری و کاتی رابوونی قیامه ته، تویه له که س وهر ناگیری و کاتی ته کلیم به سهر ده چی و گورانکاری له بیرو باوه ردا چ رۆلکی نامینی، ناله و کات و دهمه دا خودا (دابة) یه ک بو ناده میزاده خاتهر و ناخاوتنیان له گه ل ده کا، هه لبه ته (دابة) قسه ناکا، یان بلین ناده میزاد لی ی تی ناگن، به لام وه کوو موعجیزه یه که له و رۆژده خه لک لی ی حالی دهن و ده زانن: که نه وه نیشانه ی

(۱) ته فسیری قورطوبی ج ۳۸۰/۹-۳۸۱۵ ته فسیری ئیبنو که ثیر ج ۳/ ۱۳۸۵-۱۳۸۷.

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قُلُوبُ هَاسَاتٍ بَرَهَنَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرورەدگار لە نایەتە کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغەمبەری
 لە گەڵ نەتەوەکانیان دا بۆ گێڕایەنەو، باسی لەناوبردنی ئەو نەتەوانە و جووری
 لەناوبردنی کەسانی بۆ کردین: کەبەهۆی هاوڵدانان بۆ خودا و بێهەستی و
 هەلگەرانەو لەسروشت و فەرمانی پەرورەدگار و سوور بوون لەسەر کار و کردەو
 قیژەو نەکانیان، خودا بەغەزەبی خۆی پێشەکیشی کردن.. ئەجار بەلگەی جوړاو
 جووری هێنانەو لەسەر دەسلاتی بەرفرانی و یارمەتیدانی پێغەمبەرانە بەسەر
 دوژمنەکانیان دا، فەرمانی بەپێغەمبەر و خوشەوێستی خۆی حەزەرتی (محمد) ﷺ
 کرد: کەشوکرو سوپاسی خودا بکا لەسەر ئەو نەعمەتانە و دروود بنێری بۆسەر
 گیانی ئەو پێغەمبەرە رێزدارانە: کەلەپێناو گەیانندی پەيامی یەزدان دا
 کەمتەرخەمییان نەکردو بەلێتاتوویی ئەرکی سەرشاری خۆیان ئەنجام دا. ئەجار
 رەدی بێهەستی کانی دایەو و جوړەها بەلگە و نیشانە بەهێزو پتەوی هێنانەو
 لەسەر تاكو تەنهایی زاتی پاکی و دەسلاتی رەهاو بۆ سنووری لەدروستکردن و
 بەدیھێنان دا...

دەفەرموی: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئەو موحەممەد! بۆ سوپاس بۆ خودایە، حەمدو
 سوپاسی خودا بکە لەسەر ئەو هەموو نەعمەتە مەزن و جوړاو جوړانە: کەلەژمارە
 نایەن و بەبەندەکانی خۆی بەخشیون، هەر وەسا سوپاسی خودا بکە لەسەر
 تاییەتمەندی زاتی پاکی بەو صیغەتە بەرزو شکۆمەندیانە پێیانەو (متصف)ە.
 بەو ناوە جوانانە کەهەن و هاواری لی دەکری پێیان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
 اصْطَفَى﴾ ئەو موحەممەد! دروود بنێرە بۆ سەرگیانی پاکی ئەو بەندانە خودا: کە
 هەلی بژاردون بۆ فروستادەیی و پەيامی خۆی پێدا ناردوون بۆسەر بەرەو ئادەمیزاد،

تعملون؟) ٔهو رۆژهی: که له هه موو ئاده میزادانی چهرخ و رۆژگاره کانی دنیا
 کۆمه لێکی زۆر له سه رانی سته مکارو به درۆ خه ره وه ی پیغه مبه ران و نیشانه ی
 خودایه تی خودا له سارای مه حشه ردا کۆ بکه ی نه وه، بۆ حه ق و حیساب له گه ل کردن،
 جا که هه موویان کۆبو نه وه و کۆ کرانه وه، له به ر دهستی خودادا راده گیرین بۆ
 حیساب و لیکۆ لینه وه له گه لیان، په ره ر دگار به شیوه ی سه رزه نشت سه رکوتانه وه
 پییان ده فره موئ: ئه وه ئه و ئایات و نیشانه ی ئاماژه یان بۆ ئه م رۆژه ده کرد
 به درۆتان ده زانین؟ په رواتان به پیغه مبه ران و نامه ئاسمانیه کان نه کرد که هاتنی
 قیامه تیان پئ راگه یاندن؟؟ ده ی نه گه ر له ئایه ته کان ورد نه بو نه وه و گویتان بۆ
 ئامۆژگاری پیغه مبه ران رانه گرت، ئه دی به چیه وه مه شغول بوون، به چیه وه خۆتان
 خه ریک کردبو و ته صدیق و ته کذیبی چیتان ده کرد؟؟

پرسیاری یه که م پرسیا ری لۆمه ئامیژه و دیاره ئه وان په یامی خودایان
 به درۆ خسته ته وه!.

پرسیاری دووهم په ره له سووکایه تی پیکردن و تانوت لیدان، ئه وه ش ئوسلویتکی
 ئاخاوتنی کاریگه ره و له زمانی عه ره بی دا نمونه ی زۆره. ئایا فروسته ده کانی
 ئیمه تان به درۆ خسته نه وه؟ ئه دی چی ترتان ئه نجام داوه؛ کوا جگه له و کاره ناشرینه و
 تاوانه گه وه یه تان چی ترتان ئه نجام داوه؟ هه لبه ته نمونه ی ئه م جوړه پرسیا رانه
 ولامیان بی دهنگی و جۆش دامانه، پرسیا ره که زوبانیان لال و په ت
 ده کاو ده حه به سین!

﴿ووقع القول علیهم بما ظلموا فهم لا ينطقون﴾ نیتر نه وکاته ی عه زابی
 سه ختی خودا نازل ده بی بۆ سه ر ئه و سته مکارو به درۆ خه ره وانه هیچیان هۆشی
 عوزر هی نانه وه و قسه کردنیان نامی نی و مه قیان لی وه نایه، وه کوو له ئایه تیکی
 تر دا ده فره موئ: ﴿هذا يوم لا ينطقون﴾ (المسلات/ ۳۵)

سه یر بکه له وه پیتش (دابه) ئاخاوتن ئه نجام ده داو قسه و گفتم و گۆ له گه ل خه لک
 ده کا! که چی ئیستا ئاده میزاد که قسه و ئاخاوتن به شیکه له پیکهاته یان و
 صیفه تیکی سروشتی یانه ده میان به سراوه و زمانیان ناگه ری، ئه مجار له دیه نی به درۆ

خبره وه کانی نایاتی خودا که له سارای مه حشر دا مات و دۆش دامارو زمان به سراو و
 متعق لیوه نه هاتوون ده گوژیژیتوهه بۆ دیمه نیک له دیمه نه کانی جیهان که دهه بویه
 له ژیان دا سرنجیان لهو دیمه نه بدایه و ویزدانیان پی ی به خه بهر بهاتایه!

بانگه وازیان ده کا بۆ تیفکرین و وردبوونه وه له یاسای بوونه وه رو دیارده کانی،
 که هه موو شتیکی ئه م بوونه وه ره نیشانه ی هه بوونی خودایه کی بالاده ست و زاناو
 دانایه، هه موو دیارده یه کی ئامازه به وه ده کا: که خودایه کی به تواناو خاوه ن به زه یی
 هه یه چاودیری ده کا هۆکاری ژیان و راحت بۆ ئاده میزاد ده ره خسینی و
 ره خساندویه تی، بوونه وه ری وا به دیه یناوه گوچاو بی له گه ل ژیا نی مرۆژ داو بتوانی
 بۆ به ره ژوه ندی خـۆی به کاری پینـی. ده فـه رموی:
 ﴿ألم یروا أنا جعلنا اللیل لیسکنوا فیه والنهار مبصرآ ان فی ذلک لآیات لقوم
 یؤمنون﴾ ئه وه ئه و ئاده میزادانه ی په یامی ئیمه به درۆ ده خه نه وه نایینن: که ئیمه
 شه ومان به دیه یناوه بۆ ئارام گرتن و هه سانه وه پشوودان تی یدا! هه روه ها رۆژی
 رونا کمان بۆ به دی هیئان بۆ گه ران و هه ولدان به دوای کاسبی کردن دا، بۆ هاتو
 چووی ولاتان و بینینی سروشت و سوود بینین و دابینکردنی پتویستی به کانی خۆیان!
 بیگومان له و خولقاندن و به دیه ینان و رام کردن دا نیشانه ی جۆراو جۆر هه ن له سه ر
 تا کو ته نهایی و به توانایی خودا بۆ زیندن کردنه وه ی ئاده میزاد له دوای مردنیان،
 حیساب و لیکوژینه وه له گه ل کردنیان و پاداشدانه وه یان و تۆله لی ستاندنیان، بۆ
 که سانیک بریایان هه بی به خوداو به پیغه مبه ری خودا، بیگومان دیمه نی شه وی
 بیده نگ و ئارام، دیمه نی رۆژی رونا کو پر جم و جول شیاوی ئه وه ن: که ویزدانی
 ئاده میزاد به ره ژینن و سرنجیان رابکیشن بۆ په یوه ندی کردن به خودایه که وه: که شه و
 رۆژ به شوین به کدا ده هیئنی. چونکه له راستی دا شه و رۆژ دوو نیشانه ی زه قن
 له سه ر هه بوونی خودای تا کو ته نها و خاوه ن توانا، بۆ که سانیک دل و ده روونیان
 ئاماده باشی ئیمانیه ینانی تیدا بی!!

ئه گه ر شه و نه بوویایه و هه موو کاتی رۆژ بویایه، ژیان له سه ر زه وی نه ده بوو،
 هه روه ها ئه گه ر رۆژ نه هاتایه و هه موو کاتی شه و بوویایه هه ر ژیان نه ده بوو، نه ک.

هەر نه‌وه‌نده، به‌لکوو نه‌گەر شه‌و یان روژ ده‌هینده‌ی ئیستای خو‌یان زی‌اتر در‌یژ بوونایه، به‌روژ خو‌ر هەرچی رو‌ه‌ک و شیناوه‌رده ده‌یسوتاند، به‌شه‌ویش هه‌موو شیناوه‌ردی‌کی ده‌به‌ست! ئیتر نه‌وکاته ژیان محال ده‌بوو! که‌وابی له‌هه‌بوونی شه‌وو روژدا به‌م شی‌وه‌ی ئیستایان که‌له‌گه‌ل ژیان دا ده‌گونجین ئایات و به‌لگه‌ی زو‌ر هه‌ن له‌سه‌ر هه‌بوون و به‌توانایی و زانایی خودای مه‌زن!!

هەر که‌سی‌ک له‌به‌شوین به‌کدی هاتنی شه‌وو روژ وردب‌یته‌وه‌ ب‌روانی خودا چو‌ن گۆرپانکاری له‌بوونه‌وه‌ردا ده‌کاو چو‌ن له‌حاله‌تی شه‌وه‌وه که ده‌شوبه‌یته مردن حاله‌تی روناکی و جمو جول دا دینی و پاش تاریکی و بی هه‌ست و خوستی زینده‌وه‌ره‌کان، روناکی و جمو جول دینیته ئاراوه، بۆی ده‌رده‌که‌وی: که‌قیامه‌ت دی و گومان له‌هاتنی دا نیه‌و په‌روه‌ردگار هه‌موو مردوانی ناو گۆرپ زیندو ده‌کاته‌وه!

فوو کردن به‌شاخی صورداو رو‌یاندنی کی‌وه‌کان

وَيَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَفَزِعَ

مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ وَكُلُّ أَتَوْهُ

دَاخِرِينَ ﴿٨٧﴾ وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً وَهِيَ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ

صُنِعَ اللَّهُ الَّذِي أَنْقَنَ كُلَّ شَيْءٍ إِنَّهُ خَيْرٌ بِمَا تَفْعَلُونَ ﴿٨٨﴾

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا وَهُمْ مِّنْ فَزَعٍ يَوْمَئِذٍ ءَامِنُونَ ﴿٨٩﴾

وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَكُبَّتْ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ هَلْ تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٩٠﴾

لهو پيش باسی نيشانهی يه كه می رابوونی قیامه تی کرد، كه پهیدا بوونی (دابه) بوو قسه كردن و ئاخاوتنی بوو! نه مجار باسی دوو نيشانهی تری رابوونی قیامهت ده كا؛ نه وانیش نه فخی صورو رو یاندنی کیوه كانه، دوا به دوا ی نه وه باسی حال و وه زعی ئاده میزاده كان ده كاو لهو روژه دا كه دوو به شی سه ره كین هر به شیان به گویره ی کرده وه كانیان سزاو پاداش وهرده گر نه وه، ده فهرموی: ﴿وَيَوْمَ يَنْفَخُ فِي الصُّورِ، فَفُزِعَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ﴾ نهی پیغه مبهرا! نه وه بو ئاده میزاده كان باس بكه: كه فوو ده كری به شاخی (صور) دا، هرچی زینده وهری ناو ناسمانه كانو سهر زهوی هیه له ترسان زنده قیان ده چی و ده مرن، جگه له وانه ی پهروه ردگار نایه وی برن، به وجوره دلیان داده مه زرینی و ترسیان له بهر ناکه وی، نه وانه ش بریک فریشته ن وه کوو جو برائیل و میکائیل و ئیسرافیل و ئیزرائیل. هه ندیک پتیا ن وایه نه وانه شه هیده كانن چونكه به ده قی قورئان شه هیدان لای پهروه ردگار لای خودا زیندوون و رزق و روژیان ده دریتی.

فوکردن به صوردا ده و جاره:

۱- فوکردنی جاری یه كه م: كه فوکردنی دنیا و یرانبون و زیندو مردنه، نهو فوو كردنه یه كه قورئان له نایه تیکی تر دا ده باره ی ده فهرموی: ﴿وَنَفْخُ فِي الصُّورِ فَصُعِقَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ﴾ (الزمر/۶۸)

۲- فوکردنی دوو به مجار فوکردنی زیندو بوونه وهیه نهو فوکردنه یه كه قورئان له کو تایی نایه ته كه ی سوره تی (الزمر) دا ده فهرموی: ﴿ثُمَّ نَفْخُ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ﴾ یان له نایه تیکی تر دا ده فهرموی: ﴿وَنَفْخُ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُمُ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ﴾ (یس/۵۱)

که و ابو فو کردن به صوردا دوو جاره جاریکیان بۆ مراندنی هه موو زیندو یکه جگه له خودا جاری دووهمیشیان بۆ زیندو کردنه وهی هه مووانه بۆ حیسابو لیکۆلینه وه، نهوانه یش که نایه ته که به ﴿الا من شاء الله﴾ چه رتی کردون دوی فوکردنی یه که مو پیش فووکردنی دووهم ده مریندرین.

﴿وکل أتوه داخرین﴾ هه موو مه خلوقات به بی ماتهل بوون و دواکه وتن به هه له داوان ده کشین بۆ سارای مه حشهر و به گهر دنکه چی له به ردهم پهروه دگارداداده وه ستو و چاوه پروانی حیسابو لیکۆلینه وهن، نهوانه ی تاوانبارن زه لیل و مه هوتوک و بی ریزو داماو، نهوانه یش: که موسولمانانن له هه یبه ت و شکۆمه ندیی خودای مه زن ده حه به سین و گهر دنکه چو بیده نگ مه قیان لی نایه وهست و خوستیان لی ده بری. وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فهرموی: ﴿ان کل من فی السموات والارض الا آتی الرحمن عبدا﴾ (مریم/۹۳) نه مجار دیته سهر وینه کیشانی نیشانه ی دووهم و ده فهرموی: ﴿وتری الجبال تحسبها جامدة وهی قمر مر السحاب﴾ نه تو لهو رۆژه دا ده پروانی بۆ کیوه کان وایان ده بینی: که پراوه ستاوو نه جۆلاون، وه لحال نهو کیوانه به خیرایی ده پۆن و له گهر دان، وه کوو چۆن هه ور به هۆی بای توندو به هیژه وه ده پۆن؛ چونکه قه باره ی گه وه نه گهر بشروا ههست به پۆیشتنه که ی ناکری.

له چه ند نایه تیک دا ناماژه به پۆیشتنی کیوه کان لهو رۆژه دا کراوه، وه کوو ده فهرموی: ﴿یوم تمورا السماء مورا، وتسیر الجبال سیرا﴾ (الطیر/۹-۱۰) یان ده فهرموی: ﴿ویوم نسیر الجبال، وتری الارض بارزة﴾ (الکھف/۴۷) یان ده فهرموی: ﴿وسیرت الجبال فکانت سرابا﴾ (النبا/۲۰) رۆیانندی کیوه کان - هه رچهنده له نه فخری یه که م دا وردو خاش ده بن - به لام رۆیاننده که یان له دوا نه فخری دووهم ده بی بۆ نه وهی نه هلی مه حشهر هه موویان بیان بینن ﴿صنع الله الذی اتقن کل شیء﴾ نانه وه کرده وهی نهو خودایه یه: که هه موو شتیکی به کارامایی و ده سه لاتی خوئی نه نجام داوه، له هه موو شتیک دا کار دروست و ده ست رهنگینه ﴿وانه خیر بما یفعلون﴾ بیگومان خودای بالاده ست و به توانا زاناو ناگاداره به هه موو کرده وهی بهنده کانی و سزاو پاداشیان به گویره ی کرده وه کانیان ده داته وه!!

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
أَلَيْسَ لَهُ مَعَ اللَّهِ قُلُوبٌ هَاكُنَا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبه‌ری
له گه‌ڵ نه‌ته‌وه کانیان دا بۆ گێڕایه‌وه، باسی له‌ناو بردنی ئەو نه‌ته‌وانه‌ و جو‌ری
له‌ناو بردنه‌ کانیانی بۆ کردین: که‌به‌ه‌وی هاو له‌دانان بۆ خودا و بته‌رستی و
هه‌لگه‌رانه‌وه له‌سروشت و فره‌مانی پەرۆردگار و سوور بوون له‌سه‌ر کار و کرده‌وه
قیزه‌وه نه‌ کانیان، خودا به‌غه‌زه‌بی خۆی ریشه‌ کێشی کردن.. ئەجار به‌لگه‌ی جو‌را و
جو‌ری هێنانه‌وه له‌سه‌ر ده‌سه‌لاتی به‌رفرانی و یارمه‌تیدانی پێغه مبه‌رانی به‌سه‌ر
دوژمنه‌ کانیان دا، فره‌مانی به‌پێغه مبه‌رو خۆشه‌ویستی خۆی چه‌ره‌تی (محمد) ﷺ
کرد: که‌شو‌کرو سوپاسی خودا بکا له‌سه‌ر ئەو نعه‌مه‌تانه‌ و دروود بنێری بۆسه‌ر
گیانی ئەو پێغه مبه‌ره‌ رێزدارانه‌: که‌له‌پێناو گه‌یاندنی په‌یامی یه‌زدان دا
که‌مه‌تر خه‌مییان نه‌کرد و به‌لێها تووبی ئەرکی سه‌رشانی خۆیان ئەنجام دا. ئەجار
ره‌دی بته‌هرسته‌ کانی دایه‌وه‌ و جو‌ره‌ها به‌لگه‌ و نیشانه‌ی به‌هێزو پته‌وی هێنانه‌وه
له‌سه‌ر تا‌ک و ته‌نه‌ایی زاتی پاکی و ده‌سه‌لاتی ره‌ها و بێ سنووری له‌دروستکردن و
به‌دییه‌تان دا...

ده‌فه‌رموی: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئەی موحه‌مه‌د! بلی سوپاس بۆ خودایه‌، چه‌مدو
سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر ئەو هه‌موو نعه‌مه‌ته‌ مه‌زن و جو‌را و جو‌رانه‌ی: که‌له‌ژماره
نایه‌ن و به‌به‌نده‌ کانی خۆی به‌خشیون، هه‌روه‌سا سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر
تایبه‌تمه‌ندی زاتی پاکی به‌و صیغه‌ته‌ به‌رز و شکۆمه‌ندیانه‌ی پێنانه‌وه (متصف)ه.
به‌و ناوه‌ جوانانه‌ی که‌هه‌نی و هاواری لی ده‌کری پێیان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
اصْطَفَىٰ﴾ ئەی موحه‌مه‌د! دروود بنێره بۆ سه‌رگیانی پاکی ئەو به‌ندانه‌ی خودا: که‌
هه‌لی بژاردون بۆ فروستاده‌یی و په‌یامی خۆی پێدا ناردوون بۆسه‌ر به‌ره‌ی ئاده‌میزاد،

خهریک بوون به عیباده‌تی خوداو خویندنی قورئان و جه‌مدو سویاسی دلسوزانه بو زاتی

پاکی

إِنَّمَا أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ رَبَّ هَذِهِ
الْبَلَدَةِ الَّتِي حَرَمَهَا وَلَهُ كُلُّ شَيْءٍ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ
الْمُسْلِمِينَ ﴿٩١﴾ وَأَنْ أَتْلُوا الْقُرْآنَ فَمَنِ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي
لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَقُلْ إِنَّمَا أَنَا مِنَ الْمُنذِرِينَ ﴿٩٢﴾ وَقُلِ الْحَمْدُ
لِلَّهِ سَيُريكُمْ ءَايَاتِهِ فَتَعْرِفُونَهَا وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٩٣﴾

پاش نه‌وهی په‌روهر دگار حالو وه‌زعی دروستبوونی سهره‌تاو زیندوبوونه‌وهی
پاش مردنو نیشانه‌کانی پیش هاتنی قیامه‌تی به‌یان کرد، هه‌روه‌ها وه‌زع و حالی
ته‌هلی قیامه‌تی رون کرده‌وه، نه‌ج‌ار فه‌رمانی به پیغهمبهر کرد ﷺ که به‌و شیوه
له‌گه‌ل کافره‌کان بدوی و نه‌م نه‌م ناخاوتنه‌یان ناراسته بکاو پییان رابگه‌یه‌نی: که نه‌و
نه‌رکی سهرشانی خوی نه‌نجام داوه په‌یامی خوی گه‌یاندوه، هیچی تری له‌نه‌ستودا
نه‌ماوه جگه له‌وهی سهرگه‌رمی خودا په‌رستی بی و شوکرو سویاسی خوی بو خودا
نه‌نجام بدا، قورئان بخوینیتته‌وه! واته راگه‌یاندنی بانگه‌وازیی ئیسلامی له‌لایه‌ن
پیغهمبهر ته‌واو بووه، ئیستا پیویسته نه‌وان به‌خویان دا بچنه‌وه، بیر له‌ناوه‌رپوکی
بانگه‌وازییه‌که بکه‌نه‌وه، له‌نایه‌ته‌کانی قورئان ورد بینه‌وه، ده‌فه‌رموی: ﴿قُلْ: إِنَّمَا
أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ رَبَّ هَذِهِ الْبَلَدَةِ الَّتِي حَرَمَهَا﴾ ته‌ی پیغهمبهر! به‌و موشریکانه
بلی: نه‌وه‌کوو من فه‌رمانم پی کراوه ئیللا به‌وه فه‌رمانم پی کراوه: که عیباده‌تی
په‌روهر دگارو خاوه‌نی نه‌و مه‌که‌کیه بکه‌م: که که‌خودا کردویه‌تی به‌حه‌رم و جیگای

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قُلُوبُ هَاسَاتٍ بَرَهَنَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبه‌ری
له‌ گه‌ڵ نه‌ ته‌ وه‌ کانیان دا بۆ گێڕاینه‌ وه‌، باسی له‌ ناو بردنی ئەو نه‌ ته‌ وانه‌ و جو‌ری
له‌ ناو بردنه‌ که‌ یانی بۆ کردین: که‌ به‌ هۆی هاو له‌ دانان بۆ خودا و بته‌ رستی و
هه‌لگه‌ رانه‌ وه‌ له‌ سروشت و فره‌مانی پەرۆردگار و سوور بوون له‌ سه‌ر کار و کرده‌ وه
قیزه‌ وه‌ نه‌ کانیان، خودا به‌ غه‌زه‌ بی خۆی ریشه‌ کێشی کردن.. ئەجار به‌ لگه‌ ی جو‌را و
جو‌ری هێنانه‌ وه‌ له‌ سه‌ر ده‌ سه‌ لاتێ به‌ رفرانی و یارمه‌ تیدانی پێغه مبه‌رانی به‌ سه‌ر
دوژمنه‌ کانیان دا، فره‌مانی به‌ پێغه مبه‌رو خۆشه‌ ویستی خۆی چه‌ زه‌ ته‌ (محمد) ﷺ
کرد: که‌ شوکرو سوپاسی خودا بکا له‌ سه‌ر ئەو نیعه‌ تانه‌ و دروود بنێری بۆ سه‌ر
گیانی ئەو پێغه مبه‌ره‌ رێژدارانه‌: که‌ له‌ پێناو گه‌ یاندنی په‌ یامی یه‌ زدان دا
که‌ مه‌ ته‌ ر خه‌ مییان نه‌ کردو به‌ لیته‌ اتوویی ئەرکی سه‌ر شانی خۆیان ئەنجام دا. ئەجار
ره‌ دی بته‌ په‌ رسته‌ کانی دایه‌ وه‌ و جو‌ره‌ ها به‌ لگه‌ و نیشانه‌ ی به‌ هێزو پته‌ وی هێنانه‌ وه
له‌ سه‌ر تاكو ته‌ نه‌ های زاتی پاکی و ده‌ سه‌ لاتێ ره‌ هاو بی سنووری له‌ دروست کردن و
به‌ دیه‌ تنان دا...

ده‌ فره‌ موێ: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئەو موحه‌ مه‌ د! بلی سوپاس بۆ خودایه‌، چه‌ مدو
سوپاسی خودا بکه‌ له‌ سه‌ر ئەو هه‌ موو نیعه‌ ته‌ مه‌ زن و جو‌را و جو‌رانه‌ ی: که‌ له‌ ژماره
نایه‌ ن و به‌ به‌ نده‌ کانی خۆی به‌ خشیون، هه‌ روه‌ سا سوپاسی خودا بکه‌ له‌ سه‌ر
تایبه‌ تمه‌ ندیی زاتی پاکی به‌ و صیفه‌ ته‌ به‌ رزو شکۆمه‌ ندییانه‌ ی پێیانه‌ وه‌ (متصف) ه.
به‌ و ناوه‌ جوانانه‌ ی که‌ هه‌ نی و هاواری لی ده‌ کری پێیان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
اصْطَفَى﴾ ئەو موحه‌ مه‌ د! دروود بنێره‌ بۆ سه‌ر گیانی پاکی ئەو به‌ ندانه‌ ی خودا: که‌
هه‌ لێ بژاردون بۆ فروستاده‌ یی و په‌ یامی خۆی پێدا نار دوون بۆ سه‌ر به‌ ره‌ ی ئاده‌ میزاد،

القرآن ﴿فرمانم پیکراوه: که قورئانم بخوینم، چونکه قورئان نامه ی سهره کی ئەم بانگه وازییه، دهستورو یاسای ئایینه، فرمانم پیکراوه شهوو روژ به ته نیاو له ناو ئاده میزاد دا له ئەو نامه ناسمانییه بخوینمه وه، لی ی ورد بیمه وه، ههول بدهم له مانا کانی حالی بیم، به لگه کهونی و گهردونیه کان، به راورد بکه م و له پروانگهی قورئانه وه تییان بروانم. بۆئه وه ی ئیمانم زیاد بکا دل و دهروونم زیاتر روناکی تی بکه وی، جا ﴿فمن أهدى فانما يهتدى لنفسه﴾ که سیك ڕیگای هیدایه تی گرته به رو روی له ئیمان کرد ئەوه بۆ بهرژه و هندی خۆی شاره زا ده بی و هیدایه ت نامیز ده بی، که سیك ئیمانم پی بیتی و شوینم بکه وی ئەوه به خته وه رو به مرار گهیشته وه ئەمینه له سزاو عه زابی سه ختی خودا.

﴿ومن ضل فقل انما أنا من المذرين﴾ که سیكیش گومرا بوو، ڕیباری حه قو راستی هه له کرد، ئیمانی نه هیئا، منی به درۆخته وه، ئایاتی قورئانی ره ت کرده وه، ئەوه پییان بلێ: هه رکه سه تاوانی گومرایی یه که ی له ئەسته ی خۆیه تی و بۆخۆی بهرپر سياره، منیش ترسینه رو راگه یه نه رم، ئه رکی خۆم به جی هیئا وه په یامی خۆم راگه یانده، ئیتر حیساب و لیكۆلینه وه تان عانید به خودایه. وه کوو له شوینیکی تر دا ده فرموی: ﴿فانما عليك البلاغ وعلينا الحساب﴾ (الرعد / ۴۰) یان ده فرموی: ﴿انما انت نذير، والله على كل شيء وكيل﴾ (هود / ۱۲)

﴿وقل: الحمد لله، سيريكم آياته فتعرفونها﴾ ئە ی پیغه مبه ری خۆشه و یست به و موشریکانه بلێ: شوکرو سوپاس هه ر بۆ ئەو خودایه ناوی (الله) یه، سزای که س نادا مه گه ر دوا ی ئەوه ی به لگه یان له سه ر راست بکاته وه، پیغه مبه ریان بۆ سه ر بنییری و موزده یان پی بدا و بیان ترسینی، حه مدو سوپاس بۆ خودایه له سه ر نیعمه ته کانی: که پی ی به خشیوم هه ره گرنگه که یان نیعمه تی پیغه مبه رایه تییه! ههروه ها حه مد بۆ خودا له سه ر ئەوه فیری کردوم چۆن ئه رکی پیغه مبه رایه تی هه لبرگرو چۆن هه لئسو که وت له گه ل ئەم پله و پایه یه دا بکه م و چۆن په یامه که م بکه یه نم، دلنیا بن خودای مه زن له وه به ولاوه نیشانه کانی گه وره یی خۆی و دانایی و ده سه لات ی ره های و نیشانه ی عه زابی سه ختی نیشان ئیوه ده دا، بۆتان ده رده که وی: که من راستگۆم له په یامه که م دا، هه موو شتیکتان بۆ رون ده بیته وه ده زانن حه قه،

به لّام کاتیک که ئیمان هیئان سوودی نابی و که لکی لی و هرنارگن، نمونه ی ئهم نایه ته نایه تیکی تره: که ده فهرموی: ﴿سنریهم آیاتنا فی الافاق و فی انفسهم، حتی یتبین لهم انه الحق، اولم یکف بربک انه علی کل شیء شهید﴾ (نمل/۵۳) راسته و پهره دگار راستی فهرمووه، ئه وه تا رۆژ له دوای رۆژ، سال له دوای سال، نیشانه ی قودرته ی خۆی نیشانی به نده کانی ده دا، بری له نیشانه کانی خودایه تی له خودی خویان داو له بوونه و هردا نیشانی به نده کانی ده دا، بری له نهیئنی بوونه و هری پسر له نهیئنی و سهر سور هیئنه ریان نیشان ده دا.

﴿وما الله بغافل عما تعملون﴾ خدا غافل و بی ناگا نیه له وه ی موشریکه کانی مه ککه و که سانی دیکه ده یکن، به لکوو ناگادارو زانایه به هه موو کرده وه یه کیان و هیچی لی گوم نابی و هلی سزاو تۆله لی ستاندنیان دوا ده خا بۆ کاتی دیاریکراو و به گوێره ی حیکمه ت و دانایی خۆی هه رکاتی و هختی عه زایان هات ده یانگری و مۆله تیان نادا.

ئه بو حاته م ریوایه ت ده کا ده لّی: له ئه بو هورپه رپه وه ریوایه تکراره ده فهرموی: پیغه مبه ر ﴿فهرموی: ﴿ما ایها الناس لا یغترن احدکم بالله فان الله لو کان غافلاً لأغفل البعوضه والغردله والذرة﴾ ئه ی خه لکینه! با که ستان به وه له خۆی بایی نه بی: که خدا بۆ ما وه یه ک مۆله تی ده دا، و ابزانّ خودا لی بی ناگیه، چونکه ئه گه ر خودا غافل بوایه می شو له و خه رده له و گه ر دیله ی فهرامۆش ده کردن! ده لّین: ئیمام ئه حمه د زۆرجار له به ر خۆیه وه و بۆ که سانی دیکه ئهم دوو دیره شیعه ری ده خوینده وه.

اذا ما خلوت الدهر يوماً فلا تقل
خلوت ولكن قل علي رقيب

ولا تحسبن الله يغفل الساعة
ولا أن ما يخفى عليه يغيب^(۱)

(۱) ته فسیری نیبنو که ئیر ج ۳/ ۱۳۸۹ کۆتایی سوره قی (النمل).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(سوره‌تی القصص)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طَسَمَ ﴿١﴾ تِلْكَ ءَايَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿٢﴾ نَتْلُوا عَلَيْكَ
 مِنْ نَبَأِ مُوسَى وَفِرْعَوْنَ بِالْحَقِّ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٣﴾ إِنَّ
 فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيْعًا يَسْتَضِعُّ
 طَائِفَةً مِنْهُمْ يَذِخُّ أبنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِ نِسَاءَهُمْ إِنَّهُ كَانَ
 مِنَ الْمُفْسِدِينَ ﴿٤﴾ وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضِعُوا
 فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ ﴿٥﴾
 وَنُكِنَ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَنُرِيَ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا
 مِنْهُمْ مَا كَانُوا يَحْذَرُونَ ﴿٦﴾

ئەم سۆرەتە ناوئراوە (القصص) چونکە چیرۆکی ھەزرەتی موسای علیه السلام تێدایە
 بەشیوەیەکی سەرئێش ھەر لەروژی لەدایکبوونیەوە تادەکرێتە پێغەمبەر و
 نیکای بۆ ھاتووە، ئەجار روبەر و بونەوی لەگەڵ فیرعەون و دارو دەستەکە دا
 کە بە ئاشکرا ئاماژە بۆ ئەو دەکەن: کە پەرەردگار یارمەتیدەر و پشتگیریکاری
 خواوەن باوەرێت، موسوڵمانان چاودێری دەکا و کافران پێسوا دەکا!

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 أَلَيْسَ لَهُ مَعَ اللَّهِ قُلُوبٌ هَاكُنَا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبه‌ری
 له گه‌ڵ نه‌ته‌وه کانیان دا بۆ گێڕایه‌وه، باسی له‌ناو بردنی ئەو نه‌ته‌وانه‌ و جو‌ری
 له‌ناو بردنه‌ کانیانی بۆ کردین: که‌به‌ه‌وی هاو له‌دانان بۆ خودا و بته‌رستی و
 هه‌لگه‌رانه‌وه له‌سروشت و فره‌مانی پەرۆردگار و سوور بوون له‌سه‌ر کار و کرده‌وه
 قیژه‌وه نه‌ کانیان، خودا به‌غه‌زه‌بی خۆی ریشه‌ کێشی کردن.. ئەجار به‌لگه‌ی جو‌را و
 جو‌ری هێنانه‌وه له‌سه‌ر ده‌سه‌لاتی به‌رفرانی و یارمه‌تیدانی پێغه‌مبه‌رانی به‌سه‌ر
 دوژمنه‌ کانیان دا، فره‌مانی به‌پێغه‌مبه‌رو خۆشه‌ویستی خۆی چه‌زهرتی (محمد) ﷺ
 کرد: که‌شو کرو سوپاسی خودا بکا له‌سه‌ر ئەو نيعمه‌ تانه‌ و دروود بنێری بۆسه‌ر
 گیانی ئەو پێغه‌مبه‌ره‌ رێژدارانه‌: که‌له‌ پێناو گه‌یاندنی په‌یامی یه‌زدان دا
 که‌مه‌تر خه‌مییان نه‌کرد و به‌لێها تووبی ئەرکی سه‌رشانی خۆیان ئەنجام دا. ئەجار
 ره‌دی بته‌رسته‌ کانی دایه‌وه‌ و جو‌ره‌ها به‌لگه‌ و نیشانه‌ی به‌هێزو پته‌وی هێنانه‌وه
 له‌سه‌ر تاكو ته‌نها یی زاتی پاکی و ده‌سه‌لاتی ره‌ها و بێ سنووری له‌دروستکردن و
 به‌دییه‌تان دا...

ده‌ فره‌موی: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئەی موحه‌مه‌د! بلی سوپاس بۆ خودایه‌، چه‌مدو
 سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر ئەو هه‌موو نيعمه‌ ته‌ مه‌زن و جو‌را و جو‌رانه‌ی: که‌له‌ ژماره
 نایه‌ن و به‌به‌نده‌ کانی خۆی به‌خشیون، هه‌روه‌سا سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر
 تایبه‌تمه‌ندیی زاتی پاکی به‌و صیغه‌ ته‌ به‌رز و شکۆمه‌ندیانه‌ی پێیانه‌وه (متصف)ه.
 به‌و ناوه‌ جوانانه‌ی که‌هه‌نی و هاواری لی ده‌کری پێیان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
 اصْطَفَىٰ﴾ ئەی موحه‌مه‌د! دروود بنێره بۆ سه‌ر گیانی پاکی ئەو به‌ندانیه‌ی خودا: که‌
 هه‌لی بژاردون بۆ فروستاده‌یی و په‌یامی خۆی پێدا ناردوون بۆسه‌ر به‌ره‌ی ئاده‌میزاد،

بی ده سلاّت پشتی به خودا به ستووه و یارمه تی له خوداوه وهرده گری، بیگومان
 فیرعه ون به پشتیوانی هیزی خوی طوغیانی کردو له خودا یاخی بوو، خوی به سهر
 نه ته وهی ئیسرائیل دا سه پاندو دهستی کرد چه وساندنه وهیان، جورها ته عذیب و
 نه شکه نجهی دان، نیرینهی سهر ده برین میینه کانی ده هیشتنه وه، به نه وپه ری شیوه
 زه لیل کردن و چه وساندنه وه له گه لیان جولایه وه، هه تا پهروه ردگار حه زره تی موسای
 بو ره خساندو کردی به پیغه مبهرو مه عجزیه ی جوراو جوری پیدان و ره وانیه ی کرد
 بوسهر فیرعه ون و دارو دهسته که ی، نه وانیش حه زره تی موسایان به درو خسته وه و
 تیمانیان پی نه هیئاو له ناکام دا خودا له ناو ده ریادا خنکاندن.

هه لویستی فیرعه ون دهق ده شو بهیته هه لویستی قوره یشییه کان له بهرام بهر
 پیغه مبهرایه تی حه زره تی موحه ممد دا، نه وه تا وپرای نه وه ی پیغه مبهر ﴿﴾
 به مو عجزیه ی ناشکراو نمایانه وه بانگه وازی قوره یشییه کانی کرد، که چی نه
 نه فامانه په یامه که یان رهت کرده وه و تیان: سیحربازو جادو گهره، به بیانووی هیچ و
 پوچ و بی بناغه وه پشتیان له تیمان پی هیئانی هه لکرد.. ئیتر پهروه ردگار
 هه ره شه ی لیکردن و له سهر زوبانی پیغه مبهر ﴿﴾ پی ی راگه یاندن: که نه گهر تیمان
 نه هیئن وینه ی عه زابی فیرعه ونیان بوسهر ده نیتری، نه وه شی بو رونکردنه وه:
 که داب و نه ریستی خودا ده رباره ی هه موو نه ته وه یه ک واهاتوو: تاترسیئنه نه نیتری و
 بیانوویان نه بری، سزایان نادا، هه رکاتی پیغه مبهری بوسهر ره وانیه کردن و
 بانگه وازی کردن و مو عجزیه وه به لگه ی راستی پیغه مبهرایه تی خوی نواندو تیمانیان
 پی نه هیئا ئیتر خودا عه زاییان ده داو به قاری خوی ده یانگری.

نه وه شی رونکردنه وه: که هه لباردن پیغه مبهران به ویستی خودایه و خودا
 بوخوی ده زانی: کی شیایو پله و پایه ی پیغه مبهرایه تییه. نه ک به ویست و ساره زوی
 موشریکه کان، نه مجار بری به لگه ی له سهر تا ک و ته نهایی خودای مه زن هیئانه وه و
 هاته سهر رانواندن چیرۆکی قارون و ناکام و سهره نجامی نه ویشی راگه یاندو کوژیایی
 هه ردو چیرۆکه کانی به راگه یاندنی چهند مه بده ئیک هیئا: که بریتی بوون له وه ی
 پاداشی قیامت بو نه وانیه له دونیادا طوغیان ناکه ن و فساد و ناشوب نانینه وه.

لی وهرده گرن، که سیک دلی کراوه نه بی، گوچکه ی شنه وای حق نه بی سوود
 له خویندنه وهی قورئان نابینی، که سیک ئاماده باشی ئیمانیه ئانی تیدا نه بی، پشت
 له ناموژگاری هه لیکا، له خوی بابی بی و بلی قورئان سیحرو جادوه هه رگیز
 به قورئان په ندنامیز نابی، چه ندیک نایه تی بو بخویند ریتته وه، چیرۆکی رابووردوانی بو
 بگپر د ریتته وه، که لکی لی وهرناگری و ناچیتته دلیانه وه.. وه کوو له نایه تیکی تردا
 په روه ردگار لییان ده گپر ریتته وه ده فهرمو: ﴿وَقَالُوا قُلُوبُنَا فِي أَكْثَرِ مَا تَدْعُونَا إِلَيْهِ﴾
 نه مجار چیرۆکه که نمایش ده کاو ده فهرمو: ﴿إِنْ فِرْعَوْنُ عَلَا فِي الْأَرْضِ﴾ بیگومان
 فیرعه ون: که پاشاو مه لیک میصر بوو، بوغرا بوو، یاخی بوو، له خاکی میصر دا
 فسادو ناشووبی به رپا کرد، سته مکاری پیپه و کرد، ﴿وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا﴾
 دوو بهر کی په رته وازه بی خسته ناو دانیش توانی میصره وه، پارچه پارچه ی کردن و
 خوی به سهردا سه پاندن، هه مووی ده چه وساندنه وه بو بهر ژه وه ندیی خوی به کاری
 ده هینان، یاسای (فرق تسد) ی له ناودا بلاو کردنه وه، تووی فیتنه بی یه تی له ناودا
 چاند بوون، کوردی وته نی (میث کیشه یان تی که وی پیاو خه وی لی ده که وی)
 نه مهش دابو نه ریتی هه موو طاغوت و داگیر که رانه، ده یانه وی به هوی فیتنه
 نانه وه دژایه تی خسته ناو دانیش توانه وه، خویان بسه پینن و خه لکه که بخه نه
 ژیرباری خویانه وه... نه مهش به پیچه وانه ی شه ریه تی ئیسلام و ئایینی خودایه،
 چونکه ئایینی ئیسلام له سهر بنه مای یه کیه تی و هه مناهه نگی و خو شه ویستی و لی
 بوردن و عه داله ت و وه فاداری و دل صافی له نیوان کار به ده ست و جه ما وهردا،
 دامه زراوه، هه رکاتی نه م بنه ماو مه بده ئانه له نیوان سهرۆک و ره عیه ت دا
 بهر جه سته بوون، کو مه لگا به ئاشتی و ئارامی ژیان به سهر ده بن، حاکم دل ئارامه و
 بیر له پیش خست و داهینان و ده سته بهر کردنی پیدا ویستی گهل و ولات ده کاته وه، گهل
 به ئارامی ده ژی و هه ول و ته قه للای پیش خستنی ولات ده دن و له هه موو بواره کانی
 ژیان دا سهر که وتن به ده ست دینن.

﴿يَسْتَظْعِفُ طَائِفَةً مِنْهُمْ﴾ دابو نه ریتی فیرعه ون وابوو: کو مه لیکیانی
 ده چه وساندنه وه به هه موو جوړیک ئازارو نه شکه نه جی ده دان.

بیگومان به‌ته‌واوبی نازاندیری نمو فیرعه‌ونه‌ی روداوه‌کانی چیرۆکه‌کی وه‌پال
 دراون کام فیرعه‌ونه‌یه‌و له‌چ رۆژگارو سهرده‌مێك دا ژیاوه، وادیاره‌ زانیاری
 له‌وباره‌وه‌ پتویست نیه، ده‌ست‌نیشان‌کردنی چهرخو سهرده‌م بۆ چیرۆکه‌کانی قورئان
 مه‌به‌ست و نامانج نین و به‌گرنج سه‌یر نا‌کرتن، نه‌گهر سوود له‌دیاری‌کردنی سهرده‌م و
 رۆژگارد هه‌بوایه، قورئان لی‌ی بێده‌نگ نه‌ده‌بوو! نه‌ه‌نده‌مان به‌سه‌: که‌ نه‌م
 رۆژگاره‌ داوی سهرده‌می یوسف عليه السلام بووه، چونکه‌ له‌سهرده‌می نه‌ودا باپیره‌ گه‌وره‌ی
 نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل: که‌ هه‌زره‌تی یه‌عقوبیه عليه السلام هاتوه‌ بۆ میصرو نه‌ته‌وه‌ی
 ئیسرائیل له‌گه‌ره‌کانی نه‌و که‌وتونه‌وه‌ نه‌ته‌وه‌یه‌کی زۆرو گه‌وره‌یه‌یان پێك هێناوه‌و
 له‌سهرده‌می فیرعه‌ون سه‌دان هه‌زار که‌س بوون.

نه‌م فیرعه‌ون و مله‌وره‌ له‌خودا یاخی بووه، بۆغرا بوو خۆی به‌زلزانی، ناشویی
 نایه‌وه، هه‌موو دانیش‌توانی میصری لێك کردن به‌دوژمن و گه‌ڕ گه‌ڕۆی کردن، هه‌ر
 تا‌قم و گه‌ژه‌یه‌کی بۆ به‌رژه‌وه‌ندییه‌کی تایبه‌تی خۆی به‌کارهێناو نه‌رکی‌کی خسته
 سه‌رشانی، نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیلی له‌چه‌وساندنه‌وه‌و ژێربار کردن دا، به‌شی شی‌ریان پی
 برابوو، له‌ژێر تیری چه‌وساندنه‌وه‌دا ده‌یان نا‌لاندو زیاتر له‌هه‌موو که‌س نازاریان
 ده‌چه‌شت، چونکه‌ بیرو باوه‌ریان له‌هی فیرعه‌ون و نه‌ته‌وه‌که‌ی جودابو، نه‌وان له‌سه‌ر
 نایینی باپیره‌ گه‌وره‌یان هه‌زره‌تی ئیبراهیم عليه السلام بابه‌ گه‌وره‌یان هه‌زره‌تی یه‌عقوب
عليه السلام بوون، هه‌رچه‌نده‌ بر ئایینه‌که‌یان چه‌واشه‌یی و ئینحیرافی تێدا په‌یدا بووبو،
 به‌لام تارمایی یه‌کی بیروباوه‌ر به‌ خودایان لامابوو، ئینکاری خودایه‌تی فیرعه‌ونیان
 ده‌کردو ناماده‌ نه‌بوون به‌دڵسۆزی به‌ندایه‌تی بۆ بکه‌ن. له‌لایه‌کی ته‌ره‌وه‌ فیرعه‌ونی
 مله‌ور هه‌ستی به‌خه‌ته‌رو هه‌ره‌شه‌یه‌ك له‌سه‌ر کورسی فه‌رمانه‌روایی خۆی کرد بوو،
 وجودی نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیلی له‌میصردا به‌و چری و زۆرییه‌ به‌خه‌تم ده‌زانی له‌سه‌ر
 فه‌رمانه‌روایی و پاشایه‌تییه‌که‌ی، نه‌یده‌توانی ده‌ریان بکا، چونکه‌ ژماره‌یان به‌سه‌دان
 هه‌زار بوو، نه‌گهر ده‌ری بکه‌ردنایه‌ پالیان له‌دوژمنی فیرعه‌ون ده‌دا، نه‌وکاته
 خه‌ته‌ره‌که‌یان زۆرتر ده‌بوو، بۆیه‌ رێگایه‌کی درپندانه‌و جه‌هه‌نمه‌می دۆزییه‌وه‌ بۆنه‌وه‌ی
 نه‌و خه‌ته‌ره‌ له‌خۆی و مه‌مله‌که‌تی دووربخاته‌وه، نه‌وه‌ بوو هات نه‌رکی قورسو کاری

گرانی خسته نه‌ستویان و به‌ته‌واوی زه‌لیلی کردن، چند شیوه ته‌عذیبی تیدا به‌تاقی کردنه‌وه، سه‌رباری نه‌وه‌ش هات سامناکترین شیوه‌ی قه‌لاچۆی تیدا داهینان نه‌ویش نه‌وه بوو بریاری دا همر منداالتیکی نیرینه‌یان له‌دایک بی‌یه کسه‌ر سه‌ربردری و میینه‌کانیشیان بهی‌لدرینه‌وه، بۆنه‌وه‌ی ژماره‌ی پیاویان که‌م و ژماره‌ی تافره‌تیاں زۆر بی‌یه، هیتو توانایان لا‌وازی!

ده‌گێڕنه‌وه: که‌فه‌رمانی کرد مامانی نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل له‌نافره‌تانی قیبطی بن و همر له‌گه‌ل نیرینه‌یه‌ک له‌دایک بوو، خیرا هه‌واڵی پی‌بدن نه‌ویش به‌کسه‌ر یاسا‌ول و جه‌للاده‌کانی بنیری زارۆکی تازه له‌دایک‌بووی بی‌تاوان سه‌ربهرن!! پاش ماوه‌یه‌ک دارو ده‌سته‌و راویژکاره‌کانی پیاویان گوت: نه‌گه‌ر له‌سه‌ر ئهم یاسایه‌ برۆین پاش ماوه‌یه‌کی تر نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل پیاویان نامین و که‌س نابێ خزمه‌تمان بکاو نه‌و ئه‌رکه‌ قورسانه‌ی ئیستا پیاوه‌کانی نه‌وان نه‌نجامی ده‌ده‌ن پاش ماوه‌یه‌کی تر ده‌بی‌پیاوانی قیبطی پی‌یه‌لسن؛ نه‌بجار فیرعه‌ون بریاری دا: که‌هه‌ر سائه ناسالتیک مندا‌له‌کانیان سه‌ربهرن بۆنه‌وه‌ی نیرینه‌کانیان گه‌رابراو نه‌بن، نه‌وه‌نده نیرینه‌یان تیدا بینه‌وه به‌شی خزمه‌تکاری و نه‌نجامدانی ئه‌رکه‌ قورسه‌کانیان بکه‌ن. ئیتر چه‌زهره‌تی هارون عليه السلام له‌سالتیک دا له‌دایک بوو که‌سالتی هه‌لبواردن بوو، له‌وسائه‌دا نیرینه‌کانیان سه‌ر نه‌ده‌بدران، سالتی دوا‌یی که‌سالتی مندا‌له‌ نیرینه سه‌ربهرن بوو چه‌زهره‌تی موسا عليه السلام له‌دایک بوو؛ به‌لتی له‌م بارودۆخه‌ ناهه‌مواره‌ی که‌نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل تی‌یه‌ که‌وتبوون و به‌م شیوه‌ قه‌لاچۆ ده‌کران و کار گه‌ییشه‌ نه‌وه‌ی فیرعه‌ون ﴿یذبح أبناءهم ویستحی نساءهم﴾ نیرینه‌کانی سه‌رده‌بهرن و میینه‌کانی ده‌هیشته‌نه‌وه ﴿انه کان من المفسدین﴾ به‌راستی فیرعه‌ون له‌پیری موفسیدو تاوان‌باران بوو، نه‌ته‌وه قه‌رکه‌رو ولات وێران‌کهر بوو، ئاله‌م بارو دۆخه‌ ناهه‌مواره‌دا چه‌زهره‌تی موسا عليه السلام له‌دایک بوو فیرعه‌ونی مله‌وهر به‌خه‌یاڵی پووچی خۆی، به‌م کاره‌ درپدانه‌ که‌س نه‌کرده‌ی خۆی، به‌ربه‌ستی خه‌ته‌ری سه‌ر مه‌مله‌که‌ت و گیانی خۆی. ده‌کرد به‌لام نه‌وه‌ی لای فیرعه‌ون خه‌یاڵ بوو لای خودا به‌تال بوو، ویستی په‌روه‌ردگار پی‌چه‌وانه‌ی ویستی فیرعه‌ونه ته‌قدیری خودا له‌پلانی فیرعه‌ون

جوداوازه، ملهپرو طاغییه کانی جیهان به هیزو توانای خویمان بوغرا ده بنو
قودرهت و دهسه لاتی خودایان له بیر ده چیتیه وه، پییان وایه ده توانن ئه وهی بوخویمان
پییان خو شه دهسته بهری بکه نو ئه وهی بو دوژمنه کانیان ده وی ئه نجامی بدن!!

ئه مه دابو نه ریتی هه موو سته مکارو طاغوتیکی جیهانه به در یژایی میژوو
ئه مرۆشی له گه ل دا بی، سته مکاران هه می شه له قه له مقو دله راوکی ی له ده سدانی
کورسی و ده سه لاته که یانن، بو بهر قه رار بوونی کورسی سته مکاریان ئه م جو ره
کارانه ئه نجام ده دن، چونکه بر وایان به قه زاو قه ده ری خودا نیه، ئیمان و باوه ریان
به ده سه لاتی ره های پهروه ردگار نیه، ته نیا به بیر ته سکی خویمان هه لئس و کهوت
ده که ن! ئه گه ر توژی ک بیر له نی شان کانی بوونه وه بکه نه وه، ئیمان به خودا دل یان
روناک بکاته وه، به دل نیایی و ئارامی ژیان به سه ر ده به نه و له سه ر زه وی دا فه سادو
ئاشوب بلاو ناکه نه وه و چ پیو یستیان به و سته مکاری و چه وساندنه وه نابی و ولات
ویران ناکه نو گه لو نه ته وه قه لاچو ناکه نو ژینگه ناشیوینن، باغ و بیستان و دارو
دره خت سو تماک ناکه ن، کانی اوو دی مه نی دل رفی ن و قه شه نگ و
سروشت خاپور ناکه ن!!

بیگومان له پروانگهی ئه و بیرو بوچوونه ته سک و سته مکارییه بوو: که له دوای
سالی (۱۹۷۷ز) به م لاوه ده ست کرا به به راگواستنی لادییه کانی کوردستانی
عیراق و وه رزیرو سه پان و کشتیارانیان له کو لیت و لانه ی خویمان هه لکه ندن و
له موجه مه عاتی زۆره ملییان په ستاوتن و ئه مجار به ربوونه روخاندنی ئه خلاق و
رهوشتی ره سه نیان؛ پیش دروستکردنی خه سته خانه و قوتا بخانه و مزگه وت، یانه ی
خواردنه وه و شوینی قوما رو مه یسیریان بو کردنه وه؛ نه یانده هیشت لادییه کان
به چنه وه دارگو یزو دارقو خ و هه نجیرو میوو هه ردو شیوی خویمان به خیتو بکه ن،
له زیخا لکو چه قه نو ره قه نان سنه و به ره زه په یان به موجه خو رانی دائیره ی کشت و کال
ده ناشت، ره زو باخی برزوت و کو په کاژاوو هه ورامان و خوشنا وه تی و برپواری
بالاوژیرو گه لی شوینی تریان سو تماک کردبون و له م لاو له و لا له شوینی روتنه و

بیروژن سنه و به‌ری گرگنۆکه‌یان ده‌ناشتن و پرۆپاگه‌نده‌ی ئه‌وه‌شیان ده‌کرد گوايه
 کوردستان زه‌نۆی ده‌که‌نه‌وه ئه‌وه‌ش بۆ پارێزگاری کردنی کورسی سته‌م و زۆرداری و
 ته‌نفیذکردنی سیاسه‌تی چه‌پ و شۆفیتی بوو.

ره‌ببی موی لی بێ زوبانی و په‌نجه‌کانی هه‌لۆه‌ری

هه‌رکه‌سی گۆلشن به‌ده‌ردی گۆلخه‌نی دۆزه‌خ به‌ری

به‌لام کوردی گوته‌نی: ئه‌وه‌ی لای عه‌بدان خه‌یاڵه لای خودا به‌تاله. چه‌رخ و
 رۆژگار سوپان و خودا کارێکی ره‌خساند پیلانی کوردستان وێران کردن و راگوێزانی
 هه‌ژارانی کورد لێک هه‌لۆه‌شاو راپه‌رین دروست بوو، جه‌ماوه‌ری کوردستان هه‌وای
 ئازادیان هه‌لمژ و به‌نازادی و راشکاوی چوونه‌وه سهر مه‌ڵه‌ندی باوک و باپیری
 خۆیان و ملک و مالتی خۆیان ئاوه‌دان کرده‌وه و له‌جاران باشت‌تر ره‌زو باخه‌کانیان
 ده‌کێڵدێ و ره‌وه‌نده‌کان گه‌رمی و کویستان ده‌که‌ن، شوان و په‌زه‌وانه‌کان له‌لاپال و
 قه‌دشاخان مه‌رو بزنه‌کانیان شه‌وین ده‌ده‌ن.

ئه‌جار دواي ئه‌وه‌ی په‌روه‌ردگار پێنج ره‌وشتی ناشرین و نه‌کله‌وه‌تی بۆ
 فیرعه‌ونی سته‌مکار به‌یان کرد: که‌بریتی بوون له‌خۆبه‌زلزانی و چه‌وساندنه‌وه‌ی
 ژێرده‌سته‌کانی و کوشتنی زارۆکی نێرینه‌و هیشتنه‌وه‌ی مێینه‌و فساد نانه‌وه‌ی
 گشتی. له‌به‌رامبه‌ردا پێنج نیعمه‌تی خۆی بۆنه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل رانواند: که‌بریتی
 بوون له‌پرزگارکردنیان له‌سته‌م و ده‌سته‌به‌ر کردنی فه‌رمانه‌وه‌یی بۆیان دواي له‌ناو
 بردنی فیرعه‌ون و دارو ده‌سته‌که‌ی، کردنیان به‌میراتگیری و لا‌تی میصرو شام، گرتنه
 ده‌سه‌لات له‌و و لا‌ته‌ به‌رفراوان و پیروژو خۆشه‌دا، نیظه‌هار کردنی ئه‌و هه‌ره‌شه‌و
 ترسانده‌ی فیرعه‌ون و هه‌مانی پێ ترسی‌ندران و هێتانه‌دی ئه‌و هه‌ره‌شانه‌.

۱- ده‌فه‌رموی: ﴿وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي الْأَرْضِ﴾ ئیراده‌و
 ویستی ئیمه‌ وابوو: که‌فه‌ضل و نیعمه‌تی ئازادی و فرمانه‌وه‌یی ببه‌خشین
 به‌چه‌وساوه‌کانی نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل؛ ئه‌وانه‌ی فیرعه‌ون له‌وه‌پێش ژێرباری کردبوون و
 به‌جۆره‌ها شیوه‌ ده‌یچه‌وساندنه‌وه‌و نازارو ته‌شکه‌نجی ده‌دان.

۲- ﴿وَجْعَلْهُمْ أُمَّةً﴾ ویستمان و ابو و نه وانه بکهینه فرمانپه و او کار به دهست، هه لئسورپنه رو به پیره بهری کار و باری نایینی و دنیا.

۳- ﴿وَجْعَلْهُمْ الْوَارِثِينَ﴾ بیانکهین به میراتگرو خاوهن دهسه لات له شوینی فیرعه و ن و تاقمه که ی، هه مو و نه و لات و هه ریمانه ی له وه پیش له ژیر کونترۆلی فیرعه و ن دا بوون، له فیرعه و نمان ستانده و وه به خشیمان به نه ته وه ی ئیسرا ئیل.. وه کوو له نایه تی کی تر دا ده فیرمو ی: ﴿وَأَوْرَثْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَانُوا يُسْتَضْعَفُونَ مَشَارِقَ الْأَرْضِ وَمَغَارِبَهَا الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا﴾ (الاعراف/۱۳۷)

۴- ﴿وَنُكِّنْ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ﴾ فرمانپه وایی و دهسه لاتیان بو دهسته بهر بکهین له سه ر زه و ی میصرو شام به تاره زۆی خۆیان نه سپی دهسه لاتیان ی تیدا هه لینگ بدهن.

۵- ﴿وَنُرِيَ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا مِنْهُمْ مَا كَانُوا يَحْذَرُونَ﴾ نیشانی فیرعه و ن و هامان و دارو دهسته که یان بدهین نه و شته ی لی ی ده ترسان: که له دهستدانی فرمانپه وایی و ملک و سامان بوو له سه ر دهستی مندالیکی نه و نه ته وه یه، نه وه قه زاو قه ده ری پهروه ردگاره، خۆپاراستنی لی ناکری، بریاری پهروه ردگاره و له نه زه ل دا دراوه، ده بی دهسه لات و فرمانپه وایی فیرعه و ن به دهستی که سیک له ناو بچی: که فیرعه و ن جوړه ها نه خشه و پلانی دانان بوئه وه ی نه و که سه سه ره له نه دا، به هو ی نه وه وه هه زاران زارۆک به ملۆتکه یی کیردی یان له گه ردن دراو به نا په و ا سه ر بر دران. به لی ویستی خودا و ابو: که پهروه رده بوون و پیگه یشتنی حه زره تی موسا ﷺ له مالی فیرعه و ن داو له نوین و پیخه فی نه و دا پی بگا، دهستی قودره ت له مالی فیرعه و ن دا پهروه رده ی کردو پی ی گه یاند، به هیلاکچون و فه و تانی فیرعه و ن و له شکره که ی به دهستی نه و کوړه به ناز پهروه رده بوو.

بوئه وه ی بزاند ری: که ته نیا بریاری خودای ناسمانه کان و زه و ی دیته جی و هه رچی نه و نه یه و ی بیته دی هه رگیز نایه ته دی.

به‌لّیٰ حه‌زره‌تی موسا ﷺ له‌سایه‌ی ئه‌و بارودۆخه‌ ناهه‌مواره‌ی باّلی کیشا بوو به‌سهر نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل دا له‌دایک بوو، حه‌زره‌تی موسا ﷺ چاوی به‌جیهان هه‌لّیناو خه‌ته‌ر ده‌وره‌ی دابوو، مردن چاوشارکّی ی لیّ ده‌کرد، کێردی جه‌للاده‌کانی فیرعه‌ون له‌گه‌ردنی نزیک بوو، ئیستانا ئیستا پیّ ی ده‌زانن و ملی به‌کێرد هه‌لّده‌پرن، ئه‌وه‌ش دایکه‌ بیّ ده‌سه‌لات و بیّ چاره‌که‌یه‌تی زه‌ییستانه‌و تازه‌ مندالی بووه‌ هه‌میشه‌ له‌دله‌ راوکّی دایه‌و ترسی ئه‌وه‌ی هه‌یه‌ هه‌والّی له‌دایکبوونی موسای کورپی بگاته‌ به‌ر گوئی جه‌للاده‌کانی فیرعه‌ون و هه‌میشه‌ دلّی له‌سهر سه‌د لیّ ده‌دا، له‌ترسی کێردی جه‌للاده‌کان خه‌و له‌چاوی ناکه‌وی، ئه‌وه‌تا مندالی ساوای له‌ناو ئه‌و خه‌ته‌رو ترسه‌دایه‌و ناشتوانی هه‌یچ پارێزگاریه‌کی لیّ بکا، نازانی چۆنی بشیڕیته‌وه‌، ناتوانی نه‌هه‌یلّی بگری، منداڵ تازه‌ له‌دایکبووه‌ به‌سروشت تاوه‌ ناتاوێک ده‌گری و ناتوانی ده‌نگی کپ بکاته‌وه‌، کوونه‌ مشکّی لیّ بوونه‌ قه‌یسه‌ری و هه‌رچی فکر ده‌کاته‌وه‌و سه‌ر دینی و ده‌با ریگاچاره‌یه‌ک نادۆزێته‌وه‌ مندالی ساواو تازه‌ میوانی پیّ یپاریزی.

ئیستا کاتی ئه‌وه‌هاتوه‌و ده‌ستی قودره‌تی په‌روه‌ردگار ته‌ده‌خول بکاو به‌ناشکرا بکه‌ویته‌ گه‌رو بارودۆخه‌که‌ وابگونجینی چی تر دایکی حه‌زره‌تی موسا ﷺ له‌دله‌راوکّی دا نه‌مینیته‌وه‌؛ ده‌ی بابزانین له‌حه‌لقه‌ی داها‌تودا چی پروده‌دا؟

فریّ دانی موسا بۆناو زئی نیل و دواپی گێرانه‌وه‌ی بۆلای دایکی، مژده‌پێدانی به‌وه‌ که‌ئهم زارۆکه‌ ده‌که‌ینه‌ فرستاده‌.

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّ مُوسَىٰ

أَنَّ أَرْضِعِيهِ فَإِذَا خِفْتِ عَلَيْهِ فَأَلْقِيهِ فِي الْيَمِّ وَلَا تَخَافِي

وَلَا تَحْزَنْ ۖ إِنَّا رَادُّوهُ إِلَيْكَ وَجَاعِلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٧﴾
فَالنَّقْطَةُ ۖ أَلْ فِرْعَوْنَ لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَحَزَنًا ۖ إِنَّ
فِرْعَوْنَ وَهَمَزْنَ وَجُنُودَهُمَا كَانُوا خَاطِئِينَ ﴿٨﴾
وَقَالَتِ امْرَأَتُ فِرْعَوْنَ قُرْتُ عَيْنٍ لِي وَلَكَ لَا تَقْتُلُوهُ عَسَى
أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٩﴾ وَأَصْبَحَ
فُؤَادُ أَمِّ مُوسَىٰ فَارِغًا ۖ إِن كَادَتْ لَتُبْدِي بِهِ ۖ لَوْلَا أَنْ
رَبَطْنَا عَلَىٰ قَلْبِهَا لِتَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٠﴾ وَقَالَتْ
لِأُخْتِهِ ۖ قُصِّيهِ فَبَصُرَتْ بِهِ ۖ عَنْ جُنُبٍ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ
﴿١١﴾ وَحَرَمْنَا عَلَيْهِ الْمَرَاضِعَ مِنْ قَبْلُ فَقَالَتْ هَلْ أَدُلُّكُمْ
عَلَىٰ أَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُ لَكُمْ وَهُمْ لَهُ نَاصِحُونَ ﴿١٢﴾
فَرَدَدْنَاهُ إِلَىٰ أُمِّهِ ۖ كَىٰ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ ۚ وَلِتَعْلَمَ
أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٣﴾

وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَاسْتَوَىٰ ءَايَنَّا هُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

به لای وائیستا دهستی قودرهت (تدخل) ده کاو په یوه نندی ده کا به دایکی ترساوو چه چمن لی هه لگیرو، نه خشمی یه زدانی ده خاته ناو دلیه وه، ریگای نیشان ده دا، خه مو ترسی لی دهره وینیتته وه ده فرموی: ﴿واوحینا الی ام موسیٰ ان ارضیعہ﴾ نیگامان بو دایکی موسا ﷺ کرد، خستمانه دلیه وه: که بهم شیوه هه لسو کهوت له گهل واقیعه که دا بکا، شیري بداتی و چندیکی بو ده کری په نهانی بکاو نه هیلای یاساوله کانی فیرعه ون پی ی بزائن.

ریوايه تکراره ستي يان چوار مانگ به نهیني شیري پی داو په روه رده ی کرد.

﴿فَإِذَا خَفْتُ عَلَيْهِ فَأَلْقِيهِ فِي الْيَمِّ﴾ هه رکاتی ترسا له وهی جاسوسه کانی فیرعه ون، یان جیرانه کانت به منداله کهت بزائن و خه بهر به فیرعه ون و جه لاده کانی بدن نه وه تو فری دهره ناو نیله وه ﴿وَلَا تَخَافِ وَلَا تَحْزَنِ﴾ ترسی له ناو چونیت نه بی نیتمه پاریزگاری ده کهین، خه می دابراو لی دوور کهوتنه وهیت نه بی.

نیبنو که شیر ده فرموی: خانووی دایکی موسا ﷺ له سهر که ناری نیل بووه، صندوقیکی بو دروست کردبو له ناوی دا بی شکیه کی بو ته رتیب کردبو، شیري ده دا به منداله کهی، هه رکیه کی له وانه کیان ده ترسا دیده نیان ده کرد، خیرا منداله کهی ده خسته ناو صندوقه که وهو ده م ساوی نیلی ده دا، به گوشیتی دریش ده بیسته وهو لایه کی گوشه کهی لای خوئی شه ته که ده دا. رۆژێک یه کی له وانه ی ترسی لیان بوو چوووه مالی، ته ویش خیرا خستیه ناو صندوقه که وهو ده م نیلی داو له بیری چوو لای خوئی گوشه که به سستیته وه، ناوه که بردی هه تا گه یان دیه لای مالی فیرعه ون، دارو دهسته کهی فیرعه ون صندوقه که یان گرتته وهو بردیان بو مالی فیرعه ون، نه یان کردبو وه تابزان چی له ناو صندوقه که دایه، ترسا بوون له وهی به بی ناگاداری ژنی فیرعه ون بیکه نه وه، نه وه کوو مو حاسه به بکړین، کاتیک خیزانی

فیرعه ون سهری سندوقی هه لدایه وه بینی مندالیککی جوان و خوین شیرین و روح سووک، هه که چاوی پی کهوت پهروه ردگار خوشه ویستی منداله کهی خسته دلی ژنی فیرعه ونه وه، فیرعه ون که به وهی زانی ویستی سهری بهری، به لام ژنه کهی چوه بن کلیشه یه وه لی ی پارایه وه که سهری نه بهری، ناخاوتنی له گهل کرد تاوازی له سهر برینی هیئا.

﴿أنا راوده اليك وجاعلوه من المرسلين﴾ مه ترستی منداله کهت دهم ناوی نیل بده، نیمه له دواپی دا دهیگیرینه وه بولای خوت، کاریکی واده په خستین: که خوت بییه شیردرو به ختوکه ری تاگه وره ده بی و پی ده گا، له دواپی دا ده یکه یین به پیغه مبهرو فروستاده ی خومان بوسه دانیشوانی ولاتی میصرو شام.

نایه ته که دوو فه رمان و دوو نه هی و دوو هه وال و مزگینی له خوگرتون. فه رمانه کانی (أرضیه، ألقیه) یه، نه هیه کانی ﴿ولاتخاف ولا تحزن﴾ یه هه واله کان ﴿أنا راوده اليك وجاعلوه من المرسلين﴾ مزگینی یه کانیش له ناو دوو هه واله که دان. ﴿فالتقطه آل فرعون ليكون لهم عدوا وحزنا﴾ دارو ده سته ی فیرعه ون موسایان له ناو نیل دا گرته وه و بر دیانه وه بۆ مال و به ختویان کرد، وه دایه نیان بۆ پیدا کرد، تاله نا کام دا ببیته دوژمن و ناحه زیان، به هو ی تیکو شان و به به ره کانی بیرو باو ره که یان و تووشی غه م و په ژاره یان بکا به خنکان و له ده سته دانی ده سه لات و ملک و سامانیان (لام) ی (لیکون) لامی عاقیبه ی پی ده گو تر ی، لامی ته علیل و بایس نیه، چونکه فیرعه ون هه رگیز به و هه لگرته وه و له خوگرتن و به ختوکردنه مه به سته نه وه نه به وه له نا کام دا ببیته دوژمنیان و له ناویان به ری و خه م و خه فه تیان ده رخوا رد بدا، وه لی خودا وای ره خساند: که به ده سته ی خو یان دوژمنی خو یان هه لگرته وه، به نان و ناو و جل و به رگی خو یان دوژمنی خو یان پهروه ده بکه ن، بۆته وه ی له نا کام دا ببیته هو ی له ناو چون و دلته نگیان و نه وه ی چاوه روانی بون بیته جی.

زومه خشهری ده فه رموی: (لام) ی (لیکون) لامی ته علیل و بایسه، به لام به شیوه ی مه جاز نه که به حه قیقه ت.

﴿ان فرعون وهامان وجنودهما كانوا خاطئين﴾ بیگومان فیرعه‌ون و هامان و دارو ده‌سته و تاقم و کۆمه‌لیان تاوانبار و سته‌مکار بوون، په‌روه‌ردگار عیقابی دان، به‌وه که‌دوژمنی گیانی به‌گیانی خۆیان به‌ده‌ستی خۆیان به‌ختوکرد.

یان مانای شه‌ویه شه‌وان به‌هه‌له‌ چوون نه‌یاندەزانی که‌له‌سه‌ر ده‌ستی شه‌وه‌ی به‌ختوی ده‌که‌ن له‌ناو ده‌چن.

به‌لام مانای یه‌که‌م له‌هموو ماناکانی ترویچوو تره، سو‌بجانه‌للا! هه‌ر خودا خۆی که‌رمی کارساز و خۆی هۆکاره‌کان ده‌ره‌خسینی، شه‌و فیرعه‌ونه‌ی خۆی به‌خودا ده‌زانی و شه‌وه‌نده سته‌مکارو جه‌بیار بوو که‌بووه‌ته نموونه‌ی سته‌مکاران، که‌چی تانه‌وپه‌ری سنوور گووی بیستی ژنه‌که‌ی بوو، هه‌ر له‌و رۆژه‌وه‌ی که‌شه‌و ئافره‌ته سه‌للاره چوو ناوباله‌خانه‌ی فیرعه‌ون و بوو به‌هاوسه‌ری دل‌و ده‌روونی فیرعه‌ونی داگیر کرد و به‌ئوسلوبی ئافره‌تانه‌ی خۆی به‌سه‌ری دا زال بوو، فیرعه‌ونی واکه‌وی کردبوو باره‌گوژی لی بنایه‌خره‌ی نه‌ده‌هات. ئیتر خۆشه‌ویستی هه‌زه‌تی موسا (علیه‌السلام) له‌دلی خیزانی فیرعه‌ون دا وای کرد: که‌زه‌خت بخاته سه‌ر فیرعه‌ون نه‌هیلتی موسا (علیه‌السلام) به‌زارۆکی سه‌ر به‌ری! هه‌لبه‌ته به‌لای خوداوه زۆر ئاسان بوو: که‌موسا (علیه‌السلام) به‌شیه‌ی تر له‌چنگی فیرعه‌ون به‌پاریزی، به‌لام شه‌وه‌ی وستی خودایه‌و وای وستیوه. حیکمه‌ت و ئیراده‌ی شه‌و هۆکاره‌ی هه‌لبژاردوه.

فیرعه‌ونی سته‌مکار: که‌ناگاداری دۆزینه‌وه‌ی منالی به‌ئاودا دراو بوو، له‌فیتی خۆی که‌بیشتوو زانی شه‌م منداله‌ له‌ترسی شه‌و به‌ئاودا دراوه، بۆیه‌یستی بیکوژی و به‌سه‌ر قافی خۆیه‌وه نه‌چی. به‌لام ژنی فیرعه‌ون خیرا وه‌ده‌ست هاتوو که‌وته پارانه‌وه‌و به‌رگری کردن و به‌لگه‌هینانه‌وه‌ بۆ وازه‌ینان له‌شه‌نجامدانی شه‌و تاوانه‌ ده‌فه‌رموی: ﴿وقالت: امرأة فرعون: قرّة عين لي ولك، لا تقتلوه﴾ ژنی فیرعه‌ون به‌میردی سته‌مکاری گوت: شه‌م منداله‌ فینکایی چاوی من و تو ده‌بتی، له‌وه به‌ولاوه‌ خه‌م و که‌سه‌ری بتی مندالی خۆمانی پتی به‌با ده‌ده‌ین، ده‌یکه‌ینه‌ کوری خۆمان و په‌روه‌رده‌ی ده‌که‌ین، فینکایی چاوی خۆمانی پی ده‌هینین و دلی خۆمانی پی خۆش ده‌که‌ین، که‌وابتی به‌قسم بکه‌و سه‌ری مه‌به‌ره. ﴿عسی أن ينفعنا﴾ به‌لکوو

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قُلُوبُ هَاسَاتٍ بَرَهَنَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبه‌ری
 له‌ گه‌ڵ نه‌ ته‌ وه‌ کانیان دا بۆ گێڕایه‌ نه‌ وه‌، باسی له‌ ناو بردنی ئەو نه‌ ته‌ وانه‌ و جو‌ری
 له‌ ناو بردنه‌ که‌ یانی بۆ کردین: که‌ به‌ هۆی هاو له‌ دانان بۆ خودا و بته‌ رستی و
 هه‌لگه‌ رانه‌ وه‌ له‌ سروشت و فره‌مانی پەرۆردگار و سوور بوون له‌ سه‌ر کار و کرده‌ وه
 قیژه‌ وه‌ نه‌ کانیان، خودا به‌ غه‌زه‌ بی خۆی ریشه‌ کێشی کردن.. ئەجار به‌ لگه‌ ی جو‌را و
 جو‌ری هێنانه‌ وه‌ له‌ سه‌ر ده‌ سه‌ لاتێ به‌ رفرا نی و یارمه‌ تیدانی پێغه مبه‌رانی به‌ سه‌ر
 دوژمنه‌ کانیان دا، فره‌مانی به‌ پێغه مبه‌رو خۆشه‌ ویستی خۆی چه‌ زه‌ ته‌ ی (محمد) ﷺ
 کرد: که‌ شوکرو سوپاسی خودا بکا له‌ سه‌ر ئەو نیعه‌ تانه‌ و دروود بنێری بۆ سه‌ر
 گیانی ئەو پێغه مبه‌ره‌ رێژدارانه‌: که‌ له‌ پێناو گه‌ یاندنی په‌ یامی یه‌ زدان دا
 که‌ مه‌ ته‌ ر خه‌ مییان نه‌ کردو به‌ لیته‌ اتوویی ئەرکی سه‌ر شانی خۆیان ئەنجام دا. ئەجار
 ره‌ دی بته‌ ره‌ سته‌ کانی دایه‌ وه‌ و جو‌ره‌ ها به‌ لگه‌ و نیشانه‌ ی به‌ هیژو پته‌ وی هێنانه‌ وه
 له‌ سه‌ر تاكو ته‌ نه‌ های زاتی پاکی و ده‌ سه‌ لاتێ ره‌ هاو بی سنووری له‌ دروست کردن و
 به‌ دیه‌ تان دا...!

ده‌ فره‌ موێ: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئەی موحه‌ مه‌ د! بلی سوپاس بۆ خودایه‌، چه‌ مدو
 سوپاسی خودا بکه‌ له‌ سه‌ر ئەو هه‌ موو نیعه‌ ته‌ مه‌ زن و جو‌را و جو‌رانه‌ ی: که‌ له‌ ژماره
 نایه‌ ن و به‌ به‌ نده‌ کانی خۆی به‌ خشیون، هه‌ روه‌ سا سوپاسی خودا بکه‌ له‌ سه‌ر
 تایبه‌ تمه‌ ندیی زاتی پاکی به‌ و صیغه‌ ته‌ به‌ رزو شکۆمه‌ ندییانه‌ ی پێیانه‌ وه‌ (متصف) ه.
 به‌ و ناوه‌ جوانانه‌ ی که‌ هه‌ نی و هاواری لی ده‌ کری پێیان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
 اصْطَفَىٰ﴾ ئەی موحه‌ مه‌ د! دروود بنێره‌ بۆ سه‌ر گیانی پاکی ئەو به‌ ندانه‌ ی خودا: که‌
 هه‌ لێ بژاردون بۆ فروستاده‌ یی و په‌ یامی خۆی پێدا نار دوون بۆ سه‌ر به‌ ره‌ ی ئاده‌ میزاد،

صندوقیکه‌وه به‌دهم ئاوی نیل دا درا، نیت‌ر دلی دایکی موسا علیه‌السلام له‌هه‌موو کاروباریکی دنیا خالی بوو، جگه له‌کوستی موسا و چاوه‌یروانی ئاکام هیچی تری تیدا نه‌مابوو، واته عه‌قل و هۆشی له‌لای خۆی نه‌مابوو ترسو و بیم و غه‌م و په‌ژاره‌یه‌ک سواری دلو ده‌روونی بووبو، خه‌ریک بوو شیت و هاری، به‌تایبه‌تی کاتی بیستی که‌کوژی که‌ی له‌لایه‌ن داروده‌سته‌ی فیرعه‌وه‌هه‌لگیراوه‌ته‌وه، خه‌م و په‌ژاره و ترسوای لیکرد خه‌ریک بوو به‌ته‌واوی پرۆخۆ و کاری خۆی ناشکرا بکاو نه‌ینی بدرکینی و حه‌قیقه‌ت بو خه‌لکه‌که‌رون بکاته‌وه، خه‌ریک بوو به‌ده‌می خۆی شیتانه‌هاوار بکاو بلتی: ئه‌و کوژی به‌مندالی منه‌ومن ئه‌و مندالم به‌وه‌له‌ده‌یناوه‌و من شیرم داوه‌تی و خستومه‌ته صندوقه‌وه به‌دهم ئاوم دا داوه، ئه‌گه‌ر په‌روه‌ردگار دلی په‌یوه‌ست نه‌کردایه‌و سه‌برو ئارامی پی نه‌به‌خشیایه‌نه‌عصابی نه‌ده‌ماو راستی له‌خۆی ده‌گوت، به‌لام خودا سه‌برو ئارامی پی به‌خشی و هیژو توانای دایه‌و دانی به‌جهرگی خۆی دا گرت، حه‌قیقه‌تی نه‌درکانه‌و، بوئه‌وه‌ی بجیته‌ پی‌ری بتمان‌ه‌کاران به‌واده‌و به‌لینی خودا، سه‌بری گرت له‌سه‌ر به‌تاقیکردنه‌وه، دلیا بوو له‌راستی وه‌دی هاتنی واده‌ی یه‌زدان: که‌به‌نیگا و نیلهم پی ی فهرموو: ﴿انا رادوه‌ الیک و جاعلوه‌ من المرسلین﴾.

به‌کورتی ئه‌گه‌ر سه‌بر پی به‌خشین و یارمه‌تی و دل‌قایم کردنی خودا نه‌بوايه راستی له‌خۆی ده‌گوت و کوژی به‌سه‌ر برین ده‌گه‌یاند، جهرگی خۆشی تووشی سوتاندن ده‌کرد.

هه‌ندیکی تر له‌رافه‌که‌ران مانایه‌کی تر بۆسته‌ی ﴿و‌أصبح‌ فؤاد‌ أم‌ موسی‌ فارغاً...﴾ ده‌که‌ن، ده‌لین: کاتی دایکی موسا علیه‌السلام هه‌والی ئه‌وه‌ی زانی: که‌مالی فیرعه‌ون کوژی که‌یان گرتۆته‌وه‌و بریاریان داوه به‌خیوی بکه‌ن، نیت‌ر دلی دایکی موسا علیه‌السلام هیچ غه‌م و په‌ژاره‌ی تیدا نه‌ما، له‌خۆشیانا خه‌ریک سه‌رو راستی بلی و روداوه‌که‌ بدرکینی و بلتی ئه‌وه‌ کورپی منه‌و ئه‌وه‌ حال و به‌سه‌ره‌اتییه‌تی، ئه‌گه‌ر ئیمه‌ دل‌مان رانه‌گرتایه‌و چاودێریان نه‌کردایه‌و، بوئه‌وه‌ی له‌پی‌ری موسولمانان بژمی‌ردری بزانی: که‌واده‌ی خودا راسته‌و دیته‌جی.

له‌وه‌لام دا وتی: باش به‌خیوکردن و چاودێری کردنه‌کیان بۆی بۆئه‌وه‌یه‌ پاشا دڵخۆش بکه‌ن و پاداشی باشیان بدات، ئێتر قسه‌که‌یان چوو له‌وه‌و داوایان لێکرد له‌گه‌ڵیان بچتی ئه‌و ماله‌یان پی بلی که‌ئاماده‌باشی به‌خیوکردنه‌کیان تێدا هه‌یه‌، ئێتر موسای کۆرپه‌و نازداریان له‌باوه‌ش گرت و رویشتن بۆمالی دایکی موسا عليه السلام، موسایان خسته‌ باوه‌شی دایکيه‌وه‌و مه‌مکی له‌ده‌م ناو منداڵ مه‌مکی گرت و ده‌ستی کرد به‌شیرخواردن و مه‌مک مژین، ئێتر هه‌موویان که‌وته‌نه‌ خۆشی و فهره‌حیه‌وه‌و پێکه‌نین و بزه‌ که‌وته‌ سه‌رده‌م و لیویان، یه‌کیک له‌کاره‌که‌رو کاربه‌ده‌ستی مالی فیرعه‌ون به‌هه‌له‌داوان و به‌په‌له‌ رویشته‌وه‌ بۆ مالی فیرعه‌ون و هه‌وای مه‌مک خواردنی موسای دا به‌خیزانی فیرعه‌ون، ئێتر خاتووناسیه‌ ناردی به‌دوای دایکی موسا داو ریزی لێگرت و به‌خششی زۆری پتی دا، چونکه‌ ئه‌م موشکیله‌ی بۆ هه‌لکردن و منداڵه‌کیان مه‌مکی نه‌وی گرتوه‌.

ئه‌جار خاتووناسیه‌ داوای له‌دایکی موسا کرد: که‌له‌مالی فیرعه‌ون دا بێنێته‌وه‌و له‌وی دا په‌روه‌رده‌ی بکا، به‌لام دایکی موسا عليه السلام وتی: من مال و می‌ردم هه‌یه‌و ناتوانم لێره‌ بێنمه‌وه‌، وه‌لی ئه‌گه‌ر ده‌تانه‌وی ده‌یه‌مه‌وه‌ مالی خۆمان و له‌وی بۆتان به‌خیو ده‌که‌م. ئێتر خیزانی فیرعه‌ون رازی بوو، نه‌فه‌قه‌و تفاق ی بۆ پرپه‌وه‌و کۆرپه‌ی ته‌سلیم کرد، دایکی موسا عليه السلام گه‌رپه‌یه‌وه‌ بۆ مالی خۆی و کۆری له‌باوه‌ش دا دڵخۆش و چا‌وروون.^(۱)

ئاوا به‌وجۆره‌ واده‌ی خۆمان به‌جی هینا و ﴿فرددناه الى امه كى تقرعنها ولا تحزن، ولتعلم ان وعد الله حق﴾ موسامان به‌کۆرپه‌یی گێرپه‌یه‌وه‌ بۆلای دایکی، پاش ئه‌وه‌ی له‌لایه‌ن دارو ده‌سته‌ی فیرعه‌ونه‌وه‌ هه‌لگێرپه‌یه‌وه‌ گێرپه‌یه‌وه‌ بۆلای دایکی بۆئه‌وه‌ی چاوی پتی رۆن ببنه‌وه‌و دڵخۆش و ئارام بێ به‌نزیک ی کۆرپه‌و جگه‌رگۆشه‌ی و خه‌م و خه‌فه‌تی فیراق و لی دوور که‌وته‌نه‌وه‌ی نه‌بی و دنیابێ: که‌واده‌ی خودا دێته‌جی و پاشگه‌زیبوونه‌وه‌ی تێدا نه‌یه‌، ئێتر به‌په‌ری لیه‌اتوویی دلسۆزی

(۱) ته‌فسیری نیبنوکه‌ئیر ج ۳/ ۱۳۹۲.

به ختوی کردو نه خلاقو ره وشتی جوانی فیرکردو دُنیا بوو له دوا روژدا ده بیته فروستاده و پلهو پایه ی پیغه مبه رایه تی پتی دهری.

﴿ولكن اكثرهم لا يعلمون﴾ وه لئی زۆربه ی زۆری ئاده میزاد ئاکام و سه ره نجامی حوکم و بریاری خودا نازانن، زۆرجار واده بئی کاریک دیته پیشه وه و به روا له ت له سه رشان گرانه و دلی ئاده میزاد پتی ناخۆشه، که چی سه ره نجامی خیره و ده بیته فه رو پیرۆزی، واده بئی به پیچه وانه وه ده بئی. وه کوو له نایه تیکی تردا ده فه رموی: ﴿وعسى ان تكرهوا وهو خير لكم وعسى ان تحبوا شيئا وهو شر لكم﴾ (البقرة/۲۱۶) یان ده فه رموی: ﴿وعسى ان تكرهوا شيئا ويجعل الله فيه خيرا كثيرا﴾ (النساء/۱۹)

هه لبه ته قورئان بیده نگ بووه له دیار یکردنی چۆنه تی ژیا نی حه زره تی موسا ﷺ له بیست سالی فه تهری دوا ی مندالی دا: که چاخ ی مندالی و لاویه تی و که نجیه تی و پیگه یشتیه تی، نازانین دوا ی گێرانه وه ی بۆلای دایکی بۆ شیر پیدانی چۆن په روه رده بووه، نازانین پلهو پایه ی له باله خانه ی فیره ون و ده ره وه ی باله خانه دا چۆن بووه، واته سه رده می نیوان گێرانه وه ی بۆلای دایکی به شیر خۆره یی و کوژرانی کابرای قیبطی له سه ر دهستی: که نه و کاته ته مه نی له ده ورو به ری سی سالی دا بووه قورئان لئی بیده نگ بووه.

﴿ولما بلغ أشده واستوى آتيناہ حکما وعلما، وكذلك نجزي المحسنين﴾ جاکه پیگه یشت و ته مه نی له سی سالی تیپه ری، هیزو توانا و جهسته و عه قلی کامل بوون و بوو به پیاو، کردمانه فروستاده و پله ی پیغه مبه ریتی و تیگه یشتن له شه ریه ت و ناینمان پتی به خشی! جاهر به و جو ره چاکه و نیحسانه ی له گه ل موسا و دایکی دا کردمان، چاکه ی هه موو چاکه کاریک ده ده ی نه وه، چاکه و نیحسانی کهس پاشگوئی ناخه یین و پاداشیان ده ده ی نه وه.

له راستی دا ئیمه نازانین ناخۆ موسا ﷺ له قه صرو باله خانه ی فیره ون دا تا نه و ده مه ی تییدا و بووه به پیاو و کامل بووه ماوه ته وه؟ یان له فیره ون و خیزانه که ی جیا بۆ ته وه و نه فسی به رزی نه ی توانیوه له و کو مه لگایه پیس و پر جه ورو سته مه دا هه لیک؟ به تاییه تی که له باوه شی دایکی دا په روه رده بووه و نه و ده بی داداوه

فیری ره وشتی به رزی کردوه، به بی گومان دایکی حه قیقه تی فیرعه ونی بو
رونکردوته وه راستی روداوه کانی بو گیراوه ته وه، تی ی گه یاندوه فیرعه ون کییه و
بیرو باوه ری چیه و چ سته مکارو مله وریکه؟! حه زره تی موساش ع که فامی
کردوته وه به چاوی خوی دیارده ی سته م و زورداری بی فیرعه ونی بینیه، ده ی ده بی
چون له گه ل نه و بارودوخه دا خوی گونجاند بی و هه لی کرد بی؟!

نه گهر به ووردی له نایه ته کانی دوا بی پروانین تروسکایه کی نه وه مان نیشان ده دا:
که حه زره تی موسا تائه وکاته ی کابرای قیبطی له ده ست کوژراوه له باله خانیه ی
فیرعه ون دا نه ماوه ته وه، له مه به ولاره ده ستیشانی نه و تروسکایانه ده که بین.

کوژرانی کابرای قیبطی به هه له له ده ستی حه زره تی موسا و هه لاتنی له ولاتی میصر

وَدَخَلَ الْمَدِينَةَ عَلَىٰ حِينٍ غَفْلَةٍ مِّنْ أَهْلِهَا
فَوَجَدَ فِيهَا رَجُلَيْنِ يَقْتَتِلَانِ هَٰذَا مِنْ شِيعَةِ هَٰذَا وَهَٰذَا مِنْ عَدُوِّهِ
فَاسْتَفْتَاهُ الَّذِي مِنْ شِيعَتِهِ عَلَى الَّذِي مِنْ عَدُوِّهِ فَوَكَزَهُ مُوسَىٰ
فَقَضَىٰ عَلَيْهِ قَالِ هَٰذَا مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ عَدُوٌّ مُّضِلٌّ مُّبِينٌ
﴿١٥﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي فَغَفَرَ لَهُ إِنَّهُ هُوَ
الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿١٦﴾ قَالَ رَبِّ بِمَا أَنْعَمْتَ عَلَيَّ فَلَن أَكُونَ
ظَهِيرًا لِلْمُجْرِمِينَ ﴿١٧﴾ فَأَصْبَحَ فِي الْمَدِينَةِ خَائِفًا يَتَرَقَّبُ فَإِذَا

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قُلُوبُ هَاسَاتٍ بَرَهَنَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبهری
 له گه له نه ته وه کانیان دا بو گێرینه وه، باسی له ناو بردنی ئەو نه ته وانه و جوړی
 له ناو بردنه کانیانی بو کردین: که به هوی هاو له دانان بو خوداو بته رستی و
 هه لگه پانه وه له سروشت و فرمانی پەرۆردگارو سوور بوون له سه ر کارو کرده وه
 قیزه ونه کانیان، خودا به غه زه بی خوی ریشه کیشی کردن.. ئەجار به لگه ی جوړاو
 جوړی هینانه وه له سه ر ده سه لاتی به رفرانی و یارمه تیدانی پێغه مبه رانی به سه ر
 دوژمنه کانیان دا، فرمانی به پێغه مبه رو خو شه ویستی خوی چه زره تی (محمد) ﷺ
 کرد: که شوکرو سوپاسی خودا بکا له سه ر ئەو نیعمه تانه و دروود بنیژی بۆ سه ر
 گیانی ئەو پێغه مبه ره ریزدارانه: که له پیناو گه یاندنی په یامی یه زدان دا
 که مه تر خه مییان نه کردو به لیته اتوویی ئەرکی سه رشانی خو یان ئەنجام دا. ئەجار
 ره دی بته ره سه ته کانی دایه وه و جوړه ها به لگه و نیشانه ی به هیژو پته وی هینانه وه
 له سه ر تاک و ته نهایی زاتی پاکی و ده سه لاتی ره هاو بی سنووری له دروست کردن و
 به دیه یتان دا...

ده فهرمو ی: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئەی موحه ممه د! بلی سوپاس بو خودایه، چه مدو
 سوپاسی خودا بکه له سه ر ئەو هه موو نیعمه ته مه زن و جوړاو جوړانه ی: که له ژماره
 نایه ن و به به نده کانی خوی به خشیون، هه روه سا سوپاسی خودا بکه له سه ر
 تایبه تمه ندیی زاتی پاکی به و صیفه ته به رزو شکۆمه ندییانه ی پینانه وه (متصف) ه.
 به و ناوه جوانانه ی که هه نی و هاواری لی ده کری پینان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
 اصْطَفَى﴾ ئەی موحه ممه د! دروود بنیژه بو سه ر گیانی پاکی ئەو به ندانه ی خودا: که
 هه لی بژاردون بو فروستاده یی و په یامی خوی پیدا ناردوون بۆ سه ر به ره ی ئاده میزاد،

ناکری، له کاتیک دا چووه ناوشار، دانیشتوانه که ی بی ناگابوون له‌روداوی ناوشار، له‌به‌رئه‌وه کاته که کاتی قه‌یلوله نووستنی پاش نیوه‌رؤ بوو، یان نیوانی مه‌غریب و عیشابوو، به‌روالته له کاتانه دا دانیشتوانی شار له مال و شوتنی پشوودانی خو‌یان دا بوون و ناگاداری نه و روداوانه نه‌بوون.

﴿فوجد رجلین یقتلان: هذا من شیعتہ وهذا من عدوہ﴾ لهوکاته دا که موسا علیه السلام داخلی شار بوو، دوو که سی بینین به‌گژی‌ه کا چوون و شه‌ریان بوو، یه کیکیان له‌نه‌ته‌وه‌ی موسا علیه السلام بوو، به‌نوئیسرایلی بوو، نه‌ویت‌ریشیان له‌نه‌ته‌وه‌ی فیرعه‌ون بوو قیبطی بوو، له‌پیتری دوژمنانی بوو. ﴿فاستغاثه الذی من شیعتہ علی الذی من عدوہ﴾ کابرای به‌نوئیسرایلی داوای له موسا علیه السلام کرد یارمه‌تی بدا دژی کابرای قیبطی، ﴿فوکزه موسا فقصی علیه﴾ ئیر موسا علیه السلام له کابرای قیبطی چووه پی‌شه‌وه و شه‌پلاغه یان مسته‌کۆله‌یه کی لی دا، کابرای کوشت، واته: نه‌و مسته‌کۆله‌یه سه‌ری کیشا به‌گیان ده‌رچوونی کابرای قیبطی، هه‌ر خیرا خسته‌یه چالیکه‌وه و ژیرخاکی کرد، به‌بی نه‌وه‌ی کهس پی ی بزانی جگه له کابرای به‌نوئیسرایلی.

بی‌گومان نه‌مه یه کیکه له به‌لگه و تروس‌کایانه‌ی: که‌ئاماژه به‌وه ده‌که‌ن: موسا علیه السلام تاسه‌ر له‌مالی فیرعه‌ون دا نه‌ماوه‌ته‌وه، چونکه نه‌گه‌ر موسا علیه السلام نه‌وکاته له‌مالی فیرعه‌ون دا بوایه و به‌کوری فیرعه‌ون بناسرایه، هه‌رگیز کابرای ئیسرایلی داوای له موسا نه‌ده‌کرد یارمه‌تی بدا، به‌لام که داوای یارمه‌تی لی‌کرد بتمان‌ه‌ی ته‌واوی هه‌بوو: که موسا په‌یوه‌ندی به‌قه‌صره‌وه نه‌ماوه و له‌نه‌ته‌وه‌ی ئیسرایله‌و رقی له‌پاشاو دارو ده‌سته‌که‌یه‌تی و کۆمه‌کی به‌گه‌له چه‌ساوه‌که‌ی خۆی ده‌کا.

وادیاره‌ حه‌ززه‌تی موسا علیه السلام به‌و مسته‌کۆله‌ لی‌دانه مه‌به‌ستی نه‌وه‌نه‌بوو کابرای قیبطی بکوژی، وه‌لی واریکه‌وت هه‌رله‌گه‌ل مسته‌کۆله‌ی لی دا کابرا بوو به‌جه‌سته‌یه‌کی بی گیان و سارد‌بۆوه، وادیاره‌ مسته‌کۆله‌ لی‌دانه‌که‌ی زۆر به‌رق هه‌لساوی و توندو تیژ لی‌داوه و ره‌نگدانه‌وه‌ی رق و کینه‌ی بووه له‌فیرعه‌ون و هه‌موو نه‌وکه‌سانه‌ی په‌یوه‌ندیان به‌و سته‌مکاره‌وه هه‌بووه.

به‌لام: که‌دیتی کابرا گیانی ده‌رچووه، خیرا په‌شیمان بو‌وه و کاره‌که‌ی پال ش‌هیتان دا ﴿قال: هذا من عمل الشيطان، انه عدو مضل مبين﴾ و‌تی: ئەم کاره له‌شه‌یتانه‌وه بوو، بی‌گومان ش‌هیتان دوژمنی‌کی گومرا‌که‌ره و به‌ناشکرا دژایه‌تی ئاده‌میزاد ده‌کا.

بی‌گومان روداو‌ه که له‌ئاکامی غه‌زه‌ب و رق هه‌لسانه‌وه بوو، رق و غه‌ضه‌بیش ش‌هیتانه، یان باوو‌پژی ش‌هیتانه! ئیتر خیرا دان به‌تاوانی خو‌ی دا ده‌نی و روده‌کاته په‌روه‌ردگارو داوای لی‌خو‌ش‌بوون و عه‌فو ده‌کا ﴿قال: رب انی ظلمت نفسی فاعفر لی﴾ و‌تی: خودایه: من به‌م کاره‌م سته‌مم له‌خۆم کرد، ئاده‌میزادی‌کم به‌نا‌ره‌وا کوشت، تاوانم بی‌پۆشه‌و لی‌م خو‌ش‌به، به‌م تاوانه مه‌مگره، من تۆیه ده‌که‌م و په‌شیمانم، په‌روه‌ردگار دوعاو پارانه‌وه‌ی قبول کردو ﴿فغفر له﴾ لی‌ی خو‌ش بوو ﴿انه هو الغفور الرحیم﴾ بی‌گومان خودا تاوانی به‌نده تۆیه کاره‌کان داد‌پۆشی و به‌ره‌حم و به‌زه‌یی یه بو‌به‌نده‌کانی و پاش تۆیه کردنیان و قبول‌بوونی تۆیه‌یان سزایان نادا.

جاوه‌کوو بل‌تی ی ئەوه موسا ﷺ دل‌یکی زیندوو هه‌ستی‌کی تیژو ناسکی هه‌بی، که‌دوعاو پارانه‌وه‌که‌ی کرد، هینده به‌کو‌ل و به‌دل پارایه‌وه، هه‌ستی کرد په‌روه‌ردگار نزاکه‌ی گیرا کردوه، دل‌ی موسولمان هه‌رکات‌ی بگاته ئەو ناسته واله‌کو‌ل ب‌ی هه‌ست به‌په‌یوه‌ندی به‌خوداو گیرابوونی دوعای خو‌ی ده‌کا، بۆیه دوابه‌دوای دوعاو پارانه‌وه‌که‌ی عه‌دو په‌یمان‌یک ده‌به‌ستی ﴿قال: رب بما أنعمت علی فلن أكون ظهیرا للمجرمین﴾ و‌تی: په‌روه‌ردگار له‌هه‌له‌و تاوان ب‌پار‌تیه، به‌حه‌قی ئەو نیعمه‌تانه‌ی پیت به‌خشیوم له‌زان‌یاری و حکمه‌ت و یه‌کتا‌په‌رستی، له‌شکو‌مه‌ندی و له‌شساغی و هیزو تواناو نازو نیعمه‌ت نه‌گه‌ر چاود‌تیریم ب‌که‌ی و له‌تاوان و هه‌له‌ ب‌پار‌تیزی، ئیتر له‌وه به‌ولاه نابه‌ پشتیوان و یارمه‌تیده‌ر بو‌سته‌م‌کارو تاوان، به‌هیچ جو‌ری یارمه‌تی سته‌م و سته‌م‌کاران ناده‌م. یان سویندم به‌وه‌موو نیعمه‌ته جو‌راو جو‌ران‌ه‌ی به‌سه‌ر منت دا رشتوون، من تۆیه‌یه‌کی نه‌صوح ده‌که‌م و ئیتر ب‌پرای ب‌پرای یارمه‌تی موشریک و سته‌م‌کاران ناده‌م.

هه نديك ده لئین: مه به ست به پشتیوانی كردن له موجریمین هاورییه تی فیرعه ون و
 هه لسان و دانیشتن له گه ل دارو ده سته که ی دایه . یان مه به سستی پشتیوانی کردنی
 له که سانی که نه که پشتیوانی کردنه که ی سهر بکیشی بو تاوان وه کوو نه و یارمه تیدانه ی
 کابرای ئیسرائیلی: که سهری کیشا بو کوشتنی ئاده میزادیک که کوشتنی ره و
 نه بوو. ﴿فَأَصْبَحَ فِي الْمَدِينَةِ خَائِفًا يَتَرَقَّبُ، فَإِذَا الَّذِي اسْتَنْصَرَهُ بِالْأَمْسِ يَسْتَصْرِخُهُ،
 قَالَ لَهُ مُوسَى: إِنَّكَ لَغَوِي مُبِينٌ﴾ واته: موساش ﷺ رودای کوشتنی کابرای
 قیبطی خستبویه دله راوکی ده ترسا له وه ی دهر بکه وی: که نه و بکوژوه و راپیتیچی
 لیپرسینه وه ی بکه ن، وای لی هاتبوو سهره تاتکه ی ده کردن و چاوه پروانی نه وه بوو پی
 ی بزانی و بکوژریته وه، به ترسو له رزو نهی نی به هه ندی ریگادا ده ریشتن،
 نهیده ویرا به راشکاوی به هه موو ریگایه که دا پروا، ناله م حاله دا بوو کاتیکی زانی
 نه و کابرا ئیسرائیلی به ی که دوینی داوای یارمه تی لی کرد، نه میروش له گه ل
 کابرایه کی قیبطی تر دا تیک هه لچون و شهر یانه، کابرای به نوئیسرائیلی: که موسای
 بینی داوای کوومه کی و به هانا چونی لی کرد، هه زره تی موسا ﷺ وتی: کابرا!
 تو مروضی کی شهرانی و گومرای!!

﴿فَلَمَّا أَرَادَ أَنْ يَبْطِشَ بِالَّذِي هُوَ عَدُوٌّ لَّهُمَا، قَالَ: يَا مُوسَى أَتُرِيدُ أَنْ تَقْتُلَنِي
 كَمَا قَتَلْتَ نَفْسًا بِالْأَمْسِ﴾ جا: که موسا ﷺ ویستی له کابرای قیبطی توپه ببی و
 نه هیلی سته م له کابرای به نوئیسرائیلی بکاوه له مه تی بو برد، کابرای
 به نوئیسرائیلی ترسا و ایزانی موسا ﷺ په لاماری نه و ده دا، بویه خیرا هاواری لی
 هه لساو وتی: نه ی موسا! نه وه به ته مای منیش بکوژی؟ وه کوو چون دوینی
 پیاویکت کوشت!

هه ندی له رافه که ران پییان وایه: نه و ته یه هی کابرای قیبطی بووه. له م رووه وه:
 که هه والی کوژرانی کابرای قیبطی روژی پیشوو بلاو بوویته وه و هه ندی گومان
 له ده وری موسا کوژبنه وه، چونکه موسا ﷺ به وه ناسرابوو که رقی له سته م و
 چه وساندنه وه بووه، دژی سته مکاری فیرعه ون و تاقمه که ی بووه، ویرای ویتچوونی
 نه وه ش که کابرای ئیسرائیلی به نهی نی له ناو به نوئیسرائیلیه کان دا بلاوی

﴿وجاء رجل من أقصى المدينة يسعى﴾ قال: يا موسى ان الملائمة يأتمرون بك ليقتلوك فاخرج اني لك من الناصحين ﴿پیاویکی موسولمان له‌تاقمی فیرعه‌ون: که‌نیمانی خوی شاردبۆوه نه‌یه‌یشتبوو خه‌لك بزائن: که‌خاوه‌ن باوه‌ره له‌شوینیکی دووری شاره‌وه به‌په‌له‌وه هه‌له‌داوان هات بۆلای حه‌زهره‌تی موساوه‌ه‌والی نه‌خشه‌وه پیلانی قه‌صری فیرعه‌ونی پی راگه‌یاند. وتی: ئه‌ی موسا! پیاوماقۆل و کاربه‌ده‌ستانی فیرعه‌ونو یاساوه‌له‌کانی ده‌رباره‌ی تو سه‌رگه‌رمی گفت و گوۆ راویژن، خه‌ریکی نه‌خشه‌دانانن بۆ کوشتن و له‌ناوبردن، خیراوه‌بی دواکه‌وتن له‌شار ده‌رچۆو خۆت قوتار بکه، من بۆتۆ دلسۆزم و راست پی ده‌لیم و نامه‌وتی تووشی هیلاکه‌ت بیی.

﴿فخرج منها خائفا يترقب﴾ حه‌زهره‌تی موسا ﷺ له‌پایته‌خت به‌ترسه‌وه ده‌رچوو، شاری به‌جی هیشت و رینگای هات و نه‌هاتی گرته‌به‌رو به‌ده‌م رۆیشتنه‌وه ئاوری ده‌دانه‌وه و چاره‌روانی نه‌وه بوو یاساوه‌له‌کانی فیرعه‌ون به‌شوینییه‌وه بن بۆ گرتنی!! ئاله‌م ته‌نگ و چه‌له‌مه‌و ناره‌حه‌تیه‌دا موسا ﷺ هانای بۆ په‌روه‌ردگاری بردو ﴿قال: رب نجني من القوم الظالمين﴾ وتی خودایه! رزگارم بکه‌ی له‌و سته‌مکارانه، خودایه نه‌خه‌یه ژێرده‌ستی ئه‌و سته‌مکارو زالم و ژۆرداران‌ه‌وه نه‌خه‌یه به‌رده‌ستی فیرعه‌ون و تاقمه‌که‌یه‌وه.

ئیت په‌روه‌ردگار نزاو پارانه‌وه‌که‌ی گیرا کردو له‌چنگی فیرعه‌ون و یاساوه‌له‌کانی رزگاری کردو گه‌ییشه‌ ولاتی مه‌دیه‌ن. وه‌کو له‌شوینیکی ترده‌ ئاماره‌ به‌وه‌ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿وقتل نفسا، فنجيناك من الغم وفتناك فتونا﴾ (طه/۴۰).

رویشتنی موسا ﷺ بۆ ولاتی مه دیه ن و ماره کردنی کچی جه زره قی شو عه یب له وی

وَلَمَّا تَوَجَّهَ تِلْقَاءَ مَدْيَنَ قَالَ عَسَى رَبِّي أَن يَهْدِيَنِي سَوَاءَ
 السَّبِيلِ ﴿٢٢﴾ وَلَمَّا وَرَدَ مَاءَ مَدْيَنَ وَجَدَ عَلَيْهِ أُمَّةً مِّنَ
 النَّاسِ يَسْقُونَ وَوَجَدَ مِنْ دُونِهِمُ امْرَأَتَيْنِ تَذُودَانِ
 قَالَ مَا خَطْبُكُمَا قَالَتَا لَا نَسْقِي حَتَّى يُصْدِرَ الرِّعَاءُ وَأَبُونَا
 شَيْخٌ كَبِيرٌ ﴿٢٣﴾ فَسَقَى لَهُمَا ثُمَّ تَوَلَّى إِلَى الظِّلِّ فَقَالَ
 رَبِّ إِنِّي لِمَا أَنزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ ﴿٢٤﴾ فَجَاءَتْهُ إِحْدَاهُمَا
 تَمْشِي عَلَى اسْتِحْيَاءٍ قَالَتْ إِنَّكِ أَبِیْ يَدْعُوكَ لِجَزْءٍ
 أَجْرَ مَا سَقَيْتَ لَنَا فَلَمَّا جَاءَهُ وَقَصَّ عَلَيْهِ الْقَصَصَ قَالَ

لَا تَخَفْ نَجَوْتَ مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٢٥﴾ قَالَتْ إِحْدَاهُمَا يَبَاطُتُ أَسْتَعْجِلْهُ إِنَّ خَيْرَ مَنِ اسْتَعَجَرْتَ الْقَوِيُّ الْأَمِينُ ﴿٢٦﴾ قَالَ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أُنكِحَكَ إِحْدَى ابْنَتَي هَاتَيْنِ عَلَى أَنْ تَأْجُرَنِي ثَمَنِي حَجْجٌ فَإِنْ أَتَمَمْتَ عَشْرًا فَمِنْ عِنْدِكَ وَمَا أُرِيدُ أَنْ أَمْلِكَ عَلَيْكَ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنْ الصَّادِقِينَ ﴿٢٧﴾ قَالَ ذَلِكَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ أَيَّمَا الْأَجَلَيْنِ قَضَيْتُ فَلَا عُدْوَانَ عَلَيَّ وَاللَّهُ عَلَى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ ﴿٢٨﴾

دوای نه وهی فیرعه ونو پیاوما قولانی قهصر پلانی کوشتنی موسایان دارشتو خوداپه رسته قیبطی یه که به هله داوان هات هه والی پیلانه که ی به موسا علیه السلام راگه یاند ناموزگاری کرد به به جی هیشتنی شار به په لهو بی دوا که وتن، حه زره تی موسا علیه السلام به ره و ولاتی مه دیهن ریگای هه لاتنی گرت به ره؛ چونکه له نیوان به نوئیسرا نیلی یه کانی میصرو دانیش توانی ولاتی مه دیهن دا خزمایه تی و په یوه نندی دیرین هه بوو، مه دیه نییه کان له نه وهی حه زره تی ئیبراهیم علیه السلام بوون، نه ته وهی ئیسرا نیلیش له نه ته وهی یه عقووبی کوری ئیسحاقی کوری ئیبراهیمن؛ که گه ییشته شاری مه دیهن بوو به شوانی په زه کانی حه زره تی شوعه یبو و کچیکی نه ویشی ماره کردو پاشان گه پرایه وه بو میصرو له ریگای گه پانه وهی دا بوو به پیغه مبهرو نیگای بوکرا. ده فهرموی: ﴿ولما توجه تلقاء مدين قال: عسى ربي ان يهديني سواء السبيل﴾ واته: کاتیک موسا علیه السلام ریگای مه دیهنی گرت به ره پایته ختی فیرعه ونی به جی هیشت، وتی: هیوادارم خودا به فه ضلی خو ی ریگای راست و کورت و نه مینم

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
أَلَيْسَ لَهُ مَعَ اللَّهِ قُلُوبٌ هَاكُنَا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبه‌ری
له گه‌ڵ نه‌ته‌وه کانیان دا بۆ گێڕاینه‌وه، باسی له‌ناو بردنی ئەو نه‌ته‌وانه‌ و جو‌ری
له‌ناو بردنه‌ که‌یانی بۆ کردین: که‌به‌ه‌وی هاو له‌دانان بۆ خودا و بته‌رستی و
هه‌لگه‌رانه‌وه له‌سروشت و فره‌مانی پەرۆردگار و سوور بوون له‌سه‌ر کار و کرده‌وه
قیزه‌وه نه‌ کانیان، خودا به‌غه‌زه‌بی خۆی ریشه‌ کێشی کردن.. ئەجار به‌لگه‌ی جو‌را و
جو‌ری هێنانه‌وه له‌سه‌ر ده‌سه‌لاتی به‌رفرانی و یارمه‌تیدانی پێغه مبه‌رانی به‌سه‌ر
دوژمنه‌ کانیان دا، فره‌مانی به‌پێغه مبه‌رو خۆشه‌ویستی خۆی چه‌ره‌تی (محمد) ﷺ
کرد: که‌شو کرو سوپاسی خودا بکا له‌سه‌ر ئەو نعه‌مه‌تانه‌ و دروود بنێری بۆسه‌ر
گیانی ئەو پێغه مبه‌ره‌ رێزدارانه‌: که‌له‌پێنا و گه‌یاندنی په‌یامی یه‌زدان دا
که‌مه‌تر خه‌میان نه‌کرد و به‌لێها تووبی ئەرکی سه‌رشانی خۆیان ئەنجام دا. ئەجار
ره‌دی بته‌رسته‌ کانی دایه‌وه‌ و جو‌ره‌ها به‌لگه‌ و نیشانه‌ی به‌هێزو پته‌وی هێنانه‌وه
له‌سه‌ر تاكو ته‌نه‌ایی زاتی پاکی و ده‌سه‌لاتی ره‌ها و بێ سنووری له‌دروستکردن و
به‌دییه‌تان دا...

ده‌فه‌رموی: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئەی موحه‌مه‌د! بلی سوپاس بۆ خودایه‌، چه‌مدو
سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر ئەو هه‌موو نعه‌مه‌ته‌ مه‌زن و جو‌را و جو‌رانه‌ی: که‌له‌ژماره
نایه‌ن و به‌به‌نده‌ کانی خۆی به‌خشیون، هه‌روه‌سا سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر
تایبه‌تمه‌ندی زاتی پاکی به‌و صیغه‌ته‌ به‌رزو شکۆمه‌ندیانه‌ی پێیانه‌وه (متصف)ه.
به‌و ناوه‌ جوانانه‌ی که‌هه‌نی و هاواری لی ده‌کری پێیان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
اصْطَفَىٰ﴾ ئەی موحه‌مه‌د! دروود بنێره بۆ سه‌رگیانی پاکی ئەو به‌ندانه‌ی خودا: که‌
هه‌لی بژاردون بۆ فروستاده‌یی و په‌یامی خۆی پێدا ناروون بۆسه‌ر به‌ره‌ی ئاده‌میزاد،

که یارمه‌تیاں بداو مه‌رو بزنه‌کانیاں بۆ ئاوبدا! ئیتر هه‌زهره‌تی موسا ﷺ غیره‌تی جولاو سروشستی پاک و خاوینی هه‌ژا، راپه‌ری و خۆی گورج کردو ویستی نه‌و ناره‌وایی یه‌قه‌لاچۆ بکا، وه‌کوو دابو نه‌پیتی پیاوانی خاوه‌ن غیره‌ت و شه‌ره‌ف چوو هه‌پیشه‌وه، مه‌رو بزنه‌کان بۆ دوو ئافره‌ته‌که ئاوبدا، نه‌مه‌ش کارێکی ناوازه‌یه‌و نیشانه‌ی چاونه‌ترسی و به‌غیره‌تی هه‌زهره‌تی موسایه، چونکه ئیستا نه‌و له‌خاکێک دایه‌ غه‌ریب و بێ پشتیوانه، هیلاک و ماندو هه‌لا‌توو، له‌پێگایه‌کی دووره‌وه هاتوو بێ تیشوو، بۆخۆی راوه‌دو نراوه‌و دوژمنی بێ به‌زه‌یی به‌دواوه‌یه‌تی و نه‌گه‌ر چنگیاں که‌وی به‌سه‌ریه‌وه ناچن، وه‌لی هه‌موو ئه‌م کو‌سپ و ته‌گه‌رانه موسایان له‌ئه‌نجامدانی کاری پیاوه‌تی و هه‌لو‌یستی مرو‌فانه‌ی ده‌سته‌به‌سته نه‌کرد، هه‌ستا به‌ره‌و بیره‌ ناوه‌که چوو به‌و حاله‌ ماندویه‌تی و برسیایه‌تی به‌ردیکی گه‌وره: که‌سه‌رقایی بیره‌که بوو، به‌هه‌شت نۆکه‌س نه‌ده‌جولۆ، به‌به‌رچای شوان و خاوه‌ن ئاژه‌له‌کانه‌وه به‌ته‌نیا لای بردو ناوی هه‌لینجا! به‌مه‌ش هه‌یه‌تیکی هه‌یزی مه‌عنه‌وی و هه‌یزی ده‌ست و بازوی خۆی خسته‌ناو دلی ئه‌وشوانانه‌ی: که‌ده‌یان هه‌و یست پێش که‌چه‌کانی شوعه‌یب ﷺ ئاژه‌له‌کانیاں ئاوبده‌ن.

﴿فسقى لهما﴾ مه‌رو بزنی دوو ئافره‌ته‌که‌ی ئاوداو دوا‌یی به‌رده‌که‌ی خسته‌وه سه‌ر بیره‌که. به‌مه‌ش شه‌هامه‌تی خۆی نواند، ته‌رازوی لاری بێ ده‌سه‌لاتانی راست کرده‌وه.

ئیب‌ن‌ئه‌بی شه‌یبه له‌ئیمامی عومه‌ره‌وه ﷺ ر‌ی‌وا‌یه‌ت ده‌کا ده‌لی به‌رده‌ی سه‌ربیره‌که به‌ده‌که‌س نه‌بوا‌یه لانه‌ده‌برا! ^(۱)

﴿ثم تولی الى الظل﴾ ته‌جار: که‌مه‌رو بزنه‌که‌ی ئاودان، چوو هه‌ژیرسییه‌ری دره‌ختی که‌وه بۆپشوودان و هه‌سانه‌وه، نه‌مه‌ش ئاماژه‌ی ئه‌وه‌ی تیدا‌یه: که‌سه‌فه‌ره‌که له‌کاتی گه‌رمادا بووه. ماندی و شه‌که‌تی زۆری بینیه‌وه، له‌خودا پارا‌یه‌وه ﴿فقال رب لما أنزلت الي من خير فقير﴾ وتی: خودایه! من زۆر پت‌ی‌ستیم به‌هه‌ندی

(۱) ئیب‌ن‌که‌ثیر ج ۳ / ۱۳۹۳.

خۆراک و بژیو هه‌یه، ئاتاجی هه‌ندی خواردنه‌م، ئازاری برسیایه‌تیمی پی
 فه‌رامۆش بکه‌م، به‌م شیوه‌ پهنای برده به‌رسیبه‌ری دره‌خت بۆئوه‌ی جه‌سته‌ی
 له‌تینی گهرما بیاریزی، هانای برده به‌رسیبه‌ری په‌روه‌ردگار و به‌گیان و دلی،
 پارایه‌وه وتی: خودایه من موحتاجم، خودایه من ته‌نهام، خودایه من زه‌بوونم،
 خودایه من پیویستم به‌فه‌ضل و به‌خششی تۆ هه‌یه، ئاتاجی که‌می‌ک
 له‌نیعمه‌تی تۆم!!

هیشتا چه‌زهره‌تی موسا ﷺ سه‌رگهرمی مونا‌جات و پارانه‌وه بوو، کاتیکی
 زانی ده‌رووی خیری لی کرایه‌وه ﴿فجاءته إحداهما تمشی علی استحياء قالت: إن
 أبي يدعوك ليجزيك أجر ما سقيت لنا﴾ نه‌وه بوو نه‌و رۆژه کچه‌کانی شوعه‌یب
 ﷺ زوو رۆیشتنه‌وه و مه‌رو بزنه‌کانیان برده‌وه، باوکیان به‌لایه‌وه سه‌یر بوو وازوو
 مه‌رو بزنه‌کانیان ئاودا و گه‌راونه‌وه، په‌رسیاری لی‌کردن نه‌وانیش سه‌رگورشته‌یان
 بۆگێرپایه‌وه، ئیتر چه‌زهره‌تی شوعه‌یب ﷺ یه‌کی‌ک له‌کچه‌کانی نارد به‌دوو موسادا و
 به‌شیوه‌یه‌کی داپۆشرا و به‌ته‌ده‌بو حیشمه‌ته‌وه هاته‌وه بۆلای موسا و پی‌ی گوت:
 باوکم ده‌یه‌وی بتبینی و پاداشی مه‌ر ئاودانه‌که‌ت بداته‌وه!

ئه‌مه‌ ده‌رو لی‌کردنه‌وه‌ی خودایه، به‌هانا هاتنی په‌روه‌ردگار، کاره‌کانی
 بۆره‌خساندن، پیره‌ می‌ردی کۆنه‌ سال له‌دوای ناردنی بی‌بینی، کچه‌که‌ی خۆی
 به‌دوودا نارد، کچه‌ پی‌غه‌مبه‌ری عاقل و دانا هات بۆلای به‌حه‌یا و نه‌ده‌به‌وه، نمونه‌ی
 ئافره‌تی داوین پاک و سروشت خاوی و دڵپاک و بینگه‌رد، کاتی‌ک تووشی پیاوی
 بینگانه‌ ده‌بی، به‌بی نه‌وه‌ی خۆی ده‌رخا و لارو له‌نجه‌ نه‌جم بدا!

هات بۆلای بۆئوه‌ی ده‌عوتنامه‌ی باوکی پی پابگه‌یه‌نی، هات
 ده‌عوتنامه‌که‌ی به‌کورتترین شیوه‌ جوانترین ئوسلووب و به‌زوبانیکی ره‌وان و
 له‌سه‌ره‌خۆ و بی‌گری و گۆل و بی‌مینگه‌ مینگ پی راگه‌یاند، به‌رواله‌ت ئافره‌تی
 سروشت پاک و داوینپاک شه‌رم له‌پیاوی بینگانه‌ ده‌کا، نایه‌وی قسه‌ی له‌گه‌ل بکا،
 نه‌گه‌ر قسه‌شی کرد شله‌ژانیکی پیوه‌دیاره، وه‌لی ئه‌م ئافره‌ته‌ هینده‌ له‌داوینپاکی
 خۆی دلیابوو، هینده‌ی بتمان‌ه‌ی به‌خۆی بوو، هیچ نه‌شله‌ژاو به‌رێک و پیکی

به کورت و پوختی ده‌عوه‌تنامه‌ی باوکی پیره‌سائی به‌هزره‌تی موسا ﷺ راگه‌یاند!
 هزره‌تی موساش ﷺ بیّ سیّ و دوو ده‌عوه‌تنامه‌ی قبول‌کردو ویستی به‌خزمت
 نه‌و پیره‌می‌رده‌بگا: که‌باوکی نافرته‌تی وابه‌ریزه، سه‌رباری نه‌وه‌ش هزره‌تی موسا
 ﷺ برسی و ری‌بوارو راه‌دوو نراوبوو، ده‌یه‌ویست په‌ناگه‌یه‌کی ده‌ست بکه‌وی، بویه
 یه‌کسر هه‌لساو پیش نافرته‌که‌که‌وت و به‌ره‌ومائی پیره‌می‌ردی خاوه‌ن دوو کچه‌که
 ری‌گای گرت‌به‌ر.

لی‌ره‌دا تی‌بینی یه‌ک هه‌یه نه‌ویش نه‌وه‌یه: نایا نه‌م پی‌اوه پیره‌هزره‌تی
 شوعه‌یب ﷺ بیّ؟ هه‌ندی‌ک پی‌یان وایه نه‌وزاته هزره‌تی شوعه‌یبه، هه‌ندی‌کیش
 پی‌یان وایه: برازای هزره‌تی شوعه‌یب بووه‌و ناوی (یه‌ثرون) بووه.

نه‌وه‌ی پال‌پشتی نه‌وه‌ده‌کا: که‌نه‌و پیره‌می‌رده غه‌یری هزره‌تی شوعه‌یب ﷺ
 بووبی نه‌وه‌یه: هزره‌تی شوعه‌یب ﷺ به‌چاوی خوی له‌ناو‌چوونی گه‌له‌که‌ی خوی
 بینی، جگه له‌وانه‌ی ئیمان‌یان پی‌ هی‌نابوو که‌سی تر له‌گه‌له‌که‌ی ده‌رنه‌چوو! ده‌ی
 نه‌گه‌ر نه‌م پیره‌می‌رده هزره‌تی شوعه‌یب ﷺ بووبی، چۆن نه‌و گه‌له نه‌وه‌نده بیّ
 نه‌ده‌ب ده‌بوون نه‌هی‌لن کچی پی‌غه‌مبه‌ره‌که‌یان مه‌رو بزنه‌کان‌یان ناوبده‌ن هه‌تا
 ئاژه‌له‌کانی خویان تی‌ر ئاو نه‌که‌ن؟ بی‌گومان نه‌و هه‌لسو که‌وته‌ی خاوه‌ن ئاژه‌له‌کان
 به‌رامبه‌ر به‌و دوو نافرته‌ته مه‌رله‌وه‌ری‌نه ده‌یان‌نواند له‌هه‌لسو که‌وتی کۆمه‌لی
 ئیماندار ناچن و ناگو‌نجی ئیمانداران ئاوا مامه‌له له‌گه‌ل پی‌غه‌مبه‌رو کچه‌کانی دا
 بکه‌ن! سه‌رباری نه‌وه‌ش قورئانی پی‌رۆز چ ناماژه‌یه‌کی بۆئه‌وه نه‌کرده: که‌خه‌زوری
 موسا له‌ماوه‌ی نه‌و ده‌سائه‌ی پی‌که‌وه بوون ﷺ ته‌علیماتی‌کی پی‌غه‌مبه‌رانه‌ی
 دابیته هزره‌تی موسا ﷺ ده‌ی نه‌گه‌ر نه‌و پیره‌می‌رده هزره‌تی شوعه‌یب بوايه،
 ده‌بوايه ده‌نگی‌کی پی‌غه‌مبه‌رانه، ته‌علیماتی‌کی پی‌غه‌مبه‌رانه، له‌ماوه‌ی نه‌و ده
 سائه‌دا: که‌موسا ﷺ به‌شوانی و زاوا به‌ندی لای خه‌زوری مایه‌وه بی‌سرایه!!

بایینه‌وه سه‌رباسی سه‌ره‌کی خۆمان و بزاین زنجیره‌ی چیرۆکه‌که به‌چی ده‌گا؟
 ده‌فه‌رموی: ﴿فلما جاءه وقرصّ علیه القصص قال: لا تخف، نجوت من القوم
 الظالمين﴾ کاتیک هزره‌تی موسا ﷺ هاته‌لای پیره‌می‌ردو سه‌رگوزشته‌ی خوی بۆ

له گهل موسا ﷺ سەرگورشته‌ی خۆی گیرایه‌وه و پیره‌می‌رد دڵنیای کرد: که له ده‌ستی سته‌مکاران رزگاری بووه ﴿قالت: إحداهما: يا أبت أستأجره ان خير من أستأجرت القوى الأمين﴾ یه‌کێک له‌دوو کچه‌کانی پیره‌می‌رد هاته قسه‌و وتی: باب‌ه‌گیان! ئەم پیاوه به‌کرتی بگره‌ بۆ له‌وه‌راندنی مه‌رو بزنه‌کانمان باشت‌ترین که‌سی‌ک که‌تۆ به‌کرتی ی بگری ئەم کۆره‌ گه‌نج‌یه‌، چونکه به‌هێزو توانایه‌ بۆ‌ئیش کردن و ئەمین‌یشه‌ ترسی ئەوه‌ی لی ناکرتی خیانه‌ت بکا.

به‌راستی نافرته‌که نافرته‌تیک‌ی عاقل و داناو سه‌لاری‌وو، ده‌بینی کۆرت‌یکی گه‌نج و غه‌ری‌بو راوه‌دونراوه‌، له‌هه‌مان کات دا خاوه‌ن ده‌ست و بازوی به‌هێزو له‌ش‌ساغ و چوارشانه‌یه‌، ئەمین و به‌ناموس و خاوه‌ن هه‌یایه‌، به‌چاوی خۆی بینی: که‌چوو مه‌رو بزنه‌کانیان بۆ ئاویدا چ سام و هه‌یه‌یه‌تیک‌ی خسته‌ناو دلی شوان و خاوه‌ن ئاژه‌له‌کانه‌وه‌، ئەوکاته‌ش: که‌باوکی نار‌دی‌ه‌وه‌ بۆ‌لای، ده‌عوه‌تی کرد بۆ ماله‌وه‌و له‌گه‌لی هاته‌وه‌، بۆی ده‌رکه‌وت چهند ئەمین و ده‌ست پاک و دڵپاکه‌!!

سه‌فیانی شموری له‌ئەبو ئیسه‌حاقه‌وه‌ ئەوه‌یش له‌ئە‌بو‌عوبه‌یده‌وه‌ له‌عه‌بدوللای کۆری مه‌سه‌عوده‌وه‌ ﴿ربوایه‌ت ده‌که‌ن: فه‌رمویه‌تی: (أخرس الناس ثلاثة: ابوبکر حين تغرس فی عمر وصاحب یوسف حين قال: اکرمی مثواه، وصاحبة موسی حين قالت ﴿یا أبت أستأجره ان خير الاية﴾﴾^(۱)

ئە‌جار پیره‌می‌رد پێش‌نیاری کچه‌که‌ی په‌سند کرد و روی له‌ هه‌زه‌تی موسا ﷺ کردو ﴿وقال: انی أريد أن أنکحک احدی ابنتی هاتین علی أن تأجرنی ثمانی حجج، فان أتممت عشرا فمن عندک وما أريد أن أشق علیک، ستجدنی إن شاء الله من الصالحین﴾ وتی: من ده‌مه‌وی بته‌که‌مه‌ کۆری خۆم و خۆم بکه‌م به‌خه‌زورت و یه‌ک‌تی له‌کچه‌کانت لی ماره‌ بکه‌م، خۆت سه‌رپشک به‌. تۆش هه‌شت سال شوانیم بۆ بکه‌. نه‌گه‌ر هه‌شته‌که‌یش‌ت کرد به‌ده‌سال ئەوه‌ پیاوه‌تی خۆته‌، من زۆرت لی ناکه‌م و نامه‌وی زه‌حه‌مه‌ت بده‌م به‌ته‌وا و کردنی ده‌سال، ته‌نانه‌ت هه‌ندێ که‌م و کۆریش‌ت هه‌بی چاوپۆشیت لی ده‌که‌م، خودا پشتیوان بی من ده‌بینی له‌پێری پیاوچاکان ده‌م له‌گه‌لت داو خزمایه‌تی‌مان تاسه‌ر ده‌بی و لی‌ک عاجز نابین. ویده‌چی پیره‌می‌ردی زاناو

(۱) ته‌فسیری ئیبنو‌که‌ثیر ج ۳/ ۱۳۹۴.

دووربین ههستی به مه یلئکی سروشتی و نیوان کچه که ی و حه زره تی موسا ﷺ کردبئی، زانیبیه تی که بتمانیهان به یه کتر هه یه و شیاوی نه وهن که به یه که وه خیزانیک دروست بکه ن.

بیگومان گه نجی و هیژو تواناو نه مینی، که له پیاودا کۆبوونه وه لای ئافره تی سروشت پاک په سنده و مه یلی لی یه، دلی بۆی لی ده دا.

به وئوسلووبه ئاسایی و بئی گرتی و گۆل و بئی کینایه و بئی مه جازه، پیشنیاری نه وه ده کا کچه که ی خۆی له حه زره تی موسا ﷺ ماره بکا، هیچ به لایه وه عه یبو شوره یی نیه، چ خه جاله تیه کی تیدا نه بینی، پیشنیاری پیک هیئانی خیزان ده کاو لانه ی سروشتی بۆ کچه که ی ده دۆزیته وه نه مه ش خه جاله تیه کی تیدا نیه، پیویستی به کینایه و پیچ و په نانیه، حه ره ج و عه یبه ی تیدا نیه، نه مه هه لسو که ویتیکی خودا په سنده و مامه له یه کی راست و ره وایه، حه ق وایه هه رکاتی بهرپرسی ئافره ت باوک بئی یان برا گه وره بئی، پیاوئیکی په سندی چنگ که وت ده گونجا له گه ل کچه که ی دا، یان له گه ل خوشکی داخیزان پیک به یئن، به بئی لی سه له مینه وه رازی دلی خۆی بدرکینئ و چ نه نگیه کی تیدا به دی نه کا. ده بئی چۆن ئاده میزاد هه ول ده دا ئافره تی چاک بۆ کۆره که ی یان برا که ی بدۆزیته وه ئاواش هه ول بدا هاوسه ری چاک بۆ کچه که ی یان خوشکه که ی بدۆزیته وه.

به راستی نه و داب و نه ریته ی واله (وه لی نه مری) ئافره ت ده کا ده ستپیشخه ر نه بئی بۆیه شودانی ئافره ته که به که سیک که له ره وشتی رازییه و گونجاوه بۆ هاوسه ریتی کچه که ی یان خوشکه که ی داب و نه ریتیکی دواکه و توانه یه و له سه ره چاوه ی ئایینی خودا وه سه ره چاوه ی نه گرتوه.

له کۆمه لگای به ناو موسو لمانی ئیمه دا زۆر له چمکه کان هه له و گیر کراون و به لینگه و قووچی مامه له یان پیئوه ده که ی، ده بینی کچ و کۆر یه کتری ده بینن و پیئکه وه قسه و ئاخواتن نه نجام ده دن، به بئی شه رم و بئی حه یا به ده م یه که وه پیئده که نن و به شیککی زۆری جهسته ی یه کتری ده بینن و به لایانه وه کاریکی ئاسایی یه و ره وایه، که چی له گه ل باسی خوازیینی و ماره کردن هاته پیئشه وه، زۆر جار عه یبه

عه‌ییه و شهر مکردن و له‌مپه‌ره ده‌ست‌کرده ناپه‌سندە کان ده‌خەنه‌گەر؛؛ جۆره‌ها
کۆسپ و ته‌گه‌ره له‌نیوان کورو کچ دا قوت ده‌که‌نه‌وه!! بی‌گومان له‌سه‌رده‌می
پێغه‌مبه‌ردا زۆرجار باوکه‌کان بۆخۆیان کچه‌کانیان عه‌رزى نه‌و پیاوانه‌ کردوه،
که‌له‌ره‌وشتیان رازى بوون، به‌لکو ئافره‌ت هه‌بووه خۆى خۆى عه‌رز کردوه،
به‌وپه‌رى سه‌راحه‌ت و پاکی و به‌ئه‌ده‌بى یه‌وه ئه‌م رانواندنه‌ نه‌نجام دراوه‌و چ نه‌نگى و
حه‌ره‌جێکیان تێدا به‌دى نه‌کردوه.

ئیمامى عومەر بۆخۆی پیشنیاری بۆ نه‌بویه‌ کر ﷺ کرد: که‌ حه‌فصه‌ی کچی لى
ماره‌بکا، نه‌بویه‌ کر بێده‌نگ بوو، دواى داواى له‌ئیمامى عوسمان ﷺ کرد نه‌و
ماره‌ی بکا ئیمامى عوسمان ﷺ عوزرى هێنايه‌وه. که‌ پێغه‌مبه‌ر ﷺ نه‌مه‌ی بیست
دڵنه‌واى هه‌زه‌رتى عومهرى کردو فەرمووی: به‌لکو خودا له‌نه‌بویه‌ کرو عوسمانى
باشتر به‌نسیب بکا، وارێکه‌وت دواى پێغه‌مبه‌ر ﷺ بۆخۆى ماره‌ی کرد، ئافره‌تیکی
تر خۆى عه‌رزى پێغه‌مبه‌ر ﷺ کرد: که‌ماره‌ی بکا، پێغه‌مبه‌ر ﷺ عوزرى بۆ
هێنايه‌وه‌و پێشنیاره‌که‌ی ره‌ت کرده‌وه، ئه‌جار ئافره‌ته‌که‌ وتی: که‌بۆخۆت ماره‌م
ناکه‌ی، یه‌کێکم بۆ بدۆزه‌ره‌وه به‌لاته‌وه په‌سند بێ له‌ئوم ماره‌ بکه: ئیتر پێغه‌مبه‌ر
ﷺ له‌کابرایه‌کی ماره‌ کردجگه‌ له‌دوو سوره‌تى قورئان هیچی تری نه‌بوو بیکاته
ماره‌بى، فێر کردنى نه‌و دوو سوره‌ته‌ی قورئانى کرده‌ ماره‌بى و گواستیه‌وه!!

به‌م شیوه‌ به‌سیطو ئاسانو بێ. پێچ و په‌نايه‌ کۆمه‌لگای موسولمانان خێزانیان
پێکه‌وه ده‌ناو لانه‌ی هاوسه‌رییان دروست ده‌کردو نه‌و گری به‌ندیه‌ پێژه‌یان
له‌نیوان ئافره‌ت و پیاودا ده‌به‌ست..

پیره‌می‌ردى دنیا دیده‌و خودا په‌رست و خه‌زورى هه‌زه‌رتى موساش ﷺ به‌وشیوه
هه‌لس و که‌وتى کرد، واده‌ی پێدا که‌زۆر ماندوى نه‌کاو زیاد له‌وزه‌ی خۆى ئه‌رکی
نه‌خاته سه‌ر، داواى له‌خودا کرد: که‌پشتیوانى بێ و وه‌کوو پیاوچاکان هه‌لس و که‌وت
له‌گه‌ل پیاوچاکان دا بکا! سه‌یری ئه‌م جۆره‌ نه‌ده‌بو ته‌واضوعه!! پاكانه‌ بۆخۆى
ناکاو دان به‌پیاوچاکی خۆى دا نانتی، به‌لکو هیوا خوازی نه‌ویه، له‌پێرى
پیاوچاکان بێ، کاره‌که‌ حه‌واله‌ی ویست و مه‌شیئه‌تى خودا ده‌کا.

هزره‌تی موسا ﷺ پیشنیاره‌که‌ی قبول کرد و وه‌لامی دایه‌وه ﴿قال: ذلک
بینی و بینک﴾ به‌خه‌زوری گوت: ئاماده‌م به‌و مهرجو خالانه‌ی فهرمووتن رازیم ﴿ایمل
الأجلین قضیت فلا عدوان علی﴾ ههر ماوه‌یه‌کیانم ته‌واو کرد به‌ده‌ست خۆم بئی،
خۆم سهر پشک بم؛ هه‌شت سألّه‌که ته‌واو ده‌که‌م یان ده‌یکه‌مه ده سأل زۆریم لئی
نه‌کرتی، له‌کاتی ره‌نجبه‌ریه‌که‌شم دا زیاد له‌توانای خۆم داوام لئی نه‌کرتی، نه‌گهر زیاد
له‌هه‌شت سألّم شوانی بۆ کردی پیاوه‌تی بئی و نه‌گهر نه‌مکرد داوام لئی نه‌که‌ی. خودا
شاهیدو چاودیرمان بئی، ههریه‌که‌مان بتوانی ئهرکی خۆی جی به‌جی بکا!

تییینی: زانایانی نیسلام له‌سته‌س ﴿أرید أن أنکحک....﴾ چهند دوکیکی
شهرعییان ده‌ره‌تیانه:

۱- ئەم نایه‌ته به‌لگه‌یه له‌سهر نه‌وه: که‌بۆ وه‌لی دروسته‌ کچی خۆی
رابنۆینی و پیشنیاری نه‌وه بکا بۆ پیاویک: که‌به‌لایه‌وه گه‌نجابئی بیته‌ خوازیینی
کچه‌که‌ی. ئەمه‌ دابو نه‌ریتیکی ئایینی و په‌سندو له‌کۆنه‌وه خوداپه‌رستان
په‌یره‌ویان کردوه. نه‌وه‌تا پیره‌می‌ردی خوداناسی مه‌دی‌ن کچه‌که‌ی خۆی بۆ
هزره‌تی موسا ﷺ رانواند، عومه‌ری کوری خه‌تتاب ﷺ حه‌فصه‌ی کچی بۆ
نه‌بویه‌کرو پاشان بۆ عوسمان رانواندو نه‌وه‌ی پیتی راگه‌یاندن: که‌پیتی خۆشه
حەفصەیان لئی ماره‌ بکا، که‌نه‌بویه‌کرو عوسمان ﷺ ئاماده‌باشییان تیدا نه‌بوو،
پیغه‌مبه‌ر ﷺ بۆخۆی ماره‌ی کرد.

نافره‌تیکی تر بۆخۆی به‌ پیغه‌مبه‌ری گوت: که‌پیتی خۆشه‌ ماره‌ی بکا.

ئیمامی بوخاری و نه‌سائی له‌ئیب‌نوعومه‌ره‌وه ریوایه‌تیان کردوه ده‌فه‌رموی: (لما
تأیمت حفصة من حذافة بن خنیس السهمی قال عمر لعثمان ان شئت أنکحک حفصة بن‌عمر)
به‌هه‌مان شتیه‌ موفاته‌حه‌ی نه‌بویه‌کریشی کرد، به‌لام هه‌ردووکیان بیانویان بۆ
عومه‌ر ﷺ هینایه‌وه ئاماده‌باشییان تیدا نه‌بوو، چونکه‌ پیغه‌مبه‌ر ﷺ له‌وه‌پیش

رؤژئك به‌باشی ناوی هه‌فصه‌ی هینا، ئه‌بویه‌کرو عوسمان ﷺ گومانیان وابوو: که‌وتیده‌چئی پیغه‌مبهر ﷺ خۆی ماره‌ی بکا. هه‌روایش ده‌رچوو.

۲- رسته‌ی (انکحک) به‌لگه‌یه له‌سه‌رئه‌وه: که‌نیکاح به‌ده‌ست (وه‌لی) یه‌و ئافره‌ت ناتوانی بۆخۆی پتی ی هه‌لستی، ئه‌مه‌ رای جه‌ماوه‌ری زانایانه‌ جگه له‌ئه‌بوچه‌نیفه.

۳- هه‌روه‌ها نایه‌ته‌که به‌لگه‌یه له‌سه‌ر ئه‌وه: که‌باوک ده‌توانی کچی ره‌سیده‌ی خۆی له‌پیاوێکی گونجاو ماره‌بکاو داوای ئیزنو ره‌زامه‌ندی لێ نه‌کا، ئه‌مه‌ش رای جه‌ماوه‌ری شه‌رع‌زانانه، به‌لام ئیمامی ئه‌بوچه‌نیفه فهرموویه‌تی: هه‌رکاتی کچۆله ره‌سیده‌ بوو، به‌بێ ره‌زامه‌ندی خۆی که‌س بۆی نه‌ ماره‌ی بکا، چوونکه به‌ره‌سیده‌بوون ده‌گاته قوناغی ته‌کلیف و به‌رپرسیاریه‌تی. به‌لام پیش ره‌سیده‌بوون ئه‌وه (وه‌لی) ده‌توانی به‌بێ ره‌زامه‌ندی کچه‌که خۆی ماره‌ی بکا، چونکه پیش بالغ بوون ئیعتیبار به‌ئیزنو ره‌زامه‌ندی ناکرێ.

۴- شافیعییه‌کان له‌رسته‌ی (انی ارید ان انکحک...) حوکمی ئه‌وه‌یان ده‌ره‌یناوه: که‌گرئی به‌ندی ماره‌کردن به‌بێ وشه‌ی (تزویج) و (انکاح) دانامه‌زرێ. مالیکییه‌کان ده‌لێن: گرئی به‌ندی ماره‌کردن به‌هه‌موو وشه‌یه‌ک داده‌مه‌زرێ: که‌ته‌ملیک بگه‌یه‌نی بۆ هه‌تا هه‌تایه. به‌مه‌رجی شایه‌تی له‌سه‌ر بگیری. چونکه ته‌لاق به‌وشه‌ی صهریح و به‌وشه‌ی کینایه ده‌که‌وتی، ده‌ی ماره‌ کردنی به‌وشه‌ی صهریح و به‌وشه‌ی کینایه جی به‌جی ده‌بی.

گہرانہ وہی موسیٰ ﷺ بُوْ مِیْصِرُو نِیْگَا بُوْھَاتَنی

❖ فَلَمَّا قَضَىٰ مُوسَى الْأَجَلَ وَسَارَ بِأَهْلِهِ ۚ آنَسَ مِنْ جَانِبِ
الْطُّورِ نَارًا قَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَّعَلِّي آتِيكُمُ
مِّنْهَا بِخَبَرٍ أَوْ جَذْوَةٍ مِّنَ النَّارِ لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ
❖ ٢٩ فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ مِنْ شَاطِئِ الْوَادِ الْأَيْمَنِ فِي الْبُقْعَةِ
الْمُبْرَكَةِ مِنَ الشَّجَرَةِ أَنْ يَمْوِسَىٰ إِنِّي أَنَا اللَّهُ رَبُّ
الْعَالَمِينَ ❖ ٣٠ وَأَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَلَمَّا رَآهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا
جَانٌّ وَلَّى مُدْبِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ يَمْوِسَىٰ أَقْبِلْ وَلَا تَخَفْ ۚ إِنَّكَ
مِنَ الْآمِنِينَ ❖ ٣١ أَسْلَكَ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخَرُّجَ بَيْضَاءَ مِنْ
غَيْرِ سُوءٍ وَأَضْمَمَ إِلَيْكَ جَنَاحَكَ مِنَ الرَّهْبِ ۖ فَذَنِكَ
بُرْهَانًا مِنْ رَبِّكَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ ۚ إِنَّهُمْ كَانُوا
قَوْمًا فَاسِقِينَ ❖ ٣٢

تہوا موسیٰ ﷺ لہمہ دین نیشتہ جی بوو، بووبہرہ نجبہری خہ زوری، ژنی
گواستہ وہو ہاوسہری بُو پیدایا بوو، خیزانی پیگہ وہنا، دہ سال تیہہری و شہرتی
پہری، سیاقی قورئانہ کہ ہیچ شتیگ لہم بارہوہ باس نا کاو لییان بیڈہ نگہ۔ ئیستا

زه‌مەن دەپێچیتەووە زنجیره‌یه‌کی تری چیرۆکه‌که‌ دەست پێ دەکاو دەفەرموی: ﴿فلما قضی موسى الأجل﴾ کاتیک موسا ﷺ ماوەی دەسائە‌ی تەواو کردو بەتەواوی ئەمرکی سەرشارنی خۆی بەجێ هێنا، بریاری دا بگەریتەووە بۆ ولاتی میصرو دیدەنی خزم و کەسو کاری بکا ﴿وسار بأهله﴾ لەگەڵ خێزانی دا بەرهو شوینی مەبەست کەوتەپێ و شەویان لی بەسەرھات و ڕینگایان لی تێک چوو، سەرمايان بوو، ئالەم وەزعو حالەدا بوون ﴿آنس من جانب الطور نارا﴾ ئاگریکی دووری بینی لەلای کێوی (طور)‌هوە، دەدرەوشایەووە ﴿فقال لأهله امكثوا﴾ فەرمانی کرد بەخێزانی و ئەوانە‌ی لەگەڵیان دا بوون و پێ ی گوتن: ئێوە لی‌ره‌ بمێنەووە ﴿انی آنست نارا﴾ ئەمن ئاگریکم بینی دەچم بزەم چیه‌، ﴿لعلی آتیکم منها بخبر أوجذوة من النار لعلکم تصطلون﴾ بەلکوو هەواڵێکی ڕینگام دەستکەوێ و سوراخێکی بکەم یان دەستەچیلەو سەرەبزوتیک لەو ئاگرە بهێنم خۆمانی پێ گەرم بکەینەووە لەو سەرمايه‌ ڕزگارمان ببێ!!

﴿فلما أتاها نودی من شاطئ الوادی الأيمن فی البقعة المباركة من الشجرة أن یاموسی: انی انا الله رب العالمین﴾ کاتی گەیشته‌ ئەو شوینی لەدوورەو بینی ئاگرەکە‌ی لی دەهایسا، لەکە‌ناری لای راستی دۆڵەکە‌و بانگی لی کرا، واتە لەلای راستی موساوه‌ ﷺ بەلای خۆڕئاواوە بانگی لی کرا. لەو شوینەدا درەختیکی بەرزی سیبەرداری لی بوو، ئەو دۆڵەیش کەوتبوو پەرچە زەوییه‌کی وا: کەخودا بەفەضلی خۆی پێرۆزی کردو، بەو پێرۆز بوو کەسەرەتای نیگا کردن بۆ موسا ﷺ لەو شوینەدا ئەنجام دراو لەویدا خودا ئاخواتنی لەگەڵ کرد.

پەرورەدگار لەشوینە پێرۆزەدا لەلای درەختەکە‌و بانگی لی کردو فەرموی: ئە‌ی موسا من ناوم (الله) یە خودای تۆم، پەرورەدگاری بوونەوهرم، هەر من خودام و شیاوی بەندایەتی بۆکردنم و هیچ خودای ترین، نەعلەکانت داکە‌نە بەپێخاوسی و بەئەدەبەو ئەمادەباش بە بۆ وەرگرتنی فەرمان، ئەتۆ ئیستا لەسەر پەرچە زەوییه‌کی پێرۆز وەستاوی و خیطابت لەگەڵ دەکری.

بیگومان په‌روه‌ردگار له‌و کاته‌دا زانیاریسه‌کی یه‌قینی له‌موسادا خوئقاند:
که‌دئنیابی نه‌وه‌ی ده‌بیسی که‌لامی: خودایه، جا چۆنی بیست و لی‌ی حالی بوو،
نه‌وه هەر خودا بوخۆی ده‌زانی و له‌چوارچیوه‌ی زانیاری ناده‌میزاد به‌ده‌ره.

نه‌بو له‌سه‌نی نه‌له‌شه‌ه‌ری ده‌فرموی هه‌زه‌تی موسا ﷺ که‌لامی قه‌دیم و
نه‌زه‌لی راسته‌وخۆ له‌خودا بیست نه‌ک له‌دره‌خته‌که. نه‌بومه‌نصوری ماتوریدی ده‌لی
خودا ده‌نگ و پیتی بیستراوی له‌دره‌خته‌که خوئقاندن و له‌دره‌خته‌که‌وه
ناخاوتنه‌که‌ی بیست!!!

بیگومان ده‌ستی قودره‌ت هه‌نگاو به‌هه‌نگاو قۆناغ به‌قۆناغ هه‌زه‌تی موسای
ﷺ پینگه‌یاند، هەر له‌وکاته‌وه که‌تازه له‌دایک بووه‌و شیره‌ خۆره‌ بووه‌ تانه‌وکاته‌ی
کراوه به‌ پیغه‌مبه‌رو ره‌وانه‌کراوه بو سهر فیرعه‌ون، ژیا‌نی هه‌مووی موعجیزه‌و
له‌بۆته‌دان و به‌تاقیکردنه‌وه بووه، دایکی فری‌ی دایه‌ ناو ده‌ریای نیله‌وه بوئه‌وه‌ی
نالی فیرعه‌ون بیگرنه‌وه، له‌دلی خیزانی فیرعه‌ون دا شیرین بوو بوئه‌وه‌ی له‌مالی
دوژمنی سهر سه‌ختی دا په‌روه‌رده‌بکری، رۆژیک له‌پۆژان له‌کاتیکی وادا هاته
ناوشاره‌وه دانیشتوانی شار هه‌موویان لی‌ی بی‌ ناگابوون و خه‌ریکی نیستیراحه‌ت و
هه‌سانه‌وه‌و نووستن بوون. تاله‌وکاته‌دا موسا ﷺ خۆی به‌شاردا کرد بوئه‌وه‌ی به‌سهر
شه‌ری کابرای قیبطی و به‌نوئیسرایلی دا بکه‌وی و به‌زلله‌یه‌ک کابرای قیبطی
بکوژی، کابرای خودا په‌رستی له‌نالی فیرعه‌ون بۆنارد بوئه‌وه‌ی هه‌والی موئامه‌ره‌و
پیلانی گرتن و کوشتنی پی‌ بداو نامۆژگاری بکا به‌هه‌لاتن و به‌جی هیشتنی شاری
میسر! به‌دریایی ریگای نیوان میصرو مه‌دیه‌ن؛ ریگایه‌کی خه‌ته‌رناک و کاکی
به‌کاکی ده‌ستی قودره‌ت له‌گه‌لی دا بوو، پاراستی، بی‌ تیشوو و لاغی سواریی و
به‌نه‌شاره‌زایی ریگای سامناکی بری و به‌خزمه‌ت په‌یره‌مێردی کۆنه‌سال گه‌یشته‌و
ده‌سال ره‌نجبه‌ری و شوانی کرد، تاله‌ناکام دا له‌گه‌ل خیزانی گه‌پایه‌وه بو‌میصرو
له‌ریگا نیگای بۆهات و پله‌ی پیغه‌مبه‌ریتی پی‌ به‌خشرا! به‌راستی ژیا‌نی هه‌مووی
بۆته‌دان و چاودتیریکردنی په‌روه‌ردگار بوو، هه‌مووی تاقیگا و به‌تاقیکردنه‌وه بوو،
له‌ترسان فری‌ درایه‌ ناوده‌ریاوه، به‌بی‌ که‌سی هه‌لگیرایه‌وه، خۆشه‌ویستی خرایه

سەرو لە دڵی خێزانی دۆژمنی دا شیرین بوو بەنان و ئاوی دۆژمنی سەرسەختی
 پەرورەدە کرا، بەنازو نەعمەتی قەصری پاشایان پێگەیی و لەناو حەریرو جینگای
 نەرم و نۆل دا پەرورەدە بوو، تووشی پیاوکۆشتن و پەشیمانی لەهەلەو ئەجار تۆبەو
 ئیستیغفار بوو، ناچار بوو خۆحەشار بداو بەپراشکاوی نەگەرێ و لەهەموو شوێنیک
 خۆدەرنەخا، تووشی راوەدونان و هەلاتن و دەریسەدەری و ئاوارەیی بسو، ژبانی
 تەنبا و غەریبی و برسیایەتی بەتاقیکردەوه، لەژیانی پەنازو نەعمەتی قەصری
 پاشایانەوه هاتە ناوژیانی رەنجبەری و شوانی ئاژەل و رەهەندەیی. ئەم گۆرانکارییە
 جوداوازیانە زنجیرەو فلیمی ژبانی هەست و شعوری جوړاو جوړی لەلا خولقاندن،
 زانست و زانیاریان لی فێر بوو، ئەمە وێرایی ئەو عیلم و حیکمەتە خودا پێی
 بەخشی و ئامادەیی کرد بۆهەلگرتنی ئەرکی گەورەو پێرۆزی فروستادەیی!

بێگومان پێغەمبەراییەتی ئەرکیکی قورسو گرانه، گەلی لایەن و ئەرك و
 زەحمەتی لەخۆگرتووه، کەسیك ئەو پلەو پایەیی پێی ببەخشرێ، پێویستی
 بەتیشوویەکی زۆرو چرو پڕههیه لەتاقیکردنەوهو ئەزموونگەری و زانست و زانیاری و
 لەبۆتەدان و قالبوون و چەشتنی تالی و سویری ژبان!! ئەمە وێرایی بەخشش و نیگای
 یەزدانی: کەپێی دەدرێ و بەسروش رێنمویی دەکری.

پەیامی حەزەرەتی موسا ﷺ بەتایبەتی لەناو پەیامە ئاسمانییەکان دا دوا
 پەیامی حەزەرەتی موحەممەد ﷺ گەورەترین ئەرك بوو: کەخراوەتە ئەستۆی
 ئادەمیزاد، چونکە ئەواتە رەوانە کراوه بۆسەر فیرعەونی ملهپور و ستمکار،
 سەرپەتترین پاشای رۆژگاری خۆی، کۆنترین بنەمالە پاشایەتی و دامەزراوترین
 فرمانرەواو چەوسینەرەوترین پاشا بۆ مسکین و قەلەندەرە ژێر دەستەکانی.
 لەهەموو کەس زیاتر خۆپەرست بوو، لافی خودایەتی لی دەداو خۆی بەخودای میسر
 دەزانی، موسا ﷺ رەوانە کرابوو بۆسەر ئەو ستمکارە دەرەندەو بۆرژگار کردنی
 گەل و نەتەوهی ئیسرائیل لەژێردەستی ئەو ستمکارە ملهپورە..

رەوانە کرابوو بۆرژگار کردنی نەتەوهیەك هیندە چەوسیندراوونەوهو ستممیان
 لی کرابوو باریان پێوه گرتبوو، چەوساندنەوهو زەلیلی و ژێردەستەیی ئاوا درێژ

خابه‌نو ره‌گ داکوتراو سروشت تیک ده‌داو نه‌خوهو پیاوه‌تی ده‌مرینسی و هی‌زو تواناکان په‌ک ده‌خاو هه‌ست و شعور کول و کۆله‌وار ده‌کا، سروشتیان ده‌گه‌نینی و ده‌پۆلکینیی، ده‌ی رزگار کردنی گهل و نه‌ته‌وه‌ی ناواو سهرله‌نوی ژيان‌دنه‌وه‌یان تابلی ی کاریکی نه‌سته‌مه‌و نه‌رکیکی گرانه!

حه‌زهرتی موسا ﷺ ره‌وانه‌کرا‌بوو بۆ‌سهر گهل و نه‌ته‌وه‌یه‌ک بیرو باوه‌ریکی کۆنیان هه‌بوو لی‌یان لادابوو، دیمه‌نی بیرو باوه‌ره‌که‌یان لی شیاو بوو، وانه‌بوو دل و ده‌روونیان له‌هه‌موو عه‌قیده‌و باوه‌ریک خالی بن و به‌ناسانی بیرو باوه‌ری تازه وهر‌بگرن، چونکه به‌پواله‌ت دل و ده‌روونی خالی زوو بانگه‌وازیی وهر‌ده‌گرن، له‌سهر بیرو باوه‌ری خۆشیان نه‌مابوون، که‌وابوو چاره‌سهر کردنی دل و ده‌روونی ناوا شیاوو عه‌قیده‌ی ناوا تیکچوو کۆمه‌لگای ناوا له‌گریژنه‌ ده‌رچوون، زۆر زه‌حمه‌ت و دژواره‌و پیویستی به‌که‌سیک هه‌یه زۆری نه‌زمون و تاقیکردنه‌وه‌ بیینی و زۆرجار له‌بۆته‌ درابی.

به‌کورتی حه‌زهرتی موسا ﷺ ره‌وانه‌کرا‌بوو سهرله‌نوی کۆمه‌لگای به‌نو ئیسرائیل دروست بکاته‌وه، نه‌ته‌وه‌ی ژێرده‌سته‌و خۆپیری و پولکاو زیندوبکاته‌وه.

که‌وابوو حه‌زهرتی موسا ﷺ (منقذ و مصلح) ی بی وینه‌ی نه‌ته‌وه‌که‌یه‌تی. له‌سهر ده‌ستی نه‌و بۆیه‌که‌ه‌جار نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل بوون به‌گه‌لیکی سهر‌به‌خۆ خۆناس و خاوه‌ن پێناسه، ژيانی تایبه‌تیان ده‌ست پی کردو نامه‌ی ناسمانی بوو به‌په‌یره‌وو پرۆگرامیان. بینگومان رزگار کردنی نه‌ته‌وه‌و دروستکردنه‌وه‌و ژيان‌دنه‌وه‌ی، کاریکی قورس و نه‌رکیکی نه‌سته‌م و پر ناسته‌نگه! ده‌گو‌نجی له‌بهر نه‌م مه‌به‌ستا نه‌بی: که‌قورنانی پی‌رۆز نه‌ه‌نده‌ گرنگی داوه به‌م چیرۆکه‌و به‌و هه‌موو شیوه‌ جو‌راو جو‌رانه‌ گیراویه‌ته‌وه، بینگومان چیرۆکی حه‌زهرتی موسا ﷺ غومنه‌ی ناوازه‌و ناوینه‌ی بالا‌نامه‌ به‌و دروستکردنه‌وه‌ی نه‌ته‌وه‌ له‌سهر بنه‌مای بانگه‌وازیی و زال بوون به‌سهر نه‌و کۆسپ و ته‌گه‌ره‌ ناو‌خۆیی و دهره‌کیانه‌ی دینه‌ سهر‌پیتی بانگه‌وازییه‌که‌.

نه‌گه‌ر حه‌زهرتی موسا ﷺ ههر له‌قه‌صری فیرعه‌ون دا بمایه‌وه‌و نازو نیعمه‌تی قه‌صری پاشای لی نه‌برایه‌و تووشی راوه‌دونان و دل‌ه‌راوکی و ترسی برسییه‌تی و

ره نجبه ری و شوانی نه بوايه، هه رگيز ئاماده باشی هه لگرتنی ئه رکی پیغه مبه رایه تی
 تیدا نه ده بوو، ته جره به و نه زمونی ده سال ره نجبه ری و شوانی بوئه وه بوو، ژيانی پر
 نازو نیعمه تی قه صری پاشای له بیر بهریته وه و ئاماده باشی تیدا بی بو ژيانی
 پر مه شه قه ت و قورس و گرانی بانگه وازی و پیغه مبه رایه تی، بیگومان ژيانی ناو
 قه صری پاشاو باله خانه ی سامانداران که شو هه وایه کی تاییه تی هه یه، دابو
 نه ریتی خوی هه یه، به ناز پهروه ده بوو و ژيانی نه رم و نول، دل و دهروون و نه فس
 به شیوه یه کی تاییه تی ئاراسته ده که و پهروه ده ی ده که و، هه چه نه ده نه فس و
 دهروونی به ناز پهروه ده پاک و خاوین و خاوه ن هه ست و شه فافیه تی تیدا بی، که شو
 هه وای قه صری پاشا گاریگه ری خوی تیدا ده خولقیئن، پیغه مبه رایه تیش بریتیه
 له ماندو بوو و هه لگرتنی ئه رک و ئورکی جه ماوه رو به خه مه وه بوونیان.

کۆمه لگا ده و له مه ندو هه ژاری تیدایه، باش و خرابی تیدایه، دلپاک و دلپسی
 تیدایه، ماندو و هه ساوه ی تیدایه، گورج و گۆل و ته مبه لی تیدایه..... هتد.

هه ریه که له م چین و تویره جیا جیا یانه ی کۆمه لگا دابو نه ریتی تاییه تی خویان
 هه یه، شیوه ی ناخواردن و خواردنه وه و پۆشاک و هه لئس و کهوت و تیگه یشتیان
 له ژیان و ده رپرینی هه ست و شعور یان، په یوه ندی کۆمه لایه تی و خزمایه تی یان جوړه
 تاییه تیه کی تیدایه، دل و دهروونی به ناز پهروه ده بوو و پیگه یشتوانی ناو قه صرو
 باله خانه ی پاشایان ناتوان هه لئس و کهوتی له گه ل دا بکه و، ته نانه ت ناتوان سهیری
 بکه و و بیبینن، چ جایی شانی به رده و و چاکی لی هه ل بکه و و هه و لی گۆرانی سه د
 ده رسه دی بده و و چاره سه ری بکه و!

پیغه مبه رایه تی ئه رک کی قورس و گرانه، ده بی که سیك شانی به ریدا، که تالی و
 سویری ژيانی چه شتبی، به ناز پهروه ده و قه صر نشینه کان چه ندیک ئاماده باشی
 گیان فیدایی و خۆبه ختکردنیان تیدایی، به هوی نه و ژiane خۆشه ی تیدا پهروه ده
 بوو، ناتوان بو ماوه یه کی زۆرو دریش له ناو ژيانی زیرو پر ناره حه تی دا خۆبگرن
 به رده وام بن له سه ر تی کو شان و بهر خودان!!

ویستی په‌روەردگار و ابو موسا ﷺ له‌و ژبانه نه‌م و تۆله‌ی ناو قه‌صری
 فیرعه‌ون دابری و تووشی نه‌و هه‌موو ده‌رده‌سه‌ری و راوه‌دونانه‌ی بکا و ڕینگای هات و
 نه‌هات بگریته‌به‌رو له‌ئاکام دا بکه‌ویته ناو پی‌ری شوان و ره‌نجبه‌رانه‌وه، وای قال کرد
 به‌و ترسو راوه‌دونانه، به‌و زه‌حه‌مت و مه‌شه‌قه‌ته‌ی تووشی بوو، هه‌ست به‌نیعمه‌تی
 خودا بکا که‌وا شوانه‌و به‌هۆی ره‌نجبه‌ری بژیو سوکنایی ده‌ست که‌وتوو، له‌هه‌ست و
 شعوری دا گیانی لوتبه‌رزی و نیشمیزاز له‌هه‌ژاران و بی نه‌وایان دارنی، هه‌ستی
 دووره‌ په‌ریزی و خۆه‌لا‌واردنی تیدا نه‌هیشت، گیانی شانازی کردن له‌ناست نه‌زانی و
 هه‌ژاری و شپۆلی گه‌له‌که‌ی دا تیدا پوکانه‌وه، بۆنه‌وه‌ی به‌گه‌وره‌یی فری بدریته ناو
 شه‌پۆلی ده‌ریای ژبانه‌وه، پاش نه‌وه‌ی به‌مندالی فری درایه ناو شه‌پۆلی ده‌ریاوه،
 به‌لی به‌وشیوه‌ حه‌زهره‌تی موسا ﷺ له‌ژیر چاودیری په‌روەردگارا پیتگه‌یی، ده‌ستی
 قودره‌ت په‌روەرده‌ی کردو ناماده‌باشی کرد بۆ وه‌زگرتنی نه‌و ئه‌رکه‌ قورسو گرانه‌ی
 خرایه نه‌ستۆی!!

ده‌بی چ خه‌یالێک به‌دلی حه‌زهره‌تی موسا ﷺ دا هاتبی و چۆن بریاری
 گه‌رانه‌وه‌ی دابی بۆ ولاتی میصر؟ نه‌و له‌ترسی فیرعه‌ون و دارو ده‌سته‌که‌ی میصری
 به‌جی هیشت و به‌په‌له‌ په‌ل خۆی ڕزگار کرد، هیشتا فیرعه‌ون بۆخۆی له‌ژبان دایه‌و
 له‌وپه‌ری ده‌سه‌لات و فرمانه‌په‌وایی دایه، چ عافوات و لی‌بوردنیککی بۆ ده‌رنه‌چوه.
 نه‌ی چۆن بریاری گه‌رانه‌وه‌ی دا؟ بینگومان نه‌مه ده‌ستی قودره‌ته‌و هه‌نگاوه‌کانی پی
 ده‌هاویژی، ویده‌چی حه‌زێکی سروشتی بۆ دیدنه‌ی خزم و عه‌شیره‌تی، بۆ زی‌دو
 نیشتمانی پالی پتوه‌نابی بۆ گه‌رانه‌وه‌و ترسو خۆفی له‌بیر چو‌یتته‌وه، بۆ نه‌وه‌ی نه‌و
 ئه‌رکه‌ی بۆی بریار دراوه‌ بیگریته نه‌ستۆی، وه‌ری بگری و شانی به‌ربدا.

به‌هه‌رحال وا حه‌زهره‌تی موسا ﷺ گه‌راییه‌وه‌و خیزانی له‌گه‌ل دایه، کاته‌که
 زستانه‌و سه‌رمایه‌و شه‌وه‌ زه‌نگه‌و ڕینگایان لی گوم بووه، پتو‌یستیان به‌ئاگر هه‌یه
 خۆیانی پی گه‌رم بکه‌نه‌وه، خوا‌ویانه‌ یه‌کیکیان ده‌ست بکه‌وی ڕینگایان نیشان
 بدا، حه‌زهره‌تی موسا ﷺ فرمان به‌خیزانی ده‌کا: که‌ئه‌وان له‌شوینی خۆیان بپننه‌وه
 بۆخۆی بجی سۆراخی ڕیگا بکا و ده‌سته‌چیله‌و سه‌ره‌بزوتیک بیننی و خۆیانی پی گه‌رم

بکه نه وه، به لّام که له ناگری دوور دیتراو نزيك بووه وه، سه‌ری سوږما، ناگر له دره‌ختی سه‌وزه وه دهرده چی و ناگره که دره‌خته که ناسوتینن، ناله وکاته‌دا : که نه و له قه‌راخ شیوه که به ته‌نیش کینوی طوره وه یه و دۆله که که وتۆته لای دهستی راستی و له و پارچه زه‌ویه پیرۆزه‌دا : که له وکاته وه پیرۆزی پی برا، نیگای ناسمانی بۆکرا! راسته و خو له خوداوه بانگی لی کرا، به ته‌نیا له و شه‌وه تاریکه سه‌رمایه‌دا، له و دۆله قووله ترسناکه‌دا، په‌یامی ناراسته کرا، په‌یامی بیست و نیگای وهرگرت، به‌وجۆره که هه‌رخودا خو ی ده‌زانی چۆنی بیست و چۆنی وهرگرت. نه‌وشینه پیرۆز بوو چونکه خودا نووری تیدا دهرخست و نه‌وشیوو دۆله‌ش تایبه‌ته‌ندی خو یان پیدرا که به‌و ته‌جه‌للیه پیرۆز بوون: هه‌زرتی موسا ﷺ گه‌ییشته به‌رزترین پله‌یه‌ک که‌ئاده‌میزاد بیگاتی و له‌به‌رزترین مه‌وقیف دا راوه‌ستا، شه‌ره‌فو ریزی ئاخوتن له‌ په‌روه‌ردگاری بوونه‌وه‌ری پی برا!! بانگی ناسمانی دریژه‌ی کیشاو ته‌کلیم له‌به‌نده‌ی گۆچان به‌دهستی ده‌سته و نه‌ظهر راوه‌ستا و کرا؛ په‌روه‌ردگاری بوونه‌وه‌رو خواهن فه‌ضلو به‌خشش، ویستی نیشانه‌ی قودره‌تی خو ی نیشان بدا، بانگی لی کرد ﴿وَأَنْ أَلْقَ عَصَاكَ﴾ واته: نه‌و گۆچانه‌ی به‌ده‌سته‌ویه فری بده، بیهاویژه، هه‌زرتی موسا ﷺ خیرا ده‌ست به‌چی و به‌مه‌به‌ستی نه‌نجامدانی فه‌رمانی په‌روه‌ردگاری عه‌صای دهستی فری دا، به‌لّام چ روی دا؟!!!

هه‌ر له‌گه‌ل گۆچانی هاویشته نه‌و گۆچانه نه‌ما: که‌ساله‌های سال بوو به‌ده‌سته‌یه وه بوو ده‌یزانی داریکی بی گیانه: بینن نه‌وه به‌جه‌سته ماریکی گه‌وره و زه‌به‌للاحه، به‌گورج و گۆلی و تیژره‌وی وه‌کو تیره‌ماره، زانی و لی ی مه‌علوم بوو نه‌و که‌سه‌ی ئاخوتنی له‌گه‌ل ده‌کا نه‌وخودا خواهن ده‌سه‌لّاته‌یه که به‌هه‌رشتیک بلی ببه‌ ده‌بی ﴿فَلَمَّا رَأَاهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌ وَلِيٌّ مُّدَبِّرًا﴾ ولم یعقب ج: که‌عه‌صا که‌ی بینن که وتۆته جم و جوول ده‌تگوت: جندۆکه‌یه له‌زه‌به‌للاحی و خیرایی دا، یان ده‌تگوت: تیره‌ماره له‌شیوه و تیژره‌وی دا، پاشه‌و پاش کشایه‌وه، هه‌لبه‌ته نه‌و دیمه‌نه بو هه‌زرتی موسا ﷺ موفاجه‌ئیه‌ک بوو له‌وه‌پیش ئاماده‌باشی بو نه‌کردبوو، بۆیه هه‌ر له‌گه‌ل بینن یه‌کسه‌ر پاشه‌وپاش کشایه‌وه و هیچ بیرن له‌وه نه‌کرده‌وه:

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قُلُوبُ هَاسَاتٍ بَرَهَنَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبه‌ری
 له‌گه‌ڵ نه‌ته‌وه‌کانیان دا بۆ گێڕایه‌وه، باسی له‌ناو بردنی ئەو نه‌ته‌وانه‌وه‌جۆری
 له‌ناو بردنه‌کیانی بۆ کردین: که‌به‌هۆی هاو‌ل‌دانان بۆ خودا و بته‌رستی و
 هه‌ل‌گه‌رانه‌وه‌ له‌سروشت و فره‌مانی پەرۆردگارو سوور بوون له‌سه‌ر کارو کرده‌وه
 قیژه‌وه‌نه‌کانیان، خودا به‌غه‌زه‌بی خۆی ریشه‌کیشی کردن.. ئەجار به‌ل‌گه‌ی جۆراو
 جۆری هێنانه‌وه‌ له‌سه‌ر ده‌سه‌لاتی به‌رفرانی و یارمه‌تیدانی پێغه‌مبه‌رانی به‌سه‌ر
 دوژمنه‌کانیان دا، فره‌مانی به‌پێغه‌مبه‌رو خۆشه‌ویستی خۆی چه‌زهرتی (محمد) ﷺ
 کرد: که‌شو‌کرو سوپاسی خودا بکا له‌سه‌ر ئەو نيعمه‌تانه‌و دروود بنێری بۆسه‌ر
 گیانی ئەو پێغه‌مبه‌ره‌ رێزدارانه: که‌له‌پێناو گه‌یانندی په‌يامی یه‌زدان دا
 که‌مه‌تر خه‌مییان نه‌کردو به‌لێها تووبی ئەرکی سه‌رشانی خۆیان ئەنجام دا. ئەجار
 ره‌دی بته‌هرسته‌کانی دایه‌وه‌و جۆره‌ها به‌ل‌گه‌و نیشانه‌ی به‌هێزو پته‌وی هێنانه‌وه
 له‌سه‌ر تاكو ته‌نها یی زاتی پاکی و ده‌سه‌لاتی ره‌هاو بێ سنووری له‌دروستکردن و
 به‌دییه‌تان دا...

ده‌فه‌رموی: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئەی موحه‌مه‌د! بلی سوپاس بۆ خودایه، چه‌مدو
 سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر ئەو هه‌موو نيعمه‌ته‌ مه‌زن و جۆراو جۆرانه‌ی: که‌له‌ژماره
 نایه‌ن و به‌به‌نده‌کانی خۆی به‌خشیون، هه‌روه‌سا سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر
 تایبه‌تمه‌ندی زاتی پاکی به‌و صیغه‌ته‌ به‌رزو شکۆمه‌ندیانه‌ی پێیانه‌وه‌ (متصف)ه.
 به‌و ناوه‌ جوانانه‌ی که‌هه‌نی و هاواری لی ده‌کری پێیان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
 اصْطَفَىٰ﴾ ئەی موحه‌مه‌د! دروود بنێره بۆ سه‌ر گیانی پاکی ئەو به‌ندانیه‌ی خودا: که‌
 هه‌لی بژاردون بۆ فروستاده‌یی و په‌يامی خۆی پێدا نار دوون بۆسه‌ر به‌ره‌ی ئاده‌میزاد،

بهرده و امی تۆن، دوو به لگه و نیشانه ی ناشکران له سهر قودره تی پهروه ردگارو راستی پیغه مبه رایه تی تۆ بۆسهر فیرعه ونو دارو دهسته و گه له که ی، بیگومان نه وان له فرمان به رداریی خودا ده رچوون، سه ریچی فرمان و نایینی خودا ده که ن، شیایو نه ون تۆ بکه ی نه پیغه مبه رو به و موعجیزانه وه بتنیرین بۆسه ریان!

ئیتستا وانه و نه رکه ی له مندالییه وه بۆی پهروه ده کرابوو خرایه نه ستۆی، نه رکی پیغه مبه رایه تی بۆسهر فیرعه ونو دارو دهسته و گه له شوینکه وتوانی، نه وه نه واده و به لئینانه ی خودا خستبوونیه دلی دایکی به وه له وکاته دا که شیره خۆره بوو: که نیگای بۆ کرد فه رمووی: ﴿اَنَا رَادُّوهُ إِلَيْكَ وَجَاعَلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ﴾ هاتنه دی.

پیغه مبه ریتی چه زره تی هارون عليه السلام له گه ل موسا عليه السلام داو به دروخستنه وه یان له لایهن فیرعه ونه وه

قَالَ رَبِّ إِنِّي قُلْتُ مِنْهُمْ نَفْسًا فَأَخَافُ

أَنْ يَقْتُلُونِ ﴿٣٣﴾ وَأَخِي هَارُونُ هُوَ أَفْصَحُ مِنِّي لِسَانًا

فَأَرْسَلَهُ مَعِيَ رِدْءًا يُصَدِّقُنِي إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُكَذِّبُونِ ﴿٣٤﴾

قَالَ سَنَشُدُّ عَضُدَكَ بِأَخِيكَ وَنَجْعَلُ لَكُمَا سُلْطٰنًا فَلَا

يَصِلُونَ إِلَيْكُمَا بِآيٰتِنَا أَنْتُمْ وَمَنِ اتَّبَعَكُمَا الْغٰلِبُونَ ﴿٣٥﴾

فَلَمَّا جَاءَهُمْ مُوسَىٰ بِآيٰتِنَا بَيِّنٰتٍ قَالُوا مَا هٰذَا إِلَّا سِحْرٌ

مُفْتَرًى وَمَا سَمِعْنَا بِهٰذَا فِي ءَابَاٰنَا الْاَوَّلِينَ ﴿٣٦﴾ وَقَالَ

په‌روه‌ردگار وه‌لامی چه‌زره‌تی موسای دایه‌وه‌و داخو‌ازییه‌کانی گیرا کردنو
 ﴿قال﴾ فہرمووی ﴿سنشد عضدک بأخیک﴾ پشتت به‌هیز ده‌کەین به‌وه‌ هارونی
 براشت ده‌کەینه پیغه‌مبه‌رو یارمه‌تیدەرت. وه‌کوو له‌شوئینیکی تردا ده‌فہرموی: ﴿قد
 اوتیت سؤلک یاموسی﴾ (مریم/۵۳) سەرباری ئەوه ﴿ونجعل لکما سلطانا، فلا یصلون
 الیکما﴾ به‌لگه‌و نیشانه‌ی به‌هیزو پته‌وتان ده‌ده‌ینی، واتان لی ده‌کەین به‌سەر
 دوژمنه‌که‌تان دا زال بین، ده‌ستی سته‌مکاری ئەوتان ناگاتی، ناتوانی زیانتان پی
 بگه‌یه‌نی. خوداتان له‌گه‌له‌و کی ده‌توانی ده‌ستان بو درێژیکا!!

هەندێ له‌زانایانی سەلف فەرموویانە: کەس هێندە‌ی چه‌زره‌تی موسا ﷺ
 پیاوه‌تی به‌سەر برای خۆیه‌وه‌ نیه‌، ئەوه‌تا ئەوه‌نده‌ی بو پارایه‌وه‌ خودا کردی به
 پیغه‌مبه‌رو له‌گه‌ل موسادا ره‌وانه‌ی کرد بو‌سەر فیرعه‌ونو نه‌ته‌وه‌که‌ی! بۆیه
 په‌روه‌ردگار ده‌رباره‌ی موسا ﷺ له‌نایه‌تیکی تردا ده‌فہرموی: ﴿وکان عندالله
 وجیها﴾ (الاحزاب/۶۹)^(۱)

ئیمامی (السدی) فەرموویه‌تی: بێگومان دوو پیغه‌مبه‌رو دوو موعجیزه‌ له
 پیغه‌مبه‌ریک و موعجیزه‌یه‌ک به‌هیزترن. ﴿بآیاتنا﴾ به‌نیشانه‌و موعجیزه‌ی ئیمه‌وه
 برۆن بۆلای فیرعه‌ون، یان ئیمه‌ ئیوه زال ده‌کەین به‌نایات و موعجیزه‌ی خۆمان.

﴿أنتما ومن أتبعكما الغالبون﴾ ئە‌ی موسا! ئە‌تۆو هارونی برات و ئە‌وانه‌ی
 شوین په‌یامی ئیوه ده‌کەون به‌به‌لگه‌ی به‌هیزو پته‌وتان سەرکه‌وتوو ده‌بن.

ئێتر سییاقه‌که‌ کۆتایی به‌م دیمه‌نو مه‌قام و شوه‌وده ده‌هینی و زه‌مان و مه‌کان
 ده‌پێچیته‌وه‌و کاتی‌ک ده‌زانین ئە‌وا موساو هاروون به‌ره‌و رووی فیرعه‌ون بوونه‌وه‌.
 ده‌فہرموی: ﴿فلما جاءهم موسی بآیاتنا بینات قالوا: ما هذا الا سحر مفتری، وما
 سمعنا بهذا فی آبائنا الأولین﴾ کاتی‌ک چه‌زره‌تی موسا ﷺ و هارون ﷺ هاتنه‌ سەر
 فیرعه‌ون و تاقم و کۆمه‌لی، په‌یامی خۆیان به‌سەردا رانواند، موعجیزه‌و نیشانه‌ی
 راستی خۆیان نا‌شکرا کردن، بانگه‌وازییان کرد بو خودا ناسین و یه‌کتا په‌رستی و

(۱) ته‌فسیری ئیبنو‌که‌ثیر ج ۳/۱۳۹۸.

دهمه ده می ی فیرعهون دهر باره ی خودایه تنی (الله) و سهره نجامی سهر رهقی خو ی و
نه ته وه که ی

وَقَالَ فِرْعَوْنُ

يَتَأْتِيهَا الْمَلَأُ مَا عَلِمْتُ لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرِي فَأَوْقَدُ
لِي يَهْمَنَّ عَلَى الْطِينِ فَأَجْعَلَ لِي صَرْحًا لَعَلِّي أَطْلُعُ إِلَى
إِلَهٍ مُوسَى وَإِنِّي لِأُظَنُّ مِنْ الْكَذِبِينَ ﴿٣٨﴾ وَاسْتَكْبَرَ
هُوَ وَجُنُودُهُ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَظَنُّوا أَنَّهُم إِلَيْنَا
لَا يُرْجَعُونَ ﴿٣٩﴾ فَأَخَذْنَاهُ وَجُنُودَهُ فَنَبَذْنَاهُمْ فِي
الْيَمِّ فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَتْ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ ﴿٤٠﴾
وَجَعَلْنَاهُمْ أَيْمَةً يَدْعُونَ إِلَى الْكُفْرِ وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ
لَا يُنصَرُونَ ﴿٤١﴾ وَاتَّبَعْنَاهُمْ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً
وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ هُمْ مِنَ الْمَقْبُوحِينَ ﴿٤٢﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا
مُوسَى الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِ مَا أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ الْأُولَى
بَصَائِرَ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٤٣﴾

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قُلُوبُ هَاسَاتٍ بَرَهَنَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرورەدگار لە نایەتە کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغەمبەری
 لە گەڵ نەتەوەکانیان دا بۆ گێڕایەنەو، باسی لەناوبردنی ئەو نەتەوانە و جووری
 لەناوبردنی کەیانێ بۆ کردین: کەبەهۆی هاوڵدانان بۆ خودا و بێهەستی و
 هەلگەرانەو لەسروشت و فەرمانی پەرورەدگار سوور بوون لەسەر کار و کردەو
 قیژەو نەکانیان، خودا بەغەزەبی خۆی پێشەکیشی کردن.. ئەجار بەلگەی جوړاو
 جووری هێنانەو لەسەر دەسلالتی بەرفرانی و یارمەتیدانی پێغەمبەرانێ بەسەر
 دوژمنەکانیان دا، فەرمانی بەپێغەمبەر و خوشەوێستی خۆی حەزەرتی (محمد) ﷺ
 کرد: کەشوکرو سوپاسی خودا بکا لەسەر ئەو نەعمەتانە و دروود بنێری بۆسەر
 گیانی ئەو پێغەمبەرە رێزدارانە: کەلەپێناو گەیانندی پەيامی یەزدان دا
 کەمتەرخەمییان نەکردو بەلێتاتوویی ئەرکی سەرشارانی خۆیان ئەنجام دا. ئەجار
 رەدی بێهەستی کانی دایەو و جوړەها بەلگەو نیشانەیی بەهێزو پتەوی هێنانەو
 لەسەر تاكو تەنهای زاتی پاکی و دەسلالتی رەهاو بێ سنووری لەدروستکردن و
 بەدیھێنان دا...

دەفەرموی: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئەی موحەممەد! بلی سوپاس بۆ خودایە، حەمدو
 سوپاسی خودا بکە لەسەر ئەو هەموو نەعمەتە مەزن و جوړاو جوړانەیی: کەلەژمارە
 نایەن و بەبەندەکانی خۆی بەخشیون، هەر وەسا سوپاسی خودا بکە لەسەر
 تایبەتمەندی زاتی پاکی بەو صیغەتە بەرزو شکۆمەندیانەیی پێیانەو (متصف)ە.
 بەو ناوە جوانانەیی کەهەنی و هاواری لی دەکری پێیان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
 اصْطَفَى﴾ ئەی موحەممەد! دروود بنێرە بۆ سەرگیانی پاکی ئەو بەندەکانی خودا: کە
 هەلی بژاردون بۆ فروستادەیی و پەيامی خۆی پێدا ناردوون بۆسەر بەرەیی ئادەمیزاد،

ره‌هایه و پتویسته هه موو کهس گه‌ردنکه‌چی فه‌رمان و نه‌هییه‌کانی بن، به‌ده‌سه‌لات و فه‌مان‌ره‌وایی خۆی بو‌غرا‌بو‌بو له‌خۆی بایی بو‌بوو. ^(۱)

ئه‌جار و انیشان ده‌دا: که‌ئه‌و ده‌یه‌وی بگاته نه‌تیجه‌و له‌باره‌ی خودای موساوه تو‌یژینه‌وه بکا، به‌لام له‌واقیع دا گالته‌و لا‌قرتی ده‌کا ده‌لی: ﴿فَأَوْقَدْ لِي يَاهَامَانَ عَلَى الطِّينِ، فَاجْعَلْ لِي صَرْحًا لَعَلِّي أَطْلُعَ إِلَى إِلَهِ مُوسَى وَإِنِّي لأُظَنُّهُ مِنَ الْكَاذِبِينَ﴾ به‌هامانی وه‌زیری ده‌لی: ئه‌ی هامان! کوره‌خانه‌ی خشت بخه‌ره ئیش و خشتم بو‌و سوور بکه‌ره‌وه که‌ره‌سه‌ی بینا دابین بکه، باله‌خانه‌یه‌کی به‌رزم بو‌و دروست بکه، به‌لکوو پی‌یدا سه‌ر بکه‌وم و به‌رزیبه‌وه، خودای موسا عليه السلام ببینم، بزانم ئه‌و خودایه‌ی موسا عليه السلام باسی ده‌کا چی‌وه‌ چۆنه؟ من پیم وایه: موسا عليه السلام درۆ ده‌کا له‌وه‌ی دا ده‌لی: خودایه‌کی ترتان هه‌یه جگه له‌من!!

وینه‌ی ئه‌م نایه‌ته نایه‌تیکی تره: که‌ده‌فه‌رموی: ﴿وَقَالَ فِرْعَوْنُ: يَاهَامَانَ ابْنِ لِي صَرْحًا لَعَلِّي أَبْلُغُ الْأَسْبَابَ: اسْبَابَ السَّمَوَاتِ فَاطْلُعَ إِلَى إِلَهِ مُوسَى وَإِنِّي لأُظَنُّهُ كَاذِبًا، وَكَذَلِكَ زَيْنَ لِفِرْعَوْنَ سُوءَ عَمَلِهِ، وَصَدَّ عَنِ السَّبِيلِ وَمَا كَيْدُ فِرْعَوْنَ إِلَّا فِي تَبَابٍ﴾ (غافر/۳۶-۳۷) فیرعه‌ون ویستی به‌م لاف لێ‌دان و خۆ به‌خودا زانییه‌ی چا‌وو را‌و له‌خه‌لکه‌که بکا و انیشان بدا: که‌موسا عليه السلام درۆ ده‌کا و جگه له‌خۆی که‌سی تر خودانیه، ﴿وَاسْتَكْبَرَهُ وَجُنُودُهُ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ، وَظَنُّوا أَنَّهُمُ الْبَاقُونَ﴾ فیرعه‌ون و دارو ده‌سته‌که‌ی به‌نا‌ره‌وا فیزیان کرد و بو‌غرا بو‌ون و فه‌ساد و یرانیان له‌سه‌ر زه‌وی به‌ریا کرد، بیرو با‌وه‌ریان و ابو‌و: قیامت نایه و زیندو بو‌ونه‌وه نیه، حیساب و لیکۆلینه‌وه‌ی سارای مه‌حشر ته‌فسانه‌یه‌و سزا و پا‌داش له‌سه‌ر کرده‌وه خه‌یاله، هه‌رکه‌سیک ئه‌مه بیرو با‌وه‌ری بی، له‌پێ ده‌رچوون و ته‌که‌بو‌ور کردن و فه‌ساد نانه‌وه‌ی له‌سه‌ر زه‌وی و له‌نا و دلان دا به‌لا‌وه ناسان و ناسایی یه. ئیتر لێ‌ره‌دا سیاقه‌که هه‌ندی زنجیره‌ی چیرۆکه‌که ده‌ق‌رتینی و خیرا ئاکامه‌که نیشان ده‌دا، ده‌فه‌رموی: ﴿فَأَخَذْنَاهُ وَجُنُودَهُ فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ﴾ فیرعه‌ون و تاقمه‌که‌یمان به‌قارو غه‌زه‌بی خۆمان گرت و فریمان دانه ناو ده‌ریا‌وه، که‌سیان لی‌ ده‌رنه‌چوو، سو‌بحانه‌للا: ئه‌و ده‌ریایه‌ی موسا عليه السلام به‌مندالی فریدرایه ناوی و بو‌و په‌نا و هۆی رزگار‌بو‌ونی؛

(۱) ته‌فسیری رازی ج ۲۴/۲۵۳.

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قُلُوبُ هَاسَاتٍ بَرَهَنَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرورەدگار لە نایەتە کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغەمبەری
 لە گەڵ نەتەوەکانیان دا بۆ گێڕایەنەو، باسی لەناوبردنی ئەو نەتەوانە و جووری
 لەناوبردنی کەیانێ بۆ کردین: کەبەهۆی هاوڵدانان بۆ خودا و بێهەستی و
 هەلگەرانەو لەسروشت و فەرمانی پەرورەدگار سوور بوون لەسەر کار و کردەو
 قیژەو نەکانیان، خودا بەغەزەبی خۆی پێشەکیشی کردن.. ئەجار بەلگەی جوړاو
 جووری هێنانەو لەسەر دەسلالتی بەرفرانی و یارمەتیدانی پێغەمبەرانێ بەسەر
 دوژمنەکانیان دا، فەرمانی بەپێغەمبەر و خوشەوێستی خۆی حەزەرەتی (محمد) ﷺ
 کرد: کەشوکرو سوپاسی خودا بکا لەسەر ئەو نەعمەتانە و دروود بنێری بۆسەر
 گیانی ئەو پێغەمبەرە رێزدارانە: کەلەپێناو گەیانندی پەيامی یەزدان دا
 کەمتەر خەمییان نەکردو بەلێتاتوویی ئەرکی سەرشارنی خۆیان ئەنجام دا. ئەجار
 رەدی بێهەستی کانی دایەو و جوړەها بەلگەو نیشانەیی بەهێزو پتەوی هێنانەو
 لەسەر تاكو تەنهای زاتی پاکی و دەسلالتی رەهاو بێ سنووری لەدروستکردن و
 بەدیھێنان دا...

دەفەرموی: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئەی موحەممەد! بلی سوپاس بۆ خودایە، حەمدو
 سوپاسی خودا بکە لەسەر ئەو هەموو نەعمەتە مەزن و جوړاو جوړانەیی: کەلەژمارە
 نایەن و بەبەندەکانی خۆی بەخشیون، هەر وەسا سوپاسی خودا بکە لەسەر
 تایبەتمەندی زاتی پاکی بەو صیغەتە بەرزو شکۆمەندیانەیی پێیانەو (متصف)ە.
 بەو ناوە جوانانەیی کەهەنی و هاواری لی دەکری پێیان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
 اصْطَفَى﴾ ئەی موحەممەد! دروود بنێرە بۆ سەرگیانی پاکی ئەو بەندانەیی خودا: کە
 هەلی بژاردون بۆ فروستادەیی و پەيامی خۆی پێدا ناردوون بۆسەر بەرەیی ئادەمیزاد،

تفو له عنہ تیان لیّ ده کریّ، له پیش چاوی مه خلوقاتی سارای مه حشره
ریسوا ده کریّن!!

وه کوو له نایه تیکی تر دا ده یاره ی فیرعه ون و تاقمه که ی ده فهرموی: ﴿وَاتَّبَعُوا
فِي هَذِهِ لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ، بئس الرفد المرفود﴾ (هرد/۹۹) نه مجار سیاقه که لیّ ده دا
زنجیره یه کی تری چیرۆکه که ده قرتینی و باسی ده رچوونی به نوئیسراییلی یه کان
له میصرو نه و روداوانه ی له و سهر و بهنده دا رویان دا، هه موویان ده پیچیتنه وه بوئنه وه
دوا به دوا ی به شی فیرعه ون به شی موساش به یان بکا: ده فهرموی: ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا
مُوسَى الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِ مَا أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ الْأُولَى، بِصَافِرٍ لِلنَّاسِ وَهَدَى وَرَحْمَةً
لَعَلَّكُمْ يَتَذَكَّرُونَ﴾ په روه ردگار نیعمه تی خۆی به خشی به بهنده و پیغه مبهری خۆی
موسای که لیم ﷺ: که بریتی بوو له نامه ی تهورات، نه وهش دوا ی له ناوبردنی
فیرعه ون و گه له که ی و نه و گه لو نه ته وانه ی پیشووی وه کوو گه لی نوح و گه لی هود و
گه لی صالح و گه لی لوط. بوئنه وه ی نه و نامه ئاسمانیه بیته سهرچاوه ی هیدایه ت و
به رچا و روونی و روناک که ره وه ی دله کان و جودا که ره وه ی نیوان حه ق و به تال،
ره حه ت و فهر و به ره که ت بوئنه وانه ی ئیمانی پیّ ده هینن و رینمویی که ر بو کرده وه ی
باش، به لکوو ئاده میزاد به خویان دا بچنه وه و بیر له به ره ژه وهندی خویان بکه نه وه و
په ندو عیبه ت وهر بگرن.

ئیبنو جه ریر و ئیبنو ئه بی حاته م و به ززار له ته بوسه عیدی خودریسه وه ﷺ
فهرموده یه کی ریوایه ت کردوه ده لیّ: پیغه مبه ر ﷺ فهرموویه تی: (ما اهلك الله قوما
بعذاب من السماء ولامن الأرض بعد ما انزلت التوراة على وجه الأرض غير اهل القرية الذين
مسخوا قردة بعد موسى) نه مجار نایه تی ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِ مَا أَهْلَكْنَا
الْقُرُونَ الْأُولَى﴾ ی خوتندنه وه.

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قُلُوبُ هَاسَاتٍ بَرَهَنَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبه‌ری
 له‌گه‌ڵ نه‌ته‌وه‌کانیان دا بۆ گێڕایه‌وه، باسی له‌ناو بردنی ئەو نه‌ته‌وانه‌وه‌ جو‌ری
 له‌ناو بردنه‌کیانی بۆ کردین: که‌به‌هۆی هاو‌ه‌لدانان بۆ خوداو بته‌رستی و
 هه‌لگه‌رانه‌وه‌ له‌سروشت و فره‌مانی پەرۆردگارو سوور بوون له‌سه‌ر کارو کرده‌وه
 قیژه‌وه‌نه‌کانیان، خودا به‌غه‌زه‌بی خۆی ریشه‌کیشی کردن.. ئەجار به‌لگه‌ی جو‌راو
 جو‌ری هێنانه‌وه‌ له‌سه‌ر ده‌سه‌لاتی به‌رفرانی و یارمه‌تیدانی پێغه‌مبه‌رانی به‌سه‌ر
 دوژمنه‌کانیان دا، فره‌مانی به‌پێغه‌مبه‌رو خۆشه‌ویستی خۆی چه‌زهرتی (محمد) ﷺ
 کرد: که‌شو‌کرو سوپاسی خودا بکا له‌سه‌ر ئەو نيعمه‌تانه‌و دروود بنێری بۆسه‌ر
 گیانی ئەو پێغه‌مبه‌ره‌ رێزدارانه: که‌له‌پێناو گه‌یاندنی په‌یامی یه‌زدان دا
 که‌مه‌تر خه‌مییان نه‌کردو به‌لێها تووبی ئەرکی سه‌رشانی خۆیان ئەنجام دا. ئەجار
 ره‌دی بته‌رسته‌کانی دایه‌وه‌و جو‌ره‌ها به‌لگه‌و نیشانه‌ی به‌هێزو پته‌وی هێنانه‌وه
 له‌سه‌ر تاكو ته‌نها‌یی زاتی پاکی و ده‌سه‌لاتی ره‌هاو بێ سنووری له‌دروستکردن و
 به‌دییه‌تان دا...

ده‌فه‌رموی: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئە‌ی موحه‌مه‌د! بلی سوپاس بۆ خودایه، چه‌مدو
 سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر ئەو هه‌موو نيعمه‌ته‌ مه‌زن و جو‌راو جو‌رانه‌ی: که‌له‌ژماره
 نایه‌ن و به‌به‌نده‌کانی خۆی به‌خشیون، هه‌روه‌سا سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر
 تایبه‌تمه‌ندی زاتی پاکی به‌و صیغه‌ته‌ به‌رزو شکۆمه‌ندیانه‌ی پێیانه‌وه‌ (متصف)ه.
 به‌و ناوه‌ جوانانه‌ی که‌هه‌نی و هاواری لی ده‌کری پێیان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
 اصْطَفَىٰ﴾ ئە‌ی موحه‌مه‌د! دروود بنێره بۆ سه‌رگیانی پاکی ئەو به‌ندانه‌ی خودا: که‌
 هه‌لی بژاردون بۆ فروستاده‌یی و په‌یامی خۆی پێدا ناروون بۆسه‌ر به‌ره‌ی ئاده‌میزاد،

له‌وه‌پیش په‌روه‌ردگار ئه‌وه‌ی رون کرده‌وه: که چه‌زهره‌تی موسای علیه‌السلام ره‌وانه‌کرد
 بۆ‌سهر نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل دوا‌ی له‌ناوبردنی گهل و نه‌ته‌وه‌ی پیشینه‌کان و کویر
 بو‌ونه‌وه‌ی ئاسه‌واری شه‌ریعت و یاسای پیغه‌مبه‌ره‌کانیان، خه‌لکه‌که‌ ئاتاجیان به
 پیغه‌مبه‌ریک بوو شاره‌زایان بکا بۆ پربازی راست و دروست. ئه‌جار به‌شوین ئه‌وه‌دا
 باسی ئه‌وه‌ ده‌کا: که‌ره‌وانه‌ کردنی چه‌زهره‌تی موچه‌مه‌دیش علیه‌السلام له‌بهر هه‌مان ئه‌و
 پیوستی و داخواییانه‌ بوو که‌بوونه‌ هۆی ناردنی چه‌زهره‌تی موسا، به‌تیگرا ناردنی
 پیغه‌مبه‌ران بۆ‌شاره‌زایی کردنی ئاده‌میزاده، بۆ‌ئه‌وه‌یه ئاده‌میزاد بیانوویان بپری‌و
 نه‌لین: پیغه‌مبه‌رمان و بۆ‌نه‌هاتوون و ترسینه‌رو موژده‌ ده‌رمان بۆ‌سهر ره‌وانه
 نه‌کراون! هه‌روه‌ها ئاماره‌ به‌ئه‌وه‌ش ده‌کا: که‌قورئان که‌لامی خودایه‌و به‌نیگاو
 سروش بۆ پیغه‌مبه‌ر علیه‌السلام ره‌وانه‌کراوه. ده‌فه‌رموی: ﴿وما کنت بجانب الغری اذ
 قضینا الی موسی‌ الامر، وما کنت من الشاهدین﴾ ئه‌ی موچه‌مه‌د! ئه‌تۆ ناماده‌و
 ناگادار نه‌بووی به‌لای خۆ‌ئاوای کتیه‌که‌وه، ئه‌و شوینه‌ی خودا ناخاوتنی تیدا
 له‌گهل موسا علیه‌السلام کردو ئه‌لوا‌حی ته‌وراتی پیدایا، هه‌روه‌ها تۆ له‌پیری ئه‌و چه‌فتا
 که‌سه‌ش نه‌بووی: که‌ موسا علیه‌السلام هه‌لبێژاردبوون بۆ‌یستنی ته‌فاصلی ئه‌و نیگاو
 سروشه‌ی دامانه‌ موسا، تۆ‌بۆ‌خۆت ناماده‌ نه‌بووی هه‌تا هه‌والیان بده‌یتی و بۆ
 خه‌لکه‌که‌ی بگپریه‌وه. به‌لکو ئیتمه‌ به‌نیگاو سروش ناگادارمان کردی کردمانی
 به‌فروستاده‌و ره‌وانه‌کراو بۆ‌سهر ئاده‌میزاد به‌گشتی.. ئهم مو‌عجیزه‌ گه‌وره‌یه:
 که‌قورئانه‌و مو‌عجیزه‌ی تریشمان پیدای بۆ‌ئه‌وه‌ی ببنه‌ نیشانه‌ی راستی
 پیغه‌مبه‌راتیه‌که‌ت. خۆ‌نه‌گه‌ر نیگاو سروشان بۆ نه‌ناردیتایه‌، ئهم هه‌والانه‌ت
 نه‌ده‌زانین و بۆ که‌ست نه‌ده‌گپرانده‌وه. ﴿ولکنا انشأنا قروناً فطاول علیهم العمر﴾
 هۆی ئه‌وه: که‌ئیمه‌ ویستمان سه‌رله‌نوێ نیگات بۆ بنی‌رین و هه‌والی رابووردوانت
 له‌قورئان دا بۆ بگپرینه‌وه، هه‌بوونی چه‌ند گهل و نه‌ته‌وه‌یه‌که‌ له‌دوا روژگاری موسا
 تیپه‌ر بوون و درێژ‌بوونه‌وه‌ی روژگار به‌سه‌ریان دا، زانیاریه‌کانی گه‌له‌ پیشینه‌کان
 کوژانه‌وه، یاسا و شه‌ریعت‌ه‌کان گۆزانیان به‌سه‌ردا هات، ئاده‌میزاده‌کان به‌لگه‌و
 نیشانه‌کانی هه‌بوونی خودایان له‌بیر چوونه‌وه، نیگاو سروشی پیغه‌مبه‌رانی رابوردو
 له‌یادی خه‌لکه‌که‌ چوبه‌وه، سه‌ر زه‌وی پیوستی به‌ پیغه‌مبه‌ریکی تر هه‌بوو، بۆیه

تۆمان کرده پیغه‌مبه‌رو ره‌وانه‌مان کردی بۆسه‌ر ئاده‌میزاد به‌گشتی، هه‌تا عه‌ه‌لو په‌یمانی خودایان له‌گه‌ل تازه بکه‌یه‌وه، په‌یامی خودایان تی بگه‌یه‌نی و نه‌رکی سه‌رشانیان به‌رامبه‌ر به‌خودای بوونه‌وه‌ر بۆ رۆن بکه‌یه‌وه. وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿يا اهل الكتاب، قد جائكم رسولنا بين لكم على فترة من الرسل ان تقولوا ما جاءنا من بشير ولا نذير فقد جاءكم بشير ونذير، والله على كل شيء قدير﴾ (المائدة/۱۹) که‌وابوو پیغه‌مبه‌ری ئیسلام ره‌حه‌ته بۆ ئاده‌میزادو هیدایه‌ت‌ده‌ره بۆیان، له‌هه‌مان کات دا به‌لگه‌و بیانوو‌په‌ر بۆ ئاده‌میزادان و رۆژی قیامت ناتوانن بلین: ئیمه‌ ترسینه‌رو موژده‌ده‌رمان نه‌هاتۆته‌سه‌ر، گۆزو گویمه‌ت راپیچی ناو عه‌زاب کراوین. په‌روه‌ردگار به‌ناردنی هه‌زهره‌تی موحه‌مه‌دو نازل‌کردنی قورئان بۆیان بیانووی پرپون، که‌س بۆی نیه‌ بلی: من بانگه‌وازیی ئیسلامم پێ نه‌گه‌یشتوه‌.

نایه‌ته‌که‌ ئاماژه به‌وه ده‌کا: که‌قورئان موعه‌جیزه‌یه، چونکه‌ هه‌والدان له‌پروداوی کۆنینه‌و سه‌دان سال پێشین له‌لایه‌ن پیغه‌مبه‌ره‌وه به‌بێ ئه‌وه‌ی ئاماده‌یان بووبی و هاوچه‌رخیان بووبی، نیشانه‌ی ئه‌وه‌یه: که‌هه‌والده‌ر سروش و نیگای بۆ هاتووه‌و پیغه‌مبه‌ری خودایه! ئه‌گینا له‌کوێ نه‌تۆ ئه‌ی موحه‌مه‌د هه‌والی به‌سه‌ره‌هاتی موسات ده‌زانین؟! له‌کاتیک دا تۆ هاوچه‌رخێ ئه‌و نه‌بووی، هه‌روه‌ها ﴿وما کنت ثاوياً فی اهل مدین تتلوا علیهم آیاتنا، ولکنا کنا مرسلین﴾ نه‌تۆ دانیه‌شتووی شاری مه‌دیه‌نو یه‌کیک نه‌بووی له‌ناو گه‌لی شوعه‌یب عليه السلام دا ژیانته‌ به‌سه‌ر بردبی چیرۆکی گه‌لی شوعه‌یب و به‌سه‌ره‌هاته‌کانیانت دیتبی یان له‌که‌سانیکت بیستن: که‌پروداوه‌کانیان به‌چاوی خۆیان بینین و ئیتر ئایاتی ئیمه‌ت له‌وان وه‌رگرتبی و به‌سه‌ر موشریکه‌کانی مه‌که‌دا بیخوینیه‌وه وه‌کوو یه‌کی ده‌رسی له‌مامۆستای وه‌ربرگری و بخوینیه‌وه تاره‌وانی ده‌کاو به‌وشیوه هه‌والی رابواردنت زانیبی. به‌لکوو روداوه‌کانته‌ له‌پێگه‌ی نیگا و سروشه‌وه زانیوه ئیمه‌ نیگامان بۆ کردویی و کردومانی به‌ پیغه‌مبه‌ری ئاده‌میزاد و به‌موعه‌جیزه‌و نیشانه‌ی به‌هێز پشتگیریمان کردوی، ئه‌گه‌ر نیگا و سروشت بۆ نه‌هاتایه‌ تۆ ئه‌م هه‌والانه‌ته نه‌ده‌زانین. هیه‌چ هه‌والیکت له‌م بارانه‌وه رانه‌ده‌گه‌یاندن! هه‌روه‌ها ﴿وما کنت بجانب الطور إذ نادیناه، ولكن رحمة من ربك لتنذر قوماً ما أتاهم من نذير من قبلك لعلهم

یتذکرون ﴿ نهی موحه ممد نهتۆ له قه راخی کیۆی (طور) نه بووی له و کاته دا که ئیمه ناخاوتنمان له گهل موسادا نه نجام دا، ههتا بنج و بناوانی ئهو ناخاوتنهت گوی لی بووبی و بۆ خه لکی بگێریه وه، نهتۆ له کاتی خۆی دا ئهو ناخاوتنهت گوی لی نه بووه، له کاتی خۆی دا کهس ئهو قسه و ناخاوتنهی تۆمار نه کردوه و به که له پور مایته وه و دوا یی بهردهستی تۆ که وتبی و فیژی بووبی و بۆ کهسانی دیکه ی بخویتی وه!! به لکوو ئهمه رهحمهت و بهزه یی پهروهردگار به ئومهتی تۆ نهی موحه ممد، به وه: که چیرۆکی پیغه مبه رانی پیشووی بۆ گێرایه وه و ئهو چیرۆکانه نیشانه ی راستی پیغه مبه رایه تی تۆن و به لگهن له سه ر راستی ئهو بانگه وازییه ی ئاراسته یان ده که ی. بۆ نه وه ی ئهو مه ردومگه له بترسینی، که زۆر له میژوه پیغه مبه ریان بۆ سه ر نه نیردراوه، له سه ر ده می ئیسماعیلی باپیره گه وره یانه وه هیچ پیغه مبه ریان بۆ سه ر ره وانه نه کراوه، به لکوو به م په یامه ی تۆ بیر بکه نه وه و به خۆیان دا بچنه وه واز له بته رستی به یئن و وه بیریان بیتته وه: که ئه وان نه وه ی ئیسماعیلن نه ویش وه کوو تۆ بانگه وازی کردوه بۆ یه کتا په رستی و په ی ره و کردنی ئاینی هه ق و خودا په سند!

میژوو نه وه ی چه سپاندوه: که دوا هه زره تی ئسماعیل ﷺ هیچ پیغه مبه ریک ره وانه نه کراوه بۆ سه ر نه ته وه ی عه ره ب. په یامی هه زره تی موسا ﷺ هه تا په یامی عیسا ﷺ تاییهت بووه به نه ته وه ی ئیسرائیله وه!

ئه مجار پهروهردگار به ناشکرا هۆی ناردنی هه زره تی موحه ممد ﷺ رون ده کاته وه ده فهرموی: ﴿ وَلَوْلَا أَنْ تَصِيَهُمْ مَصِيبَةً بِمَا قَدَّمْتِ أَيْدِيَهُمْ، فَيَقُولَ رَبَّنَا لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ آيَاتِكَ وَنَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴾ ئه گه ر له بهر ئه وه نه بوایه: که ئه و ئاده میزادانه ی تۆیان بۆ سه ر ره وانه کراوه به عه ره به موشریکه کانی قورپه شیشه وه کاتی عه زابی ئیمه یان بۆ دی و به هۆی کوفرو تساوانی خۆیان وه سزا ده درین - پیش نه وه ی تۆیان بۆ سه ر ره وانه بکه ین - ده یانگوت: خودایه! بۆچی پیش نه وه ی سزیمان به ی له سه ر کوفرو بی دینی سزیمان به ی پیغه مبه ریکت بۆ نه نار دین بیروبا وه ری راست و یه کتا په رستیمان فیتریکاو شه ریهت و یاسای تۆمان بۆ رون بکاته وه و تیمان بگه یه نی تائیمه یش ئیمانمان پی به ینا یه و کارمان به شه ریه تی په سندی تۆ بکرا دیه !!؟

به‌کورتی بویه تۆمان ره‌وانه‌کرد بۆلای ئەو کافرانه هه‌تا بیانویان نه‌میئێ.

ئەو هه‌تا ئیئمه تۆمان کردوه به‌ پیغه‌مبه‌رو ده‌ستورو یاسای په‌سندو گونجاو بۆ ئاده‌میزادو هۆی به‌خته‌وه‌ری هه‌ردو دونیامان بۆ نازل کردوی، فه‌رمائان پێ کردوی بانگه‌وازیان بکه‌ی، په‌یامی خودایان تی بگه‌یه‌نی، عه‌قیده‌و ئەخلاق و ده‌ستووری ژانیان بۆ رون بکه‌یته‌وه، بیانویان بپری و ئیقامه‌ی (حجّه) یان له‌سه‌ربه‌که‌ی! رۆژی قیامه‌ت نه‌لێن: پیغه‌مبه‌رمان نه‌هاتۆته سه‌رو که‌س له‌عه‌زابی خودا نه‌یت‌ساندوین.

وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿رسلًا مبشرين ومنذرين لنلايكون للناس على الله حجة بعد الرسل وكان الله عزيزاً حكيماً﴾ (النساء/۱۶۵) یان ده‌فه‌رموی: ﴿ان تقولوا: انما انزل الكتاب على طائفتين من قبلنا، وان كنا عن دراستهم لغافلين، او تقولوا لو اننا انزل علينا الكتاب لكنا اهدى منهم، فقد جاءكم بينة من ربكم وهدى ورحمة﴾ (الانعام/۱۵۶-۱۵۷)

ئهمه‌ بپیری په‌روه‌ردگاره له‌بوونه‌وه‌ردا، پیغه‌مبه‌ر بنپیری، بیانوی ئاده‌میزاد بپری، وه‌کوو ده‌فه‌رموی: ﴿وما كنا معذيين حتى نبعث رسولاً﴾

ره‌تکردنه‌وی قوره‌ییشیه‌کانی مه‌ککه بۆ قورئان و به‌دروختنه‌وه‌یان بۆ پیغه‌مبه‌ر ﷺ

فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا
لَوْلَا أُوتِيَ مِثْلَ مَا أُوتِيَ مُوسَىٰ أَوَلَمْ يَكْفُرُوا بِمَا أُوتِيَ
مُوسَىٰ مِنْ قَبْلُ قَالُوا سِحْرَانِ تَظَاهَرَا وَقَالُوا إِنَّا بِكُلِّ كَفْرٍ
﴿٤٨﴾ قُلْ فَاتَّبِعُوا بِكِتَابٍ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ هُوَ أَهْدَىٰ مِنْهُمَا اتَّبِعْهُ
إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٤٩﴾ فَإِنْ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَكَ فَاعْلَمْ
أَنَّمَا يَتَّبِعُونَ أَهْوَاءَهُمْ وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنِ اتَّبَعَ هَوَاهُ بِغَيْرِ
هُدًى مِنَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٥٠﴾
﴿٥١﴾ وَلَقَدْ وَصَّلْنَا لَهُمُ الْقَوْلَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٥١﴾

بی‌گومان نه‌گهر پیغه‌مبه‌رمان بۆ نه‌ناردنایه، ده‌یانگوت: بۆچی پیغه‌مبه‌رت بۆ
نه‌ناردوین، نه‌گهر پیغه‌مبه‌ر موعجیزه‌ی پی نه‌درانایه ده‌یانگوت بۆچی مه‌عجیزه‌ی
پی نیه، که‌چی: که پیغه‌مبه‌رمان بۆسه‌ر ره‌وانه‌ کردن و موعجیزه‌ی حه‌ق و راستی
پی بوو پشتیان هه‌لکردو په‌یامه‌که‌یان ره‌تکرده‌وه، داوای موعجیزه‌ی ماددی تریان
لی کرد، وتیان: بۆچی وه‌کوو موسا عليه السلام موعجیزه‌ی عه‌صاو یه‌دی به‌یضای پی نیه؟

ده‌فه‌رموی: ﴿فلما جاءهم الحق من عندنا قالوا: لولا اوتی مثل ما اوتی
موسی﴾ واته: کاتی په‌یامی حه‌ق و راست له‌خوداوه هاته‌سه‌ریان: که قورئانی
پیروژه، دانیش‌توانی مه‌ککه‌و ده‌ورو به‌ری، نه‌وانه‌ی له‌وه‌پیش پیغه‌مبه‌ریان بۆسه‌ر

ره‌وانه نه‌کرابوو، به‌شیوه عینادو مل نه‌دانو سوور بوون له‌سهر کوفرو بی‌دینی و نه‌فامی و گومرایی وتیان: ئەوه بۆچی موحه‌مه‌د موعجیزه‌ی وه‌کوو موعجیزه‌ی موسای نه‌دراوه‌تی؟ بۆچی موعجیزه‌ی له‌شیوه‌ی عه‌صاو یه‌دی به‌یضاو بارینی گه‌زۆو په‌له‌وه‌ری شیتلاقه‌و ئاوه‌له‌لقولان له‌به‌ردو ئەم جووره موعجیزانه‌ی پی نه‌دراون؟! هه‌تا بۆمان مه‌علوم بوایه: که‌راست ده‌کا پیغه‌مبه‌ره‌و له‌خوداوه نیردراوه!

وه‌لی ئەمه هه‌ر بیانوو بوو ده‌یانگرتو خۆدزینه‌وه بوو له‌ئیمان هینان ﴿أولم یکفروا بما أوتی موسی من قبل﴾ ئەی ئەوه نه‌بوو ئەو ئاده‌میزادانه‌ی موسایان بۆسهر نیردراوو به‌و موعجیزانه‌وه په‌یامی موسایان ره‌تکرده‌وه و ئیمانیاں پی نه‌هینا. ئەو په‌لپ و بیانوو گرته‌ داب و نه‌پیتی هه‌موو سهر ره‌قو بی پڕوایه‌که: که‌نایانه‌وی ئیمان به‌ینن، ئیتر ئەو جووره په‌لپ و بیانوانه ده‌دۆزنه‌وه.

﴿قالوا: سحران تظاهرا﴾ ئەو موشریکانه‌ی مه‌که‌که وتیان: قورئان و ته‌ورات دوو سیحرو جادو‌بازین، موحه‌مه‌دو موساش ساحیرن یارمه‌تی یه‌کتری ده‌ده‌ن. له‌سهر جه‌ده‌لو جادو‌بازی و هه‌ریه‌که‌یان پشتی ئەوی تریان ده‌گری و ده‌یانه‌وی فیل له‌جه‌ماوه‌ر بکه‌ن و درۆ ده‌که‌ن خودا نه‌یناردون بۆ ره‌هنوومایی ئاده‌میزاد. ﴿وقالوا: انا بکل کافرون﴾ وتیان: ئیمه بپروا به‌هیچیان ناکه‌ین نه‌قورئان و نه‌ته‌ورات، بی‌گومان له‌نیوه دورگه‌ی عه‌ره‌بی دا جووله‌که هه‌بوون ته‌وراتیاں لایوو، که‌چی عه‌ره‌به‌کان پڕوایان پی نه‌کردو شوین په‌یامی ته‌ورات نه‌که‌وتن، بی‌ستبویان و ده‌یانزانی: که‌ره‌وشت و نیشانه‌کانی پیغه‌مبه‌ری ئیسلام له‌ناو ته‌ورات دا هه‌یه، چوونه‌لای مالمه جووله‌که‌کانو له‌باره‌ی پیغه‌مبه‌ره‌وه زوو پرسیاریان لی کردن، ئەوانیش فتوای راستیاں بۆ دان و وتیان: ره‌وشت و ناوو نیشانه‌ی له‌گه‌ل زانیاری ناو ته‌ورات یه‌ک ده‌گرته‌وه، ده‌ی له‌گه‌ل ئەوه‌ش دا ئیمانیاں پی نه‌هینا، نه‌ک هه‌ر ئەوه‌نده به‌لکوو ئیدیعیای ئەوه‌یان کرد: که‌ته‌ورات سیحره‌و قورئانیش سیحره، بۆیه ناوه‌رۆکه‌که‌یان لیک ده‌چی و پشتگیری یه‌کتر ده‌که‌ن! هه‌لبه‌ته ئەوانه په‌لپ و بیانوو ده‌گرن، به‌شوین حه‌ق و راستی دا ناگه‌پین، موعجیزه‌و نیشانه‌کان که‌م و کورپیاں

تیدا نیه، ئەوان نایانەوی ئیمان بهیئن ئەو برو بیانوانە دەهیننەو. بەلام وێرای ئەوەش قورئان هەنگاوێکی تریان لەگەڵ دەهاوی و دەیانخاتە ناو مەوقیفیکی واوە کەبۆر بخۆن و دەسەوسان بن.

ئەجار فرمان بە پیغمبەر ﷺ دەکا: کەتەجەددای موشریکەکانی قورەیش بکا و داویان لی بکا ئەگەر راست دەکەن قورئان و تەورات سیحرن دەبا نامەیه کی باشتر لەقورئان بجنەرو! دەفرموی: ﴿قُلْ فَاتُوا بکتاب من عندالله هو اهدی منهما أتبعه ان کنتم صادقین﴾ ئەی موحەممەد! بەموشریکە نەفامەکانی قورەیش بلی: ئەگەر تەورات و قورئان بەسیحر دەزانن و بەلاتانەو بەکەلکی ئەو نایەن بکریئە بەرنامە ی ژیان، دەنەگەر راست دەکەن و مەبەستتان چەسپاندنی حەقیقەت و پوچاندنەوی بەتالە، ئێوە نامەیه کی باشتر لەو دوو نامە ئاسمانییه بجنەرو، هەتا من شوینی بکەوم بیکەمە بەرنامە ی ژیا نی خۆم، ئەو عەرزو ئەو گەز!

﴿فان لم یستجبوا لك فاعلم انما یتبعون أهواءهم﴾ واتە: ئەگەر بەپیر بانگەوازیە کەتەو نەهاتن و ئەو ی داویان لی دەکە ی بۆیان نەکرا و سەرباری ئەو شۆین حەق نەکەوتن و ئەو ی بانگەوازییان دەکە ی بۆ ئیماننەیان بەقورئان و پەیا می تو قبو لیان نەکرد و ئەنجامیان نەدا، ئەو تۆ بزانی ئەوانە بەبی بەلگە و دەلیلی راست و دروست شوین هەوا و هەوس ی خۆیان دەکەون، ئەوانە هەوسبازن!

﴿ومن أضل ممن اتبع هواه بغير علم﴾ کی لەوکەسە گومرا تر و سەرلی شتوا و ترە: کەبەنەزانی شوین هەوا و هەوس ی خۆی بکەوی؟! واتە کەس گومرا تر نیه لەوکەسە ی شوین هەوا و هەوس ی خۆی بکەوی، بەلگە و نیشانەیه کی لەقورئانی پیروزی پی نەبی! بیگومان ئەوانە ستمکارن و ستمیان لەخۆیان کردو، ﴿ان الله لایهدی القوم الظالمین﴾ بیگومان خودا توفیقی ئەوانە نادا: کەبەهۆی شوین کەوتنیان بۆ هەوا و هەوس ی خۆیان ستمیان لەخۆیان کردو، پیغمبەرەان بەدرو دەخەنەو، سوورن لەسەر گومرا یی خۆیان.

ئەجار حیکمەتی نازلکردنی قورئان بەو جەبە و جەبە بەیان دەکا و دەفرموی: ﴿ولقد وصلنا لهم القول لعلهم یتذكرون﴾ بیگومان ئێمە بەگوێرە ی داخوازی

حیکمه ت و به گویره ی پیداویستی بهر ژه وهندی ناده میزاد و به جوړی کی گونجاو له گه ل
 بارو دڅو و روداوه کان دا قورئانمان به شبهه ش نازل کردوه، بوئه وهی شهوان و غهیری
 شهوانیش له ناده میزاد په نندامیز بینو تی ی بفکرنو لی ی وردبینه وه و بزانش چی
 له خوی گرتووه، نیمان بینن به قورئان و به وکه سه ی ناردویه تی و شه
 که سه ی هیناویه تی...

نیمانهینانی چهند کومه لیک له خاوه ن نامه کان به قورئان

الَّذِينَ

ءَاٰتَيْنَهُمُ الْكِتٰبَ مِنْ قَبْلِهِ ۚ هُمْ بِهِۦ يُؤْمِنُوْنَ ﴿٥٢﴾ وَاِذَا يُنٰثِلٰى عَلَيْهِمْ
 قَالُوْا ءَاٰمَنَّا بِهِۦ ۚ اِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَّبِّنَا اِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلِهِۦ مُسْلِمِيْنَ ﴿٥٣﴾
 اُولٰٓئِكَ يُؤْتُوْنَ اَجْرَهُمْ مَّرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوْا وَيَدْرَءُوْنَ بِالْحَسَنَةِ
 السَّيِّئَةَ وَمِمَّا رَزَقْنٰهُمْ يُنْفِقُوْنَ ﴿٥٤﴾ وَاِذَا سَمِعُوا اللَّغْوَ
 اَعْرَضُوْا عَنْهُ وَقَالُوْا لَنَا اَعْمَلُنَا وَلَكُمْ اَعْمَلُكُمْ سَلٰمٌ عَلَيْكُمْ
 لَا نَبْغِيْ الْجَاهِلِيْنَ ﴿٥٥﴾

نیبنو که شیر دهر باره ی هو ی نازل بوونی نایه تی ژماره (۵۳) له سه عیدی کوری
 جوبه یروه ده گپ یته وه ده لی: نه م نایه ته دهر باره ی نه م (۷۰) که شیشه نازل بوو: که
 نه ججاشی ناردنی بو لای پیغه مبه ر: که هاتنه خزمه ت پیغه مبه ر ﴿سوره تی

(یس) له‌سهرتاوه بۆ کۆتایی به‌سهردا خویندنه‌وه، هه‌موویان ده‌ستیان کرد به‌گریان و ئیمانیان هیئا.^(۱)

ئیبو جهریر له‌عه‌لی کوری ریفاعه‌وه ریاوایت ده‌کا: ده‌لئ: ده‌ تاqm له‌ئه‌ه‌لی کیتاب رویشتن بۆ خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ر ﷺ ریفاعه‌شیان له‌ناودا بوو (مه‌به‌ستی باوکیه‌تی) ئیمانیان هیئا توشی ده‌ردی سه‌ری بوون و ئه‌زیه‌ت دران، ئیتر ئایه‌تی ﴿الذین آتیناهم الکتاب...﴾ ده‌رحق به‌وان نازل بوو.^(۲)

هه‌ر ئیبو جهریر له‌قه‌تاده‌وه ریاوایت ده‌کا: ده‌لئ: ئیمه‌ باسی ئه‌وه‌مان ده‌کرد: که ئه‌م ئایه‌ته ده‌رحق به‌که‌سانیک له‌ئه‌ه‌لی کیتاب نازل بوو: که له‌سه‌ر ریبازی حق به‌رده‌وام بوون هه‌تا خودا هه‌زه‌تی موحه‌مه‌دی به‌پیغه‌مبه‌ری بۆ سه‌ر ناردن و ئیمانیان پێ هیئا، سه‌لمانی فارسی و عه‌بدو‌للا‌ی کوری سه‌لام له‌وان بوون. ریاوایاتی تریش هه‌ن به‌پێویستمان نه‌زانی راگوژی ئیره‌یان بکه‌ین.

به‌هه‌ر حال وه‌کوو زانیانی ئوصوولی فیه‌قی ئیسلامی ده‌لئ: عیبه‌ت به‌گشتگیری وشه‌که‌یه نه‌ک به‌خصوصی هۆکاری نازل‌بوونه (العبرة بعموم اللفظ لا بخصوص السبب).

لێده‌دا قورئانی پیرۆز موشریکه‌کان ده‌خاته به‌ر حاله‌تیک و اقیع و چه‌سپاو لایان به‌جۆریک نه‌توانن ئینکاری بکه‌ن، نمونه‌ی که‌سانیکیان بۆ ده‌هیئتیه‌وه: که به‌دڵسۆزی قورئانیان وه‌رگرتوه، دلیان پێوه‌ی په‌یوه‌ست بووه‌و ئارامی گرتوه‌و زانیویانه‌ حه‌ق و راسته‌و ده‌ق له‌گه‌ل ناوه‌رۆکی کتیبه‌که‌ی ئه‌وان ده‌رده‌چی و هیج هه‌وا و هه‌وه‌سیک ئه‌وان له‌ئیمان هینان پێی ژێوان ناکاته‌وه، ناماده‌ن له‌پیناو بیرو باوه‌ری چه‌سپاو به‌و قورئانه هه‌موو ئه‌زیه‌ت و ده‌ردی سه‌ریه‌ک له‌خۆبگرن و گوێ

(۱) ته‌فسیری ئیبو کثیر ج ۳/ ۱۴۰-۱۴۰۲.

(۲) ریاوایه‌که‌ی (محمد)ی کوری ئیسه‌حاق له‌سیره‌که‌یدا له‌گه‌ل ریاوایه‌تی ئیبو جهریر ماناکانیان لیک ده‌چی و تۆزی به‌دریژ

تر هیناوه‌تی سه‌یری (في ظلال القرآن ج ۶/ ۳۵۸) بکه‌.

به تانوت و نه زیه تدانی ملهوران نه دهن! خوگرو پروا پتهو بن، هیچ شتیک نه توانی نهوان له هه لوئیستی خویان توزقالتیک دابه زینتی.

ده فهرموی: ﴿الذي آتيناهم الكتاب من قبله هم به يؤمنون﴾ بیگومان کۆمه لیک له زانایانی نه هلی کیتاب له جووله کهو مه سیحی؛ نهوانه ی هاوچه رخی پیغه مبه ر بون و ئیمانیان به قورئان هیئاوه چونکه له گهل ناوه روکی نامه ی نهوان یه که ده گریته وه، نهو نامه ئاسمانییانه ی پیش قورئان مزگینتی هاتنی حه زره ت (محمد) یان راگه یانده، ناوو روه شتی نهو زاته یان دیاری کردوه. نهوانه پروایان به قورئان یان به (محمد) یان به هه ردوکیان هه یه، نه مه یه کیکه له نیشانه ی راستی قورئان و راستی په یامی پیغه مبه ری ئیسلام.

نامه ئاسمانیه کان هه موویان له خوداوه ن، هه موویان له یه که سه رچاوه وه هاتوون و ناوه روکیان لیک ده چی و پشتگیری یه کتر ده که ن! که سی نامه ی ئاسمانی له پیش دا پی درابی و گۆرانکاری تیدا نه کرابی، که دواپی نامه ی ئاسمانی تری پی ده گا، ده زانی حه ق و راسته و ئیمان پی ده هینی و وه گری ده بی، چونکه ده زانی هه موویان له خوداوه هاتوون. نمونه ی نهو نایه ته نایه تیکی تره: که ده فهرموی: ﴿الذين آتيناهم الكتاب يتلونه حق تلاوته، اولئك يؤمنون به﴾ (البقرة: ۱۲۱) یان ده فهرموی: ﴿وان من اهل الكتاب لمن يؤمن بالله، وما انزل اليكم وما انزل اليهم خاشعين لله﴾ (ال عمران: ۱۹۹) یان ده فهرموی: ﴿ان الذين اتوا العلم من قبله اذا يتلى عليهم يخرون للاذقان سجدا ويقولون: سبحان ربنا ان كان وعد ربنا لمفعولا﴾ (الاسراء: ۱۰۷-۱۰۸).

﴿واذا يتلى عليهم قالوا آمنا به، انه الحق من ربنا انا كنا من قبله مسلمين﴾ هه ر کاتیک نایاتی قورئانیان به سه ردا بخویندریته وه، هینده ئاشکرا و رون و رهوانه یه که سه ر ده لێن: نهو که لامه به راست ده زانین و نیگای خودایه و له ربی پیغه مبه ره وه بۆ ئیمه هاتوه، ئیمانمان پی هیئاوه، بیگومان قورئان نامه ی ئاسمانی یه و بتمانمان پیه تی و ئیمه له پیش نازل بوونی قورئان یان پیش رهوانه کردنی حه زره ت موحه مده ﷺ پروامان پی بوو، هه وائی رهوانه کردنی پیغه مبه ری خاته م و قورئانی پیرو زمان له نامه ی ئاسمانی خو مان دا دیوه و بیستوه، ئیمانمان پی هیئاوان، چونکه

بانگه‌وازی بۆ ئایینی ئیسلام ده‌کاو ئیسلامیش به‌رنامه‌ی هه‌موو پێغه‌مبه‌ران و ئایینی هه‌موو خوداپه‌رستانه‌!

﴿أولئك يؤتون أجرهم مرتين بما صبروا﴾ ئەوانه‌ی پێش هاتنی پێغه‌مبه‌ری ئیسلام و نازیبوونی قورئان گه‌ردنکه‌چی فه‌رمانی خودا بوون و ئیمانیا‌ن به‌پێغه‌مبه‌ری خۆیان و نامه‌ی ئاسمانی خۆیان بووه‌، پاشان هه‌ر به‌یستنی قورئان خێرا ئیمانیا‌ن پێ هێناوه‌ و شوێن په‌یامی پێغه‌مبه‌ری ئیسلام که‌وتوون، ئەوانه‌ پاداشی دووچه‌ندانه‌یان هه‌یه‌، پاداشی صه‌بر و خۆراگریا‌ن له‌سه‌ر ئیمانی پێشوویان نه‌بجار له‌سه‌ر ئیمانی تازه‌یان و گوێ نه‌دان به‌تانووت و نه‌زیه‌تدانی ئەم و ئەو، چونکه‌ خۆراگری له‌سه‌ر ئایینی هه‌ق و پالڤته‌، به‌ربه‌ره‌کانی کردنی هه‌وا و نه‌فس و ئاره‌زو، گوێ نه‌دان به‌توانج و گالته‌ کردن و نه‌زیه‌تدان له‌لایه‌ن گو‌م‌پ‌رایانه‌وه‌ کارێکی قورس و زه‌حمه‌ته‌، که‌سیک بتوانی له‌ناو کۆمه‌لگای گو‌م‌پ‌راو نه‌فامان‌دا پابه‌ندی ئایینی هه‌ق و راست و بێ، شیاوی پاداشی دووچه‌ندانه‌یه‌.

له‌صه‌حیحی بوخاری و موسلیمدا فه‌رموده‌یه‌ک هه‌یه‌ ئەبو موسای ئەله‌شعه‌ری رێوایه‌تی کردوه‌ ده‌لێ: پێغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی: ﴿ثلاثة يؤتون أجرهم مرتين، رجل من أهل الكتاب آمن بنبيه ثم آمن بي، وعبد مملوك أدى حق الله وحق مواليه، ورجل كانت له أمة فأدبها، فأحسن تأديبها، ثم أعتقها فتزوجها﴾ سێ که‌س هه‌ن پاداشی دووچه‌ندانه‌یان ده‌درێته‌وه‌، پیاویکی ئەهلی کیتاب، له‌وه‌پێش ئیمانی به‌پێغه‌مبه‌ری خۆی هه‌بووبێ دوا‌یی ئیمانی به‌من هێنابێ، کۆیله‌یه‌ک مافی سه‌رشانی به‌رامبه‌ر به‌خوداو به‌رامبه‌ر خاوه‌نه‌که‌ی ته‌نجام بدا، پیاویکی‌ش ئافره‌تیکی کۆیله‌ی لابی، جوان په‌روه‌رده‌ی کردبێ و دوا‌یی ئازادی بکاو ماره‌ی بکا.

ئیمامی ئەحمه‌د له‌ئەبو ئوما‌مه‌وه‌ رێوایه‌ت ده‌کا: که‌ ده‌لێ: (اني لتخت راحلة رسول الله ﷺ يوم الفتح، فقال قولاً حسناً جميلاً، وقال فيما قال: من أسلم من أهل الكتاب فله أجره مرتين، وله مالنا، وعليه ما علينا).

ئەجار دوا ئەوەی پەرورەدگار پەسنی ئەو موسوڵمانە بەرێزانە ی راگەیاندا لەم
 روهوه: کە ئیمانی پتەوو دامەزراویان هەیه، لەرویه کی ترهوه مه دحیان دهکا: کە
 بەسەر نەفسی خۆیاندا زال و بالادەستن، جلهوی نەفسی خۆیان کردووە و گەشتونه
 تروپکی شکۆمەندی و دامەزراوی، پشو درێژو بارقوڵن، ﴿ویدروون بالحسنه
 السیئه﴾ خراپە بەچاکە وەلام دەدەنەوه، لەبەر امبەری نەفامی گالتە کەردا
 لەسەر خۆو هییدی و هیمن و خاوەن چاکەن، بەراستی ئەمە پلەیه کە تەنها خاوەن
 باوەری راستەقینە دەیگاتن، ئەوانە دەیگەنن خودا لییان رازیەو ئەوانیش
 لەخودا رازین.

﴿وما رزقناهم ینفقون﴾ لەو رزق و روژی یە حەلالە ی پیمان داوون دەبەخشن،
 زەکاتی واجب لەمال و سامانی خۆیان دەردەکەن، خێرو خێرات بەخزم و خۆیش و
 ئاتا جان دەبەخشن، پێداویستی خاوەن خێزانیان دا بین دەکەن، ﴿واذا سمعوا اللغو
 أعرضوا عنه، وقالوا لنا أعمالنا ولكم أعمالکم، سلام علیکم لا نبتغي الجاهلین﴾
 (لەغو: قسە ی بۆش و بێ سوود و ناشیرین و کاتکوژە). هەر کاتی قسە ی ناشیرین و
 نابەجێ لە موشریکەکان و غەیری موشریکەکان ببیسن، گوئیان لەجنیوو توانج و
 لەکەدار کردن بێ، گویچکە ی خۆیانی لێ دەهاخن و پشت لەلەغوەچیەکان
 هەڵدەکەن و لەکوژو کوژمەلیان دوور دەکەونەوه، خۆیان لەوه بەرزتر دەگرن خۆیان
 تێکەلی تاقم و پێری ئەوان بکەن. ئەگەر یەکیک بەرامبەریان ناماقولێه کی کرد،
 دەلێن: کردەوه ی خۆمان بۆ خۆمان و ئێمە بەرپرسیاری کارو کردەوه ی خۆمانین
 لەروی پاداش و سزاوه، نیوەش کردەوه ی خۆتان بۆ خۆتان و تاوانی خۆتان لەنەستۆی
 خۆتان. ئێمە وەلامی لەغوە ی ئێوه نادەینەوه سەلامتان لەسەر بێ، سەلامی لێک
 دا بران و جودا بوونەوه، ئێمە نامانەوێ رێبازی نەفامان بگرین و هەلس و کەوتی
 ئەوان پەیریە و بکەین. ئێمە قسە ی شیرین و رهوان هەڵدەبژیرین و زمانمان بەقسە ی
 جوان و شیرین راهاتوو و ولامی ئاخاوتنی ناشرین بەقسە ی ناشیرین نادەینەوه.
 وەکوو لەنایه تیکی تردا دەربارە ی پەسنی ئەو رهوشته دەفەرموی: ﴿واذا خاطبهم
 الجاهلون قالوا سلاما﴾ (الفرقان: ۶۳).

ئیبنو ئیسحاق له‌کتیبه به‌ناوبانگه‌که‌ی (سیره ابن اسحاق) دا ده‌گیرته‌وه:
 ده‌لئ: هیشتا پیغه‌مبه‌ر له‌شاری مه‌که‌دا بوو، بیست که‌سیکی نه‌صرانی یان
 نزیک به‌و ژماره‌یه: که‌هه‌والی پیغه‌مبه‌ریان له‌حه‌به‌شه‌وه پئ گه‌یشتبوو، هاتن بو
 خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ر ﷺ له‌مزگه‌وتی کابه‌دا به‌خزمه‌تی گه‌یشتن، له‌لای دانیشتن،
 قسه‌یان له‌گه‌ل کردو پرسیاریان ناراسته‌کردن، له‌و کاته‌دا پیاوانی قوره‌یش
 له‌ده‌ورو به‌ری که‌عبه له‌دیوه‌خانه‌کانی خۆیان‌دا بوون، جا: که‌میوانه‌کان له‌پرسیار
 کردن بوونه‌وه، پیغه‌مبه‌ر ﷺ بانگه‌وازی کردن بو ئیمان هینان و قورثانی به‌سه‌ردا
 خۆیندنه‌وه. که‌گوئیان له‌قورثان بوو، چاوه‌کانیان فرمیسیکی لئ هه‌ل رزاو پاشان
 هه‌موو ئیمانیان هیناو موسوّلمان بوون، وه‌صف و ناو نیشانی پیغه‌مبه‌ر ﷺ که
 له‌کتیبه‌کانیان‌دا توّمار کراوه به‌راورد کردو راست ده‌رچوو، لییان مه‌علوم بوو: که
 ئەو پیغه‌مبه‌ره‌ی له‌ته‌ورات و ئینجیل‌دا ئاماژه‌ی پئ کراوه ئه‌وه.

جا که‌له‌خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ر ﷺ هه‌لسان و هاتنه‌ده‌ره‌وه، ئەبو جه‌هل و چه‌ند
 قوره‌یشی‌یه‌کی تر پیشیان پئ گرتن و پییان گوتن داوه‌شین بۆچ شاندیک بوون،
 ناردویانن بزائن ئەو پیاوه‌واته: پیغه‌مبه‌ر کئ‌یه‌و ده‌نگ و باسی چیه! که‌چی ئیوه
 لای ئەو ئەوه‌نده نه‌مانه‌وه به‌سینه‌وه و ازتان له‌ئایینی خۆتان هیناو بیرواتان پئ
 کرد، له‌راستی‌دا ئیمه‌هیچ کۆمه‌ل و تاقم و شاندی وه‌کوو ئیوه نه‌فام و ئەحه‌قمان
 نه‌دیوه! ئەوانیش له‌وه‌لامی ئەم قسه‌نا شیرین و نه‌فامانه‌ی ئەبو جه‌هل و هاوه‌لانی
 وتیان: سه‌لامتان لئ بئ ئیمه‌وه‌لامتان ناده‌ینه‌وه‌و بیرو باوه‌ری خۆمان بۆخۆمان
 بیرو بۆچونی خۆتان بۆ خۆتان، ئیمه‌گرنگی به‌و قسانه‌ی ئیوه ناده‌ین. نامانه‌وی
 خێرو فەرمان له‌کیس بجئ و به‌دبه‌خت و چاره‌ره‌ش ببین!

ده‌دانه‌وه‌ی شوبه‌هو گومان‌ی موشریکه‌کان

إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ
 اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿٥٦﴾ وَقَالُوا إِن
 نَبَّيْعُ الْهَدْيِ مَعَكَ نُنْخِطِفُ مِنْ أََرْضِنَا أَوْ لَمْ نُمْكِنْ لَهُمْ
 حَرَمًا ءَامِنًا يُجِبَىٰ إِلَيْهِ ثَمَرَاتُ كُلِّ شَيْءٍ رِّزْقًا مِّنْ لَّدُنَّا وَلَكِنَّ
 أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٧﴾ وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِن قَبْلِكَ
 بَاطِلَت مَعِيشَتَهَا فَبِئْسَ مَسْكِنُهُمْ لَمْ تُسْكِنْ مِّنْ بَعْدِهِمْ
 إِلَّا قَلِيلًا وَكُنَّا نَحْنُ الْوَارِثِينَ ﴿٥٨﴾ وَمَا كَانَ رَبُّكَ مُهْلِكَ
 الْقُرَىٰ حَتَّىٰ يَبْعَثَ فِي أُمِّهَا رَسُولًا يَتْلُوا عَلَيْهِمْ ءَايَتِنَا وَمَا
 كُنَّا مُهْلِكِي الْقُرَىٰ إِلَّا وَأَهْلُهَا ظَالِمُونَ ﴿٥٩﴾
 وَمَا أَوْتِيتُمْ مِّن شَيْءٍ فَمَتَّعُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا وَمَا عِنْدَ
 اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ ؕ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٦٠﴾ أَفَمَن وَعَدْنَاهُ وَعْدًا حَسَنًا

فَهُوَ لَنَقِيهِ كَمَنْ مَنَعْنَاهُ مَتَعَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ هُوَ يَوْمَ الْقِيَمَةِ مِنَ الْمُخْضَرِينَ ﴿٦١﴾

دەربارە ی نایە تی ژمارە (۵۶) ﴿إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ... (الآية)﴾
لەصەحیحە ی نەدا هاتوو: کە ئەو نایە تە دەربارە ی (تەبو طالیب) ی مامی پێغەمبەر
ﷺ نازل بوو، تەبو طالیب لەژیانی دا زۆری پشتگیری لەپێغەمبەر ﷺ کرد، هەتا
گیانی تێدا بوو بەرەو روی قورەیشییە کان وەستاو نەیهیشت ئەزیه تی بەدەن و دەست
دریژی بکەنە سەر، پارێزەرێکی دڵسۆزو پشتیوانێکی بەهێزبوو بۆ پێغەمبەر ﷺ بۆ
ئەو ی بانگەوازی یە کە ی بلۆ بکاتەو لەپێناو پارێزگاری کردن لەپێغەمبەر ﷺ زۆر
ماندو بوو، کە قورەیشییە کان قورمیتنە یان خستە سەر بەنۆ هاشم و بەنۆ
موظطلیب، حەصاری (ئابوری و سیاسی و ئیعلامی) یان خستە سەر پێغەمبەر و
یارمەتیدە رانی لەشیو کە دا (تەبو طالیب) یشی گرتەو لەم پێناو دا زیانی مالی و
جەستەیی و نەفسی زۆری لێ کەوت. بەلام پشتگیری یە کە ی لەبەر خاتری خودا
نەبوو، لەبەر دەمارگیری و خزمایە تی بوو، جا نەخۆش کەوت و کەوتە گیانە لاو
پێغەمبەر ﷺ داوای ئیمانە ی نانی لێ کرد، بەلام خودا ئەو بەهرە یە ی پێ نەدا بوو
ئیمانی نەهێنا.

ئیمامی زوهری دەفەر موی: سەعیدی کۆری موسەیب لەباوکییەو: کە
(المسیب) ی کۆری حەزنی (المخزومي) یە بۆی گیرامەو: وتی: کە تەبو طالیب کەوتە
حالتی سەرمەرگەو، پێغەمبەر هاتە لای، لەو کاتە دا تەبو جەهل و عەبدوللای
کۆری ئومەییە ی کۆری موغەیرە ی لاوو. پێغەمبەر ﷺ پێی فەر موو: (یاعم قل: لا
إله إلا الله كلمة أحاج لك بها عند الله) تەبو جەهل و عەبدوللای کۆری ئومەییە وتیان: ئە ی
تەبو طالیب چۆن دەبێ تۆ لەئایینی (عبد المطلب) پاشگەزییەتەو، ئیتر چەندێک
پێغەمبەر ﷺ داوای ئیمانە ی نانی لێ کرد، ئەو دوو نەگریسە بەو وتە یە ی خۆیان
وایان لێ دەکرد تەبو طالیب سوور بێ لەسەر بپەرستی و کوفری خۆی.. تا

له‌ناکامدا له‌سهر ئایینی (عبد المطلب) مرد، وشه‌ی (لا إله إلا الله...) که‌دل و زوبان‌دا نه‌هات و به‌کافری سه‌ری نایه‌وه، پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموو: (والله لأستغفرن لك ما لم أنه عنك) ئیتر په‌روه‌ردگار نایه‌تی ﴿ما كان للنبي والذين آمنوا ان يستغفروا للمشركين ولو كانوا اولي القربى﴾ هه‌روا نایه‌تی ﴿انك لا تهدي من أحببت ولكن الله يهدي من يشاء﴾ ده‌رباره‌ی ئه‌بو طالیب نازل بووه.

موسلیم له‌صه‌حیحه‌که‌ی داو تیرمی‌زی له‌حه‌دیشی یه‌زیدی کورپی که‌یسان له‌ئه‌بو حازی‌ه‌وه له‌ئه‌بو هورپه‌روه ده‌لێ: کاتێک ئه‌بو طالیب مردن یه‌خه‌ی گرت و که‌وته گیانه‌لا‌وه‌وه پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ هاته‌ی لای و پێ‌ی فه‌رموو: (يا عماء قل: لا إله إلا الله أشهد لك بها يوم القيامة) ئه‌بو طالیب وتی: ئه‌گه‌ر له‌به‌ر ئه‌وه نه‌بوا‌یه: که‌ قوره‌یش تانۆم لێ ده‌ده‌ن ده‌لێن: ترسو ئازاری مردن وای لێ کرد ئیمان به‌یئێ، ئیمان ده‌هیناو چاوتم فیتک ده‌کرده‌وه، دانم به‌ئایینی تۆدا ده‌نا. ئیتر په‌روه‌ردگار نایه‌تی ﴿انك لا تهدي من أحببت ولكن الله يهدي من يشاء وهو أعلم بالمهتدين﴾ نازل کرد.

هه‌روه‌ها له‌ئینبو عه‌باس و ئینبو عومه‌رو موحاهیدو (الشعبي) و قه‌تاده‌وه ریاویه‌تکراوه: که‌ نایه‌تی ﴿انك لا تهدي...﴾ ده‌رباره‌ی ئه‌بو طالیب نازل بووه، دوا وشه‌ی ئه‌بو طالیب ئه‌وه بووه: که‌ ئه‌و له‌سهر ئایینی عه‌بدولوط‌طه‌لیبه‌.

به‌راستی مرۆڤ له‌به‌رده‌م ئه‌م هه‌واله‌دا ده‌بێ به‌سهر سوپماوی راوه‌ستی، بپروانی ئه‌م ئایینه‌ چه‌ند بێ‌باکه، چه‌ند بێ‌پێچ و په‌نایه، چه‌ند راست و ره‌وانه!! ئه‌وه‌تا مامی پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ وێ‌پای ئه‌و هه‌موو خزمه‌ته‌ی کردی بۆ پی‌غه‌مبه‌رو ئه‌و هه‌موو دا‌کوکی‌ه‌ی لێ‌ی کرد، ئه‌و هه‌موو ماندوبوونه‌ی تووشی بوو له‌پیناو پی‌غه‌مبه‌ردا، که‌چی خودا ئیمان‌ه‌ینانی بۆ بپیار نه‌داوه، هه‌رچه‌نده ئه‌و زۆر پی‌غه‌مبه‌ری خۆش ویستوه، پی‌غه‌مبه‌ریش زۆری پێ‌ خۆش بوو ئیمان به‌یئێ که‌چی ویستی پی‌غه‌مبه‌ر نه‌هاته‌ دی، چونکه‌ خۆشه‌ویستی ئه‌بو طالیب بۆ پی‌غه‌مبه‌ر بۆ خودا نه‌بوو، به‌ل‌کوو له‌به‌ر ده‌مارگیری بوو، له‌به‌ر خاتری خزمایه‌تی و نژادبوو، خودای مه‌زنیش ئه‌وه‌ی زانیوه‌و بپیری داوه ویستی پی‌غه‌مبه‌ر نه‌یه‌ته‌ جێ. ئه‌و کاره‌ی له‌چوارچێوه‌ی ده‌سه‌لاتی پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ وه‌ده‌رناو تاییه‌تی کرد به‌ویست و

ئیراده‌ی خودایانه‌ی خو‌ی. پی‌غه‌مبهر ته‌ن‌ها گه‌یاندنی په‌یامی له‌سه‌ره، بانگ‌خوازان‌ی
ئیسلا‌م ته‌ن‌ها نامۆژگاری و تی‌کۆشان‌یان له‌سه‌ره، له‌وه به‌ولاوه دله‌کان له‌نیوان
ده‌ستی قودره‌تی په‌روه‌ردگار‌دان چۆنی بو‌ی ناویان ره‌ها ده‌کا و ئاراسته‌یان ده‌کا.

نه‌سائی و ئیبنو عه‌سا‌کیر له‌ (تاریخ دمش‌ق) دا له‌ئ‌ه‌بو سه‌عیدی کۆری رافیعه‌وه
ریوایه‌ت ده‌کا: ده‌ل‌ئ‌ی: پرسیارم له‌ئ‌یبنو عومه‌ر کرد ده‌رباره‌ی نایه‌تی ﴿انک لا‌ت‌ه‌دی
من‌ أح‌ب‌ب‌ت...﴾ نایا راسته ده‌گوت‌ری: ده‌رباره‌ی ئ‌ه‌بو جه‌هل و ئ‌ه‌بو طال‌یب نازل
بو‌وه؟! له‌ولام‌دا وت‌ی: به‌ل‌ئ‌ی..

ده‌رباره‌ی نایه‌تی ژماره (۵۷) ﴿وقالوا: ان‌ تتبع‌ الهدی‌ مع‌ک...﴾ ئ‌یبنو
جه‌ریر له‌ئ‌یبنو عه‌بباس‌وه ریوایه‌ت ده‌کا: ده‌فه‌رمو‌ی: کۆمه‌ل‌ئ‌یک له‌قۆره‌یشیه‌کان
به‌پی‌غه‌مبهریان گوت: ئ‌ه‌گه‌ر ئ‌یمه شو‌یت‌ن بکه‌وین، خه‌ل‌کی ده‌روبه‌رمان قه‌لا‌چۆمان
ده‌که‌ن، ئ‌یت‌ر ئ‌ه‌و نایه‌ته نازل بو‌و.

نه‌سائی له‌ئ‌یبنو عه‌بباس‌وه ریوایه‌ت ده‌کا: ده‌فه‌رمو‌ی: (الحارث‌) ی کۆری
عوسمان‌ی کۆری عامیری کۆری نه‌وفه‌ل کۆری عه‌بدومه‌ناف ئ‌ه‌و قسه‌یه‌ی کردو‌و
به‌پی‌غه‌مبهری گوت: ئ‌یمه ده‌زان‌ین تۆ له‌سه‌ر حه‌قی و په‌یامت حه‌قه، به‌لام ناو‌ترین
ئ‌یمان‌ت پ‌ئ‌ی به‌ئ‌ین‌ین، ده‌ترس‌ین ئ‌ه‌گه‌ر شو‌ین ه‌یدایه‌تی تۆ بکه‌وین عه‌ره‌ب
گه‌له‌کۆمه‌کی‌مان ل‌ئ‌ی بکه‌نو له‌ناخی مه‌که‌که وه‌ده‌رمان ن‌ئ‌ین، ئ‌یمه که‌م و ئ‌ه‌وان زۆر
ده‌ره‌قه‌تیان نایه‌ین.^(۱)

ده‌رباره‌ی نایه‌تی ژماره (۶۱) ﴿أفمن‌ وعدنا‌ه...﴾ ئ‌یبنو جه‌ریر
له‌موجاهیده‌وه ریوایه‌ت ده‌کا ده‌فه‌رمو‌ی: ئ‌هم نایه‌ته ده‌رباره‌ی وت و و‌ئ‌ئ‌ی
پی‌غه‌مبهر ﷺ له‌گه‌ل ئ‌ه‌بو جه‌هل‌دا هاتۆ‌ته خواری. له‌ریوایه‌تی‌کی تردا ده‌ل‌ئ‌ی:
ده‌رحه‌ق به‌وتوو‌ئ‌ئ‌ی حه‌مزه و ئ‌ه‌بو جه‌هل نازل بو‌وه.

(۱) ته‌فسیری قورطوبی ج ۷/۲۲۵ (۳۸۵۷).

په یوه ندى نهم کومه له نایه ته به هی پشه وه له ورو وه یه: که له پشه وه باسی
 ئیمانیه تانی چەند تاقم و کومه لیکى نه هلی کیتابی کرد، نه مجار لیږه دا باسی
 شوبه وه گومان و بیانوی ئیمان نه هی تانی موشریکه کان ده کاو پاشان ره دیان
 ده داته وه، سهره تا نه وه ده چه سپینى: که هی دایه تدان (مه به ست هی دایه تی ته و فیک و
 گه یاندن به حق و هیشتنه وه له سهر حقه) تایبه ته به خودا وه، هر نه وه ده توانى نه و
 جوړه هی دایه ته بدا، پیغه مبر ۞ ته نها شاره زایی کردنی له سهره، هر کی سهرشانی
 نه و گه یاندن و شیکردنه وه یه.

ده فهرموى: ﴿اِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ اَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ اَعْلَمُ
 بِالْمُهْتَدِيْنَ﴾ نه تو نه ی موحه مده! ناتوانی هی دایه تی که سانیک بده ی: که خوشت
 ده وین، ناتوانی کیشى که ی بو ئیمانیه تان، نه وه کاری تو نه یه، تو ته نها را گه یاندن
 له سهره، په یامی خوشت بلا و بکهره وه، نه صیحه ت و ناموژگاری بکه، هر خودا
 ده توانى هی دایه ت بخوشتینى له دلان داو دلکه کان به ئیمان زیندو بکاته وه تو فیکیان بداو
 دلیان روناک بکاته وه کی شیان بکا بو ئیمانیه تان، هر خودا زاناو ناگاداره به و
 که سانه ی که ناماده باشی ئیمانیه تانیان تیدایه، هی دایه تیان ده دا چونکه شیاوی
 ئیمان هی تانن، ههروه ها هر خودا ده زاننى کى گومپرایه و سوره له سهر کوفرو
 ئیلحادو ناماده باشی گومپرایى تیدایه، هی دایه تیان نادا، چونکه شیاوی هی دایه تدان
 نین. مه به ستی نایه ته که دلدا نه وه ته سه لادانه وه ی پیغه مبره ۞ که و ناتوانى
 هی دایه تی نه ته وه که ی بدا.

تییینی نه وه ده کړئ: که ظاهیری نایه ته که ده لاله ت ناکا له سهر کوفری
 نه بو طالب، به لام به گویره ی نه و فهرمودانه ی له صه حیحه یین دا هاتوون نایه ته که
 دهر باره ی نه بو طالب نازل بووه، وه کوو له وه پیش ناماژه مان پښ کرد.

ئیمامی (الزجاج) ده فهرموى: ئیجماعی موسولمانان له سهر نه وه یه: که
 نایه ته که دهر باره ی نه بو طالب نازل بووه.

قورطوبی ده‌فرموی: راست نه‌ویه: بگوتری: زوربه‌ی زوری موفه‌سسرین له‌سهر نه‌وه کوکن: که ثم نایه‌ته ده‌بارهی نه‌بو طالیب نازل بووه،^(۱) نه‌مه ده‌قی بوخاری و موسلیمه.

نه‌وه‌بوو نه‌بو طالیب له‌کاتی مردندا وتی: نه‌ی به‌ره‌ی عه‌بدومه‌ناف: گوپرایه‌لی موحه‌مه‌د بکه‌نو به‌راستی بزائن رزگارتان ده‌بی. پیغه‌مبه‌ر ۞ پی‌ی فرموو: نه‌ی مامه! به‌قسه ناموژگاری نه‌وان ده‌که‌ی و خؤ به‌کرده‌وه نایکه‌ی؟ نه‌بو طالیب وتی: نه‌ی برازام تو مه‌به‌ستت چیه؟ پیغه‌مبه‌ر ۞ فرموی: من ته‌نها یه‌ک وشه‌م له‌تو ده‌وی، نه‌تو نیستا له‌دوا روژی ژیان‌ت دای، ده‌مه‌وی بلی‌ی: (لا اله الا الله) بو نه‌وه‌ی لای خودا شایه‌تیت بو بده‌م، وتی: نه‌ی برازای خؤ! من ده‌زانم راست ده‌که‌ی پیغه‌مبه‌ری، وه‌لی من پی‌م ناخو‌شه قوره‌یش پی‌م بلی‌ن: له‌کاتی مردندا ترسا بویه ئیمانی هی‌نا. نه‌گهر له‌به‌ر نه‌وه نه‌بویه ئیمانم ده‌هیناو شایه‌تومانم ده‌گوت و چای تو‌م فی‌نک ده‌کرده‌وه، چونکه ده‌بینم تو زورت پی‌ خو‌شه ئیمان بینم!! به‌لام من هه‌روام بریار داوه که له‌سهر نایینی پیرانی قوره‌یش (عبد المطلب) و (هاشم) و (عبد مناف) بم‌م.^(۲)

نونه‌ی ثم نایه‌ته نایه‌تیکی تره: که ده‌فرموی: ۞ لیس علیک هدام، ولكن الله يهدي من يشاء ۞ (البقرة: ۲۷۲) یسان نایه‌تی ۞ وما اکثر الناس ولو حرصت بمؤمنين ۞ (یوسف: ۱۰۳).

نه‌جار سیاقی نایه‌ته‌کان پر و بیانوی قوره‌یشیه‌کان راده‌نوینن و به‌هانه بی‌جی و ریبه‌کانیان ده‌خه‌نه رو. ده‌فرموی: ۞ وقالوا: ان تبع الهدى معك نتخطف من أرضنا ۞ واته: موشریکه قوره‌یشیه‌کان وتیان: نه‌ی موحه‌مه‌د! نه‌گهر شوین په‌یامی تو بکه‌وین و واز له‌بته‌رستی بینن و له‌موشریکه عه‌ره‌به‌کانی ده‌ورو به‌رمان

(۱) ته‌فسیری قورطوبی ج ۷/۲۲۴ (۳۸۵۶).

(۲) فی ظلال ج ۶/۳۶۱. ته‌فسیری قورطوبی ج ۴/۱۵۶ (۲۴۱۲).

جودا بیینه وه، ترسی نه وه مان هه یه گه له کۆمه کیمان لی بکه ن و له زیدو نیشتمانی
خۆمان وهرده مان نین.

پهروه ردگار نهو شوبه وه به هانه بن جن و نامه عقوو له یان به سن به لگه رت ده کاته وه.

۱- دابین کردنی حهره م بۆیان، ره خساندنی حاله تی و نیشته جی بوونیان
له ولاتی ودا: که ئارام و ریزداره دانیشتوانی دئارام و بی ترسن، ده فهرموی: ﴿أَوَلَمْ
نَكُنْ لَهُمْ حَرَمًا آمِنًا يُجِي إِلَيْهِ ثِمَرَاتُ كُلِّ شَيْءٍ رِزْقًا مِنْ لَدُنَّا، وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ
لَا يَعْلَمُونَ﴾ واته: نه م عوزرو به هانه یان نابه جی و درۆ ده له سه یه، چونکه خودای
بالاده ست نه وانی له ولاتی کی نه مین و ئارام دانیشه جی کردوه، بهستی حهره م
له وه تی هه یه ریزداره و خه لکی به ریزه وه تی ده روان، که س ده سترژی تی دا
ناکاته سهر که س. ده ی چۆن نهو حهره مه له کاتی کوفر و بی دینی یان دا نه مینه و
تییدا دلنیان و هیچ ترسو بیمی مال و جانیان نه. له کاتی موسولمان بوونیان دا
ده بیته جی گه ی ترسو نا ئارامی؟!

تایبه تمه ندیه کی تری حهره می مه کی نه وه یه: که له ههر چوار لای جیهانه وه
میوه و به رو بوومی بۆ ده هیندرئ، له هه مو و لا تیکه وه کال و شت و مه کی بۆ ره وانه
ده کړئ، نه مه ش رزق و رۆژی و فاضل و نیعمه تی کی تری پهروه ردگار، به سه ر
قوره ی شیه کان دا و له ی زور به ی زۆریان نه قام و که و ده نن، نازان خیر و خۆشی و
شکۆمه ندی خۆیان له چی دایه. بیریش ناکه نه وه بزائن: کی شیای عیبادت بۆ
کردنه بۆ نه وه ی واز له عیباده تی نهو شتانه بینن: که شیای په رستش بۆ کردن نین،
رو بکه نه عیباده تکردن بۆ نهو خودایه ی شیای به ندایه تی بۆ کردنه.

به راستی نهو تیروانی نه ی قوره ی ش تیروانی نیکی کورت بینی و سه طحیه،
ته سه ووری کی سافیلکانه و نه فامانه یه، نه م بیرو بۆ چوونه هه له یه شیان لهو تیروانی نه
سه طحیه وه بۆ په یدابووه، نهو تیروانی نه فامانه یان خستویه ته دلایه وه: که
شوینکه وتنی ئایینی خودا تووشی خه ته رو ته نگ و چه له مه یان ده کا، دوزمنان
ته ماعیان تی ده که ن، توشی هه ژاری و مالویرانی ده بن.

۲- هۆشیار کردنه وه یان به وه که له ناو بردنی گه له پیشینه کانیان ده خاته وه یادو ده فهرموی: ﴿و کم أهلکنا من قرية بطرت معیشتها، فتلک مساکنهم لم تسکن من بعدهم إلا قليلاً و کنا نحن الوارثین﴾ ئەو نه فامانه نازانن ئەمنو ئاسایش له چی دایه و به هیلاکچونیان به چییه، نازانن: هه موو شتی که به ده ست خودایه و له خودا وهیه، که وایی ئەگەر ده یانه وی خۆیان له به هیلاکچون بیاریزن و کهس نه ویژی ته ماعی داگیر کردنی ولاتیان بکا، با خۆیان له ناره زامه ندی خودا بیاریزن.. چونکه هۆکاری به هیلاکچون شوتنه که وتنی په یامی حه ق نیه، به لکوو بوغرابوون به نیعمه ت و سوپاس نه کردنی خودا له سه ر نیعمه ته کانی ئەوه ده بنه هۆی له ناو چون و فه وتان و با خۆیانی لی بیاریزن. با ئەو نه فامانه بزائن: که ئیمان نه هینانیان ده بیته هۆکاری لی ستاندنه وهی نیعمه ت لییان و ژیر ده سه ته بوونیان بۆ دوژمنان، چونکه په روه ردگار زۆر شارو گوندی به دانیشته وانه کانیانه وه له ناو برد، به هۆی ئیمان نه هینانیان و کوفرو بوغرابی و طوغیان و لوتبه رزی و سه لیه یی کردن له به رامبه ر نازو نیعمه ته کانی خودای مه زندا! به هۆی ئەوه گوندو شاره کانیان خاپور کران و تیک روخیندران و ئاداریان به سه ر پاداریه وه نه ماو بایه قوشیان تیدا ده خوینی و که سیان تیدا نیشته جی نه به وه؛ مه گەر بۆ ماوه یه کی که م: که ریواریک بۆ ماوه ی روژیک یان که متر تییان دا بمی نیته وه، دوا ی له ناو چوونی دانیشته وانه غه زه ب لیگیرا وه کانیان کهس تییان دا نیشته جی نه به وه، خودا خۆی میراتگریان بوو، چونکه خودا خاوه نی حه قیقی بوونه وه ره. به روا له ت ئەگەر شتی که بۆ خاوه ن بۆ ده لێن: ئەوه هی خودایه . که وایی با ئەو قوره یشیانه خۆیان بیاریزن له بوغرابوون و سه لیه یی و سوور بوون له سه ر کوفرو بی دینی، نه بادا هیلاک و به فتاره چون وه کوو ئەو گه له به دب ه ختانه یه خه یان بگری و به ده ردی ئەو غه زه ب لیگیرا وانه بچن: که ئیستا ئەوان بۆ خۆیان شوتنه وارو گونده و ئیرانبوه کانیان به چاوی خۆیان ده بینن!

ئه مجار په روه ردگار عه داله تکاری خۆی له عه زابدان و له ناو بردنی ئەو گه لو نه ته وه پیشینه نه رون ده کاته وه ده فهرموی: ﴿وما کان ربک مه لک القرى حتی یبعث فی أمها رسولا یتلو علیهم آیاتنا﴾ داب و نه ریستی خودای تۆ وا نه هاته،

سوننه‌تی وا جاری نه‌بوه له‌بونه‌وه‌ردا: که شارو ولّات به‌دانیشتوانه‌کانیان‌ه‌وه ویران بکا، هه‌تا له‌پایته‌ختو شاری گه‌وره‌ی نه‌و ولّات‌ه‌دا پیغه‌مبه‌ریک نه‌نیری و نایاتی ئیمه‌ی به‌سه‌ردا نه‌خویندبنه‌وه، هه‌ر ولّاتیکی ویران کردبی و هه‌ر گه‌لو نه‌ته‌وه‌یه‌کی له‌ناو‌بردبی، له‌پیش‌دا پیغه‌مبه‌ری بو ناردون و نه‌و پیغه‌مبه‌ره بانگه‌وازی کردون بو ئیمان‌هێنان و خودا په‌رستی و ئیقامه‌ی حوججه‌ی له‌سه‌ر کردون، ئیتر مه‌ردوم‌گه‌له‌که بانگه‌وازییه‌که‌یان ره‌ت کردۆته‌وه‌و گالت‌ه‌و لا‌ق‌رتییان به‌پیغه‌مبه‌ره‌که کردوه‌و په‌لپ و بیانوی ناب‌ه‌جییان لی دۆزیونه‌وه، به‌مه‌به‌ستی عینادو ئینکاری دا‌وای موعجیزه‌ی جو‌راو جو‌ریان لی کردون، که موعجیزه‌ پێش‌نیار‌ک‌را‌وه‌کانیشیان هات‌ونه‌ دی هه‌ر ئیمان‌یان نه‌هێناوه، ئیتر خودا پیغه‌مبه‌ره‌که‌و ئیمان‌دارانی رزگار کردون و نه‌ته‌وه‌ سه‌ر‌پێ‌چیکاره‌که‌ی له‌ناو‌بر‌د‌وه‌، که‌وابی له‌ناو‌چ‌و‌ونه‌که‌یان سوچی خو‌یان بو‌وه. ﴿وَمَا كُنَّا مُهْلِكِي الْقُرَىٰ إِلَّا وَأَهْلُهَا ظَالِمُونَ﴾ ئیمه‌ هیچ شارو گوندیکمان له‌ناو نه‌بر‌د‌وه‌و ئیلا دانیشتوانه‌کانیان سته‌م‌کار‌بو‌ون و بو‌خو‌یان سته‌م‌یان له‌خو‌یان کرد‌وه‌ به‌وه: که پیغه‌مبه‌ره‌که‌یان به‌درۆ خستۆته‌وه‌و ئینکاری موعجیزه‌که‌یان کرد‌وه.

حیکمه‌تی ناردنی پیغه‌مبه‌ران له‌ناو‌شاره‌ گه‌وره‌و پایته‌خته‌کان‌دا، نه‌وه‌ بو‌وه: که به‌ناسانی په‌یامه‌که‌یان به‌ده‌وره‌و‌به‌ر بگا‌و که‌س بیانوی نه‌وه‌ی نه‌می‌نی که په‌یامی پێ نه‌گه‌یشت‌وه‌و نه‌یزانی‌وه.

هه‌ر له‌م روان‌گه‌وه‌ په‌روه‌رد‌گار سه‌ز‌ره‌تی مو‌حه‌مه‌دی له‌مه‌که‌دا (که گه‌وره‌ترین شاری نی‌وه‌ دور‌گه‌ی عه‌ره‌بی بو‌و) نارد‌وه‌، سه‌ره‌تا له‌و‌ی‌دا بانگه‌وازی خو‌ی بلا‌و کرد‌وه‌ گه‌له‌که‌ی خو‌ی ترسان‌د له‌سه‌ره‌نجامی پشت هه‌ل‌کرد‌ن و به‌درۆ‌خست‌نه‌وه‌ی په‌یامه‌که‌ی.

نایه‌ته‌که‌ به‌ل‌گه‌یه‌ له‌سه‌ر عه‌داله‌ت‌کاری خودا له‌ب‌و‌ونه‌وه‌ردا: که عیقاب و سزای که‌س نادا تا په‌یامی پێ نه‌گا، هه‌ر گه‌لو نه‌ته‌وه‌یه‌ک ئیمان‌یان هێنابی ریشه‌کێشی نه‌کرد‌ون، به‌ل‌کو‌و سزاو ریشه‌کردنی کاتێ بو‌وه: که خه‌ل‌که‌که‌ سته‌م‌کار و تا‌وان‌بار بو‌بن و ها‌وه‌لیان بو‌ خودا دانابی و په‌یامی پیغه‌مبه‌ریان ره‌ت‌کرد‌بیته‌وه‌و. نم‌ونه‌ی ئه‌م

نایه‌ته نایه‌تیکی تره که ده‌فهرموی: ﴿وما کنا معذبین حتی نبعث رسولاً﴾ (الاسراء: ۱۵).

نایه‌ته که به‌لگه‌یه له‌سهر نه‌وه: که حه‌زره‌تی موحه‌مه‌د ﴿که سهره‌تا له‌شاری مه‌ککه‌دا بووه‌ته پیغه‌مبه‌رو بانگه‌وازی کرده بو یه‌کتابه‌رستی و وازه‌ینان له‌بتیه‌رستی، پیغه‌مبه‌ری هه‌موو ئاده‌میزاده به‌عه‌ره‌بو و ناعه‌ره‌بیه‌وه وه‌کوو له‌نایه‌تیکی ترده ده‌فهرموی: ﴿لتنذر ام القرى ومن حولها﴾ (الشوری: ۷) یان ده‌فهرموی: ﴿قل: یا ایها الناس انی رسول الله الیکم جمیعاً﴾ (الاعراف: ۱۵) یان ده‌فهرموی: ﴿لأنذرکم به ومن بلغ﴾ (الانعام: ۱۹).

۳- ئیمانیه‌نان و خوداپه‌رستی نایته هوی له‌ده‌ستدانی ده‌سه‌لات و سوود و قازانج!! نه‌وه‌شمان له‌یادنه‌چی کالای دنیا به‌گشتی، له‌زه‌ت و خوشی ژیا‌نی دنیا به‌هه‌موو جو‌ره‌کانیه‌وه، هه‌رچی خودا له‌سهر زه‌وی فه‌راهه‌می هی‌ناوه، له‌به‌روبو و نیعمه‌ت له‌به‌رامبه‌ر نه‌وه‌ی لای خودا هه‌یه شتیکی تافیه‌وو که‌م بایه‌خه.

ده‌فهرموی: ﴿وما أوتیتم من شیء فمتاع الحیاة الدنیا وزینتها، وما عند الله خیر وأبقى، أفلا تعقلون﴾ واته: هه‌موو جیهان و نه‌وه‌ی تی‌یدایه له‌خوشی و له‌زه‌ت و جوانی و رازاوه‌یی، به‌نیسه‌بت نه‌وه‌ی لای خودایه‌و بو به‌نده خوداپه‌رسته‌کانی داناوه له‌به‌هه‌شتدا، شتیکی که‌م بایه‌خه و هیچ و پووجه، هه‌رچی به‌ئیوه دراوه ئه‌ی ئاده‌میزادینه! له‌مال و دارایی له‌جوانی و رازاوه‌یی له‌نازو نیعمه‌تی دنیا، مه‌تاع و له‌زه‌تیکی کاتی‌یه‌و که‌م خایه‌نه، نه‌گه‌ر له‌گه‌ل نازو نیعمه‌تی به‌هه‌شتدا به‌رامبه‌ری بکرین هه‌ر هیچ نین! چونکه نیعمه‌تی به‌هه‌شت نه‌پراوه و به‌رده‌وامن، نیعمه‌تی دنیا کورت خایه‌ن و پراوه‌ن. وه‌کوو له‌نایه‌تیکی ترده ئاماژه به‌وه ده‌کاوه ده‌فهرموی: ﴿وما عندکم ینفد وما عند الله باق﴾ (النحل: ۹۶). یان ده‌فهرموی: ﴿وما عند الله خیر للأبرار﴾ (ال عمران: ۱۹۸) یان ده‌فهرموی: ﴿بل تؤثرن الحیاة الدنیا والآخره وأبقى﴾ (الاعلی: ۱۶-۱۷).

له فەرمووده ی چه سپاودا هاتووه: پێغه مبه ر فەرموویه تی (والله، ما الحیاة الدنيا في الآخرة إلا كما يغمس أحدكم أصبعه في اليم فلينظر ماذا يرجع إليه!) سویندم به خودا ژیا نی دنیا له به رامبه ر ژیا نی قیامه تدا وه کوو ئه وه وایه په نجه ت بجه یه ناو ده ریا وه، به روانه چه ند له ناوی ده ریا که به په نجه ته وه دی: هه لبه ته ئه وه ئا وه ی به په نجه ته وه دی له چا و ناوی ده ریا که وه به هیچ ده ژمی دردی. ده ی بۆ بیر ناکه نه وه؟!

ده ی بۆ بیر نه که ی نه وه؟ بۆ تی نه فکرین بۆ چی به خۆمان دا نه چینه وه؟ بۆ دونیا مان به لا وه له قیامه ت گرن گ تر بی؛ بۆ ژیا نی به خته وه ری و به رده وام و خۆش هه لنه بژیری و هه ول ئی مه ردا نه ی بۆ نه ده ی ن؟

ئه بجا ر جه خ ت له سه ر مانای نایه ته که ی پێشو و ده کاته وه ده فەرمو ی: ﴿أَمِنْ وَعَدْنَاهُ وَعداً حسناً فهو لاقیه، کمن متعناه متاع الحیاة الدنيا، ثم هو يوم القيامة من المخضرين﴾ واته: با ئاده می زاد بۆ خۆی به راورد یك بکا، بابۆی ده ربکه و ئی و بزانی، ئه وه ی لای خودایه و په سنده و باشه ئه وه هه لبه ژیری و ئه وه ته رجیح بدا به سه ر نازو نیعمه ت و کالای دونیا یی دا. چۆنیه تی به راورد ییه که به م جۆریه: ئایا که سیك ئیما نی به نامه ی خودا هی نا وه و به وای به واده و به لئینی خودا هه یه و دلیایه: که خودا به فاضل و گه وره یی خۆی له پاداشی کرده و ی چاکی دا نازو نیعمه تی به هه شتی پێ ده دا، ئایا وه کوو که سیك وایه کافرو به درۆ خه ره وه بی به وای به هاتنی قیامه ت و واده و هه ره شه ی خودا نه بی؟ ئه م کابرایه ی به وای به خودا نیه، چه ند روژ یك له دونیا دا ژیا ن به سه رده با و ما وه یه کی کورت له ززه ت و خۆشی ده چیژی و دوا یی روژی قیامه ت له پی پی سزا درا و ان ده بی و له نا و ناگری دۆزه خا ده سو تی ندری.

که وایی قسه ی ئه و قوربه ی شیه نه فامانه: که ده لئین: ئیمه بۆیه شوین هی دایه تی موحه ممد ناکه وین ده تر سین به رژه وه ندی دونیا مان له کیس بجی و خۆمان بفه وتی ئی تووشی ده ردی سه ری و چه رمه سه ری بین هه لیه و قسه یه کی بۆش و بی بناغه یه و را و بۆ چو نیکی بی سه رو به رو نه فامانه یه، چونکه ئایین نابیته هۆی له ده ستدانی ئه و به رژه وندیانه! له لایه کی تره وه سود و به رژه وه ندی دونیا یی له ته رازوی خودا دا سوک و

بی نرخن، به پیچه وانه وه هه لُبژاردنی دونیا به سهر قیامت دا ده بیته هوی
له ده ستدانی به خته وه ری قیامت و هوکاری سزای بهرده وام و به دبه ختی نه براوه.

ته نانه ت هوهی موشریکه کان ترسیان لییه تی ته گهر واشبی و تیمانه نیانیان
ببیته هوی له ده ستدانی به رژه وه ندی دونیایان، هیشتا نه وه یان باشته له وهی ژبیانی
به خته وه ری قیامه تیان له کیس بجی و له پیتری ناماده کراوانی دوزه خ بن!!

به ههر حال نه وان له بریارو بوچونیان دا به هه له چون، چونکه شوینکه وتنی
هیدایه تی خودا له دونیا دا نه مینی و دنیایی له گه ل دایه، له قیامه تیش دا به خشش و
نازو نیعمه تی به هه شت ده سته بهر ده کا. که وابی که سیک واز له هیدایه تی خودا
بینی، غافل و نه فامه، هیزی حه قیقی ناوبونه وه ر نانس، نازانی کوی مه ترسییه و
کوی نارامی به راستی تیدا فراهه م دی. نه وانه گیلن و نازان شتی باش بوخویان
هه لُبژیرن و خویان له به فتارچوون پیاریزن..

ریسو کردن و سهر کوتانه وهی موشریکه کان روژی قیامت به سی پرسیار

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَائِيَ الَّذِينَ

كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٦٢﴾ قَالَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ رَبَّنَا هَؤُلَاءِ

الَّذِينَ أَغْوَيْنَا أَغْوَيْنَهُمْ كَمَا غَوَيْنَا تَبَرَّأْنَا إِلَيْكَ مَا كَانُوا إِيَّانَا

يَعْبُدُونَ ﴿٦٣﴾ وَقِيلَ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا

لَهُمْ وَرَأَوْا الْعَذَابَ لَوْ أَنَّهُمْ كَانُوا يَهْتَدُونَ ﴿٦٤﴾ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ

فَيَقُولُ مَاذَا أَجَبْتُمُ الْمُرْسَلِينَ ﴿٦٥﴾ فَعِمِيتَ عَلَيْهِمُ الْأَنْبَاءَ
يَوْمَئِذٍ فَهُمْ لَا يَتَسَاءَلُونَ ﴿٦٦﴾ فَأَمَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ
صَالِحًا فَعَسَىٰ أَنْ يَكُونَ مِنَ الْمُفْلِحِينَ ﴿٦٧﴾

داوی به یانکردنی نهو راستییه: که له ززهت وهرگرتن له دونیادا به بی هه بوونی
بروا به خوداو به پیغه مبه رانی به بی شوکر کردنی پهروهردگار له سهر نیعمه ته کانی،
ده بیته هوکاری عه زابی سه ختی قیامت، نه عجار لیته دا پهروهردگار حالو وه زعی
کافرو هاوهل دانه ران رون ده کاته وه: که له روژی قیامت دا پهروهردگار سی
پرسیاریان ناراسته ده کاو ده یاغخاته حاله تی سهر سورمانه وه و هیچ وه لامیان بو
نادریته وه، پرسیریان لی ده کا دهر باره ی نهو خودا دروژنانه ی له دونیادا کردویان
به هاوه لی خودا، هه روا هاوار کردیان لهو خودا دروژنانه و داوی شه فاعه ت کردن
لیان. ههروه ها ولامدانه وه یان له جیهان دا بو پیغه مبه ران!

ده فهرموئ: ﴿و یوم ینادیهم فیقول: این شرکائی الذین کنتم تزعمون﴾ نه ی
پیغه مبه ر ۞ نه وه بجهروه یادو بو گه له که تی باس بکه: که پهروهردگار بانگ لهو
موشریکو کافرانه ده کاو پییان ده فهرموئ: کوان نهو خودا دروژنانه ی له دونیادا
به ندایه تیتان بو ده کردن و به خوداتان ده زانینو پییتان وابوو هاوهل و هاوشانی منن؟!
کوان نهو فریشته و جندوکه و نهستیرو خوړو به ردو دارانه ی به خوداتان ده زانینو
ده تان په رستو واتان ده زانی هاوشانی منن؟ نایا شه فاعه تان بو ده که ن؟
یارمه تیتان ده دن؟ هه لبه ته مبه ست له م پرسیاره ریسوا کردنی نهو موشریکو
کافرانه یه، سهر کوتانه وه هه ره شه لی کردنیانه، نه گینا نه وان هیچ ولامیکیان
به دهسته وه نیه، چونکه نه وان له روژی قیامت دانو بویان دهر که وتوه: که نه وان
هه له بوونو بیروباوه ریان به تال بووه. ره نج به خه سارو مالویران،
به دبه ختو چاره په شن.

وینهی ئەم نایه‌ته نایه‌تیکی تره: که ده‌فه‌رموی: ﴿وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فِرَادَىٰ كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ، وَتَرْكْتُمْ مَا خَوَّلْنَاكُمْ وَرَاءَ ظُهُورِكُمْ، وَمَا نَرَىٰ مَعَكُمْ شُفَعَاءَكُمُ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ أَنَّهُمْ فِيكُمْ شُرَكَاءَ، لَقَدْ تَقَطَّعَ بَيْنَكُمْ، وَضَلَّ عَنْكُمْ مَا كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ﴾ (الأنعام: ۹۴)

ئەجار وەلامی رابەرانی کوفرو گومرایی رادەنوینۆ دە‌فه‌رموی: ﴿قَالَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ: رَبَّنَا هَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَغْوَيْنَاهُمْ كَمَا غَوَيْنَا، تَبَرَأْنَا إِلَيْكَ مَا كَانُوا إِيَّانَا يَعْبُدُونَ﴾ سەرانی کوفرو بانگخوازانی گومرایی ئەوانە‌ی که بریاری هاخینە ناو دۆزەخیان لەسەر چەسپاوه، بریاری ﴿لَا مَلَأْنَ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ﴾ (السجدة: ۱۷) یان بۆ دە‌رجووه، دە‌لێن: خودایه! ئەو شوینکه‌وتوانە‌ی ئیمه: که کوفرو بێ‌دینیان هە‌لبژاردوه، گومرا‌بوونه‌کیان به‌ویستی و ئیراده‌ی خۆیان هە‌لبژاردوه، وە‌کوو چۆن ئیمه‌یش به‌ویستی خۆمان خۆمان گومرا‌کردوه. ئیمه به‌زۆر ئە‌وانان گومرا نە‌کردوه، به‌‌ل‌کوو به‌ویستی خۆیان ئە‌و ریبازه گومرایی‌یه‌یان هە‌لبژاردوه، که‌واته تاوانی ئە‌وان لە‌ئە‌ستۆی ئیمه نیه.

ئێستا ئیمه خۆمان لە‌وان بێ به‌ری دە‌که‌ین و حاشا لە‌عه‌قیده‌و بیروباوه‌رو کرداریان، لە‌راستی‌دا ئە‌وانه پەرستشیان بۆ ئیمه نە‌کردوه، به‌‌ل‌کوو هە‌وا و ئاره‌زۆی خۆیان پەرستووه، فەرمانبه‌رداری شه‌یتانی خۆیان بوون، ئە‌و ره‌هنومایی کردون و ئە‌وانیش به‌ویستی خۆیان شوینی که‌وتوون.

ئابه‌م جۆره کادرو مله‌پرو بانگخوازانی کوفر: که لە‌دنیا‌دا خە‌لکی گومرا دە‌که‌ن لە‌و کاته ترسناکه‌دا خۆیان لە‌گوێ‌پایه‌لانی خۆیان بێ به‌ری دە‌که‌ن، هیچ شه‌فاعه‌ت و کۆمه‌گیان پێ ناکه‌ن، نه‌گەر له‌فه‌رزی‌که‌دا شه‌فاعه‌تیشیان بۆ بکه‌ن بێ سوده‌و لییان وەرناگیرئ.

نونه‌ی ئە‌م نایه‌ته نایه‌تیکی تره: که ده‌فه‌رموی: ﴿وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لِّيَكُونُوا لَهُمْ عِزًّا، كَلَّا سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضِدًّا﴾ (مریم: ۸۱-۸۲) یان ده‌فه‌رموی: ﴿وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُو مِنْ دُونِ اللَّهِ لَئِيْسَ جِيبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَهُمْ عَنْ دُعَائِهِمْ غَافِلُونَ، وَإِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ

کافرین ﴿الْأَحْقَافَ: ۵-۶﴾ یان ده فەرموی: ﴿إِنَّ تَبَرَا الَّذِينَ اتَّبَعُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا وَرَأُوا الْعَذَابَ، وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ﴾ (البقرة: ۱۶۶)

پرسیاری دووهم که لییان ده کرێ ده باره ی به هانا هاتنی خودا درۆزنه کانیانه بۆیان! ده فەرموی: ﴿وَقِيلَ: ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ﴾ رۆژی قیامت به موشریکه کان ده گوتری: ده بانگ لهو شتانه بکهن: که له دونیادا کردبووتان به هاوه لێ خوداو په رستشتان بۆ ده کردن، هاواریان لێ بکهن با فریاتان بکهون و لهم حاله ناخۆشه تان رزگارتان بکهن، خۆ ئێوه له دونیادا زۆرتان هومید پێ بوون، ئه وانیش له بهر ته نگانه و سه رسام بوونی خۆیان ﴿فَدَعَوْهُمْ﴾ بانگیان لێ ده کهن ﴿فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ﴾ له بهر بێ ده سه لاتێ وه لامیان ناده نه وه، ﴿وَرَأُوا الْعَذَابَ﴾ دلنیا ن له وه ی ده خرینه ناو دۆزه خه وه و به ره و عه زاب راپیچ ده کرێن. جا له و کاته دا: که عه زابی دۆزه خ ده بینن و کار له کار ترازاه و ناواته خوازی ئه وه ن ﴿لَوْ كَانُوا مُهْتَدِينَ﴾ که له دونیادا موسولمان بوونایه، ده لێن بریا شوین پیغه مبه ری خودا بکه وتینایه، (به لام داری بریا هه رگیز به ری نه گرتوه و).

مه به ست له م پرسیا و سه ره زه نشترکردن و سه رکوتانه وه یه بۆ ریسوا کردنیانه له به رده م مه خلوقاتێ مه حشه ردا به وه هاوار بکه نه که سانیك: که به هانا یانه وه نایه ن، ناتوانن هیچ کۆمه گییه یه کیان پێ بکه ن.

وێنه ی ئه م نایه ته نایه تیکی تره: که ده فەرموی: ﴿وَيَوْمَ يَقُولُ: نَادُوا شُرَكَائِيَ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ، فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ، وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ مَوْبِقًا، وَرَأَى الْمَجْرُمُونَ النَّارَ قُظِنُوا أَنَّهُمْ مُوَاقِعُوهَا وَلَمْ يَجِدُوا عَنْهَا مَصْرِفًا﴾ (الکهن: ۵۲-۵۳)

﴿وَيَوْمَ يناديهم فيقول: ماذا أجبتم المرسلين؟﴾ ئه ی موحه ممه د! یادی ئه و رۆژه بکه ره وه: که په ره و رده گار بانگی موشریکه کان ده کاو پێیان ده فەرموی: ئه ری چیتان وه لامی پیغه مبه ره کان دایه وه؟ چۆنتان هه لسو که وت له گه ل کردن؟ چۆن به پیر بانگه وزی یه که یانه وه چو ن؟ چۆنتان ولا می ئه و یه کتا په رستییه دایه وه: که بانگ کران بۆی؟

ئەجار ئەو بەیان دەکا: کە ئەوانە هیچ ولامیکیان پێ نیه، هیچ بەلگەیه کیان بەدەستەو نیه بیکەنە بەرگری لەخۆیان و خۆیانپێ قوتار بکەن! دەفەرموی: ﴿فَعِمِيتْ عَلَيْهِمُ الْأَنْبَاءَ يَوْمَئِذٍ﴾ هەرچی بەلگەو بەرگری کردن بێ بەدەستیانەو نیه، هیچیان بەیاددا نایه، جگە لەبێ دەنگی هیچی تریان بۆ ناکرێ. ئەک هەر ئەو بەلگەو هەموو رێبازیکی زانیاری و تیگەیشتیان لێ گوم دەبێ، ﴿فَهُم لَا يَتَسَاءَلُونَ﴾ تەنانت پرسیار لەیه کتریش ناکەن. ئینسان لەدوینادا زۆر جار: کە شتێک نازانی، دەچێ پرسیار لەکەسانی دیکە دەکا و فیڕی دەبێ. لەو رۆژەدا لەعەیبەتان و لەترسان، هەروەها لەبەر ئەوێ هەموویان لەنەزانی و بێ بەلگەیی دا چون یەکن، هیچیان مەقی لێ نایه و دەمی هەلناچرێ ولامیک بەداتەو. تەنانت لەو رۆژەدا هەندێ مەوقیف هەیه پێغەمبەرانیشت ولامیان بۆ نادریتەو ولامی پرسیارەکان حەوالە زانیاری خوا دەکەن، وەکوو لەشوئینیکی تردا دەفەرموی: ﴿يَوْمَ يَجْمَعُ اللَّهُ الرُّسُلَ، فَيَقُولُ مَاذَا أَجَبْتُمْ؟ قَالُوا لَا عِلْمَ لَنَا إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ﴾ (المائدة: ۱۰۹).

دەی جا ئەگەر ئەو حالی پێغەمبەرانی بێ لەم پرسیار ولامدانەویدا؛ ئەی دەبێ تۆ چ هەویایەکت بەو گومراو سەرلێ شتیاوانە بێ؟! پێغەمبەرانی ولامیان هەیه و دەلێن: نازانین چ زانیاریکمان نیه خودایە تۆ بەسەر هەموو نەینییەکا دا ناگاداری تۆ لەهەموو کەس باشتەر دەزانی. بەلام گومراکان هەر مەقیان لێو نایه!

ئەجار دواي رونکردنەو و رانواندنی ئەو وێنە سامناکە: کە موشریکەکان تووشی دەبن و تێی دەکەون، دیتە سەرباسکردنی حال و وەزعی تۆبەکارەکان و نادهمیزادەکان هەلدهن بۆ تۆبە کردن و گەرانهو بۆ لای خودا وازهێنان لەکوفرو شیرک و دەفەرموی: ﴿فَأَمَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَعَسَى أَنْ يَكُونَ مِنَ الْمُفْلِحِينَ﴾ واتە: بەلام ئەوانە تۆبەیان کردووە لەشیریک و هاوهدانان بۆ خودا، برۆیان بەتاک و تەنهایی خودا کردووە، یەکتاپەرستییان کردووە رێبازی خۆیان و خالصانە عیبادهتی خودایان کردووە برۆیان بەپێغەمبەراییەتی حەزەرەتی موحەممەد کردووە، شوێن پەيامەکە کەوتوون و کردەوێ باشیان ئەنجام داو، ئەوانە سەرفرازو

رزگار بوون لهو رۆژهدا، رهزامه ندیی خودایان به دهست هیناوه، به نازو نایمه تی به ههشت به خته وهربوون، پیویسته ئاماره به وه بکهین وشه ی (عسی) لیڤه دا بو ته حقیقه نه ک بو ته په جی.

پهروه ردگار خاوه و خودای بونه وه ره وه ره نه و شیای حه مندو سوپاسه

وَرَبُّكَ

يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ مَا كَانَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٨﴾ وَرَبُّكَ يَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٦٩﴾ وَهُوَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْحَمْدُ فِي الْأُولَى وَالْآخِرَةِ وَلَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٧٠﴾

نه هجار دواي سهركونه كردنی موشریكه كان له سه ره وه ی كه هاوه لیان بو خودا داناوه به هیوا ی شه فاعه تی نه و خودا درۆزنانه و هیچیشیان بو ناکری. به شوین نه وه دا نه وه رون ده کاته وه: كه هه ره خودا شه فاعه تکار دیاری ده كا نه ک موشریكه كان، هه روا هه لېڤاردنی هه ندی له ناده میزاد بو پیغه مبه ریتی ته نها به دهست خودایه وه هه ره نه و مافی نه وه ی هه یه، چونكه هه ره خودا زاناو ئاگاداره به نه یینی و ئاشکرا وه هه ره نه و ده زانی کئ شیای پیغه مبه رایه تی یه و کئ به که لکی نه و نه رکه دی.

ههروه ها چونكه هه ره خودا خاوه نایمه ته وه هه ره نه و شیای عیبادت بو كردنه، هه ره نه و خاوه ن برپاره و که سی تر شیای خودایه تی نه، ده فهرموی:

﴿وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ، مَا كَانَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ﴾ واته: خودای تۆ ئه ی موحه ممه د؛ ههروه ها خودای هه موو بیسه ریک! تاكو ته نهاو بی شه ریکه له زات و له صیفاتی دا، به دیه ی نه رو هه لبر ژیره ره، کهس نیه به ربهره کانی بکا، چی بوئ ده ی کاو چۆنی بوئ ئاوا دیته دی. کاروبار هه مووی به چاک و خراپه وه به دهستی ئه وه و بوئ ئه وه گه رپیته وه، به ویستی خۆی که سانیك هه لده بژیرئ بو پیغه مبه رایه تی، ده یان کاته فرستاده ی خۆی، ههروه ها له فریشته و ئاده میزاد هه ندیک هه لده بژیرئ بوئ نه نجامدانی کاره تایبه تیه کان، رینگای شه فاعه تکردن ده دا به که سانیك که هه لیان ده بژیرئ بوئ نه نجامدانی ئه وه کاره. هه ندی له دروست کراوه کانی بالاده ست ده کا به سهر هه ندیکیان دا.

نه موشریکه کان و نه غهیری ئه وان مافی هه لبر ژاردنیان نیه، مافی ئه وه یان نیه بلین: بۆچی موحه ممه د کراوه به پیغه مبه رو فلان یا فیسار نه کراوه! مافی ئه وه یان نیه بلین: ﴿لَوْلَا نَزَلَ هَذَا الْقُرْآنُ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْقَرْيَتَيْنِ عَظِيمٍ﴾ (الزخرف: ۳۱).

﴿سُبْحَانَ اللَّهِ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ پاك و مونه زه هی و به رزی و پیروزی بوئ خودایه له هه موو هاوه ل و نه نگی و کهم و کوپی یه ک: که موشریکه کان بوئ خودای به ره وا ده زانن، زۆر به رزتره له وه ی که سیک بتوانئ به ربهره کانی بکا و ره خنه له ئیشه کانی بگرئ، مه به ست ئه وه یه: خودا بوئ خۆی مه خلوقاتی خۆی ده ناسئ و ئیختیاری موطلهقی هه یه بوئ به رزکردن و نه وی کردن، بوئ زه لیل کردن و عه زیز کردن، کهس بوئ نیه ره خنه بگرئ یان به ربهره کانی بکا.

ئه مجار پهروه ردگار ئه وه رون ده کاته وه: که ئه وه ئیختیاره موطلهقه ی ئه وه هه یه تی پشتی به ستوه به زانیاری راست و ره هاو موطلهق و ده فهرموئ: ﴿وَرَبُّكَ يَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ﴾ واته: خودای تۆ ئه ی بهنده ی دروست کراو! زاناو ئاگاداره به هه موو شتیک؛ ده زانی دل و دهروونی ئاده میزاده کان چی تیدا یه و چییان تیدا شاردراره ته وه و چی ئاشکرا ده کهن، چ پیلان و دژایه تیکیان دژی پیغه مبه ر ﷻ به نه یینی دارشتوه و به ئاشکرا چی ده رده خهن!

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قُلُوبُ هَاسَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبه‌ری
 له گه‌ڵ نه‌ته‌وه کانیان دا بۆ گێڕاینه‌وه، باسی له‌ناو بردنی ئەو نه‌ته‌وانه‌ و جو‌ری
 له‌ناو بردنه‌ کانیانی بۆ کردین: که‌به‌ه‌وی هاو له‌دانان بۆ خودا و بته‌رستی و
 هه‌لگه‌رانه‌وه له‌سروشت و فره‌مانی پەرۆردگار و سوور بوون له‌سه‌ر کار و کرده‌وه
 قیژه‌وه نه‌ کانیان، خودا به‌غه‌زه‌بی خۆی ریشه‌ کێشی کردن.. ئەجار به‌لگه‌ی جو‌را و
 جو‌ری هێنانه‌وه له‌سه‌ر ده‌سه‌لاتی به‌رفرانی و یارمه‌تیدانی پێغه‌مبه‌رانی به‌سه‌ر
 دوژمنه‌ کانیان دا، فره‌مانی به‌پێغه‌مبه‌رو خۆشه‌ویستی خۆی چه‌زهرتی (محمد) ﷺ
 کرد: که‌شو کرو سوپاسی خودا بکا له‌سه‌ر ئەو نیعمه‌تانه‌ و دروود بنێری بۆسه‌ر
 گیانی ئەو پێغه‌مبه‌ره‌ رێژدارانه‌: که‌له‌پێناو گه‌یانندی په‌یامی یه‌زدان دا
 که‌مه‌تر خه‌مییان نه‌کرد و به‌لێها تووبی ئەرکی سه‌رشانی خۆیان ئەنجام دا. ئەجار
 ره‌دی بته‌رسته‌ کانی دایه‌وه‌ و جو‌ره‌ها به‌لگه‌ و نیشانه‌ی به‌هێزو پته‌وی هێنانه‌وه
 له‌سه‌ر تاكو ته‌نها یی زاتی پاکی و ده‌سه‌لاتی ره‌ها و بێ سنووری له‌دروستکردن و
 به‌دییه‌تان دا...

ده‌فه‌رموی: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئەی موحه‌مه‌د! بلی سوپاس بۆ خودایه، چه‌مدو
 سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر ئەو هه‌موو نیعمه‌ته‌ مه‌زن و جو‌را و جو‌رانه‌ی: که‌له‌ژماره
 نایه‌ن و به‌به‌نده‌ کانی خۆی به‌خشیون، هه‌روه‌سا سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر
 تایبه‌تمه‌ندی زاتی پاکی به‌و صیغه‌ته‌ به‌رزو شکۆمه‌ندیانه‌ی پێنانه‌وه (متصف)ه.
 به‌و ناوه‌ جوانانه‌ی که‌هه‌نی و هاواری لی ده‌کری پێیان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
 اصْطَفَىٰ﴾ ئەی موحه‌مه‌د! دروود بنێره بۆ سه‌ر گیانی پاکی ئەو به‌ندانیه‌ی خودا: که‌
 هه‌لی بژاردون بۆ فروستاده‌یی و په‌یامی خۆی پێدا ناردوون بۆسه‌ر به‌ره‌ی ئاده‌میزاد،

هەر له‌سه‌ر ئەم بنه‌مایه نوێژی (استخارة) دامه‌زراوه: به‌م جوړه ده‌ستنویژ بگرێ و دوو رکات نوێژ بکا له‌رکاتی یه‌که‌مدا دواي سوره‌تی (فاتیحه) سوره‌تی (الکافرون) و له‌رکاتی دووهمدا دواي (فاتیحه) سوره‌تی (الأخلاص) بخوینێ.

ئیمامی بوخاری له‌جابیری کوری عه‌بدوللاوه ریاوایه‌ت ده‌کا؛ ده‌فه‌رموی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ بۆ هه‌موو کاریکی گ‌رنگ نوێژی (استخارة) ی فی‌ر ده‌کردین وه‌کوو چۆن سوره‌تیکی قورئانی فی‌ر ده‌کردین. پێشی ده‌فه‌رموین: (إذا هم أحدکم بالأمر، فلیکع رکعتین غیر الفریضة ثم لیقل) ئە‌گه‌ر یه‌کی‌ک له‌ئێوه ویستی کاریکی گ‌رنگ ئە‌نجام بدا با دوو رکات نوێژی جیا له‌نوێژه فه‌رزه‌کان بکا ئە‌جار بلی: (اللهم إني استخیرک بطنک واستقدرک بقدرتک، وأسألك من فضلك العظیم فإنک تقدر ولا أقدر وتعلم ولا أعلم، وأنت علام الغیوب، اللهم ان کنت تعلم ان هذا الأمر خیر لی فی دینی ودنیای ومعاشی وعاقبة‌ امری، فاهدره لی ویسرہ لی، ثم بارک لی فیہ، اللهم ان کنت تعلم ان هذا الأمر شر لی فی دینی ودنیای ومعاشی وعاقبة‌ امری فاصرفه عني، واصرفني عنه، واقدر لی الخیر حیث کان ثم رضني به) ئە‌جار ناوی کاره‌که‌ی دینێ.

زانایان ده‌فه‌رموون: پێویسته‌ ئە‌و که‌سه‌ی (استخارة) ده‌کا دڵ و ده‌روونی خۆی له‌هه‌موو غائیله‌و خه‌ته‌ره‌یه‌ک خاڵی بکاو به‌هیچ لایه‌کدا دڵی مه‌یه‌لان نه‌کا، ئە‌جار دڵی هاته‌ سه‌ر چی ئە‌و کاره‌ ده‌کا، چونکه‌ خێر له‌وه‌ دایه‌.

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قُلُوبُ هَاسَاتٍ بَرَهَنَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبه‌ری
له‌ گه‌ڵ نه‌ ته‌ وه‌ کانیان دا بۆ گێڕاینه‌ وه‌، باسی له‌ ناو بردنی ئەو نه‌ ته‌ وانه‌ و جو‌ری
له‌ ناو بردنه‌ کە یانی بۆ کردین: که‌ به‌ هۆی هاو له‌ دانان بۆ خودا و بته‌ رستی و
هه‌لگه‌ رانه‌ وه‌ له‌ سروشت و فره‌مانی پەرۆردگار و سوور بوون له‌ سه‌ر کار و کرده‌ وه
قیزه‌ وه‌ نه‌ کانیان، خودا به‌ غه‌زه‌ بی خۆی ریشه‌ کێشی کردن.. ئە مجار به‌ لگه‌ ی جو‌را و
جو‌ری هێنانه‌ وه‌ له‌ سه‌ر ده‌ سه‌ لاتێ به‌ رفرانی و یارمه‌ تیدانی پێغه مبه‌رانی به‌ سه‌ر
دوژمنه‌ کانیان دا، فره‌مانی به‌ پێغه مبه‌رو خۆشه‌ ویستی خۆی چه‌ زه‌ ته‌ ی (محمد) ﷺ
کرد: که‌ شوکرو سوپاسی خودا بکا له‌ سه‌ر ئەو نیعه‌ تانه‌ و دروود بنێری بۆ سه‌ر
گیانی ئەو پێغه مبه‌ره‌ رێزدارانه‌: که‌ له‌ پێناو گه‌ یاندنی په‌ یامی یه‌ زدان دا
که‌ مه‌ ته‌ ر خه‌ مییان نه‌ کردو به‌ لیته‌ اتوویی ئەرکی سه‌ر شانی خۆیان ئە نجام دا. ئە مجار
ره‌ دی بته‌ ره‌ سته‌ کانی دایه‌ وه‌ و جو‌ره‌ ها به‌ لگه‌ و نیشانه‌ ی به‌ هێزو پته‌ وی هێنانه‌ وه
له‌ سه‌ر تاكو ته‌ نه‌ های زاتی پاکی و ده‌ سه‌ لاتێ ره‌ هاو بی سنووری له‌ دروست کردن و
به‌ دیه‌ تان دا...

ده‌ فره‌ موێ: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئە ی موحه‌ مه‌ د! بلی سوپاس بۆ خودایه‌، چه‌ مدو
سوپاسی خودا بکه‌ له‌ سه‌ر ئەو هه‌ موو نیعه‌ ته‌ مه‌ زن و جو‌را و جو‌رانه‌ ی: که‌ له‌ ژماره
نایه‌ ن و به‌ به‌ نده‌ کانی خۆی به‌ خشیون، هه‌ ر وه‌ سا سوپاسی خودا بکه‌ له‌ سه‌ر
تایبه‌ تمه‌ ندیی زاتی پاکی به‌ و صیفه‌ ته‌ به‌ رزو شکۆ مه‌ ندییانه‌ ی پێیانه‌ وه‌ (متصف) ه.
به‌ و ناوه‌ جوانانه‌ ی که‌ هه‌ نی و هاواری لی ده‌ کری پێیان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
اصْطَفَى﴾ ئە ی موحه‌ مه‌ د! دروود بنێره‌ بۆ سه‌ر گیانی پاکی ئەو به‌ ندانه‌ ی خودا: که‌
هه‌ لێ بژاردون بۆ فروستاده‌ یی و په‌ یامی خۆی پێدا نار دوون بۆ سه‌ر به‌ ره‌ ی ئاده‌ میزاد،

ئەجبار دواى چەسپاندنى ئەو: كە ھەر خۆى شىاوى ھەمدو سوپاس بۆ كۆردنە لەسەر نىعمەتەكانى، ھەندى بەلگەو نىشانەى خودايەتى و بەتوانايى خۆى رادەنوئىتى: كە برىتىن لەفەراھەم ھىتانى ئەو نىعمەتانەى كە ھەر خودا بۆ خۆى دەتوانى فەراھەمىيان بىتى! رانواندنى ئەم نىعمەتانەش بۆ يادخستنەوہى ئادەمىزادە، بۆ ئەوہىە تىيان بگەيەنى: كە پىويستە لەسەريان سوپاسى ئەو خودا خاوەن نىعمەتە جۆراو جۆرانە بگەن، بەگوێرەى توانايى خۆيان پاساوى نىعمەتەكانى بەدەنەوہ.

دەفەرموى: ﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ اللَّيْلُ سَرْمَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، مِنْ إِلَهِ غَيْرِ اللَّهِ يَأْتِيكُمْ بَضِيَاءٌ؟﴾ ئەى پىغەمبەرى خۆشەويست بەو موشرىكانە بلى: ئىوہ پىم بلىن و ھەواڵم بەدەنى، ئەگەر خودا كاتەكانى ئىوہ ھەمووى بكاتە شەوو ھەمىشە ولاتتان تارىكستان بى ھەتا رۆژى قىامەت، ئەجبار ئىوہ بەو تارىكييە بەردەوامە نارەھەت و خەفەتبارىن، وەكوو ئەو ولاتە قوطىيانەى كەسالانە نىوہى شەوو نىوہى رۆژە؛ واتە: شەش مانگ ھەر شەو و شەش مانگ ھەر رۆژە! كى ھەيە جگە لەخوداى بالادەست و خاوەن توانا بتوانى روناكايىتان بۆ فەراھەم بىتى؟! ئەوہ بۆ گوئى راناگرن و بەجوانى شت بپيسن و تىي بگەن بۆ ئەوہى بەخۆتاندا بچنەوہ واز لەھاوہلدانان بۆ خودا بەيىتن!

بەراستى ئادەمىزاد سەپلەو پىنەزانن، ئەم ھەموو نازو نىعمەتەى خودايان بەسەرەوہىە، كەچى ھاوہلى بۆ دادەنن، بەندايەتى بۆ ناكەن.

سەير بگەن ئادەمىزاد كە زستان تۆزىك شەو درىژ دەبن چەنديان ھەز لەھاتنى بەيانى و روناكبونەوہى بوونەوہرە، يان زستان كە سروشت دەبىتە ھەورو ھەلاو بەفرو باران و كرىتوہ و ماوہىەك خۆر لىيان گوم دەبى، چەند بەتاسوقەوہن خۆر ھەلبى و گەرمايى و روناكى خۆى بەسروشت ببەخشى. دەى دەبى حالىيان چۆن بى ئەگەر خۆر ھەلنەيەو روناكايى و گەرمايى ئەويان بۆ ھەتا ھەتايى لى سەندىتەوہ؟ ئەگەر بەمەزەندەو گۆترەكارى بلىن: بى خۆر ژيان بەرقەرار دەبى. لەفەرزی محالدا واى دابىنن. ئەگىنا لەراستىدا ئەگەر خۆر ھەلنەيەو روناكايى خۆر پەخش نەبى بەبوونەوہردا ژيانىش نابى.

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قُلُوبُ هَاسَاتٍ بَرَهَنَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبه‌ری
له‌ گه‌ڵ نه‌ ته‌ وه‌ کانیان دا بۆ گێڕاینه‌ وه‌، باسی له‌ ناو بردنی ئەو نه‌ ته‌ وانه‌ و جو‌ری
له‌ ناو بردنه‌ که‌ یانی بۆ کردین: که‌ به‌ هۆی هاو له‌ دانان بۆ خودا و بته‌ رستی و
هه‌لگه‌ رانه‌ وه‌ له‌ سروشت و فره‌مانی پەرۆردگار و سوور بوون له‌ سه‌ر کار و کرده‌ وه
قیزه‌ وه‌ نه‌ کانیان، خودا به‌ غه‌زه‌ بی خۆی ریشه‌ کێشی کردن.. ئەه‌جار به‌ لگه‌ ی جو‌را و
جو‌ری هێنانه‌ وه‌ له‌ سه‌ر ده‌ سه‌ لاتێ به‌ رفرانی و یارمه‌ تیدانی پێغه مبه‌رانی به‌ سه‌ر
دو‌ژمنه‌ کانیان دا، فره‌مانی به‌ پێغه مبه‌رو خۆشه‌ ویستی خۆی هه‌زه‌ تی (محمد) ﷺ
کرد: که‌ شوکرو سوپاسی خودا بکا له‌ سه‌ر ئەو نیعه‌ تانه‌ و دروود بنێری بۆ سه‌ر
گیانی ئەو پێغه مبه‌ره‌ رێژدارانه‌: که‌ له‌ پێناو گه‌ یاندنی په‌ یامی یه‌ زدان دا
که‌ مه‌ ته‌ ر خه‌ مییان نه‌ کردو به‌ لیته‌ اتوویی ئەه‌رکی سه‌ر شانی خۆیان ئەه‌جام دا. ئەه‌جار
ره‌دی بته‌ په‌ رسته‌ کانی دایه‌ وه‌ و جو‌ره‌ ها به‌ لگه‌ و نیشانه‌ ی به‌ هێزو پته‌ وی هێنانه‌ وه
له‌ سه‌ر تاكو ته‌ نه‌ های زاتی پاکی و ده‌ سه‌ لاتێ ره‌ هاو بی سنووری له‌ دروست کردن و
به‌ دیه‌ تان دا...

ده‌ فره‌ موێ: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئە‌ی موحه‌ مه‌د! بلی سوپاس بۆ خودایه‌، هه‌مدو
سوپاسی خودا بکه‌ له‌ سه‌ر ئەو هه‌ موو نیعه‌ ته‌ مه‌ زن و جو‌را و جو‌رانه‌ ی: که‌ له‌ ژماره
نایه‌ ن و به‌ به‌ نده‌ کانی خۆی به‌ خشیون، هه‌ روه‌ سا سوپاسی خودا بکه‌ له‌ سه‌ر
تایبه‌ تمه‌ ندیی زاتی پاکی به‌ و صیغه‌ ته‌ به‌ رزو شکۆمه‌ ندییانه‌ ی پێیانه‌ وه‌ (متصف) ه.
به‌ و ناوه‌ جوانانه‌ ی که‌ هه‌ نی و هاواری لی ده‌ کری پێیان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
اصْطَفَى﴾ ئە‌ی موحه‌ مه‌د! دروود بنێره‌ بۆ سه‌ر گیانی پاکی ئەو به‌ ندانه‌ ی خودا: که‌
هه‌ لێ بژاردون بۆ فروستاده‌ یی و په‌ یامی خۆی پێدا نار دوون بۆ سه‌ر به‌ ره‌ ی ئاده‌ میزاد،

ئەى ئادەمیزادینە! ئاگاداربېنەوه، وههۆش خۆیینهوه، بزاتن: ههموو شتیک بهپیودانه، ههموو گهروهو پچوکیک بهنهخشهوپلانه، ههموو شتیک لای خودا بهئەندازهیه.

﴿ومن رحمته جعل لكم الليل والنهار لتسكنوا فيه ولتبتغوا من فضله ولعلکم تشکرون﴾ بهشیکه لهرههمهت و فهضلی خودا بهسهر ئیوهدا ئەى خهڵکینه! که شهوو رۆژ بهشوین یهکتری دا دین و نه میان دهرواو ئهویان دیته شوینی و جوداوازیان تی دهکهوی. شهوی وا بهدییهناوه تاریک و تهلهم بی بو ئارامگرتن و پشوو دان و هسانهوه تییدا، بو نهوی دل و دهرووتان ئارام بگریو، ماندو شهکه تی کارو جمو جۆلی رۆژی لهکۆل بکهوی!!

ههروا رۆژی بو فهراههم هیناون بو نهوی ههول بدهن رزق و رۆژی خۆتان دابین بکهن، گهشت و گوزارو هاتوچۆی نیوان نهم ولات و نهو ولاتتان بو بکری، بتوانن طاقه ی خۆتان صرف بکهن بهدوا دابینکردنی پێداویستی خۆتان: که بهروالته زور لهو کارانه بهتاریکی نهنجام نادرین، یان بلین بهناسانی جی بهجی ناکرین. کهوابوو پتویسته لهسهر ئیوهی ئادهمیزاد: که بهههموو شیوهیهک وههمیشه شوکرو سوپاسی خودا بکهن لهسهر نهو ههموو نیعمهتانهی بهئیوهی بهخشیوه.

ببگومان شتیکی ئاشکراو نمایانه: که گۆرانی شهوو رۆژو بهشوین یهکدی دا هاتنیان، گهورهترین نیعمه تی خودایه بهسهر مهخلوقاتدا، بهلکوو گۆرانی شهوو رۆژ گهورهترین بهلگه ن لهسهر دهسهلاتی رههای پهروهردگار. وهکوو لهنایهتیکی تردا دهفهرموی: ﴿وهو الذي جعل الليل والنهار خلفه لمن اراد ان یتکر او اراد شکوراً﴾ (الفرقان: ۶۲).

ئهجار جاریکی تر دهگهڕێتهوه بو سهر مهوزوعی بانگ کردن لهوانه ی هاوهل بو خودا بریار دهدهن و بهندایه تی بو غهیری خودا دهکهن، نهوهمان بو رون دهکاتهوه: که لهروژی قیامهت داو لهمهوقیفیکی ههریج و دژواردا لهپیش چاوی جهماوهری دهشتی مهحشر، پهروهردگار بهمه بهستی ریسواکردنی موشریکهکان بانگیان لی دهکاو سه رکۆنهیان دهکا.

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قُلُوبُ هَاسَاتٍ بَرَهَنَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرورەدگار لە نایەتە کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغەمبەری
 لە گەڵ نەتەوێ کانیان دا بۆ گێڕایەنەو، باسی لەناو بردنی ئەو نەتەوانە و جووری
 لەناو بردنە کە یانی بۆ کردین: کە بەهۆی هاوێدانان بۆ خودا و بێهەستی و
 هەلگەرانەو لەسروشت و فەرمانی پەرورەدگار سوور بوون لەسەر کار و کردەو
 قیژەو نە کانیان، خودا بە غەزەبی خۆی پێشەکیشی کردن.. ئەجار بەلگەی جوړاو
 جووری هێنانەو لەسەر دەسلالتی بەرفرانی و یارمەتیدانی پێغەمبەرائی بەسەر
 دوژمنە کانیان دا، فەرمانی بە پێغەمبەر و خوشەوێستی خۆی حەزەرتی (محمد) ﷺ
 کرد: کە شوکرو سوپاسی خودا بکا لەسەر ئەو نەعمەتە و دروود بنێری بۆسەر
 گیانی ئەو پێغەمبەرە رێزدارانە: کە لە پێناو گەیانندی پەيامی یەزدان دا
 کە مەتەر خەمییان نە کردو بە لێتاتوویی ئەرکی سەر شانی خۆیان ئەنجام دا. ئەجار
 رەدی بێهەستی کانی دایەو و جوړەها بەلگە و نیشانەی بەهێزو پتەوی هێنانەو
 لەسەر تاكو تەنهایی زاتی پاکی و دەسلالتی رەهاو بۆ سنووری لەدروستکردن و
 بەدیھێنان دا...

دەفەرموی: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئەو موحەممەد! بۆ سوپاس بۆ خودایە، حەمدو
 سوپاسی خودا بکە لەسەر ئەو هەموو نەعمەتە مەزن و جوړاو جوړانەی: کە لە ژمارە
 نایەن و بەبەندە کانی خۆی بەخشیون، هەر وەسا سوپاسی خودا بکە لەسەر
 تاییەتەندی زاتی پاکی بەو صیغەتە بەرزو شکۆمەندیانەی پێیانەو (متصف)ە.
 بەو ناوێ جوانانەی کە هەنێ و هاواری لی دەکری پێیان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
 اصْطَفَى﴾ ئەو موحەممەد! دروود بنێرە بۆ سەر گیانی پاکی ئەو بەندەنەی خودا: کە
 هەلی بژاردون بۆ فروستادەیی و پەيامی خۆی پێدا ناردوون بۆسەر بەرەو ئادەمیزاد،

هؤلاء شهداء (النساء: ۴۱) هه موو پیغه مبه ریک ده بیته شاید به سهر بیرو باوه پرو کارو کرده وی گهل و نه ته وه که یه وه، پیغه مبه ری نیسلا میس ده بیته شایه ت بۆ پیغه مبه ره کان.

جا که له هه موو گهل و نه ته وه یه که شایه تی که راست ده که یه وه نه مجار به موشریکه کان ده لیتین: به لگه و شاید له سهر راستی بیرو باوه ره که تان به یتن، کوا به لگه تان له سهر نه وه ی که ده تانگوت: خودا هاوه لی هه یه. نه وانیش وه لامیان ده ست ناکه وی، نه و کاته دلنیا ده بن: که شیاوی خودایه تی ههر (الله) یه و که سی تر خودا نیه و به که لکی خودایه تی نایه، ههر نه و پهروه ردگار وه که سی تر رایه ی ناکه وی لافی پهروه ردگاریه تی لی بدا. نه و کاته هه ست به خه ساره تمه ندی و به دبه ختی خویان ده که ن، چاو وراو و درۆ ده له سه و بوختانیان بۆ ناکری، بته کانیا ن لی گوم ده بن و هیچ یار مه تی و قازانجیان پی ناگه یه بن، دلنیا ن له وه ی ده خرینه ناو ناگری دۆزه خه وه و رزگار بوونیان نیه!

جیروکی قارون. له چهند زنجیره یه کدا

زنجیره ی یه که م: سه مگردنی له نه ته وه ی موسا و بوغرا بوونی به مال و سامان

﴿ إِنَّ قَارُونَ كَانَ مِنْ قَوْمِ مُوسَىٰ فَبَغَىٰ

عَلَيْهِمْ ۖ وَءَاتَيْنَاهُ مِنَ الْكُنُوزِ مَا إِنَّ مَفَاتِحَهُ لَتَنُوءُ بِالْعُصْبَةِ ۚ

أُولَى الْقُوَّةِ إِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ لَا تَفْرَحْ ۖ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ

﴿ ٧٦ ۚ وَابْتَغَ فِيمَا ءَاتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ ۖ وَلَا تَنْسَ

نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا ۚ وَأَحْسِنَ ۖ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ ۚ

وَلَا تَبْغِ الْفُسَادَ فِي الْأَرْضِ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ ۚ ﴿ ٧٧ ۚ

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قُلُوبُ هَاسَاتٍ بَرَهَنَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبه‌ری
له‌گه‌ڵ نه‌ته‌وه‌کانیان دا بۆ گێڕایه‌وه، باسی له‌ناوبردنی ئەو نه‌ته‌وانه‌وه‌جۆری
له‌ناوبردنه‌کیانی بۆ کردین: که‌به‌هۆی هاوهدانان بۆ خوداو بته‌رستی و
هه‌لگه‌رانه‌وه‌ له‌سروشت و فره‌مانی پەرۆردگارو سوور بوون له‌سه‌ر کارو کرده‌وه
قیزه‌وه‌نه‌کانیان، خودا به‌غه‌زه‌بی خۆی ریشه‌کیشی کردن.. ئەجار به‌لگه‌ی جۆراو
جۆری هێنانه‌وه‌ له‌سه‌ر ده‌سه‌لاتی به‌رفرانی و یارمه‌تیدانی پێغه‌مبه‌رانی به‌سه‌ر
دوژمنه‌کانیان دا، فره‌مانی به‌پێغه‌مبه‌رو خۆشه‌یستی خۆی چه‌زهرتی (محمد) ﷺ
کرد: که‌شوکر و سوپاسی خودا بکا له‌سه‌ر ئەو نيعمه‌تانه‌و دروود بنێری بۆسه‌ر
گیانی ئەو پێغه‌مبه‌ره‌ رێزدارانه: که‌له‌پێناو گه‌یانندی په‌يامی یه‌زدان دا
که‌مه‌تر خه‌مییان نه‌کردو به‌لیته‌اتوویی ئەرکی سه‌رشانی خۆیان ئەنجام دا. ئەجار
ره‌دی بته‌هرسته‌کانی دایه‌وه‌و جۆره‌ها به‌لگه‌و نیشانه‌ی به‌هێزو پته‌وی هێنانه‌وه
له‌سه‌ر تاكو ته‌نه‌ایی زاتی پاکی و ده‌سه‌لاتی ره‌هاو بێ سنووری له‌دروستکردن و
به‌دییه‌تان دا...

ده‌فه‌رموی: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئەی موحه‌مه‌د! بلی سوپاس بۆ خودایه، چه‌مدو
سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر ئەو هه‌موو نيعمه‌ته‌ مه‌زن و جۆراو جۆرانه‌ی: که‌له‌ژماره
نایه‌ن و به‌به‌نده‌کانی خۆی به‌خشیون، هه‌روه‌سا سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر
تایبه‌تمه‌ندی زاتی پاکی به‌و صیفه‌ته‌ به‌رزو شکۆمه‌ندیانه‌ی پێنانه‌وه‌ (متصف)ه.
به‌و ناوه‌ جوانانه‌ی که‌هه‌نی و هاواری لی ده‌کری پێیان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
اصْطَفَى﴾ ئەی موحه‌مه‌د! دروود بنێره بۆ سه‌رگیانی پاکی ئەو به‌ندانە‌ی خودا: که‌
هه‌لی بژاردون بۆ فروستاده‌یی و په‌يامی خۆی پێدا ناروون بۆسه‌ر به‌ره‌ی ئاده‌میزاد،

کۆم کردۆته‌وه، بێ ئاگا بوو له‌وه‌ی خودا چی به‌مله‌ه‌و‌رو طاغوته‌کانی رۆژگار کردوه‌و چۆنی تیکه‌وه پێچا‌ون!^(۱)

ده‌فه‌رمو‌ی: ﴿ان قارون کان من قوم موسی فبغی علیهم﴾ بێگومان قارون که بۆته‌ نمونه‌ی ده‌وله‌مه‌ندو سامانداري بوغرا‌و له‌خۆبایی بوو، له‌نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل بوو، به‌هۆی سامانداریی له‌خۆی بایی بوو، سته‌می له‌نه‌ته‌وه‌که‌ی کرد، له‌سته‌مکاری دا زیده‌ره‌وی کرد، داوا‌ی ئی کردن هه‌موویان ببنه‌ ژیر ده‌سته‌یی و ژیریاری بن، خۆی کرد به‌مله‌ه‌و‌رو طاغوت به‌سه‌ریان‌ه‌وه! ده‌یچه‌وساندنه‌وه‌ زه‌وی و ناوی ئی داگیر ده‌کردن، یارمه‌تی هه‌ژارانی نه‌ده‌دا.

﴿وآتیاه من الكنوز ما ان مفاتحه لتوء بالعصبة أولی قوة﴾ هینده‌مان مال‌و سامانی نه‌قدی و کال‌و شتومه‌کی عه‌ینیمان پێ دا‌بوو: که هه‌ل‌گرتن‌و گواسته‌نه‌وه‌ی کلیل‌ی گه‌نجینه‌کانی کۆمه‌لێ پیاوی زۆرو به‌هیزی ماندو ده‌کرد!

﴿إذ قال له قومه: لا تفرح ان الله لا يحب الفرحین﴾ له‌و سه‌رو به‌نده‌دا کۆمه‌لێک له‌ئامۆژگاریکه‌رانی گه‌له‌که‌ی پێیان گوت: به‌مال‌و سامانی دنیا له‌خۆت بایی مه‌به، چونکه خودا ئه‌وانه‌ی خۆش ناوێن: که له‌خۆیان بایی ده‌بن و لوتبه‌رزیی ده‌نوێنن، شوکرو سوپاسی خودا نا‌که‌ن له‌سه‌ر ئه‌و نازو نيعمه‌ته‌ی پێی دا‌ون، یارمه‌تی ئاتاجان ناده‌ن و خۆیان ئاماده‌ نا‌که‌ن بۆ ژيان‌ی به‌خته‌وه‌ری قیامه‌ت! وانا‌که‌ن خودا له‌خۆیان رازیی بکه‌ن!

وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تر‌دا ده‌فه‌رمو‌ی: ﴿لکیلا تأسوا علی ما فاتکم، ولا تفرحوا بما آتاکم والله لا یحب کل مختال فخور﴾ (الحدید: ۲۳).

﴿وابتغ فی ما آتاک الله الدار الآخرة﴾ ئه‌و مال‌و سامانه‌ی خودا پێی دا‌وی به‌کاری بێته‌ بۆ خودا له‌خۆرازیکردن، یارمه‌تی هه‌ژارو ئاتاجان بده، پاشه‌پۆژی به‌خته‌وه‌ر بۆخۆت دا‌بین بکه، ﴿ولا تنس نصیک من الدنیا﴾ به‌شی خۆیشت

(۱) ته‌فسیری نیب‌نو که‌ئیر ج ۳/ ۱۴۰۶.

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قُلُوبُ هَاسَاتٍ بَرَهَنَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبهری
 له گه له نه ته وه کانیان دا بو گێرینه وه، باسی له ناو بردنی ئەو نه ته وانه و جوړی
 له ناو بردنه کانیانی بو کردین: که به هوی هاو له دانان بو خوداو بته رستی و
 هه لگه پانه وه له سروشت و فرمانی پەرۆردگارو سوور بوون له سه ر کارو کرده وه
 قیزه ونه کانیان، خودا به غه زه بی خوی ریشه کیشی کردن.. ئەجار به لگه ی جوړاو
 جوړی هینانه وه له سه ر ده سه لاتی به رفرانی و یارمه تیدانی پێغه مبه رانی به سه ر
 دوژمنه کانیان دا، فرمانی به پێغه مبه رو خو شه ویستی خوی چه زره تی (محمد) ﷺ
 کرد: که شوکرو سوپاسی خودا بکا له سه ر ئەو نیعمه تانه و دروود بنیژی بۆ سه ر
 گیانی ئەو پێغه مبه ره ریزدارانه: که له پیناو گه یاندنی په یامی یه زدان دا
 که مه تر خه مییان نه کردو به لیته اتوویی ئەرکی سه رشانی خویان ئەنجام دا. ئەجار
 ره دی بته ره سه ته کانی دایه وه و جوړه ها به لگه و نیشانه ی به هیژو پته وی هینانه وه
 له سه ر تاكو ته نهایی زاتی پاکی و ده سه لاتی ره هاو بی سنووری له دروست کردن و
 به دیه تیان دا...!

ده فهرمو ی: ﴿قُل: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئەی موحه ممه د! بلی سوپاس بو خودایه، چه مدو
 سوپاسی خودا بکه له سه ر ئەو هه موو نیعمه ته مه زن و جوړاو جوړانه ی: که له ژماره
 نایه ن و به به نده کانی خوی به خشیون، هه روه سا سوپاسی خودا بکه له سه ر
 تایبه تمه ندیی زاتی پاکی به و صیفه ته به رزو شکۆمه ندییانه ی پینانه وه (متصف) ه.
 به و ناوه جوانانه ی که هه نی و هاواری لی ده کری پینان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
 اصْطَفَى﴾ ئەی موحه ممه د! دروود بنیژه بو سه ر گیانی پاکی ئەو به ندانه ی خودا: که
 هه لی بژاردون بو فروستاده یی و په یامی خوی پیدا ناردوون بۆ سه ر به ره ی ئاده میزاد،

له‌چاخه‌کانی رابوردودا زۆر که‌سی بوغرابوو له‌خۆبایی بووی به‌هیلāk بردوه: که زۆر له‌قارون به‌هێزتر و ساماندارتر بوون؛ ئەو مال و سامانه‌ی پێمان دابوو له‌بەر ئەوه نه‌بوو خۆشمان ویستبێ، یان شیاوی ئەوه بووبێ و له‌سه‌رمان واجب بووبێ بیده‌ینی.

بێگومان خودا ئەو سامانداره‌ سپێڵه‌و له‌خۆبایی بوانه‌ی له‌ناو بردن و خستنیه‌ زبێدانی میژوووه‌...! با قارون و هه‌موو ئەوانه‌ی ره‌وشتیان وه‌کوو قارون وایه‌ بزانی: که‌ تاوانباران له‌وه‌ بێ بایه‌ خترن: که‌ پرسیار له‌تاوانه‌کانیان بکری، کاتی‌ک له‌ناو بردنیان بریار درا پرسیاریان لێ ناکری ده‌رباره‌ی تاوانه‌کانیان، واته‌: پێویست ناکا پرسیاریان لێ بکری چ تاوانیکیان ئەنجام داوه‌ و چەندیه‌ت و چۆنیه‌تی تاوانه‌کانیان چۆنه‌و چیه‌. نه‌شایه‌تن نه‌ناو بیژیکه‌رن واته‌: پرسیار (استفسار) و زانیاری لێ وه‌رگرتنیان لێ ناکری، ئەگینا پرسیار سهر‌کو تانه‌وه‌و ریسواکردن و خه‌فه‌تبارکردنیان ئاراسته‌ ده‌کری.

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قُلُوبُ هَاسَاتٍ بَرَهَنَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبه‌ری
 له گه‌ڵ نه‌ته‌وه‌کانیان دا بۆ گێڕایه‌وه، باسی له‌ناوبردنی ئەو نه‌ته‌وانه‌وه‌جۆری
 له‌ناوبردنه‌کیانی بۆ کردین: که‌به‌هۆی هاو‌ل‌دانان بۆ خودا و بته‌رستی و
 هه‌لگه‌رانه‌وه‌ له‌سروشت و فره‌مانی پەرۆردگارو سوور بوون له‌سه‌ر کارو کرده‌وه
 قیژه‌وه‌نه‌کانیان، خودا به‌غه‌زه‌بی خۆی ریشه‌کیشی کردن.. ئەجار به‌لگه‌ی جۆراو
 جۆری هێنانه‌وه‌ له‌سه‌ر ده‌سه‌لاتی به‌رفرانی و یارمه‌تیدانی پێغه‌مبه‌رانی به‌سه‌ر
 دوژمنه‌کانیان دا، فره‌مانی به‌پێغه‌مبه‌رو خۆشه‌ویستی خۆی چه‌زهرتی (محمد) ﷺ
 کرد: که‌شو‌کرو سوپاسی خودا بکا له‌سه‌ر ئەو نيعمه‌تانه‌و دروود بنێری بۆسه‌ر
 گیانی ئەو پێغه‌مبه‌ره‌ رێزدارانه: که‌له‌پێناو گه‌یانندی په‌یامی یه‌زدان دا
 که‌مه‌تر خه‌مییان نه‌کردو به‌لێها تووبی ئەرکی سه‌رشانی خۆیان ئەنجام دا. ئەجار
 ره‌دی بته‌هرسته‌کانی دایه‌وه‌و جۆره‌ها به‌لگه‌و نیشانه‌ی به‌هێزو پته‌وی هێنانه‌وه
 له‌سه‌ر تاكو ته‌نه‌ایی زاتی پاکی و ده‌سه‌لاتی ره‌هاو بێ سنووری له‌دروستکردن و
 به‌دییه‌تان دا...

ده‌فه‌رموی: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئەو موحه‌مه‌د! بلی سوپاس بۆ خودایه، چه‌مدو
 سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر ئەو هه‌موو نيعمه‌ته‌ مه‌زن و جۆراو جۆرانه‌ی: که‌له‌ژماره
 نایه‌ن و به‌به‌نده‌کانی خۆی به‌خشیون، هه‌روه‌سا سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر
 تایبه‌تمه‌ندی زاتی پاکی به‌و صیغه‌ته‌ به‌رزو شکۆمه‌ندیانه‌ی پێیانه‌وه‌ (متصف)ه.
 به‌و ناوه‌ جوانانه‌ی که‌هه‌نی و هاواری لی ده‌کری پێیان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
 اصْطَفَىٰ﴾ ئەو موحه‌مه‌د! دروود بنێره بۆ سه‌رگیانی پاکی ئەو به‌ندانه‌ی خودا: که
 هه‌لی بژاردون بۆ فروستاده‌یی و په‌یامی خۆی پێدا ناروون بۆسه‌ر به‌ره‌ی ئاده‌میزاد،

خەلکەدا خۆی رازاندەووە چاکترین پۆشاکى پۆشى و باشتەین و لاغى سواری و بەنرخترین زین و سەرزینی بۆ ئامادە کرابوو لەگەڵ دارو دەستەکەى دا بەناو خەلکەکەدا پیاسەیه کى کردو بەو خۆ ئارایشدانەووە خۆی نیشانی مەردومگەل دا.

لەراستى دا قورئانى پیرۆز باسى چۆنیەتى خۆرازانەووەکەى قارونى بەتەفصیل نەکردووە، تەنها بەو رستە کورتبەرە سەرنج راکیشە تابلۆکەى کیشاووە بەس!

ئێتر ئەو وەصف کردو پێدا هەڵدانەى موفەسسرىنى سەلەف (رەحمەتى خودایان لى بێ) لەم بارەووە ئەنجامیان داووە هیچی پشتى بەبەلگەى راستو بەهێزەووە نەبەستوووە مۆرکى ئیسرائیلیان پێو دیارەو پێویستە بەحەزەرەووە تییان بروانین و سەد دەرسەد بەراستیان نەزانین!! بۆ ئوونە قەتادە دەلى: بۆیانگێراوینەووە: کە قارون بەخۆی و دارو دەستەکەیهووە: کە خۆی رانواند، چوار هەزار و لاغیان پى بوو، هەموویان پۆشاکى سوریان لەبەردابوو، لەم چوار هەزار و لاغە هەزاریان ئیستری سپی بوون. بەسەر و لاغەکانیانەووە پارچە قوماشى قەدیفەى ئورجوانى هەبوو.

موقتایل دەلى: قارون کە هاتە ناو خەلکەکە سواری ئیستریکى بەلەک بوو، زینەکەى لەزێر دروستکراوو، چوار هەزار نەسپ سواری لەگەڵدا بوو، هەموویان پۆشاکەکانیان ئورجوانى بوو. سى سەد (جاریە) کچۆلەى لەگەڵدا بوو سواری ئیستری بەلەک بوو بوون.

ئیبنو زەید دەلى: بەحەفتا هەزار کەسەووە هاتە ناو خەلکەکەووە، هەموو ئەوانەى لەگەڵى دا بوون پۆشاکى رەنگاو رەنگیان لەبەردا بوو.

کولەبى دەلى: قارون: کە هاتە دەر بۆ ناو خەلکەکە پۆشاکى سەوزى لەبەردا بوو، کاتى خۆى خودا بۆ موسای نازل کردبوو دواى قارون لى دزی.^(۱)

(۱) تەفسیری قورطوبى ج ۲۳۸/۷ (۳۸۷۰).

بۆیه ئیمامی رازی لهم باره وه ده‌فهرموی: قورئان هه‌ر ئه‌و رسته‌یه واته: ﴿فخرج علی قومہ فی زینتہ﴾ هیناوه به‌س، مه‌به‌ستی ئه‌وه‌یه: ئه‌و ریوايه‌تانه‌ی موفه‌سسیره کۆنه‌کان ته‌فسیره‌کانی خۆیان پێ هه‌خنیون لهم باره‌وه، بێ به‌لگه‌ن و ده‌بێ به‌حه‌زروه‌ لییان بروانین.^(۱)

جا له‌و کاته‌دا: که قارون به‌و شیوه‌ سه‌رنج راکیشه‌ هاته‌ ناو گه‌له‌که‌یه‌وه، دلی کۆمه‌لێک که‌سی بۆ لای خۆی کیش کردو دلیان خورپه‌ی پێ که‌وت، به‌جۆرێک ﴿قال الذین یریدون الحیاة الدنیا: یالیت لنا مثل ماأوتی قارون إنه لئذو حظ عظیم﴾ ئه‌وانه‌ی دووربین نه‌بوون و نه‌فام بێ هۆش بوون، دلیان به‌دونیاوه‌ په‌یه‌وست بوو، وتیان خۆزگه‌ ئیتمه‌یش وه‌کوو قارون ده‌وله‌مه‌ند بۆینایه، ئه‌وه‌ی دراوه‌ به‌قارون به‌درايه‌ به‌ئیمه‌ش، به‌راستی به‌خته‌وه‌ره‌و به‌شو باریکی گه‌وره‌و نازو نیعمه‌تیکی زۆرو فراوانی پێ به‌خشاوه‌.

ئه‌مه‌ سروشتی ئاده‌میزاده‌و هه‌میشه‌ هه‌زی له‌ساماندارێ و ده‌سه‌لاته‌و ئاواتی بۆ ده‌خوازێ. وه‌کوو ده‌فهرموی: ﴿إنه لحب الخیر لشدید﴾ (العادیات: ۸).

له‌به‌رامبه‌ر ئه‌م کۆمه‌له‌دا که‌سانێکی دیکه‌ هه‌بوون: تێگه‌یشتوو خاوه‌ن عه‌قل و فام، دوور بین و به‌رچاو روون و خوداپه‌رست. به‌رپه‌رچی کۆمه‌لێ پێشوویان دایه‌وه، نه‌صیحه‌ت و نامۆژگارییان کردن، وه‌کوو ده‌فهرموی: ﴿وقال الذین أوتوا العلم: ویلکم ثواب الله خیر لمن آمن وعمل صالحاً ولا یلقاها إلا الصابرون﴾ ئه‌وانه‌ی زاناو دلسۆزو خوداپه‌رست و هۆشیار بوون، پێیان گوتن: هاوار؛ مالتویران و سه‌رلێ شیواو خۆتان! کوپه‌ ژێوان ببه‌وه، واز له‌و ئاواته‌خوازی‌یه‌ به‌هێنن، چاو مه‌به‌رنه‌ ئه‌و نازو نیعمه‌تانه‌ی دراوه‌ به‌قارون، هه‌ولێ به‌خته‌وه‌ریی ژێانی قیامه‌ت به‌دن، چونکه‌ ئه‌و پاداش و نازو نیعمه‌ته‌ی خودا له‌به‌هه‌شتدا بۆ به‌نده‌ رسته‌اله‌کانی ناماده‌ کردوه، زۆر باشترو به‌رده‌وام تره‌ له‌وه‌ی ئیستا ئیوه‌ خۆزگه‌ی بۆ ده‌خوازن، وه‌لێ نازو نیعمه‌ت و ژێانی به‌خته‌وه‌رانه‌ی به‌هه‌شت ده‌سته‌به‌ر نابن مه‌گه‌ر بۆ

(۱) ته‌فسیری رازی ج ۱۷/۲۵.

خاوه ن سه برو خۆراگران؛ ئەوانه ی بهرده وامن له سه ر خودا په رستی و خۆپاریزی له تاوان و سه ریچی فه رمانی په روه ردگار. ئەوانه ی رازین به و رزق و رۆژییه ی خودا پی ی داو و هه ول دده ن بۆ ژیا نی دواړو به خته وه ری هه می شه یی. ئەم ژیا نه ی: که پیغه مبه ر ﷺ له فه رمو وده یه کی قودسی دا ده ربا ره ی ده فه رموی: (يقول الله تعالى: اعددت لعبادي الصالحين ما لا عين رأت، ولا أذن سمعت، ولا خطر على قلب بشر، واقرؤوا ان شئتم ﴿فلا تعلم نفس ما اخفي لهم من قرة اعين جزاء بما كانوا يعملون﴾ (السجدة: ۱۷)^(۱))

جا که فیتنه ی مال و سامان و رازانه وه له خۆبا یی بوونی قارون گه یشته نه و ناسته ی: که به و جو ره کو مه لێک ئاواتی بۆ بخوا زن، ئیتر ده ستی قودره ت ها ته نا وه به بۆ نه وه ی ئاستیک دابنێ بۆ نه و فیتنه یه وه نه هی لێ چی تر سه رنجی وه نزمه کان رابکێشی. ئاده میزادی زه عیف و کورت بین پی ی هه لنه خه له تین. لوتبه رزی و له خۆبا یی بوونی بوغرایان قه لآچۆ بکا وه هی لێ چی تر به تال خۆی رانوینێ. ده فه رموی: ﴿فخسفنا به وبداره في الأرض﴾ ئیتر خۆی و مال و سامان و خانو و باله خانه یان به زه وی دا برده خوارێ، نه و زه وییه ی خۆی له سه ر با ده دا و خۆی به سه ر خه لک دا راده وه شان د قوتی دا به ناخی خۆی دا بر دیه خوارێ!!

له سه حیحی بوخاری دا ها تو وه ده فه رموی: سالم له با وکیه وه ریوا یه ت ده کا ده لێ: پیغه مبه ر ﷺ فه رموی: (بينما رجل يجر ازاره، إذ خسف الله به فهو يتجلجل في الأرض الى يوم القيامة).

له ناو چوونی قارون به و شیوه سه رنج راکێشه، سزای ته که به برو فیزو ده عیه ی بوو ﴿فما كان له من فئة ينصرونه من دون الله وما كان من المنتصرين﴾ کهس نه بوو کو مه گی پی بکا نه مال و نه حاشیه و دارو ده ستی که سیان فریای نه که وتن، هه یچیان نه یان توانی غه زه ب و قاری خودای لێ دور بجه نه وه. بۆخۆی ده سه وه سان بوو، نه یان توانی یار مه تی خۆی بدا و خۆی رزگار بکا بی یار مه تیده ر به زه لیلی و زه بوونی به ناخی زه وی دا رۆیشته خوارێ، له گه ل خۆی دا فیتنه یی و طو غیا نه که شی سوور گوم

(۱) ته فسیری نیبو که شیر ج ۱۴۰۷/۳.

بوو. ئیتر ئەم دیمەنە خەلکە هەلخەلە تاوو ئاواتە خوازە کانی لەخەوی بێداری راست کردەوه، خەلکی پەندو عیبرەتی لێ وەرگرت.

﴿وَأَصْبَحَ الَّذِينَ تَمْنَوُا مَكَانَهُ بِالْأَمْسِ يَقُولُونَ: وَيَكَأَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ﴾ ئەوانەى دوینى ئاواتیان بەقارون دەخواست و مال و سامانی ئەو کیشی کردبوون. وایان لێ هات دەیانگوت: ئای ئەوه نابینن: کە خودا بەویستی خۆی رزق و روژیی دەدا بەکەسانیک و لەهەندیکى دەگریتهوه. هەندى کەس دەولەمەند دەکاو هەندى هەژار، مال و ساماندان بەکەسیك نیشانهى ئەوه نیه خودا خوشى دەوی بۆیه دەولەمەندی دەکا. بەلکوو خودا بەویستی خۆی سامان دەدا بەفلان و نایدا بەفیسار، بۆ خۆی حەکیم و داناو کاردروسته.

لەفەرموودهی صەحیحدا: کە عەبدوللای کۆری مەسعوود بەمەرفوعی رێبایه تی کردوه دەفەرموی: ﴿إِنَّ اللَّهَ قَسَمَ بَيْنَكُمْ أَخْلَاقَكُمْ كَمَا قَسَمَ أَرْزَاقَكُمْ، وَإِنَّ اللَّهَ يُعْطِي مَنْ يَحِبُّ وَمَنْ لَا يَحِبُّ، وَلَا يُعْطِي الْإِيمَانَ إِلَّا مَنْ يَحِبُّ﴾ پەرەردگار ئەخلاق و رهوشتی لەناودا بەش کردون، وەکوو چۆن رزق و روژیی بەسەردا بەش کردون، بزاتن: کە خودا مال و سامان دەدا بەوانەى خوشى دەوین و بەوانەى خوشى ناوین، وەلێ ئیمان نادا بەکەس جگە لەوانەى خوشى دەوین.

﴿وَلَوْلَا أَنْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا لَخَسَفَ بَنَاءُ، وَيَكَأَنَّه لَا يَفْلَحُ الْكَافِرُونَ﴾ ئەگەر لوطف و کەرەمى خودا نەبایه، ئەگەر چاکەو لیبوردووبى خودا نەبایه، ئێمەیش وەکوو قاروون بەناخی زهوی دا رۆ دەچوین. ئەوه خودا رەحمى پێ کردین؛ ئەگینا ئێمەیش بەدەردی ئەو دەچووین! چونکە ئێمەیش بەنەفامی ئاواتە خوازبووین مال و سامانی ئەومان ببووایه. نابینن: پەرەردگار سەرفرازی و سەرکەوتن بۆ ئەوانە دەستەبەر ناکا: کە بێ برۆان و پێغەمبەرانى بەدرۆدەخەنەوه، ئینکاری پاداش و سزای روژی قیامەت دەکەن؟

په نده وه رگرتن له چیرۆکی قارون

تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا
لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فُسَادًا وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُنْقِصِينَ
﴿ ۸۳ 》 مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا
يُجْزَى الَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿ ۸۴ 》

له وه پێش باسی نامۆزگاریکردنی کۆمه لێک له زانایانی به نوێسرا ئیلی کرد: که
به ره ره چی تا قمی دونیا په رست و وره نزم و نه فامه کانیان دایه وه و تیان:
﴿ ثواب الله خير... ﴾

دیمه نى فه وتانى قارونى رانواند، ئیتر په رده به سه ر ئه و دیمه نه دا داده ته وه و
نا کام و سه ره نجامی خودا په رستان و دونیا په رستان دیاری ده کاو ده فه رموی: ﴿ تِلْكَ
الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فُسَادًا ﴾ خانوی
قیامه ت و نازو نیعمه تی زۆرو هه مه جوړی: که هه رگیز برانه وه یان نیه و به بی ئه رک و
ماندو بوون دینه به رده ست، ده یکه یه نه پاداش و به خشش بو ئه وانه ی له دونیا دا
لوتبه رزیی نا نویتن و مه یلی ناکه ن، خو یان به سه ر به نده کان دا رانا وه شیتن به ناحق
ته که ببوو سه مکارى نه نجام ناده ن نایانه وى بیکه ن.

مافى خه لک زه وت ناکه ن، فه سادو ئاشوب بلا و ناکه نه وه!

نایه ته که واده و به لێنى نازو نیعمه تی به هه شتى په یه ست کرده به مه یل
نه کردن بو لوتبه رزیی و خو به زلزانى، نه که به وازه ینان له لوتبه رزیی و ته که ببوو، واته:
نازو نیعمه تی قیامه ت بو ئه و که سانه یه که له دل و ده روونیان دا ئاره زوی ته که ببوو
لوتبه رزییان نیه، له ناخیان دا هه چ دیار ده یه کی خو به زلزانى و له خو پازى بوونیان تیدا نیه.

موسلیم و ئه‌بو داود ریوایه‌تیان کردوه: که پیغه‌مبهر ﷺ فه‌رموویه‌تی: (لا يدخل الجنة من كان في قلبه مثقال ذرة من كبر، فقال رجل: ان الرجل يحب أن يكون ثوبه حسنا ونعله حسنة. فقال: ان الله جميل يحب الجمال، الكبر بطر الحق وغمط الناس) ناچیته به‌هه‌شته‌وه که‌سیک مثقاله زه‌رپه‌یه‌کی ته‌که‌ببورو خۆبه‌زلزانی له‌دل‌دا هه‌بی. پیاویک وتی: ئه‌ی پیغه‌مبهری خودا؛ هه‌ریه‌کی له‌نیمه‌ پی‌ی خۆشه‌ پۆشاک‌ی جوانو خاوین بی، نه‌عله‌کانی پاک‌و خاوین بی، پیغه‌مبهر ﷺ فه‌رمووی: خودا پاک‌و خاوینه‌ پاک‌و خاوینی خۆش ده‌وی. ته‌که‌ببورو خۆبه‌زلزانی بریتییه‌ له‌پیشیل کردنی حه‌ق و پیشیل کردنی مافی خه‌لک.

﴿والعاقبة للمتقين﴾ ئاکامی باش‌و به‌خته‌وه‌ر: که بریتییه‌ له‌به‌هه‌شت بۆ که‌سانیکه: که‌ خۆیان له‌عه‌زاب و قاری خودا ده‌پاریزن، به‌دلسۆزی به‌ندایه‌تی خودا ده‌که‌ن، خۆیان له‌سه‌رپیچی فه‌رمانی خودا ده‌پاریزن، توخن (محرمات) ناکه‌ون!

﴿ومن جاء بالحسنة فله خير منها﴾ که‌سیک رۆژی قیامه‌ت به‌کرده‌وه‌ی چاکه‌وه‌ بیته‌ مه‌یدانی هه‌شرو حیساب، ئه‌وه‌ پاداشی باشت‌ری ده‌دریته‌وه‌، پاداشی په‌روه‌ردگار زۆر له‌چاکه‌ی به‌نده‌ باشت‌ره‌و خودا به‌فه‌ضل و گه‌وره‌یی خۆی پاداشی دوچه‌ندانه‌و چه‌ند چه‌ندانه‌ ده‌کاته‌وه‌.

﴿ومن جاء بالسئنة فلا يجزي الذين عملوا السيئات إلا ما كانوا يعملون﴾ که‌سیک‌یش له‌رۆژی قیامه‌ت‌دا بیته‌ مه‌یدانی هه‌شرو کرده‌وه‌ی خراپی هینابی، ئه‌وه‌ په‌روه‌ردگار له‌روی عه‌داله‌ت‌کاری خۆیه‌وه‌ به‌نه‌ندازه‌ی تاوانه‌کانی سزای ده‌داو هه‌یچی لی زیاد ناکا.

هه ندی سهرگورشته و به سهرهاتی پیغه مبه ری نیسلام ۞ له گه ل هاوه لانی دا

إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَأْدُكَ إِلَىٰ مَعَادٍ قُل رَّبِّي
أَعْلَمُ مَنْ جَاءَ بِالْهُدَىٰ وَمَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٨٥﴾ وَمَا كُنْتَ
تَرْجُو أَنْ يُلْقَىٰ إِلَيْكَ الْكِتَابُ إِلَّا رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ
فَلَا تَكُونَنَّ ظَهِيرًا لِّلْكَافِرِينَ ﴿٨٦﴾ وَلَا يَصُدُّكَ عَنْ آيَاتِ
اللَّهِ بَعْدَ إِذْ أُنزِلَتْ إِلَيْكَ وَادْعُ إِلَىٰ رَبِّكَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ
الْمُشْرِكِينَ ﴿٨٧﴾ وَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا إِلَهَ إِلَّا
هُوَ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٨﴾

له وپیش بری چیرۆکی گیرانه وه، ئاکام و سهره نجامی ره تکرده وه، نیستا
خطاب راسته وخو ئاراسته ی پیغه مبه ر ۞ ده کا، ئەم خطاب ناراسته کردنه
له کاتی که دایه: که پیغه مبه ر ۞ له مه که که ده رکراوه به ره و مه دینه ره ی کردوه و
هیشتا نه گه یشتوته نه وئ. وه کوو له ریوایات هاتوه، هیشتا پیغه مبه ر ۞
له (المحفة) بوو: که شوینی که له نزیک مه که وه له خه ته ری قوره یشییه کان ده رنه چوو
بوو، ترسی نه وه ی هه بوو دهستیان بیگاتی و زیانی پی بگه یینن، ئەم خطابیه ی
له کاتی که دا ناراسته کرا: که پیغه مبه ر ۞ دلی به زیدی خویه وه بوو، نه گهر له پیئاو
بانگه وازی نیسلام دا نه بویه، پی ناخوش بوو مه که جی بیلی: که شوینی
له دایکبون و په روه ده بوونیه تی، گه لیک بیره وه ری مندالی و سهرده می گه نجی تیدا
له بهر چاوه، ئاله و کاته ناسک و هه ساسه دا په روه ردگار خطاب ی خو ی ناراسته ی

پیغه مبه‌ر ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿ان الذين فرض عليك القرآن لرادك إلى معاد﴾
 نه‌ی موحه‌مه‌د! په‌یامی خوټ رابگه‌یه‌نه به‌ناده‌میزادو قورئانیان بو بخوینه‌وه،
 دلنیا به‌ نه‌و که‌سه‌ی کارکردن به‌قورئانی له‌سهر پیو‌یست کردوی و فرمانی پی
 کردوی به‌گه‌یاندنی به‌خه‌لک ده‌تگپرتته‌وه بو نیشتمانی خو‌شه‌ویستی خوټ دوا‌ی
 نه‌وه‌ی: که‌وا به‌ناچاری تو به‌جی دلی، له‌به‌ر زه‌ختی قورپه‌یشیه‌کان ره‌و ده‌که‌ی،
 به‌سهرکه‌وتویی و شکو‌مه‌ندی‌وه دتیه‌وه ناوی!

نهمه واده‌و به‌لیننی په‌روه‌ردگاره ده‌یدا به‌پیغه‌مبه‌ری خو‌ی له‌و کاته ناسکه‌دا:
 که موسولمانان که‌مو بی ده‌سه‌لاتن، پیغه‌مبه‌ر ﷺ به‌ناچاری مه‌که‌ی جی
 هیشتووه، هیشتا له‌سنووری مه‌که‌که ده‌رنه‌چوه، دلی بو‌ی ده‌کورکینن، په‌روه‌ردگار
 دلنیا‌ی ده‌کا: که به‌سهرکه‌وتویی ده‌گه‌رپرتته‌وه ناوی، به‌راستی نهم نایه‌ته په‌کیکه
 له‌و نایه‌تان‌ه‌ی پیغه‌مبه‌رایه‌تی حه‌زرتی موحه‌مه‌د ده‌چه‌سپینن، چونکه پاش
 ماوه‌یه‌ک موسولمانان له‌مه‌دینه‌دا به‌هیز بوون و به‌سوپایه‌کی زوره‌وه هاتن شاری
 مه‌که‌کیان له‌کوفرو بته‌رستی رزگار کردو کانگای کوفرو شیرکی هه‌لوه‌شاندو
 کابه‌ی پیرۆزی له‌بت و بته‌رستان پاک کرده‌وه.

جا که په‌روه‌ردگار نهم واده‌یه‌ی به‌پیغه‌مبه‌ر دا، فرمانی پی کرد: که
 به‌شیوه‌ی سه‌رزه‌نشت و لؤمه به‌موشریکه‌کانی مه‌که‌که بلن: خودا ده‌زانن کئ
 سه‌رلن شیواوه کئ له‌سهر رتیبازی هیدایه‌ته، فرمانی ناراسته کردو پی
 فرموو: ﴿قل﴾ نه‌ی پیغه‌مبه‌ر! به‌وانه بلن: که دژایه‌تیت ده‌که‌نو به‌درؤت
 ده‌خه‌نه‌وه، پتیا بلن: ﴿ربی أعلم من جاء بالهدی، ومن هو فی ضلال مبین﴾
 خودای من: که (الله) به‌زاناو بیناوشنه‌وايه به‌هه‌موو شتیک، نه‌ینن و ناشکرا
 ده‌زانن، خودای من ده‌زانن له‌من و له‌نیوه کی‌مان هیدایه‌تدراوین، ده‌زانن کی‌مان
 گومراو سه‌ر لن شیواوین، ده‌زانن کئ هیدایه‌تی هیناوه (مه‌به‌ستی پیغه‌مبه‌ر
 خو‌یه‌تی ﷺ مه‌به‌ستیش به‌هیدایه‌ته‌که قورئانه). ده‌زانن کئ شیاوی چ پاداش و ریزو
 به‌خته‌وه‌ریه‌که له‌قیامت‌دا، ده‌زانن کئ شیاوی به‌رزکردنه‌وه یارمه‌تیدانه بو
 گپړانه‌وه‌ی بو شاری مه‌که‌کو سه‌رخستنی به‌سهر دوژمنانی‌دا.

له وه به ولاره بۆتان ئاشکرا ده بی، سهره نجامی به خته وه ری بۆ کئی به؟
سهر فرازی دونیاو قیامت بۆ کئی دهسته بهر ده بی؟!

ئه مجار پهروه ردگار نیعمه تی پیغه مبه ریتی وه بیر پیغه مبه ر دینیته وه: که پله و
پایه ی پیغه مبه ریتی پی به خشیوه و کردویه تی به هیدایه تده ری ئاده میزاد و رهوانه ی
کردوه بۆ سهریان: ده فره موی: ﴿وما کنت ترجو ان یلقى إلیک الکتاب إلا رحمة
من ربک﴾ ئه ی پیغه مبه ر! ئه تۆ له وه پیش به خه یالتدا نه ده هات و گومانت نه ده برد:
که په یامت بۆ بنیردری و قورئانت بۆ سهر نازل بی، هه وال و به سه رهاتی رابوردوان
بزانی و فیری یاساو ریسای ژیان ببی و ریبازی به خته وه ری و سه فرازی هه ردو
جیهان بۆ ئاده میزاد رون بکه یه وه. وه لی: که خودا نیگای بۆ کردوی و قورئانی بۆ
ناردوی و ره حمت و فه ضلی خودایه بۆ خۆت و بۆ ئومه ته که ت. جا: که ئیستا خودا
به فه ضل و به خشی خۆی ئه م ریزه ی لی ناوی، پله و پایه ی پیغه مبه ری پی
به خشیوی، ئه رکی سه رشانی خۆت ئه نجام ده، پابه ندی ئه م پینج فره مانانه ببه
به رتک و پیتی جی به جییان بکه.

۱- ﴿فلا تکنون ظهیراً للکافرین﴾ به هیچ جوړیک یارمه تی کافره کان مه ده،
لییان جودا ببه وه و دژیان بوه سه، یارمه تیده ری موسولمانان به و کۆمه کییان پی
بکه، پهروه ردگار پشتیوانته.

۲- ﴿ولا یصدّک عن آیات الله بعد إذا أنزلت إلیک﴾ سهره نج له کافره کان
مه ده، وریابه کارت تی نه که ن، گوئ مه ده ره دژایه تیکردنیان بۆ تۆ، پابه ندی
ویست و حزی ئه وان مه به. چونکه ئه گهر نه رمییان له گه لدا بنوینی و به قسه یان
بکه ی، ناهیلن په یامه که ت بکه یه نی، ده بنه کۆسپ و له مبه روله شوینکه وتنی
په یامی خودا ده گتیرنه وه، تۆ ئه ی پیغه مبه ر به رده وام به له سه ر ریبازی خۆت و
جگه له خودا له که س مه ترسه، بیگومان خودا یارمه تده رته، پشتگیری
له په یامه که ت ده کا، ئایینه که ت به سه ره موو ئایینه کاندا سهرده خا و بالا ده ستی
ده کا. وه کوو له ئایه تیکی ترده ده فره موی: ﴿یا ایها الرسول بلغ ما أنزل إلیک من ربک وان
لم تفعل، فما بلغت رسالته، والله یعصمک من الناس﴾ (المائدة: ۶۷).

وامه‌که: موشریکه‌کان له‌ریبازی خۆت لات بدهن، چونکه موشریک و بئی پروایان هه‌میشه هه‌ولتی نه‌وه ده‌دهن بانگخوازی ریبازی خودا لابدهن، به‌هه‌موو جوړیک کۆسپ و ته‌گه‌ریان بۆ دروست ده‌کهن. ریبازی خودا په‌رستان راست و ره‌وانه، پتویسته ریبازی خۆیان بگرنه‌به‌رو گوی نه‌ده‌نه مانه‌دیون و هه‌بوونی کۆسپ و ته‌گه‌ره، نه‌وان قورئان به‌رنامه‌یانه و ره‌هنوما ی ریبازیانه!!

۳- ﴿وَادْعِ إِلَى رَبِّكَ﴾ ئەمى پێغه‌مبەر! بانگه‌وازی بکه بۆ عیبادەتى خودای خۆت. به‌بئی ترسو و راپایی ئایینه‌که‌ی بلاو بکه‌ره‌وه، به‌ئاشکرا بانگه‌وازی خۆت رابگه‌یه‌نه. بانگه‌وازی کافرو موشریکه‌کان بکه بۆ ئایینی خودا، بانگه‌وازی بکه بۆ لای خودا، نه‌ک بۆ ره‌گه‌زه‌په‌رستی و ده‌مارگیری و زی‌دو نیشتمان و ئالاو به‌رژه‌وه‌ندی مادی و ده‌ستکه‌وت. جا که‌سیک پتیی خۆشه‌ دل‌سۆزانه‌ شوین بانگه‌وازی خودا بکه‌وئ با شوینی بکه‌وئ که‌سیکیش بیه‌وئ و پرای ریبازی خودا ریبازی تریش ره‌چاو بکا نه‌وه بابزانی به‌هه‌له‌ چوه ریبازی خودای نه‌گرتۆته‌به‌ر.

۴- ﴿وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾ نه‌که‌مى له‌گه‌ل نه‌وانه‌ بى: که‌ هاوه‌لیان بۆ خودا داناوه، نه‌چیه‌ پتیری موشریکه‌کانه‌وه به‌فتاره‌ ده‌چی و ده‌فه‌وتی، چونکه که‌سیک رازی بئی به‌ریبازی نه‌وان له‌وانه‌ و عه‌زابی نه‌وانی به‌رده‌که‌وئ.

۵- ﴿وَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ﴾ له‌ته‌ک خودادا هه‌چ که‌سى تر به‌خودا مه‌زانه، جگه‌ له‌خودا عیبادەت بۆ هه‌چ شتێکی تر مه‌که، چونکه عیبادەت هه‌ر بۆ خودا نه‌نجام ده‌درئ، جگه‌ له‌خودا نزاو پارانه‌وه ئاراسته‌ی که‌سى تر مه‌که، هانا هه‌ر بۆ خودا ببه‌و هه‌ر نه‌و به‌خودا بزانه. خودایه‌تى هه‌ر شیاوی نه‌وه، په‌رستراو هه‌ر نه‌وه، هه‌ر نه‌و خاوه‌ن و په‌روه‌ردگاری بوونه‌وه‌ره: وه‌کوو ده‌فه‌رموی: ﴿رَبِّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاتَّخِذْهُ وَكِيلًا﴾ (المزمل: ۹).

ئه‌م پێنج فه‌رمانه هه‌ر چه‌نده ئاراسته‌ی پێغه‌مبەر ﷺ کراون، وه‌لێ هه‌موو که‌س ده‌گرێته‌وه و نه‌وان مه‌به‌ستن، ئاراسته‌ کردنیان بۆ پێغه‌مبەر ﷺ به‌مه‌به‌ستی ریزلێنان له‌خۆی و گه‌یاندنی به‌خه‌لکه‌ (کوردی و ته‌نی: بوکێ له‌گه‌ل تۆمه‌و خه‌سوو گویت لێ بئی).

ئه‌بجار په‌روه‌ردگار به‌یانی صیفه‌ته تاییه‌تییه‌کاتی خوئی ده‌کاو ده‌فه‌رموئی:
﴿کل شیء هالک إلا وجهه﴾ هه‌رچی له‌بوونه‌وه‌ردا هه‌یه هه‌مووی ده‌فه‌وتی جگه
له‌زاتی په‌روه‌ردگار، نه‌و هه‌ر بووه‌و هه‌ر ده‌میئی! مه‌خلووقات ده‌مریئی و خوئی
نامری، وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموئی: ﴿کل من علیها فان ویبقی وجه ربک ذو
الجلال والإکرام﴾ (الرحمن: ۲۶-۲۷).

﴿له‌الحکم﴾ خاوه‌نیه‌تی و فرمان‌په‌وایی و بریاردان له‌بوونه‌وه‌ردا هه‌ر بۆ خودایه،
هه‌ر نه‌و بریاری دیته‌ جی و هه‌لوه‌شانه‌وه‌ی نیه.

﴿وإلیه‌ ترجعون﴾ سه‌ره‌نجام گه‌رانه‌وه‌ی هه‌موو مه‌خلووقات بۆ لای خودایه،
هه‌موویان زیندو ده‌کرینه‌وه‌و ده‌چنه‌وه‌ به‌رباره‌گای زاتی پاک‌ی و به‌گویره‌ی
کرده‌وه‌کانیان سزاو پاداشیان ده‌داته‌وه. چاکه به‌چاکه و خراپه به‌خراپه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سورة (العنكبوت)

به‌ناوی خودای گه‌وره و میهره‌بان

سوره‌تی (العنكبوت)

سوره‌تی عه‌نکه‌بووت مه‌ککی‌یه واته: له‌مه‌ککه نازل بووه، هه‌ندی ریویات نه‌وه ده‌گه‌یه‌نن: که یانزه نایه‌تی سه‌ره‌تای سوره‌ته‌که مه‌ده‌نین، چونکه باسی جیهادو باسی مونا‌فیک ده‌کهن، وه‌لی رای سه‌حیح و دروست نه‌وه‌یه: که سه‌ر له‌به‌ر سوره‌ته‌که هه‌مووی مه‌ککی‌یه. له‌سه‌ره‌تاوه بۆ کۆتایی هه‌موو نایه‌ته‌کانی پیکه‌وه گونجاوو یه‌ک نه‌سه‌قیان هه‌یه.

ناوه‌روکی سوره‌ته‌که‌ش وه‌کوو هه‌موو سوره‌ته مه‌ککیه‌کانی تر جه‌خت له‌سه‌ر بنه‌مای عه‌قیده ده‌که‌نه‌وه، تاکو ته‌نه‌هایی خودا ده‌چه‌سه‌پینن، باسی پیغه‌مبه‌رایه‌تی و زیندو‌بوونه‌وه و حیسابو لی‌کۆلینه‌وه و پاداش و سزا ده‌کهن، باسی به‌هیز کردن و چه‌سپاندنی ئیمان له‌دۆ و ده‌روونه‌کان دا ده‌کهن، به‌تایبه‌تی له‌کاتی به‌لا و ناره‌حه‌تی دا. سه‌ره‌تا به‌باسی تاقیکردنه‌وه‌ی ئاده‌میزاد ده‌ست پێ ده‌کاو کۆتاییشی به‌باسی سه‌رفرازی و هیدایه‌ت و هرگرتنی تیکۆشه‌رانی ریبازی په‌روه‌ردگار دئ و نه‌وه ده‌چه‌سه‌پینن: که نه‌وانه‌ی جیهاد له‌گه‌ڵ نه‌فسی خۆیان ده‌کهن باشترین ریبازی خودا‌په‌سند ده‌گرنه به‌رو خودا یارمه‌تییان ده‌داو سه‌رکه‌وتوو ده‌بن!

په‌یه‌ندی ئهم سوره‌ته به‌سوره‌تی پیشه‌وه، له‌چه‌ند رویه‌که‌وه‌یه: که هه‌موویان له‌چوارچێوه‌ی کۆ برکێی نیوان حه‌ق و به‌تال و ئاکام و کاریگه‌ری سه‌بر و خۆپا‌گری له‌سه‌ر ئیمان و ئاکامی بۆ ئیمانی دا خۆیان ده‌نوینن. له‌سوره‌تی (القصص) دا په‌روه‌ردگار باسی لوتبه‌ره‌زی و جه‌به‌روتی فیرعه‌و نو ته‌فره‌قه‌ پیکردنی

جه ماوهره كه‌ی و چه‌وسانه‌و‌ی نه‌ته‌و‌ی ئیسرائیلی كرد: كه نیرینه‌کانی سهرده‌برین و میینه‌کانی ده‌هیشته‌وه، سهره‌نجامیش رزگار بوونی موساو گه‌له‌كه‌ی و فه‌وتانی فیرعه‌ون و داروده‌سته‌كه‌ی بوو!

له‌م سورته‌ش‌دا په‌روه‌ردگار چیرۆکی موسولمانه‌کانی مه‌ککه‌مان بو ده‌گێرتیه‌وه، نه‌وانه‌ی مله‌وره‌ قوره‌یشیه‌کان تووشی ده‌ردی سهری و ته‌عزيب و ته‌نگ و چه‌له‌مه‌یان کردن، فشاری زۆریان بو هی‌نان بو‌ته‌و‌ی له‌موسولمان بوون ژێوانیان بکه‌نه‌وه، ته‌نانه‌ت چه‌وسانه‌و‌ی قوره‌یشیه‌ مله‌وره‌کان بو‌ته‌ه‌ندئ له‌هاوه‌لانی پیغه‌مبه‌ر ﷺ چی وای که‌متر نه‌بوو له‌چه‌وسانه‌و‌ی فیرعه‌ون بو‌ته‌و‌ی ئیسرائیل. به‌م پیکه‌وه به‌ستنه‌ی نیوان چه‌وساندنه‌و‌ی به‌نوئیسرائیلی‌یه‌کان له‌لایه‌ن فیرعه‌ونه‌وه و چه‌وساندنه‌و‌ی هاوه‌لانی پیغه‌مبه‌ر له‌لایه‌ن قوره‌یشیه‌کانه‌وه، په‌روه‌ردگار موسولمانانی سهرده‌می مه‌ککی هه‌لده‌نئ بو‌ته‌خۆراگری و پشوو درێژی، ته‌سه‌لا هاتنه‌وه‌یان به‌و ناره‌حه‌تی‌یه‌ی شوینکه‌وتوانی موسا چه‌شتوو‌یانه. هه‌روا باسی رزگار بوونی هه‌زرتی نوح و هاوه‌لانی له‌که‌شتی‌یه‌که‌دا و خنکاندن نه‌ته‌وه سته‌مکاره‌كه‌ی: كه به‌درویان خسته‌وه و برۆیان پێ نه‌کرد.

هه‌روه‌ها له‌نیوان ئه‌م سورته‌و سورته‌ی پیشوودا ده‌بارهی کۆچی پیغه‌مبه‌رو موسولمانان لێکچوونێکی به‌رچاو هه‌یه. ئه‌وه‌تا له‌کۆتایی سورته‌ی (القصص) دا ئاماژه‌ بو‌ته‌ کۆچی پیغه‌مبه‌ر ﷺ کراوه ده‌فه‌رموی: ﴿ان الذي فرض عليك القرآن لرادك إلى معاد﴾ له‌کۆتایی ئه‌م سورته‌ش‌دا ئاماژه‌ بو‌ته‌ کۆچی موسولمانان کراوه ده‌فه‌رموی: ﴿يا عبادي الذين آمنوا ان أرضي واسعة فأياي فاعبدون﴾ (نایه‌تی: ۵۶)

هه‌روه‌ها له‌نیوان هه‌ردوو سورته‌کان‌دا په‌یوه‌ندییه‌کی ئاشکرا هه‌یه له‌بارهی ئاکام و مه‌به‌سته‌وه له‌سورته‌ی (القصص) دا ئاماژه‌ کراوه به‌سهره‌نجامی باش و په‌سند بو‌ته‌خودا په‌رست و خاوه‌ن ره‌وشته به‌رزو جوانه‌کان نه‌وانه‌ی لوتبه‌رزنی ناکه‌ن و ئاشوبگێرن نین وه‌کوو فه‌رموی: ﴿تلك الذار الآخرة نجعلها للذين لا يريدون علواً في الأرض ولا فساداً والعاقبة للمتقين﴾ (القصص: ۸۳)

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قُلُوبُ هَاسَاتٍ بَرَهَنَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبه‌ری
 له‌ گه‌ڵ نه‌ ته‌ وه‌ کانیان دا بۆ گێڕاینه‌ وه‌، باسی له‌ ناو بردنی ئەو نه‌ ته‌ وانه‌ و جو‌ری
 له‌ ناو بردنه‌ که‌ یانی بۆ کردین: که‌ به‌ هۆی هاو له‌ دانان بۆ خودا و بته‌ رستی و
 هه‌لگه‌ رانه‌ وه‌ له‌ سروشت و فره‌مانی پەرۆردگار و سوور بوون له‌ سه‌ر کار و کرده‌ وه
 قیژه‌ وه‌ نه‌ کانیان، خودا به‌ غه‌زه‌ بی خۆی ریشه‌ کێشی کردن.. ئەجار به‌ لگه‌ ی جو‌را و
 جو‌ری هێنانه‌ وه‌ له‌ سه‌ر ده‌ سه‌ لا‌تی به‌ رفرا‌نی و یارمه‌ تیدانی پێغه مبه‌رانی به‌ سه‌ر
 دوژمنه‌ کانیان دا، فره‌مانی به‌ پێغه مبه‌رو خۆشه‌ ویستی خۆی چه‌ زه‌ ته‌ (محمد) ﷺ
 کرد: که‌ شوکرو سوپاسی خودا بکا له‌ سه‌ر ئەو نیعه‌ تانه‌ و دروود بنێری بۆ سه‌ر
 گیانی ئەو پێغه مبه‌ره‌ رێژدارانه‌: که‌ له‌ پێناو گه‌ یاندنی په‌ یامی یه‌ زدان دا
 که‌ مه‌ ته‌ ر خه‌ مییان نه‌ کردو به‌ لیته‌ اتوویی ئەرکی سه‌ر شانی خۆیان ئەنجام دا. ئەجار
 ره‌ دی بته‌ ره‌ سه‌ ته‌ کانی دایه‌ وه‌ و جو‌ره‌ ها به‌ لگه‌ و نیشانه‌ ی به‌ هێزو پته‌ وی هێنانه‌ وه
 له‌ سه‌ر تا‌ک و ته‌ نه‌ های زاتی پاکی و ده‌ سه‌ لا‌تی ره‌ ها و بی سنووری له‌ دروست کردن و
 به‌ دیه‌ تنان دا...!

ده‌ فره‌ موێ: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئە‌ی موحه‌ مه‌ د! بلی سوپاس بۆ خودایه‌، چه‌ مدو
 سوپاسی خودا بکه‌ له‌ سه‌ر ئەو هه‌ موو نیعه‌ ته‌ مه‌ زن و جو‌را و جو‌رانه‌ ی: که‌ له‌ ژماره
 نایه‌ ن و به‌ به‌ نه‌ ده‌ کانی خۆی به‌ خشیون، هه‌ روه‌ سا سوپاسی خودا بکه‌ له‌ سه‌ر
 تایبه‌ تمه‌ ندیی زاتی پاکی به‌ و صیغه‌ ته‌ به‌ رزو شکۆمه‌ ندییانه‌ ی پێیانه‌ وه‌ (متصف) ه.
 به‌ و ناوه‌ جوانانه‌ ی که‌ هه‌ نی و هاواری لی ده‌ کری پێیان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
 اصْطَفَىٰ﴾ ئە‌ی موحه‌ مه‌ د! دروود بنێره‌ بۆ سه‌ر گیانی پاکی ئەو به‌ ندانه‌ ی خودا: که‌
 هه‌ لی بژاردون بۆ فروسته‌ ده‌ یی و په‌ یامی خۆی پێدا نار دوون بۆ سه‌ر به‌ ره‌ ی ئاده‌ میزاد،

۱۳- سهره نجام و سهره فرازی بۆ ئهوانهیه، وێرایی هه بوونی بیروباوهری راستیان کرده و هی باشیش ئه نجام ده ده ن.

۱۴- موشریکه کان دان به و ده دا ده نی ن: که به دیهینه ری بوونه و هه رو رزق و روژیده ر خودای مه زنه.

۱۵- منه تکردنی پهروه ردگار به سهر دانیش توانی مه ککه دا به وه که له حه ره م دا جی نشینی کردو و نه من و ئاسایشی بۆ فه راهه م هی ناو ن. که چی نه وان کو فرانی نیعمه تی خودا ده که ن و ها و ال بۆ خودا داده نی ن، پیغه مبه ری خودا به درۆ ده خه نه وه.

۱۶- به یان کردنی پاداشی ئهوانه ی خۆراگرو پشو و درێژن له بهرام بهر ته نگ و چه له مه دا.

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قُلُوبُ هَاسَاتٍ بَرَهَنَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبه‌ری
 له‌گه‌ڵ نه‌ته‌وه‌کانیان دا بۆ گێڕایه‌وه، باسی له‌ناو بردنی ئەو نه‌ته‌وانه‌وه‌جۆری
 له‌ناو بردنه‌کیانی بۆ کردین: که‌به‌هۆی هاو‌ل‌دانان بۆ خودا و بته‌رستی و
 هه‌ل‌گه‌رانه‌وه‌ له‌سروشت و فره‌مانی پەرۆردگارو سوور بوون له‌سه‌ر کارو کرده‌وه
 قیژه‌وه‌نه‌کانیان، خودا به‌غه‌زه‌بی خۆی ریشه‌کیشی کردن.. ئەجار به‌ل‌گه‌ی جۆراو
 جۆری هێنانه‌وه‌ له‌سه‌ر ده‌سه‌لاتی به‌رفرانی و یارمه‌تیدانی پێغه‌مبه‌رانی به‌سه‌ر
 دوژمنه‌کانیان دا، فره‌مانی به‌پێغه‌مبه‌رو خۆشه‌یستی خۆی چه‌زهرتی (محمد) ﷺ
 کرد: که‌شو‌کرو سوپاسی خودا بکا له‌سه‌ر ئەو نيعمه‌تانه‌و دروود بنێری بۆسه‌ر
 گیانی ئەو پێغه‌مبه‌ره‌ رێزدارانه: که‌له‌پێناو گه‌یانندی په‌یامی یه‌زدان دا
 که‌مه‌تر خه‌مییان نه‌کردو به‌لێها تووبی ئەرکی سه‌رشانی خۆیان ئەنجام دا. ئەجار
 ره‌دی بته‌هرسته‌کانی دایه‌وه‌و جۆره‌ها به‌ل‌گه‌و نیشانه‌ی به‌هێزو پته‌وی هێنانه‌وه
 له‌سه‌ر تاكو ته‌نها یی زاتی پاکی و ده‌سه‌لاتی ره‌هاو بێ سنووری له‌دروستکردن و
 به‌دییه‌تان دا...

ده‌فه‌رموی: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئەی موحه‌مه‌د! بلی سوپاس بۆ خودایه، چه‌مدو
 سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر ئەو هه‌موو نيعمه‌ته‌ مه‌زن و جۆراو جۆرانه‌ی: که‌له‌ژماره
 نایه‌ن و به‌به‌نده‌کانی خۆی به‌خشیون، هه‌روه‌سا سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر
 تایبه‌تمه‌ندی زاتی پاکی به‌و صیغه‌ته‌ به‌رزو شکۆمه‌ندیانه‌ی پێیانه‌وه‌ (متصف)ه.
 به‌و ناوه‌ جوانانه‌ی که‌هه‌نی و هاواری لی ده‌کری پێیان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
 اصْطَفَىٰ﴾ ئەی موحه‌مه‌د! دروود بنێره بۆ سه‌ر گیانی پاکی ئەو به‌ندانیه‌ی خودا: که‌
 هه‌لی بژاردون بۆ فروستاده‌یی و په‌یامی خۆی پێدا نار دوون بۆسه‌ر به‌ره‌ی ئاده‌میزاد،

ئیبنو ئەبی حاتم و ئیبنو جەریر و ئیبنولموندیر لە (الشعبي) یەوێ ریوایەت دەکەن: کە دەربارە ی نایەتی ﴿أَحْسَبَ النَّاسُ... الْآيَةَ﴾ و تویەتی: ئەم نایەتە دەربارە ی کەسانێک کە لەمە ککە بوون و موسولمان بوون، ئەو کاتە پێغەمبەر و هاوێلانی لەمە دینە بوون، جا هاوێلانی پێغەمبەر ﷺ لەمە دینەو هەواییان بۆ ناردن: کە ئیمانەتێتانمان لێ وەرناگیرئ هەتا کۆچ نەکەن بۆ مەدینە، ئەوانیش بەرەو مەدینە گەوتنە پێ موشریکەکان شوئینیان کەوتن و گێڕایاننەو، ئێتر ئەم نایەتە دەربارە یان نازل بوو، دووبارە هاوێلانی لەمە دینەو خەبەر یان بۆ ناردن: کە دەربارە تان نایەت نازل بوو (واو و دەفەرموی) ئەجار ئەوانیش بریار یان دا کۆچ بکەن، ئەگەر کافرەکان شوئینیان کەوتن شەریان لەگەڵ بکەن، لەسەر بریار ی خۆیان لەمە ککە دەرچوون بەرەو مەدینە، قورەیشییەکان پێیان زانی و شوئینیان کەوتن، ئەوانیش بەگێڕیان دا چوونەو شەریان لەگەڵ کردن، هەیانبوو شەهید بوو، هەیانبوو رزگاری بوو. ئێتر پەرەردگار دەربارە یان نایەتی ﴿ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ هَاجَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا فَعَلْتُمْ ثَمَّ جَاهِدُوا وَصَبَرُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ (النحل: ۱۱۰) نازل بوو!!

هەر ئیبنو ئەبی حاتم ریوایەتی کردوێ دەلێ: نایەتی ﴿أَلَمْ: أَحْسَبَ النَّاسُ... الْآيَةَ﴾ دەربارە ی کەسانێکی مەککەیی نازل بوو: کە لەمە ککە دەرچوون و ویستیان بۆ مەدینە کۆچ بکەن، موشریکەکان رێیان پێ گرتن و گەرانەو، هاوێلانیان لەمە دینەو بۆیان نوسین کە دەربارە تان نایەت نازل بوو (واو و دەلێ) ئەجار کۆچیان کردو لەرێگا لەگەڵ قورەیشییەکان تووشی شەڕ بوون، ئەوی کۆژرا کۆژرا، ئەوی رزگاری بوو، رزگاری بوو، ئێتر دەربارە یان نایەتی ﴿وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ﴾ نازل بوو.

موقتیل دەفەرموی: ئەم نایەتە دەربارە ی (میهجەع): کە بەندە ی ئیمامی عومەر بوو نازل بوو، ئەم زاتە یە کەم کەس بوو لەشەری بەدردا شەهید کرا، عامیری کوری (الحضرمي) تیریکی پێوەناو شەهیدی کرد، ئەو رۆژە پێغەمبەر ﷺ فەرمووی: (سيد الشهداء مهجع، وهو أول من يدعى إلى باب الجنة من هذه الأمة) باوک و

دایکی زۆریان په‌روش بوو جه‌زه‌عو فزه‌عیان زۆر بۆ کرد ئیتر نایه‌تی ﴿ألم: أحسب الناس أن یترکوا... آلاية﴾ نازل بوو.

به‌هه‌ر حال ئه‌سبابی نزوله‌که هه‌ر کامیکیان بئ (عیبره‌ت به‌عمومومی له‌فظه‌و به‌خصوصی سه‌به‌ب نیه). نایه‌ته‌کان حه‌قیقه‌ت و راستی ئیمانیان له‌خۆ گرتوه‌، شیوه‌ی به‌تاقیق‌کردنه‌وه‌ی په‌روه‌ردگار و داب نه‌پیتی ده‌رباره‌ی خاوه‌ن باوه‌ران رون ده‌که‌نه‌وه. سه‌ره‌نجامی موسوڵمان و کافرو دو‌پرووه‌کان دیاری ده‌که‌ن و ده‌فه‌رموی: ﴿ألم﴾ له‌خویندنه‌وه‌دا ده‌بئ ئه‌م جوّره و شانیه‌ی له‌سه‌ره‌تای سوره‌ته‌کانی قورئان‌دان به‌په‌رپه‌چی بخویندرینه‌وه (ألف، لام، میم) وه‌کوو له‌سه‌ره‌تای سوره‌تی (البقرة) دا ئاماژه‌مان پئ کرد، چه‌ند مانایه‌کیان بۆ دیاری کراوه، به‌لام ئه‌و مانایه‌ی لای مو‌فه‌سسیره‌کان په‌سه‌نده‌و زیاتر به‌دلا ده‌چئ ئه‌وه‌یه: که په‌روه‌ردگار به‌م پیته‌ په‌چی په‌چرانه ته‌حه‌ددای عه‌ره‌بو ناعه‌ره‌بی کردوه و ئاماژه‌ی بۆ ئه‌وه کردوه: که قورئان له‌م جوّره پیتانه پیتک هاتوه‌، ئه‌م جوّره پیتانه‌ش له‌به‌ر ده‌ستی هه‌موو که‌س دان، ده‌ نه‌گه‌ر راست ده‌که‌ن ئه‌م قورئانه که‌لامی ئاده‌میزاده، ئیوه‌ش له‌و پیتانه که‌لامیکی ئاوه‌ها بجه‌نه‌و، (ئه‌وه عه‌رزو ئه‌وه گه‌ز).

وه‌لئ نه‌ئه‌وان و نه‌غه‌یری ئه‌وان له‌عه‌ره‌بو له‌ناعه‌ره‌ب، که‌س ناتوانئ که‌لامیکی ئاوه‌ها دابنئ، چونکه ئه‌وه شا‌کاری په‌روه‌ردگار و زاده‌ی می‌شکی ئاده‌میزاد نیه.

تییینی‌یه‌کی تریش هه‌یه پتویسته ئاماژه‌ی پئ بکری و بگوتری: ئه‌ویش ئه‌وه‌یه: هه‌ر سوره‌تیکی قورئان به‌م جوّره پیته‌ په‌چی په‌چرانه ده‌ستی پئ کرابئ، باسو خواسیکی قورئانی له‌خۆگرتوه‌، جا یا یه‌که‌سه‌ر دوا به‌دوای پیته‌کان ده‌ست ده‌کا به‌باسی قورئان، یان له‌ناوه‌ندی سوره‌ته‌که‌دا، وه‌کوو له‌م سوره‌ته‌دا به‌رچاو ده‌که‌وی: که ده‌فه‌رموی: ﴿أتل ما أحی إليك من الکتاب...﴾ یان ده‌فه‌رموی: ﴿وکذلك أنزلنا إليك الکتاب...﴾ یان ده‌فه‌رموی: ﴿وما کنت تتلو من قبله من کتاب ولا تحطه‌ بيمينک﴾ یان ﴿أولم یکفهم إنا أنزلنا عليك الکتاب یتلى عليهم﴾ ئه‌جار دوا‌ی ده‌ست پیکردن و چوونه‌ ناو جیهانی سوره‌ته‌که‌وه، ده‌ست ده‌کا به‌باسی

بیرو باوه پرو ئه و تاقیکردنه وه و ئه زموونانه ی موسولمانانی پێدا تیپهر ده که نه و روبه پرویان ده بنه وه، بۆ چه سپاندنی بیرو باوه پرو جودا کردنه وه و ده ست نیشانکردنی راستگۆیان و دوورپروان به هۆی ئه و تاقیکردنه وه و له بۆته دانیه به سهریان دئ: ده فهرموی: ﴿أحسب الناس أن یترکوا أن یقولوا: آمنا وهم لا یفتنون﴾ نایا ئه و خه لکه پێیان وایه، وازیان لئ ده هیندری و تووشی تاقیکردنه وه و له بۆته دان نابن؟ ههر به وهنده که به زویان ده لێن: ئیمه ئیمانمان هیناوه و پروامان هیه ئیتر وازیان لئ ده هیندری و ئهرکی جیهاد و تیکۆشان و کوچکردن و به ربهره کانی شه هه وات و ئاره زویان ناخریته سهر شان؟ پێیان وایه ئهرکی ئه نجامدانی طاعه ت و خودا په رستی و فره ائیضه مالی و به ده نییه کانیان ناخریته سهر شان؟ تووشی کاره ساتی مالی و جهسته یی و له ده ستدانی خو شه ویست و مال و سامان و که مبه و نه و هیان نابن؟

بێگومان بیرو باوه پر ههر ئه وه نیه کابرا به روا لته بلئ من موسولمانم و به س! به لکو و بیرو باوه پر حه قیقه تی که ئه رک و ئاره حه تی تایبه تی خو ی هیه، ئه مانه تی که ههر که سی له نه ستۆی گرت ئه رک و ماندوبوونی خو ی هیه، جیهاد و تیکۆشانیکه پێویستی به سه برو خۆراگری هیه، ههر ئه وهنده کیفایه ت نیه به ده م بلێن: ئیمانمان هیناوه و به عه مه لی و له مه یدانی واقع دا نه یچه سپێنن: که راست ده که ن له ئیمانمان که یان دا یان نا!! ده بئ له که وو بیژنگ بدرێن و بکه و نه نا و تاقیکردنه وه و له بۆته دان ده ربچن، وه کوو چۆن ئالتون ده خریته سهر ئاگرو له بۆته ده درئ؛ بۆ ئه وه ی له چلک و مه واده مه غشو شه کان جیا بکریته وه. ئاده میزاده موسولمانه کانی ش تووشی ده ردو مهینه تی ده بن، بۆ ئه وه ی ده ربکه و ئ کئ موسولمانی ساغ و خاوه ن باوه ری پته وه و کئ مونا فیق و ساخته چی یه.

سه ره تا ئایه ته که به هه مزه ی ئیستفه ام ده ست پئ ده کا، ئیستیفه امه که ش بۆ ئینکاره. ئه وه ده گه یه نئ: که ده بئ موسولمانان تووشی ده ردو چه رمه سه ربی ببو کاره ساتی ناخۆش و دلته زینیان لی رو بدا و ده ربکه و ئ بۆ خو یان و غه ییری خو یان تا چ ئاستیک پابه ندی بیرو باوه ره که یانن! چونکه به لا و موصیبه ت پێوه ری بیرو باوه رن.

له فەرموده ی صه حیح دا هاتوو: پیغه مبهەر ۞ فەرموویه تی: (أشد الناس بلاء الأنبياء، ثم الصالحون، ثم الأمثل فالأمثل، يبتلى الرجل على حسب دينه، فإن كان في دينه صلابه، زيدله في البلاء) قورسترین به لآو ناخۆشی تووشی پیغه مبهران ده بی، پاشان پیاوچاگان، نه جار پله پله ههتا بیرو باوهری لاواز تر بی، به لآی سوکتری تووش ده بی، ناده میزاد به گویره ی به هیزی و بی هیزی نیمانی به لآی به سهر دین. ههتا بیرو باوهری پتهو تر بی، به لآی قورستری تووش ده بن!!

وینه ی ئهم نایه ته نایه تیکی تره: که ده فەرمو ی: ۞ ام حسبتم ان تدخلوا الجنة، ولما يعلم الله الذين جاهدوا منكم ويعلم الصابرين ۞ (آل عمران: ۱۴۲) بیان ده فەرمو ی: ۞ ام حسبتم ان تدخلوا الجنة ولما ياتكم مثل الذين خلوا من قبلكم مستهم البأساء والضراء وزلزلوا حتى يقول الرسول والذين آمنوا معه متى نصر الله؟ الا ان نصر الله قريب ۞ (البقرة: ۲۱۴).

له وه پیش له باسی نه سبابی نزولی نایه ته كان دا ناماژه مان به وه کرد: که ئهم نایه ته ده باره ی هه ندی کهس نازل بووه: که تازه له مه ککه دا موسولمان بووون و قوره شییه کان له سهر بیرو باوهری نیسلامی جوهره ها تازارو نه شکه نجه یان ده دان عه ماری کوری یاسرو دایکی عه ماری که ناوی (سمیه) بوو. باوکی عه ماری: که ناوی (یاسر) بوو ههروه ها عه ییاشی کوری نه بی ره بیعه وه لیدی کوری وه لیدو سه له مه ی کوری هیشام نمونه ی هه ره زه قو بهرچاوی ئهم تازار دراوانه بوون.

بیگومان خودا پیش به تاقیکردنه وه که حه قیقه تی دل و دهروونه کان ده زانی و ناگای لی ئیه تی: وه لی تاقیکردنه وه له بوته دانه که بو ئه وه یه: ئه وه ی له زانیاری خودا دا هه یه، له عاله می واقیع و مه کشوفدا ده ربکه وی: ئه وه ی له زانیاری ناده میزاد نه ئینی به بکه و ته رو، بو ئه وه ی ناده میزاده کان له سهر هه لوئست و کرده وه کانیا ن حساب و لیکنۆلینه وه یان له گه ل بکری، نه که له سهر ئه وه ی: که خودا ده باره یان پیش وه خت ناگای لی ئیه تی. ئه مهش له لایه که وه فه ضلو گه وره یی خودایه به سهر به نده کانه وه، له لایه کی تره وه عه داله تکاری ییه و له سهر یتکی شه وه پهروه ره کردنی ناده میزاده کانه. کهس سزای نادریته وه و پاداش وه رنساگری مه گهر

به‌وه‌ی له‌کارو هه‌لۆیستی ناشکرا بووه‌و به‌کرده‌وه چه‌سپاندویه‌تی. ئەگینا هیچ که‌س وه‌کوو خودا حه‌قیقه‌تی دڵ‌و ده‌روونه‌کان نازانی.

وا دیاره دووچاربوونی ناده‌میزاد به‌به‌لاو کاره‌ساته‌وه دیارده‌یه‌کی هه‌میشه‌یی و به‌رده‌وامه له‌ناو ئۆمه‌تی پیغه‌مبه‌ردا. هه‌تا ئێسلاام له‌وجوددا هه‌بێ و حه‌ق و به‌تاڵ له‌صیراع و کێ برکێ دا بن، ئەزیه‌تدان و چه‌وساندنه‌وه‌ی موسولمانان به‌رده‌وامه. هه‌تا بیرو باوه‌ری راسته‌قینه‌ی ئیسلامی روبه‌پروی ره‌شه‌بای ئیلحاد کوفرو عه‌لمانی و گروه چه‌پ ره‌و و شۆشیال و ماده‌په‌رست و مله‌وپه‌رسته‌کان بوه‌ستی و به‌ربه‌ره‌کانییان بکا، هه‌تا قورئانی پیروژ پێناسه‌ی موسولمانان بێ و پارێزگاری هه‌بوونیان بکا و له‌باوه‌شی بگرن و بیخوێنن و بیانیه‌ژێتی، ئەزیه‌تدانی خوداپه‌رستان له‌لایه‌ن کۆمه‌لانی کوفرو ئیلحاده‌وه به‌رده‌وام ده‌بێ. به‌لام له‌هه‌مان کاتدا هه‌رگیزاو هه‌رگیز کۆمه‌لی کوفر ناتوان ده‌نگی ئیسلام کپ بکه‌نه‌وه، چه‌ندیک نه‌سالیبی چه‌وساندنه‌وه‌یان به‌هێزو کاریگه‌رو چرو پێ بێ، موسولمانان له‌سه‌ر هه‌لۆیستی خۆیان سوورتر ده‌بن و له‌گرتوو‌خانه‌و زه‌برو زه‌نگی دوژمنانیان پته‌وتر ده‌بن، چونکه داینه‌مۆی بیرو باوه‌ریان قورئانی پیروژه، په‌یره‌وو پرۆگرامیان که‌لامی خودایه، رابه‌ریان پیغه‌مبه‌ره ﷺ به‌کرده‌وه رێگای بۆ شکاندون.

هه‌ر له‌و رۆژه‌وه حه‌ق و به‌تاڵ کێ برکیانه‌و رو به‌ره‌وێ یه‌کدی بوونه‌وه له‌بۆته‌دان و ئەزیه‌تدانی موسولمانان له‌گۆرێه‌وه هه‌ر به‌رده‌وامیش ده‌بێ. بۆیه په‌روه‌ردگار بۆته‌سه‌للا دانه‌وه‌ی موسولمانان و به‌رچاو رونیان ده‌فه‌رموێ: ﴿وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ﴾ واته: سویند بێ ئێمه خوداپه‌رستانی رابوردومان به‌جۆره‌ها نازارو ئەشکه‌نج به‌تاقی کردونه‌وه، به‌لکوو پیغه‌مبه‌رانی پیشوومان به‌جۆره‌ها تالی و سویری له‌بۆته‌ داو و خستوماننه ناو تاقیکردنه‌وه‌ی سه‌خت و دژواره‌وه، وه‌کوو له‌ئایه‌تیکێ تردا ده‌فه‌رموێ: ﴿وَكَايِنْ مِنْ نَبِيٍّ قَاتِلَ مَعَهُ رِبِّيُّونَ كَثِيرٌ فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ﴾ (آل‌عمران: ۱۴۶).

هه‌لبه‌ته وه‌کوو وتمان خودا پیش به‌تاقیکردنه‌وه که حه‌قیقه‌تی ناو دلّو
 ده‌رونه‌کان ده‌زانی، وه‌لئی به‌تاقیکردنه‌وه که ئه‌وه‌ی له‌زانیا‌ری خودادا ئاشکراو
 نمایانه، له‌جیهانی واقعی‌ش‌دا ئاشکراو نمایانی ده‌کا. که‌وابی ﴿فلیعلمن الله الذین
 صدقوا﴾ په‌روه‌ردگار ئه‌وانه‌ی راستگۆن له‌ئیدی‌عای ئیماندارییان‌دا ده‌یاخته‌وه
 ئاشکرایان ده‌کا. ﴿ولیعلمن الکاذبین﴾ هه‌روه‌ها درۆزنه‌کانیش جیا‌ده‌کاته‌وه
 په‌رده‌یان له‌سهر هه‌لده‌مائی و ئاشکرای ده‌کا کئ راستگۆیه له‌دعوای ئیمان‌داری‌داو
 کئ درۆزنه. هه‌ر که‌سه‌ش به‌گۆیره‌ی کرده‌وه‌کانی سزاو پاداش وه‌رده‌گریته‌وه.

ئه‌هلی سونه‌ت و (جه‌ماعه) کۆزرایان له‌سهر ئه‌وه هه‌یه: که خودای مه‌زن پیش
 وه‌خت زانیاری ته‌واوی هه‌یه ده‌رباره‌ی هه‌موو ئه‌و شتانه‌ی بون و ده‌بن و نابن و چۆن
 ده‌بن و که‌ی ده‌بن. بۆیه ئیبنو عه‌بباس له‌ته‌فسیری (الا لعلم) ی قورئان‌دا
 ده‌فه‌رموی: ﴿الا لنری﴾ چونکه بینین و نیشان‌دان په‌یه‌وند ده‌بی به‌شتی هه‌بو‌وه
 هه‌ر شتیک نه‌بی (رؤیه‌ت) ته‌عه‌لوقی پتوه نابه‌ستی، به‌لام عیلم له‌ (رؤیه‌ت) گشتی
 تره چونکه ئه‌و ته‌عه‌لوق ده‌به‌ستی به‌هه‌بو نه‌بو‌وه.

بی‌گومان له‌بۆته‌دان و به‌تاقیکردنه‌وه زۆر شیوا‌زو جۆری هه‌ن، جاری و ده‌بی
 موسو‌لمان راسته‌وخۆ له‌لایه‌ن به‌تالّخوازان‌ه‌وه ئه‌زیه‌ت ده‌درئ و که‌سیش نیه
 پالپشتی بکا و هێزیکێ ده‌ست ناکه‌وی روه‌رو‌ی طو‌غیان بیته‌وه. ئه‌مه وێنه‌یه‌کی
 هه‌ره‌به‌رچاوی فیتنه‌و له‌بۆته‌دانه. وه‌لئی ئه‌مه دیمه‌نی هه‌ره سامناکی فیتنه‌یی نیه.
 به‌لکوو به‌تاقیکردنه‌وه زۆرو هه‌مه‌جۆرن.

فیتنه‌یی مالّ و مندالّ و که‌سو کارو خێزان و دۆست و ناسیاو.

فیتنه‌یی رۆتی‌کردن و ده‌سته‌به‌ر بوونی دونیا بۆ به‌تالّخوازان و به‌روالّ‌ه‌ت
 سه‌رکه‌وتنیان له‌ژیان‌دا. دونیا بۆیان پتده‌که‌نی و جه‌ما‌وه‌ر چه‌پله‌ ریزانیان بۆ ده‌که‌ن.
 قاره‌مانیه‌تی و شکۆمه‌ندیان پالّ ده‌ده‌ن، سه‌روه‌ری و به‌هه‌ره‌مه‌ندیان بۆ ده‌ست
 نیشان ده‌که‌ن. ده‌یانبه‌نه‌وه سه‌ر رشته‌و نژادی بنه‌مالّ‌ی دیار و هه‌جا‌زاده. له‌هه‌مان
 کات‌دا کاکی موسو‌لمان هه‌رچه‌نده خۆی زۆر له‌و دونیا خۆره دونیا بۆ هات‌وه
 به‌شیاو‌تر ده‌زانی، پاشگۆی خراوه.

فیتنه ی نامو بی و دوورووی سی له کۆمه لگا به هۆی عه قیده و هه لئو یستی ئاین
 پهروه ری یه وه. فیتنه یه کی تر: که ئه مپۆ باوو له روه شهویش فیتنه یی ئه وه یه:
 موسولمان ده بینن چه ندان حکومه ت و فه رمانه و تا بینه قاقایان له گومرایی و
 رهوشتی ناشیرین و په ستدا نقوم بوون، که چی له گه ل ئه وه شدا ده بینن
 کۆمه لگایه کیان پیکه وه ناوه له بواری ژیارو شاره ستانی دا تابلای پیشکه وتوو
 سه رکه وتوون. تاکي ئه و کۆمه لگایه ئه و په ری ژیان خۆشی بو دروست بووه و
 به و په ری ههستی مپۆ دۆستی یه وه مامه لای رۆژانه ی له گه لدا ده کری!!

فیتنه ی گه و ره و دژوارتر له وانه فیتنه ی نه فس و شه هوه ته، خۆیستی و خه ز
 له مال و سامان و هیزی ده سه لات و فرمانه وایی یه، هه ر که سی به مانا
 به تاقیکرایه وه و ده رنه چوو هاوار به مالی.

هه لبه ته په روه ردگار هه رگیز نایه وئ موسولمانان به تاقیکردنه وه و له بۆته دان
 ئه زیه ت بدا، مه به ستی ئه وه نیه و حاشا! وه لی په روه رده کردنیان بو هه لگرتنی
 ئه مانه ت و به رپر سیاری پتو یستی به و له بۆته دانه هیه. به بی ئه و ته ربیه ته
 تاییه تییه و هه لئس و که وت کردن له گه ل ناره حه تییه کاندا ده سه به ر نابێ. ده بی
 موسولمان به شیوه یه کی عه مه لی و واقعی وای لی بی بتوانی جله وی نه فس و
 ناره زۆ بگرێته وه، به سه ر شه هوه ت و ناره زۆ بازی دا بالاده ست بی له به رام به ر ئیش و
 ئازار و مهینه تی دا خۆگر بی، بتمانیه ته وای به یار مه تی و کۆمه کی په روه ردگاری
 هه بی، یه قینی وای بی پاداش و شه وایی له سه ر ئه و کاره سات و ناخۆشیانه ده ست
 ده که وئ. ئه و نه فس و دلو ده روونانه ی به لا و کاره سات له بۆته یان ده دن و غه م
 په ژاره مش و مالیان ده که ن له چلک و ته پ و تۆزی ماده و رهوشته په سه کان پاکیان
 ده که نه وه، حه تمه ن هیزه مه عنه ویه شاراهه کانیا و خه به ر دین و ده که ونه خۆ.
 په یوه ندییا ن به خودا وه به هیز ده بی و بتمانیه یان به وه ده بی: که یه کی له دوسه روه ری
 (سه رکه وتن یان پاداش) یان بو ده سه به ر ده بی. ئا ئه وانه ن: که له ئاکام دا ئالای
 خودا په رستی و ئاوه دان کردنه وای زه وای و رابه ری مپۆ قایه تی ده گرنه ده ست و ده بنه
 باشت رین گه ل و نه ته وه و فه رمان به چاکه و نه هی له خرا په ده که ن، چاکه خوازو

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قُلُوبُ هَاسَاتٍ بَرَهَنَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبه‌ری
 له‌گه‌ڵ نه‌ته‌وه‌کانیان دا بۆ گێڕایه‌وه، باسی له‌ناو بردنی ئەو نه‌ته‌وانه‌وه‌جۆری
 له‌ناو بردنه‌کیانی بۆ کردین: که‌به‌هۆی هاو‌ل‌دانان بۆ خودا و بته‌رستی و
 هه‌ل‌گه‌رانه‌وه‌ له‌سروشت و فره‌مانی پەرۆردگار و سوور بوون له‌سه‌ر کار و کرده‌وه
 قیژه‌وه‌نه‌کانیان، خودا به‌غه‌زه‌بی خۆی ریشه‌کیشی کردن.. ئەجار به‌ل‌گه‌ی جۆراو
 جۆری هێنانه‌وه‌ له‌سه‌ر ده‌سه‌لاتی به‌رفرانی و یارمه‌تیدانی پێغه‌مبه‌رانی به‌سه‌ر
 دوژمنه‌کانیان دا، فره‌مانی به‌پێغه‌مبه‌رو خۆشه‌یستی خۆی چه‌زهرتی (محمد) ﷺ
 کرد: که‌شو‌کرو سوپاسی خودا بکا له‌سه‌ر ئەو نيعمه‌تانه‌و دروود بنێری بۆسه‌ر
 گیانی ئەو پێغه‌مبه‌ره‌ رێزدارانه: که‌له‌پێناو گه‌یانندی په‌یامی یه‌زدان دا
 که‌مه‌تر خه‌مییان نه‌کردو به‌لێها تووبی ئەرکی سه‌رشانی خۆیان ئەنجام دا. ئەجار
 ره‌دی بته‌رسته‌کانی دایه‌وه‌و جۆره‌ها به‌ل‌گه‌و نیشانه‌ی به‌هێزو پته‌وی هێنانه‌وه
 له‌سه‌ر تاكو ته‌نها یی زاتی پاکی و ده‌سه‌لاتی ره‌هاو بێ سنووری له‌دروستکردن و
 به‌دییه‌تان دا...

ده‌فه‌رموی: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئەی موحه‌مه‌د! بلی سوپاس بۆ خودایه، چه‌مدو
 سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر ئەو هه‌موو نيعمه‌ته‌ مه‌زن و جۆراو جۆرانه‌ی: که‌له‌ژماره
 نایه‌ن و به‌به‌نده‌کانی خۆی به‌خشیون، هه‌روه‌سا سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر
 تایبه‌تمه‌ندی زاتی پاکی به‌و صیغه‌ته‌ به‌رزو شکۆمه‌ندیانه‌ی پێیانه‌وه‌ (متصف)ه.
 به‌و ناوه‌ جوانانه‌ی که‌هه‌نی و هاواری لی ده‌کری پێیان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
 اصْطَفَىٰ﴾ ئەی موحه‌مه‌د! دروود بنێره بۆ سه‌ر گیانی پاکی ئەو به‌ندانیه‌ی خودا: که‌
 هه‌لی بژاردون بۆ فروستاده‌یی و په‌یامی خۆی پێدا نار دوون بۆسه‌ر به‌ره‌ی ئاده‌میزاد،

پیغه مبه ران، وتم، پاش ئه وان؟ فهرموی: پاشان پیاوچاکان، هی وایان هه یه تووشی به لای هه ژاریی ده بی، ته نانه ت جگه له عه باکه ی هیچی ده ست ناکه وئی بییری و بیدری بۆ پیویستی خۆی. هی وایان هه یه که یف خۆش ده بی به به لا وه کوو چۆن به خۆشی که یف خۆش ده بی.

به کورتی ژیان گۆره پانی تیکۆشان و هه ولدان و ماندوبون و جم و جوله. هه تا ئه رک و به رپر سیاریه تی زۆرو گه وره بن له ریزو نرخی به رپر سیاره که زیاد ده بی، که وایی ته کلیف و به رپر سیاریه تی نیشانه ی ریزلینان و قه درزانییه، ره مزی که سایه تی و چه سپاندنی مرۆفایه تییه، که سیك هیج ئه رکی له ته ستۆ نه بن و ته کلیفی له سه ر نه بن به مرۆف حلیب ناکری. ژیان به بی کار و کرده وه ته کلیف به ژیان ناژمیردری. خۆشی و له ززه تی ژیان له وه دایه ئاده میزاد بۆ مه به ستیک کار بکا و هه ده فیکی هه بی، ئه گینا ده که ویته نا و ژیان بئ مه به ست و سه رگه ردانی یه وه. که وابوو پیویسته سوپاسی خودا بکه ین له سه ر ئه وه ی: که ئه رکی جۆرا و جۆری خستۆته نه ستۆمان. هه روه ها پیویسته خاوه ن سه برو سوپاسگوزار بین له سه ر به لا و کاره سات!

﴿أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ أَنْ يَسْبِقُونَا؟ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ﴾ به لکوو نایا ئه وانه ی تاوان ئه نجام ده ده ن پێیان وایه ئه وان له چنگی قاری ئیمه قوتار ده بن و تۆله ی سه مه کاری و تاوانباریان لی ناستین؟ نا با و نه زانن: ئه وان له چنگی عه زاب و سزای ئیمه رزگاریان نابن، به هه له چوون خراب گومانیکه بۆیان په یدا بووه، بریارێکی نابه جی و هه له یان داوه: که و ده زانن له خودا یاخی ده بن و سه ره پێچی فه رمانه کانی ده که نه و تۆله شیان لی ناسه ندری! ئه و بریار و بیرو بۆچوونه یان پیچه وانه ی عه قل و شه رع و داده.

ئیبنو عه بباس ده فهرموی: مه به ستی نایه ته که (الولید)ی کوری (المغیره) و ئه بو جه هل و (الأسود) و (العاص)ی کوری هیشام و شه یبه و عوتبه و وه لیدی کوری عوتبه و عوتبه ی کوری ئه بو مو عیط و حه نظله ی

کوری نه بو سه فیانو (العاص) ی کوری (وائیل) ه.^(۱)

نه مجار دواى راگه ياندنى نه وه: كه ههر كه سيك ئهركى سه رشانى خوئى به جئ نه هئىنئ سزا ده درئ. نه وه رون ده كاته وه: كه ههر كه سيك خاوه ن بىرو باوه رى راست و په سندن بئ و ئهركى سه رشانى خوئى نه نجام بداو كار بو ژيانى قيامه ت بكا، خدا پاداشى باشى ده داته وه: ده فهرموئ: ﴿من كان يرجو لقاء الله فان أجل الله لآت، وهو السميع العليم﴾ ههر كه سئ به ته ما خىرو فهر و پاداش بئ له خدا، چاوه روانى به هه شت بئ له ژيانى قيامه ت دا، و ئىراى نه وه كرده وى چاك بكاو ئهركى سه رشانى به ريك و پيكي نه نجام بدا، نه وه بيگومان خدا ئاواته كهى بو دئ نيته جئ و پاداشى كرده وه كانى به ته واوى ده داته وه، چونكه هاتنى قيامه ت و زيندوبونه وه، حه قيقه ته و گومان له هاتنى دا نيه، خداش شنه واو زانايه به كرده وى به نده كانى و هيچى لئ گوم نابئ، زانايه به هه موو بونه وهر ئاگادارى بىرو باوه رى كردارى به نده كانيه تى و ههر كه سه به گوئره ي كرده وى پاداشى ده داته وه مه به ست به (أجل الله) پئده چئ مه به ست مردن بئ. ده شگوئجئ مه به ست هاتنى روژى قيامه ت بئ.

جا نه گه په روه ردگار به تاقى كرده وه و له بو ته دانى بو برياردابن و له سه رى پئويست كردوبن: كه جيهاد بكهن و نه فسى خوئيان و ارام بكهن ته حه مولى مه شه قه ت و نا ره حه تى بكا، نه وه سودو قازانجى بو خوئيانه، بو چاكبون و ته واو بوونى خوئيانه، بو نه وه به له دونيا و قيامه ت دا به خته وه ريبان بو ده سته بهر ببئ. ﴿ومن جاهد فإنما يجاهد لنفسه، ان الله لغني عن العالمين﴾ كه سيك جيهاد له گه له نه فسى خوئى بكا، خوئى و ارام بكا خوگرو پشوو درئ بئ له به رام بهر كار ه سات و ناخوشى دا، فهرمانى خدا به جئ بيئى و واز له و شتانه بيئى كه خدا نه هى لئ كرده، بيگومان به رويوومى نه و جيهاد و خوگرو تى كوژانه ي بو خوئيه تى، بو خوئى سودى لئ وهر ده گرئ. وه كوو له نايه تى كى تر دا ده فهرموئ: ﴿من عمل صالحا فلنفسه﴾ (نصت: ۴۶) يان ده فهرموئ: ﴿ان احسنتم احسنتم لانفسكم﴾ (الإسراء: ۷).

(۱) ته فسىرى نيينو كه ئير ۲۴۶/۳ (۳۸۷۸).

جیهادو تیڭکۆشان، دلّو ده‌روونی تیڭکۆشهرکه مشتو مالّ ده‌کا، ته‌سه‌وراتو
ئاسۆی بیروبوچونی به‌رز ده‌کاته‌وه، له‌چلکی رژدی و به‌خیلی پاکی ده‌کاته‌وه، هیژه
مه‌عنه‌وییه‌کانی ناوکیانی ده‌وروژینی و ئاماده‌باشی‌یان تیدا ده‌خولقینی، ئیتر
ره‌شت و بیرو بوچوونی، کار له‌کۆمه‌لّ ده‌که‌نو سودی بۆ کۆمه‌لیشی ده‌بی!

ئه‌جار باداشی فه‌رمانبه‌رداران رون ده‌کاته‌وه ده‌فه‌رموی: ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّاحَاتِ لَنُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَحْسَنَ الَّذِي كَانُوا
يَعْمَلُونَ﴾ واته: ئه‌وانه‌ی ئیمانیان هیناوه‌ کرده‌وه‌ی باش ده‌که‌ن، ئه‌وه‌ بیکومان
تاوانه‌کانیان ده‌سپینه‌وه، به‌مه‌رجی هاوه‌لی بۆ خودا دانه‌نای، له‌گونه‌ه‌کانی خۆش
ده‌بین. هه‌روه‌ها به‌هۆی ئیمانه‌که‌ی و کرده‌وه‌ باشه‌کانی تاوانه‌کانی داده‌پۆشین، له‌ناو
کرده‌وه‌ باشه‌کانیشی دا به‌پێی باشترین کرده‌وه‌ی، پاداشی ده‌ده‌ینه‌وه، بۆ نمونه
ئه‌گه‌ر کابرا په‌نجای نوێی سوننه‌تی کرد بێ، کامیان له‌هه‌موان زیاتر به‌رێک و پێکی
ئه‌نجامی دای، ئه‌وه‌ ده‌که‌ین به‌نمونه‌ هه‌موو نوێه‌کانی تری به‌گۆڕه‌ی ئه‌و نوێه
باش و ته‌واوه‌ بۆ خیساب ده‌که‌ین. ئه‌گه‌ر بیست جار مالی خۆی به‌خشیی
به‌داماوان کام جاره‌یان به‌خشینه‌که‌ی له‌هه‌موو جاره‌کان باشت بووه‌ به‌پێی ئه‌و
جاره‌ پاداشی بۆ خیساب ده‌که‌ین!!

به‌راستی ئه‌مه‌ موژده‌یه‌کی خۆشه‌، ره‌حمه‌ت و فه‌رو به‌ره‌که‌تیکی فراوانه‌، ئه‌وه
ده‌که‌ینه‌ی: که‌ په‌روه‌ردگار بۆ پاداش دانه‌وه‌ له‌بیانوو ده‌گه‌ڕێ، به‌لام بۆ سزادان و قار
گرتن له‌به‌هانه‌ ناگه‌ڕێ! له‌کاری چاکه‌و طاعات که‌میش بێ قبوولی ده‌کا، پاداش
یه‌ک به‌ده‌ تا یه‌ک به‌حه‌وت سه‌د ده‌داته‌وه، به‌لام بۆ خراپه‌ هه‌ر به‌ئه‌ندازه‌ی خراپه‌که‌
سزای ده‌دا یان هه‌ر لێی خۆش ده‌بی!!

که‌وابێ با موسوڵمانانی تیڭکۆشهر دلّخۆش بن به‌وه‌ی که‌ لای خودا بۆیان بریار
دراوه‌، له‌لی‌خۆشبوون له‌تاوان و پاداشی باش له‌سه‌ر کرده‌وه‌ی چاکه‌. باسه‌بر بگرن
له‌سه‌ر ئه‌رکی جیهاد له‌گه‌لّ دوژمنان و نه‌فس و ئاره‌زووبازی، خۆراگرن له‌سه‌ر به‌لاو
ده‌ردو مه‌ینه‌تی و له‌بۆته‌دان، ئاسۆی رون و پاداشی باش چاوه‌ڕێیان‌ه‌و
خه‌نی له‌خۆیان.

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قُلُوبُ هَاسَاتٍ بَرَهَنَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبه‌ری
 له‌گه‌ڵ نه‌ته‌وه‌کانیان دا بۆ گێڕایه‌وه، باسی له‌ناو بردنی ئەو نه‌ته‌وانه‌وه‌جۆری
 له‌ناو بردنه‌کیانی بۆ کردین: که‌به‌هۆی هاو‌ل‌دانان بۆ خودا و بته‌رستی و
 هه‌ل‌گه‌رانه‌وه‌ له‌سروشت و فره‌مانی پەرۆردگار و سوور بوون له‌سه‌ر کار و کرده‌وه
 قیژه‌وه‌نه‌کانیان، خودا به‌غه‌زه‌بی خۆی ریشه‌کیشی کردن.. ئەجار به‌ل‌گه‌ی جۆراو
 جۆری هێنانه‌وه‌ له‌سه‌ر ده‌سه‌لاتی به‌رفرانی و یارمه‌تیدانی پێغه‌مبه‌رانی به‌سه‌ر
 دوژمنه‌کانیان دا، فره‌مانی به‌پێغه‌مبه‌رو خۆشه‌یستی خۆی چه‌زهرتی (محمد) ﷺ
 کرد: که‌شو‌کرو سوپاسی خودا بکا له‌سه‌ر ئەو نعیمه‌تانه‌و دروود بنێری بۆسه‌ر
 گیانی ئەو پێغه‌مبه‌ره‌ رێزدارانه: که‌له‌پێناو گه‌یاندنی په‌یامی یه‌زدان دا
 که‌مه‌تر خه‌مییان نه‌کردو به‌لێها تووبی ئەرکی سه‌رشانی خۆیان ئەنجام دا. ئەجار
 ره‌دی بته‌رسته‌کانی دایه‌وه‌و جۆره‌ها به‌ل‌گه‌و نیشانه‌ی به‌هێزو پته‌وی هێنانه‌وه
 له‌سه‌ر تا‌کو ته‌نه‌ایی زاتی پاکی و ده‌سه‌لاتی ره‌هاو بێ سنووری له‌دروست‌کردن و
 به‌دییه‌تان دا...

ده‌فه‌رموی: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئە‌ی مو‌حه‌مه‌د! بلی سوپاس بۆ خودایه، چه‌مدو
 سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر ئەو هه‌موو نعیمه‌ته‌ مه‌زن و جۆراو جۆرانه‌ی: که‌له‌ژماره
 نایه‌ن و به‌به‌نده‌کانی خۆی به‌خشیون، هه‌روه‌سا سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر
 تایبه‌تمه‌ندی زاتی پاکی به‌و صیغه‌ته‌ به‌رزو شکۆمه‌ندیانه‌ی پێیانه‌وه‌ (متصف)ه.
 به‌و ناوه‌ جوانانه‌ی که‌هه‌نی و هاواری لی ده‌کری پێیان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
 اصْطَفَىٰ﴾ ئە‌ی مو‌حه‌مه‌د! دروود بنێره بۆ سه‌ر گیانی پاکی ئەو به‌ندانه‌ی خودا: که‌
 هه‌لی بژاردون بۆ فروستاده‌یی و په‌یامی خۆی پێدا ناردوون بۆسه‌ر به‌ره‌ی ئاده‌میزاد،

﴿۹﴾ وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ ءَامَنَّا بِاللّٰهِ فَإِذَا أُوذِيَ فِي اللّٰهِ جَعَلَ فِتْنَةً لِلنَّاسِ كَعَذَابِ اللّٰهِ وَلَئِن جَاءَ نَصْرٌ مِّن رَّبِّكَ لَيَقُولُنَّ إِنَّا كُنَّا مَعَكُمْ أَوْ لَيْسَ اللّٰهُ بِأَعْلَمَ بِمَا فِي صُدُورِ الْعٰلَمِينَ
 ﴿۱۰﴾ إِنَّا كُنَّا مَعَكُمْ أَوْ لَيْسَ اللّٰهُ بِأَعْلَمَ بِمَا فِي صُدُورِ الْعٰلَمِينَ
 ﴿۱۱﴾ وَلَيَعْلَمَنَّ اللّٰهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْمُنَافِقِينَ
 ﴿۱۲﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّبِعُوا سَبِيلَنَا وَلْنَحْمِلْ خَطَايَكُمْ وَمَا هُم بِحٰمِلِينَ مِنْ خَطَايَهُمْ مِّن شَيْءٍ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ
 ﴿۱۳﴾ وَلَيَحْمِلُنَّ أَثْقَالَهُمْ وَأَثْقَالًا مَّعَ أَثْقَالِهِمْ وَلَيُسْأَلُنَّ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ عَمَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ

﴿۱۳﴾

دەربارەى ھۆى نازلبوونى نایە تی ﴿ووصینا الإنسان بوالدیه... الآية﴾ تیرمیذى ریوایە تی کردو ە دەلى: نایە تە کە دەربارەى سەعدى کورى ئەبو وەققاص و دایکى نازل بوو: کە ناوی (حملة) و کچى ئەبو سەفیان بوو.

سەعد لە دەستە موسولمانە سەرەتایی یەکان بوو، بۆ دایکى زۆر باش بوو، گوێرایە لى بوو، زۆرى خزمەت دەکرد، کە سەعد موسولمان بوو رۆژیک دایکى پى گوت: ئەم نایینە چىە خوت پىو ە گرتوو! سویندم و بى لەو نایینە ژىوان نەبىو ە

من نان و ناو ناخۆم تا ده‌مرم؛ جا ئەم کاته بۆ هەتا هەتایە ناوت دە‌ززی و دە‌لێن:
 ئەو بە‌کوژی دایکە‌تی! ئیتر مانی لە‌خواردن و خواردنە‌و گرت و شە‌و و رۆژی‌ک
 هیچی نە‌خوارد و نە‌خواردە‌و، نە‌چوێ ژێ‌ر سی‌یەر. زۆر نا‌رە‌حە‌ت و شە‌کە‌ت بوو،
 رۆژی دوا‌یی و شە‌وی دوا‌یش هەر لە‌سەر مان‌گرتنە‌کە‌ی بە‌رده‌وام بوو، ئیتر سە‌عد
 هات بۆ لای و وتی: دایکە! دڵ‌نایابە ئە‌گەر سە‌د گیانت تێ‌دابێ و یە‌ک بە‌دوا‌ی یە‌ک‌دا
 گیانە‌کانت دەر‌بچن ئە‌من واز لە‌نایینی خۆ‌م ناهێ‌نم و پاش‌گە‌ز نایە‌و! جا تۆ کە‌یفی
 خۆ‌تە دە‌خۆ‌ی ناخۆ‌ی (قیر بە‌قەرە‌سی). ئیتر: کە‌ نا‌هو‌مێ‌د بوو دە‌ستی کرد بە‌نان
 خواردن و ناو خواردنە‌و و نایە‌تی ﴿ووصینا الإنسان بوالديه...﴾ نازل بوو.^(۱)

موجاهید دە‌لێ: نایە‌تی ﴿ومن الناس من يقول... الآية﴾ دەر‌بارە‌ی کۆ‌مە‌لێ‌ک
 ئادە‌میزاد نازل بوو: کە‌ بە‌زویان (نە‌ک بە‌دل) ئی‌مانیان هێ‌نابوو، هەر کە‌ تووشی
 بە‌لا و ناخۆشی‌یە‌ک دە‌بوون دە‌ستیان دە‌کرد بە‌دەر‌ب‌پ‌رینی نا‌رە‌زایی و ناخ و ئۆ‌ف.

ضە‌حاک دە‌لێ: ئە‌و نایە‌تە دەر‌بارە‌ی کۆ‌مە‌لێ‌ک دو‌وروو نازل بوو: کە
 لە‌مە‌ک‌کە‌دا بە‌روا‌لە‌ت ئی‌مانیان هێ‌نابوو، هەر کە‌ تووشی ئە‌زیە‌ت و ناخۆشی‌یە‌ک
 دە‌بوون کافر دە‌بوونە‌و.

ئیب‌نو عە‌بباس دە‌فەر‌مو‌ی: دەر‌بارە‌ی کۆ‌مە‌لێ‌ک موس‌ول‌مان نازل بوو: کە
 موشریکە‌کان لە‌ناین ژێ‌وانیان کردنە‌و و موشریکە‌دبوونە‌و. واتە دەر‌حە‌ق بە‌وانە نازل
 بوو: کە‌ نایە‌تی ﴿ان الذين توفاهم الملائكة ظالمي انفسهم﴾ (النساء: ۹۷) دەر‌بارە‌یان ئە‌وان
 نازل بوو.

هە‌ندێ‌ک‌یش دە‌لێ: نایە‌تە‌کە دەر‌بارە‌ی (عیاش)ی کوری ئە‌بو رە‌بی‌عە نازل
 بوو، موس‌ول‌مان بوو کۆ‌چی کرد، دوا‌یی تووشی ئە‌زیە‌ت و نا‌رە‌حە‌تی بوو لە‌ناین
 ژێ‌وان بوو.

(۱) تە‌فسیری مە‌راغی ج ۱۱۷/۲.

په یوه ندى ئه م نایه تانه به هی پیشه وه له م روه وه یه: که په روه ردگار دواى نه وه ی نه وه ی به یان کرد: که کرده وه ی باش تاوان ده شواته وه پاداشی چاکه دوجه ندانه و چند چه ندانه ده داته وه. به شوین نه وه دا باسی چاکه کردن له گه ل باوک و دایک دا ده کا. نه مجار نه وه رون ده کاته وه: که هر که سیک ویرای نیمانی راسته قینه کرده وه ی باشیش نه نجام بدا خودا ده یخاته پتیری پیغه مبه ران و صالحانه وه، نه مجار باسی دوو روه کان ده کاو په رده یان له سهر لاده با، دواىی دیته سه رباسی هه ول و تیکوشانی کافره کان بو نه وه ی موسولمانان ژیوان بکه نه وه.

ده توانین بلین: نه م کومه له نایه تانه له سی باسی سه ره کی دا ده خولینه وه:

۱- باسی یه که م: پابه ند بوونه به خودا په رستی و خودا به یه کناسین باباوک و دایکیش نارازی بن، ده فره موی: ﴿ووصینا الإنسان بوالدیه حسنا، وان جاهدک لتشک به مالیس لک بی علم، فلا تطعهما، إلی مرجعکم فأنبکم بما کنتم تعملون﴾ واته: فره مانان به ناده میزاد کرده: که به ته واوی و ریک و پیکی چاکه له گه ل باوک و دایکیان دا بکن، هه لس و که وتیان له گه لیان دا چاکه و پیاهه تی بی، گوپراه لیان بن، دلیان نازار نه دن. به کردارو گوشتار شتیک نه کن دلیان گهر د بگری. چونکه باوک و دایک به روا له ت هوکاری په دیا بونی نه ون، وه کوو له نایه تیکی تردا نامازه به وه ده کاو ده فره موی: ﴿وقضی ربک الا تعبدوا إلا إیاه وبوالوالدین إحسانا، إما یبلغن عندک الکبر أحدهما او کلاهما فلا تقل لهما اف ولا تنهرهما وقل لهما قولا کریمما، واخفض لهما جناح الذل من الرحمة، وقل: رب ارحمهما کما ربیانی صغیرا﴾ (الإسراء: ۲۳-۲۴).

نه مجار ویرای نه م ناموژگاری به ی یه زدان و نه م فره مانه گشتی یه به کوپرو کچ: که له گه ل باوک و دایکیان دا به سوژو چاکه کاربن پاساوی چاکه کانیا ن بده نه وه، چونکه باوک و دایک به نه رک و ماندو بوون و شه و نخوونی په روه رده یان کردون و ته مه نی عه زیزی خو یانیان له پیتناودا براندونه وه، ویرای به رچاو گرتنی نه مانه هه موو، نه گهر باوک و دایک بو خو یان موشریک بون و ویستیان منداله کانیا ن له نایینی راست و خودا په رستی لابه دن نه وه نابی به گو ییان بکه ن و بو رازی کردنی نه وان خودا

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قُلُوبُ هَاسَاتٍ بَرَهَنَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبه‌ری
 له‌ گه‌ڵ نه‌ ته‌ وه‌ کانیان دا بۆ گێڕایه‌ نه‌ وه‌، باسی له‌ ناو بردنی ئەو نه‌ ته‌ وانه‌ و جو‌ری
 له‌ ناو بردنه‌ که‌ یانی بۆ کردین: که‌ به‌ هۆی هاو له‌ دانان بۆ خودا و بته‌ رستی و
 هه‌لگه‌ رانه‌ وه‌ له‌ سروشت و فره‌مانی پەرۆردگار و سوور بوون له‌ سه‌ر کار و کرده‌ وه‌
 قیژه‌ وه‌ نه‌ کانیان، خودا به‌ غه‌زه‌ بی خۆی ریشه‌ کێشی کردن.. ئەه‌جار به‌ لگه‌ ی جو‌را و
 جو‌ری هێنانه‌ وه‌ له‌ سه‌ر ده‌ سه‌ لاتی به‌ رفرانی و یارمه‌ تیدانی پێغه مبه‌رانی به‌ سه‌ر
 دوژمنه‌ کانیان دا، فره‌مانی به‌ پێغه مبه‌رو خۆشه‌ ویستی خۆی چه‌ زه‌ ته‌ (عه‌مد) ﷺ
 کرد: که‌ شوکرو سوپاسی خودا بکا له‌ سه‌ر ئەو نعه‌مه‌ تانه‌ و دروود بنێری بۆ سه‌ر
 گیانی ئەو پێغه مبه‌ره‌ رێژدارانه‌: که‌ له‌ پێناو گه‌ یاندنی په‌ یامی یه‌ زدان دا
 که‌ مه‌ ته‌ ر خه‌ مییان نه‌ کردو به‌ لیته‌ اتوویی ئەه‌رکی سه‌ر شانی خۆیان ئەه‌جام دا. ئەه‌جار
 ره‌دی بته‌ په‌رسته‌ کانی دایه‌ وه‌ و جو‌ره‌ ها به‌ لگه‌ و نیشه‌ نه‌ ی به‌ هێزو پته‌ وی هێنانه‌ وه‌
 له‌ سه‌ر تاكو ته‌ نه‌های زاتی پاکی و ده‌ سه‌ لاتی ره‌ ها و بی سنووری له‌ دروست کردن و
 به‌ دیه‌ تان دا...!

ده‌ فره‌ موێ: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئە‌ی موحه‌ مه‌د! بلی سوپاس بۆ خودایه‌، چه‌مدو
 سوپاسی خودا بکه‌ له‌ سه‌ر ئەو هه‌موو نعه‌مه‌ ته‌ مه‌ زن و جو‌را و جو‌رانه‌ ی: که‌ له‌ ژماره‌
 نایه‌ ن و به‌ به‌ نه‌ ده‌ کانی خۆی به‌ خشیون، هه‌روه‌ سا سوپاسی خودا بکه‌ له‌ سه‌ر
 تایبه‌ تمه‌ ندیی زاتی پاکی به‌ و صیغه‌ ته‌ به‌ رزو شکۆمه‌ ندییانه‌ ی پێیانه‌ وه‌ (مه‌ تصف)ه‌.
 به‌ و ناوه‌ جوانانه‌ ی که‌ هه‌ نه‌ ی و هاواری لی ده‌ کری پێیان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ
 اصْطَفَى﴾ ئە‌ی موحه‌ مه‌د! دروود بنێره‌ بۆ سه‌ر گیانی پاکی ئەو به‌ ندانه‌ ی خودا: که‌
 هه‌ لێ بژاردون بۆ فروستاده‌ یی و په‌ یامی خۆی پێدا نار دوون بۆ سه‌ر به‌ ره‌ ی ئاده‌ میزاد،

موشریکه‌کان له‌سه‌ر بیرو باوه‌ر نه‌زیه‌تیاں دان، پیتیاں وایه: نه‌وه تۆله‌و سزای خودایه‌و له‌ئیمان ژتیوان ده‌بنه‌وه، نه‌زیه‌تدانی کافره‌کان بۆیان ده‌بیته هۆی لادانیاں له‌ئیمان، وه‌کوو چۆن عه‌زابی خودا ده‌بیته هۆی لادانی موسولمانان له‌کوفر، موسولمانی ساغ هه‌تا زیاتر له‌بۆته بدری و به‌لاو موصیبه‌تی تووش بن زیاتر پابه‌ند ده‌بی به‌نایینه‌وه. عه‌زابی ئاده‌میزاد چاری هه‌یه‌و پارێزگاری لێ ده‌کری، به‌لام عه‌زابی خودا هه‌رگیز لێ قوتار بوونی نیه‌و که‌س ناتوانی خۆی لێ رزگار بکا، نه‌زیه‌تدان له‌ئاده‌میزاده‌وه ده‌بیته هۆی پاداش و به‌خته‌وه‌ری قیامه‌ت. عه‌زابی خودا عه‌زابی قیامه‌تیشی به‌شویندا دی.

نوونه‌ی ئهم نایه‌ته نایه‌تیکی تره: که ده‌فه‌رموی: ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَىٰ حَرْفٍ فَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ وَإِنْ أَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ انْقَلَبَ عَلَىٰ وَجْهِهِ﴾ (الحج: ۱۱)

ئهمه ئاماژه‌یه بۆ نه‌وه که پاشگه‌زبوونه‌وه له‌ئیمان بۆ مونا‌فیک ئاسانه‌و هه‌ر له‌گه‌ڵ تینی بۆ هات خیرا په‌شیمان ده‌بیته‌وه، چونکه ئیمان‌که نه‌چۆته ناو دلو ده‌روونی‌وه، به‌لکوو موسولمانیه‌ته‌که‌ی هه‌ر به‌ده‌م بووه‌و بۆ دنیا خواردن بووه، دنیا خواردنیش به‌به‌هانه‌ی نایینه‌وه له‌تاوان تاوانتره.

ئه‌جار باسی هه‌له‌په‌رستی دو‌پرووه‌کان ده‌کاوه‌ ده‌فه‌رموی: ﴿وَلَمَّا جَاءَ نَصْرٌ مِّن رَّبِّكَ لَيَقُولُنَّ إِنَّا مَعَكُمْ﴾ نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خۆشه‌ویست! ئه‌گه‌ر له‌خوداوه سه‌رکه‌وتنی‌ک به‌ده‌ست بیتی، غه‌نیمه‌ت و ده‌ستکه‌وتی‌ک ده‌ست که‌وی، نه‌وه دو‌پرووانه هینده هه‌له‌په‌رست و بی شه‌رم و حه‌یان ده‌لێن: ئیمه له‌گه‌ڵتان بووین و یارمه‌تیمان داوین و بۆ ئایینی ئیوه‌بین و دژی دو‌ژمنی ئیوه جه‌نگاوین. ئیتر خودا ره‌دیان ده‌داته‌وه‌ ده‌فه‌رموی: ﴿أَوَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِمَا فِي صُدُورِ الْعَالَمِينَ﴾ ئایا خودا زانتر نیه له‌هه‌موو که‌س به‌وه‌ی که له‌ناو دلی ئاده‌میزاداندا حه‌شاردراوه؟ ئایا خودا نازانی دلیان ئیمانی تیدا‌یه یان دو‌پروویی؟ با به‌پرواله‌تیش خۆیان به‌موسولمان ده‌رخه‌ن و لافی ئیمانداریی لێ بده‌ن!! به‌لێ خودا زانایه به‌هه‌موو شتی‌ک، هیچ نه‌یتی و شاراوه‌یه‌کی لێ نادیار نیه، ده‌زانی کێ موسولمانی ساغ و راسته‌و کێ دو‌پروو درۆزنه!

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قُلُوبُ هَاسَاتٍ بَرَهَنَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبهری
 له گه له نه ته وه کانیان دا بو گێرینه وه، باسی له ناو بردنی ئەو نه ته وانه و جوړی
 له ناو بردنه کانیانی بو کردین: که به هوی هاو له دانان بو خوداو بته رستی و
 هه لگه پانه وه له سروشت و فرمانی پەرۆردگارو سوور بوون له سه ر کارو کرده وه
 قیزه ونه کانیان، خودا به غه زه بی خوی ریشه کیشی کردن.. ئەجار به لگه ی جوړاو
 جوړی هینانه وه له سه ر ده سه لاتی به رفرانی و یارمه تیدانی پێغه مبه رانی به سه ر
 دوژمنه کانیان دا، فرمانی به پێغه مبه رو خو شه ویستی خوی چه زه تی (محمد) ﷺ
 کرد: که شوکرو سوپاسی خودا بکا له سه ر ئەو نیعمه تانه و دروود بنیژی بۆ سه ر
 گیانی ئەو پێغه مبه ره ریزدارانه: که له پیناو گه یاندنی په یامی یه زدان دا
 که مه تر خه مییان نه کردو به لیته اتوویی ئەرکی سه رشانی خویان ئەنجام دا. ئەجار
 ره دی بته ره رسته کانی دایه وه و جوړه ها به لگه و نیشانه ی به هیژو پته وی هینانه وه
 له سه ر تاكو ته نهایی زاتی پاکی و ده سه لاتی ره هاو بی سنووری له دروست کردن و
 به دیه تیان دا...

ده فهرمو ی: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئەی موحه مه د! بلی سوپاس بو خودایه، چه مدو
 سوپاسی خودا بکه له سه ر ئەو هه موو نیعمه ته مه زن و جوړاو جوړانه ی: که له ژماره
 نایه ن و به به نده کانی خوی به خشیون، هه روه سا سوپاسی خودا بکه له سه ر
 تایبه تمه ندیی زاتی پاکی به و صیفه ته به رزو شکۆمه ندییانه ی پینانه وه (متصف) ه.
 به و ناوه جوانانه ی که هه نی و هاواری لی ده کری پینان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
 اصْطَفَى﴾ ئەی موحه مه د! دروود بنیژه بو سه ر گیانی پاکی ئەو به ندانه ی خودا: که
 هه لی بژاردون بو فروستاده یی و په یامی خوی پیدا ناردوون بۆ سه ر به ره ی ئاده میزاد،

ئیتیر پەرەردگار بە درۆیان دەخاتەوێ دەفەرموێ: ﴿وَمَا هُمْ بِحَامِلِينَ مِنْ خَطَايَاهُمْ مِنْ شَيْءٍ، انْهُمْ لَكَاذِبُونَ﴾ ئەوانە تەحەمۆلی تاوانی ئەوان ناکەن و هیچ بارو قورسایێ تاوان لە ئەوان سوک ناکەن، ئەوانە درۆ دەکەن لەوەدا: کە دەڵێن: ئێمە تەحەمۆلی تاوانی ئێوە دەکەین و ئۆیالی تاوانە کاتتان لە ئەستۆی ئێمە یە، چونکە کەس تاوانی کەسی بۆ هەڵناگیرێ! وەکوو لە نایه تیکی تردا دەفەرموێ: ﴿انْ تَدْعُ مَثْقَلَةً إِلَى حِمْلِهَا لَا يَحْمِلُ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَى﴾ (فاطر: ۱۸) یان دەفەرموێ: ﴿وَلَا يَسْتَلْ حَمِيمٌ حَمِيمًا﴾ (المارج: ۱۰) یان دەفەرموێ: ﴿وَلَا تَزِرْ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى﴾ (الانعام: ۱۶۴).

واتە: کەس لە جیاتی کەس سزا نادرێ و هەر کەسە لە تاوانی خۆی بەرپرسیارە، وەلێ گومراکەران و پیرای تۆلە ی تاوانی گومراپوونی خۆیان تۆلە ی تاوانی گومراکردنی کەسانی دیکەشیان لێ دەسەندری. دەفەرموێ: ﴿وَلِيَحْمِلْنَ أَثْقَالَهُمْ وَأَنْثِقَالًا مَعَ أَثْقَالِهِمْ﴾ واتە: بانگخوازانی کوفرو ئیلحاد روژی قیامت تاوانی خۆیان، تاوانی ئەوانە ی لە خستەیان بردون و گومرایان کردون دەخرێنە ئەستۆی بەبێ ئەوە ی کە هیچ لە قورسایێ کۆلی شوێنکەوتوانیان سوک بکەن، چونکە لە راستی دا گومراکەران: کە تاوانی شوێنکەوتوانیان هەڵدەگرن، هەر بە تاوانی خۆیان حلیب دەکری و ئەوە ی ئەوان لێ ی بەرپرسیارن گومراکردنە کە یە، ئەوەش کردەوێ خۆیانە، وەکوو لە نایه تیکی تردا ناماژە بەو دەکاو دەفەرموێ: ﴿وَلِيَحْمِلُوا أَوْزَارَهُمْ كَامِلَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَمَنْ أَوْزَارَ الَّذِينَ يُضْلِلُونَهُمْ بَغِيرَ عِلْمٍ﴾ (النحل: ۲۵).

ئێبنو ماجه لە سونە نە کە ی دا فەرمودە یە کە لە ئەنەسی کورپی مالیکەوێ ریاوایەت دەکا: دەفەرموێ: (کەسێک رەهنومایی کەسێک بکا بۆ کاری خێر، بە ئەندازە ی ئەو کەسە ی خێر دەگاتێ کە کارە کە ی پێ کردوێ تا روژی قیامت بەبێ ئەوە ی لە خێری ئەو هیچ کەم بکا: کەسێک بانگەوازی خەلک بکا بۆ گومراپی یە ک: تاوانی هەموو ئەوانە ی لە سەرە کە تا روژی قیامت ئەو تاوانە دەکەن بەبێ ئەوە ی هیچ لە تاوانی ئەوان کەم بپێتەوێ).

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدًا قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبه‌ری
 له گه‌ڵ نه‌ته‌وه کانیان دا بۆ گێڕایه‌وه، باسی له‌ناو بردنی ئەو نه‌ته‌وانه‌ و جو‌ری
 له‌ناو بردنه‌ کانیانی بۆ کردین: که‌به‌ه‌وی هاو له‌دانان بۆ خودا و بته‌رستی و
 هه‌لگه‌رانه‌وه له‌سروشت و فره‌مانی پەرۆردگار و سوور بوون له‌سه‌ر کار و کرده‌وه
 قیژه‌وه نه‌ کانیان، خودا به‌غه‌زه‌بی خۆی ریشه‌ کێشی کردن.. ئەجار به‌لگه‌ی جو‌را و
 جو‌ری هێنانه‌وه له‌سه‌ر ده‌سه‌لاتی به‌رفرانی و یارمه‌تیدانی پێغه مبه‌رانی به‌سه‌ر
 دوژمنه‌ کانیان دا، فره‌مانی به‌پێغه مبه‌رو خۆشه‌ویستی خۆی چه‌زهرتی (محمد) ﷺ
 کرد: که‌شو کرو سوپاسی خودا بکا له‌سه‌ر ئەو نیعمه‌تانه‌ و دروود بنێری بۆسه‌ر
 گیانی ئەو پێغه مبه‌ره‌ رێژدارانه‌: که‌له‌پێناو گه‌یاندنی په‌یامی یه‌زدان دا
 که‌مه‌تر خه‌مییان نه‌کرد و به‌لێها تووبی ئەرکی سه‌رشانی خۆیان ئەنجام دا. ئەجار
 ره‌دی بته‌رسته‌ کانی دایه‌وه‌ و جو‌ره‌ها به‌لگه‌ و نیشانه‌ی به‌هێزو پته‌وی هێنانه‌وه
 له‌سه‌ر تاكو ته‌نها یی زاتی پاکی و ده‌سه‌لاتی ره‌ها و بێ سنووری له‌دروستکردن و
 به‌دییه‌تان دا...

ده‌فه‌رموی: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئەی موحه‌مه‌د! بلی سوپاس بۆ خودایه‌، چه‌مدو
 سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر ئەو هه‌موو نیعمه‌ته‌ مه‌زن و جو‌را و جو‌رانه‌ی: که‌له‌ژماره
 نایه‌ن و به‌به‌نده‌ کانی خۆی به‌خشیون، هه‌روه‌سا سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر
 تایبه‌تمه‌ندی زاتی پاکی به‌و صیغه‌ته‌ به‌رزو شکۆمه‌ندیانه‌ی پێیانه‌وه (متصف)ه.
 به‌و ناوه‌ جوانانه‌ی که‌هه‌نی و هاواری لی ده‌کری پێیان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
 اصْطَفَىٰ﴾ ئەی موحه‌مه‌د! دروود بنێره بۆ سه‌ر گیانی پاکی ئەو به‌ندانیه‌ی خودا: که‌
 هه‌لی بژاردون بۆ فروستاده‌یی و په‌یامی خۆی پێدا ناردوون بۆسه‌ر به‌ره‌ی ئاده‌میزاد،

دوای رونکردنه وهی ته کلیفو بهرپرسیاری و جوړه کانی، واده و به لټن: به موسولمانی رستال و خوداپه رست ددها، هه په شه له کافرو دووړووه کان ده کا به سزای به نیشی نه پراوه. نه مجار چیرۆکی به ته مه ن ترین پیغه مبه رمان بو ده گیریتته وه: نه ویش هه زه ته تی نووچه ﴿نۆسه دو په نجا سال بانگه وازی گه له که ی کرد بو ئیمان هینان و خوداپه رستی، وه لټی که میکیان نه بی ئیمانیان پی نه هینا. نه مجار به شوین چیرۆکی (نوح) دا چیرۆک و سرگورشته ی هه ندی پیغه مبه ری ترمان بو ده گیریتته وه: که بریتین: له هه زه ته تی ئیبراهیم و هه زه ته تی لوط و هود و شوعه یب و صالح. له چوارچیوه ی نه و چیرۆکانه دا سه ره نجامی نه و گه ل و نه ته وه به درۆخه ره وانه مان بو رون ده کاته وه، ته سه لای پیغه مبه ر ﴿ده داته وه، هه لټی ده نی بو نه وه ی خوراگرو پشو و دريژ بی له به رامبه ر هه لوتیست و فشاره ینانی قوره یشییه کان بو خوی و هاوه لانی. له هه مان کات دا جه خت له سه ر نه و حقیقه ته ده کاته وه: که له سه رتای سوره ته که دا ئاماژه ی پی کرد: که بریتی بوو له وه ی به لاو موصیبه ت و نه زیه ت و نا په حه تی سونه تی ژیان و بو تاقیکردنه وه و له بوته دانه!

ده فهرموی: ﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا﴾ سویند بی نیمه (نوح) مان کرده پیغه مبه رو ره وانه مان کرد بو سه ر گه له که ی نۆسه دو په نجا سال له ناو گه له که ی دا مایه وه، بانگه وازی کردن بو یه کتاپه رستی و به ندایه تی کردن بو خوداو برپا به هاتنی رۆژی قیامه ت، که میکیان نه بی به پیر بانگه وازییه که یه وه نه چوون، که مینه یه ک نه بی ئیمانیان پی نه هینا. نه ویش له خودا پارایه وه ﴿قَالَ: رَبِّ اِنِّیْ دَعَوْتُ قَوْمِی لَیْلًا وَنَهَارًا، فَلَمْ یَزِدْهُمْ دَعَائِیْ اِلَّا فِرَارًا﴾ (نوح: ۵-۶). هه روه ها ﴿قَالَ نُوحٌ: رَبِّ: اِنَّهُمْ عَصَوْنِیْ وَاتَّبَعُوْا مِنْ لَمْ یَزِدْهُ مَالٌ وَوَلَدٌ اِلَّا خُسَارًا﴾ (نوح: ۲۱)

نیت پاش نه و هه موو ماوه دریژه ی: که هه زه ته تی نوح بانگه وازیی کردن و هه ول ته قه لای له گه ل دان، نه وان هه ر سوور بوون له سه ر کوفرو بی دینی خویان، ﴿فَاَخَذَهُمُ الطُّوفَانُ، وَهُمْ ظَالِمُوْنَ﴾ په روه ردگار به توفان خنکاندن و سه رزه مینی لی پاک کردنه وه، نه وانه خویان سته میان له خویان کردو به ده سستی خویان خویان

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قُلُوبُ هَاسَاتٍ بَرَهَنَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبهری
 له گه له نه ته وه کانیان دا بو گێرینه وه، باسی له ناو بردنی ئەو نه ته وانه و جوړی
 له ناو بردنه کانیانی بو کردین: که به هوی هاو له دانان بو خوداو بته رستی و
 هه لگه پانه وه له سروشت و فرمانی پەرۆردگارو سوور بوون له سه ر کارو کرده وه
 قیزه ونه کانیان، خودا به غه زه بی خوی ریشه کیشی کردن.. ئەجار به لگه ی جوړاو
 جوړی هینانه وه له سه ر ده سه لاتی به رفرانی و یارمه تیدانی پێغه مبه رانی به سه ر
 دوژمنه کانیان دا، فرمانی به پێغه مبه رو خو شه ویستی خوی چه زه ته ی (محمد) ﷺ
 کرد: که شوکرو سوپاسی خودا بکا له سه ر ئەو نیعمه تانه و دروود بنیژی بۆ سه ر
 گیانی ئەو پێغه مبه ره ریزدارانه: که له پیناو گه یاندنی په یامی یه زدان دا
 که مه تر خه مییان نه کردو به لیته اتوویی ئەرکی سه رشانی خویان ئەنجام دا. ئەجار
 ره دی بته ره سه ته کانی دایه وه و جوړه ها به لگه و نیشانه ی به هیژو پته وی هینانه وه
 له سه ر تاكو ته نهایی زاتی پاکی و ده سه لاتی ره هاو بی سنووری له دروست کردن و
 به دیه تیان دا...

ده فهرمو ی: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئەی موحه مه د! بلی سوپاس بو خودایه، چه مدو
 سوپاسی خودا بکه له سه ر ئەو هه موو نیعمه ته مه زن و جوړاو جوړانه ی: که له ژماره
 نایه ن و به به نده کانی خوی به خشیون، هه روه سا سوپاسی خودا بکه له سه ر
 تایبه تمه ندیی زاتی پاکی به و صیفه ته به رزو شکۆمه ندییانه ی پینانه وه (متصف) ه.
 به و ناوه جوانانه ی که هه نی و هاواری لی ده کری پینان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
 اصْطَفَى﴾ ئەی موحه مه د! دروود بنیژه بو سه ر گیانی پاکی ئەو به ندانه ی خودا: که
 هه لی بژاردون بو فروستاده یی و په یامی خوی پیدا ناردوون بۆ سه ر به ره ی ئاده میزاد،

ئەگەر بمانەوی تەفسیرو ھۆکاریک بدۆزینەوہ بۆ ئەو تەمەن درێژییە ی ھەزرەتی نوح، دەتوانین بڵێن: ژمارە ی ئادەمیزاد لەو رۆژگارەدا کەم بوو: کەوابی و یدەچی پەرورەدگار لەو چاخ و سەردەمانەدا قەرەبووی کەمی ژمارە ی ئادەمیزادی بەتەمەندریژیان کردبیتەوہ، بۆ درێژەدان بەژیان و ئاوادانکردنەوہ ی زەوی، ھەتا کە ژمارە ی ئادەمیزاد زۆر بوو زەوی ئاوەدان بووہو ئیتر پتووستی ژیان و ئاوەدانکردنەوہ ی زەوی پتووستی بەتەمەندریژی ئادەمیزاد نەما.

ئەمەش دیاردە یە کە لەتەمەنی زۆر زیندەوہردا بەچاو دەکەوی: ھەتا ژمارە یان کەم و زاووزیان کەم بێ تەمەنیان درێژتر دەبێ، بۆ وینە ھەندێ بآئندەو خشۆک، وەکوو ھەلۆو کیسەل چونکە ژمارە یان کەم و زاووزیان زۆر نیە، تەمەنیان دەگاتە سەدان سال، کەچی مێش: کە بەمەلایین زاووزی دەکەن تەمەنی ھیچ کامیکیان لێدوو ھەفتە تیپەر ناکا. شاعیریک ئاماژە بۆ ئەم دیاردە یە دەکاو دەلێ:

بغات الطیر اکثرها فراخاً و ام الصقر مقلاة نزور^(۱)

چیرۆکی ھەزرەتی ئیبراھیم لەگەڵ نەتەوہکەیدا

وَابْرَاهِيمَ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٦﴾ إِنَّمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا وَتَخْلُقُونَ إِفْكًا إِنَّ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ لَكُمْ رِزْقًا فَابْتَغُوا عِندَ اللَّهِ الرِّزْقَ

(۱) فی ظلال القرآن ج ۶/ ۳۹۸.

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قُلُوبُ هَاسَاتٍ بَرَهَنَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبهری
 له گه له نه ته وه کانیان دا بو گێرینه وه، باسی له ناو بردنی ئەو نه ته وانه و جوړی
 له ناو بردنه کانیانی بو کردین: که به هوی هاو له دانان بو خوداو بته رستی و
 هه لگه پانه وه له سروشت و فرمانی پەرۆردگارو سوور بوون له سه ر کارو کرده وه
 قیزه ونه کانیان، خودا به غه زه بی خوی ریشه کیشی کردن.. ئەجار به لگه ی جوړاو
 جوړی هینانه وه له سه ر ده سه لاتی به رفرانی و یارمه تیدانی پێغه مبه رانی به سه ر
 دوژمنه کانیان دا، فرمانی به پێغه مبه رو خو شه ویستی خوی چه زره تی (محمد) ﷺ
 کرد: که شوکرو سوپاسی خودا بکا له سه ر ئەو نیعمه تانه و دروود بنیژی بۆ سه ر
 گیانی ئەو پێغه مبه ره ریزدارانه: که له پیناو گه یاندنی په یامی یه زدان دا
 که مه تر خه مییان نه کردو به لیته اتوویی ئەرکی سه ر شانی خو یان ئەنجام دا. ئەجار
 ره دی بته ره رسته کانی دایه وه و جوړه ها به لگه و نیشانه ی به هیژو پته وی هینانه وه
 له سه ر تاكو ته نهایی زاتی پاکی و ده سه لاتی ره هاو بی سنووری له دروست کردن و
 به دیه تیان دا...

ده فهرمو ی: ﴿قُل: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئەی موحه ممه د! بلی سوپاس بو خودایه، چه مدو
 سوپاسی خودا بکه له سه ر ئەو هه موو نیعمه ته مه زن و جوړاو جوړانه ی: که له ژماره
 نایه ن و به به نده کانی خوی به خشیون، هه روه سا سوپاسی خودا بکه له سه ر
 تایبه تمه ندیی زاتی پاکی به و صیفه ته به رزو شکۆمه ندییانه ی پینانه وه (متصف) ه.
 به و ناوه جوانانه ی که هه نی و هاواری لی ده کری پینان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
 اصْطَفَى﴾ ئەی موحه ممه د! دروود بنیژه بو سه ر گیانی پاکی ئەو به ندانه ی خودا: که
 هه لی بژاردون بو فروستاده یی و په یامی خوی پیدا ناردوون بۆ سه ر به ره ی ئاده میزاد،

ئىبراهيم بانگەوازی گەلەكەى كرد بۆ خوداناسینو یەكتاپەرستی. فەرمانی پێ كردن بەو: كە بەدڵسۆزی عیبادهتی خودا بکەن لى بترسن، خۆیان لەسزاو تۆلە پياریزن، پى گوتن: فەرزو ئەرکەکانى سەرشانیان جى بەجى بکەن، سەرپىچى فەرمانەکانى نەكەن، ئەگەر وا بکەن و پابەندى فەرمان و نەهیه‌كانى بن، بەختەوهرى دۇنياو قىامت بۆ خۆیان دەستەبەر دەكەن، ئەو بۆ ئیوه‌ خێرو فەرە. ئەگەر ئیوه‌ خاوەنى عەقل و هەست و شعور بن ئەو دەكەن: كە بەرژەوهندى دۇنياو قىامتى تىدایى.

بىنگومان بانگەوازی یەكەى حەزەرەتى ئىبراهيم ناشکراو مەفهوم بوو، گریو گۆلى نەبوون، زۆر بەساكارى بانگەوازی خۆى پى راگەياندن و هەلینان بۆ خوداپەرستى و خۆپاراستن لەسزاو عىقاب.

ئەجار دو بەلگە دىنیتەو لەسەر راستى بانگەوازی یەكەى و فەسادى بیرو بۆچوونى ئەوان رون دەکاتەو:

۱- بەلگەى یەكەم ئەو یە دەفەرموى: (إِنَّمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا وَتَخْلُقُونَ أَفْكَاءَ) ئەو بت و صەنەمانەى ئیوه‌ لەجیاتى خودا دەیانپەرستن بریتىن لەچەند قەبارەىەك لەبەردو گەچ خۆتان پىكتان هیناون، بەدەستى خۆتان داتانتاشیون و بەندایەتیان بۆ دەكەن. نەزبان دەگەیه‌نن نەسود، بۆ خۆتان ناوتان بۆ هەلبەستون و بەخودایان دەزانن، پىتان وایە شەفاعەتتان بۆ دەكەن لای خودا، ئیوه‌ درۆ دەكەن لەویدا: كە دەلین: ئەمانە خودان، شەفاعەتكارن، هاوێلى خوان.

۲- بەلگەى دووهم ئەو یە: (إِنَّ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ لَكُمْ رِزْقًا) ئەو بت و صەنەمانەى ئیوه‌ لەجیاتى خودا بەندایەتیان بۆ دەكەن ناتوانن كەمترین بژۆ بۆ ئیوه‌ دابین بکەن، هیچیان پى ناکرى و هیچیان لەدەست نایە. ئەدى چۆن ئیوه‌ عیبادهتیان بۆ دەكەن؟!

﴿فَابْتَغُوا عِنْدَ اللَّهِ الرِّزْقَ﴾ داواى رزق و رۆژى هەر لەخودا بکەن، لەكەسى تر داواى رزق و رۆژى مەكەن؛ چونكە ئەو بت و صەنەمانە هیچیان نیه‌ داراى هیچ نین.

له‌رزق و رۆژیی په‌روه‌ردگار بخۆن و ﴿واعبدوه واشکروا له‌إليه ترجعون﴾ ته‌نیا عیباده‌ت بۆ خودا بکه‌ن و هه‌ر ئه‌و به‌شیاری په‌رستش بۆ کردن بزائن، شوکرو سوپاسی بکه‌ن له‌سه‌ر ئه‌و نیعمه‌ت و به‌خششانه‌ی پێی داو، خۆتان ئاماده‌ بکه‌ن بۆ به‌خزمه‌ت گه‌یشته‌نی خودا و روبه‌روبوونه‌وه‌ی له‌رۆژی قیامه‌ت‌دا، له‌و رۆژه‌دا هه‌مووتان بۆ لای ئه‌و ده‌گه‌ڕێنه‌وه، له‌سه‌ر هه‌موو کرده‌وه‌یه‌کتان پرسیارتان لێ ده‌کا و هه‌ر که‌سه‌تان به‌گوێره‌ی کرده‌وه‌کانتان سزاو پاداش وهرده‌گرنه‌وه.

ئه‌جار هه‌زه‌تی ئیبراهیم به‌لگه‌ی له‌سه‌ر پێغه‌مبه‌رایه‌تی خۆی هێناوه‌ و تی: ﴿وان تکذبوا فقد کذب أمم من قبلکم، وما علی الرسول إلا البلاغ المبین﴾ واته: ئه‌گه‌ر ئێوه ده‌رباره‌ی پێغه‌مبه‌رایه‌تیم به‌دروم بجه‌نه‌وه، ئه‌وه ئێوه به‌و هه‌لۆیسته‌تان زیان به‌من ناگه‌یه‌ن، چونکه به‌دروختنه‌وه‌ی پێغه‌مبه‌ران داب و نه‌پێتی گه‌ل و نه‌ته‌وه‌کانه، وه‌لێ من ئه‌وه‌تان پێ راده‌گه‌یه‌نم: که‌ گه‌له‌ پێشینه‌کان له‌سه‌ر ئه‌و هه‌لۆیسته‌یان تووشی عه‌زایی سه‌ختی خودا بوون، بۆ خۆیان زه‌ره‌ریان کردو زیانیان پێ گه‌یشته‌ و خه‌ساره‌تمه‌ند بوون، نه‌ک پێغه‌مبه‌ره‌کان، چونکه پێغه‌مبه‌ر ته‌نها راگه‌یانندی په‌یامه‌که‌ی له‌سه‌ره‌و ئه‌رکی ئه‌و ته‌نها مژده‌ پێدان و ترسانده، که‌وابێ ئێوه به‌خۆتان دا بجه‌نه‌وه، هه‌ول بده‌ن به‌خته‌وه‌ری حه‌قیقی بۆ خۆتان ده‌سته‌به‌ر بکه‌ن و حیساب و پاداشتان عاثید به‌خودایه.

ئه‌جار دواى رونکردنه‌وه‌ی بنه‌مای یه‌که‌م و به‌لگه‌ هێنانه‌وه‌ له‌سه‌ری و ئاماژه‌ کردن بۆ بنه‌مای دووهم که‌ بپروا به‌پێغه‌مبه‌رایه‌تی‌یه، ده‌ست ده‌کا به‌به‌یانکردنی بنه‌مای سێهه‌م: که‌ هاتنی رۆژی قیامه‌ت و هه‌شرو حیساب و لێکۆڵینه‌وه‌یه، ئه‌م سێ بنه‌ما سه‌ره‌کی‌یه‌ی عه‌قیده (توحید، رساله، بعث) به‌یه‌که‌وه‌ باس ده‌کری‌ن و له‌زۆربه‌ی شوێنی قورئان‌دا لێک دانابری‌ن. ده‌فه‌رموی: ﴿أولم یروا کیف یدئی الله‌ الخلق ثم یعیده، ان ذلک علی یسیر﴾ ئایا نابینن په‌روه‌ردگار چۆن شت ده‌خولقی‌ن، چۆن سه‌ره‌تا شت دروست ده‌کا؟ بێگومان خودا له‌نه‌به‌وه‌ ئه‌و ئاده‌میزادانه‌ی دروست کردو، هیچ نه‌بون و هێناوێه گۆره‌پانی بوونه‌وه، هه‌ست و هێزو توانای پێ به‌خشیو، زانیاری جو‌را و جو‌ری فێر کردو، ده‌ی که‌سی‌ک

له‌نبوه‌وه بتوانی شت دروست بکا، جاریکی تر ئیعاده کردنه‌وه‌ی لا ئاسانتره، وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا ده‌فرموی: ﴿وهو الذي يبداء الخلق ثم يعيده وهو اهلون عليه﴾ (الروم: ۲۷).

نایه‌ته‌که خیطابه بۆ هه‌موو که‌سێک ئینکاری هه‌بوونی خوداو هاتنی قیامه‌ت و حیساب و لیکۆلینه‌وه و پاداش و سزا بکا، خیطابی‌که هه‌موو بوونه‌وه‌ر به‌لگه‌ی ناوه‌رۆکه‌یه‌تی، هه‌موو ئاسمانه‌کان و زه‌وی و ئه‌وه‌ی تێیان‌دایه‌ غایشگای به‌لگه‌و نیشانه‌کانی خودان، ده‌ تێیان رامینن و ئێیان ورد ببنه‌وه، هه‌موو بوونه‌وه‌ر لاپه‌ریه‌کی کراوه‌و غایشکراوه بۆ بینین و تیفکرین، ئاسمانه‌کان و زه‌وی و ئه‌وی تێیان‌دایه‌ هه‌موویان نیشانه‌و به‌لگه‌ن له‌سه‌ر هه‌بوون و تا‌کو ته‌نهایی خودا، له‌سه‌ر راستی واده‌و هه‌ره‌شه‌ی، دیمه‌نه‌کانی بونه‌وه‌رو دیارده‌کانی هه‌میشه‌ به‌به‌رچاوه‌وه‌ن و هون نابن، وه‌لێ به‌هۆی زۆر دووباره‌بوونه‌وه‌و ئولفه‌ت گرتن پێیانه‌وه‌ کاریگه‌رییان له‌سه‌ر هه‌ست و بیرى ئاده‌میزاد که‌م بۆته‌وه، وه‌کوو پێویست سه‌رنجیان راناکیشن. بۆیه‌ قورئانی پرۆژ زۆر جار سه‌نجی ئاده‌میزاد بۆ ئه‌و دیمه‌ن و دیاردانه‌ی بوونه‌وه‌ر راده‌کیشتی و هه‌لیان ده‌نی بۆ ئه‌وه‌ی له‌نه‌هینی و دیمه‌ن و دیارده‌کانی بوونه‌وه‌ر ورد ببنه‌وه، به‌لگه‌ له‌سه‌ر هه‌بوونی خودایه‌کی تا‌کو ته‌نها و خاوند سه‌لّات و به‌دییه‌نه‌ر بدۆزنه‌وه... بێگومان ئاده‌میزاد رۆژانه‌و وه‌رزانه‌ به‌چاوی خۆیان ده‌بینن خودا چۆن شت به‌دی ده‌هینن، ده‌بینن چۆن گیاو گۆ زیندو ده‌کاته‌وه، چۆن جوجه‌له‌ له‌هیلکه‌و هیلکه‌ له‌م‌ریشک په‌یدا ده‌کا، هه‌روه‌ها هه‌موو شتێک که‌ ئه‌م‌پ‌رۆ نیه‌و سه‌به‌ینی و ده‌دی دێ له‌و شتانه‌ی: که‌ ئاده‌میزاد به‌تا‌کو به‌کۆ ناتوانن دروستیان بکه‌ن، ته‌نانه‌ت رویان نایه‌ لافی ئه‌وه‌ لێ بده‌ن: که‌ ئه‌وان به‌دییه‌نه‌ریان. چونکه‌ له‌راستی‌دا نه‌هینی گیان خۆی له‌خۆی‌دا موعجیزه‌و سه‌رسوڕه‌یتنه‌وه‌ که‌س نه‌یزانیوه‌و که‌س نایزانن چۆنه‌و چۆن دیته‌ گۆرێ، چ جایی به‌کیک راست بیتته‌وه‌ ئه‌و ئیدیعايه‌ بکا. بێگومان هه‌یچ ته‌فسیرێک بۆ گیان نیه‌، جگه‌ له‌وه‌ی بلێن: ئه‌وه‌ به‌دییه‌تنانی خودای مه‌زنه‌، هه‌موو سات و ثانیه‌ک له‌پیش چاوی ئاده‌میزاد دیارده‌کانی ده‌بینرێ و ناتوانن ئینکاری بکه‌ن، جا ئه‌گه‌ر به‌چاوی خۆیان، به‌هه‌ست و عه‌قل و فامی خۆیان،

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قُلُوبُ هَاسَاتٍ بَرَهَنَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبه‌ری
له‌ گه‌ڵ نه‌ ته‌ وه‌ کانیان دا بۆ گێڕاینه‌ وه‌، باسی له‌ ناو بردنی ئەو نه‌ ته‌ وانه‌ و جو‌ری
له‌ ناو بردنه‌ کانیانی بۆ کردین: که‌ به‌ هۆی هاو له‌ دانان بۆ خودا و بته‌ رستی و
هه‌لگه‌ رانه‌ وه‌ له‌ سروشت و فره‌مانی پەرۆردگار و سوور بوون له‌ سه‌ر کار و کرده‌ وه
قیزه‌ وه‌ نه‌ کانیان، خودا به‌ غه‌زه‌ بی خۆی ریشه‌ کێشی کردن.. ئەجار به‌ لگه‌ ی جو‌را و
جو‌ری هێنانه‌ وه‌ له‌ سه‌ر ده‌ سه‌ لاتێ به‌ رفرا نی و یارمه‌ تیدانی پێغه مبه‌رانی به‌ سه‌ر
دوژمنه‌ کانیان دا، فره‌مانی به‌ پێغه مبه‌رو خۆشه‌ ویستی خۆی چه‌ زه‌ ته‌ (محمد) ﷺ
کرد: که‌ شوکرو سوپاسی خودا بکا له‌ سه‌ر ئەو نیعه‌ تانه‌ و دروود بنێری بۆ سه‌ر
گیانی ئەو پێغه مبه‌ره‌ رێزدارانه‌: که‌ له‌ پێناو گه‌ یاندنی په‌ یامی یه‌ زدان دا
که‌ مه‌ ته‌ ر خه‌ مییان نه‌ کردو به‌ لیته‌ اتوویی ئەرکی سه‌ر شانی خۆیان ئەنجام دا. ئەجار
ره‌ دی بته‌ په‌ رسته‌ کانی دایه‌ وه‌ و جو‌ره‌ ها به‌ لگه‌ و نیشانه‌ ی به‌ هێزو پته‌ وی هێنانه‌ وه
له‌ سه‌ر تاكو ته‌ نه‌ های زاتی پاکی و ده‌ سه‌ لاتێ ره‌ هاو بی سنووری له‌ دروست کردن و
به‌ دیه‌ تنان دا...

ده‌ فره‌ موێ: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئەو موحه‌ مه‌ د! بلی سوپاس بۆ خودایه‌، چه‌ مدو
سوپاسی خودا بکه‌ له‌ سه‌ر ئەو هه‌ موو نیعه‌ ته‌ مه‌ زن و جو‌را و جو‌رانه‌ ی: که‌ له‌ ژماره
نایه‌ ن و به‌ به‌ نده‌ کانی خۆی به‌ خشیون، هه‌ روه‌ سا سوپاسی خودا بکه‌ له‌ سه‌ر
تایبه‌ تمه‌ ندیی زاتی پاکی به‌ و صیغه‌ ته‌ به‌ رزو شکۆمه‌ ندییانه‌ ی پێیانه‌ وه‌ (متصف) ه.
به‌ و ناوه‌ جوانانه‌ ی که‌ هه‌ نی و هاواری لی ده‌ کری پێیان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ
اصْطَفَى﴾ ئەو موحه‌ مه‌ د! دروود بنێره‌ بۆ سه‌ر گیانی پاکی ئەو به‌ ندانه‌ ی خودا: که‌
هه‌ لێ بژاردون بۆ فروستاده‌ یی و په‌ یامی خۆی پێدا نار دوون بۆ سه‌ر به‌ ره‌ ی ئاده‌ میزاد،

ئەو کاتە قورئان شتیکی داوا کرد بێ لەئادەمیزادەکان: کە لەتوانایاندا بووبی بەرجەستە بکەن. بەم جوړه دهتوانین بڵین: ئەو کاتە ئەو هی مهطلووب بووه لهوان، ئەو بووه، بیر بکەنەوه و وورد ببهوه ژیان چۆن لهروهكدا پهیدا دهبی، زیندهوهرو نادهمیزاد چۆن گیانیان پێ دههخشی؟ واتە: لەدیاردەکانی گیان پڕوانن و بیریان لێ بکەنەوه ئەک لەخودی گیانەکه، چونکه گیان بۆخۆی نهیتنییهکی خودایییهو جگه لهخودا کەس نازانی چیهو چۆنه!!

ههروهها مه بهست بهروشتن بهناو زهوی دا وهکوو لهوهپیش ئاماژهی بۆ کرا، وهناگا هینانهوهی ههست و شعورهکان بووه بههۆی دیتنی دیمه نه جوړاو جوړه تازه بینراوهکان! بۆ ئەو هی بهوردی لهدیاردەکانی دهسهلاتی خودا ورد ببهوه.

نایه ته که مانایه کی تریش ههڵدهگرێ: کە زۆر له گهڵ سورشتی قورئاندا گونجاوه، ماناکهش ئەوهیه: پهروهردگار تهوجیهاتی خۆی بۆ ههه چینه روژگارێک و ئاراسته دهکا که له گهڵ ژیان و سهردهم و ئاستی روژنبیری و دیاردەکانی ژیا نی نادهمیزادهکاندا گونجاو بی، بۆ ئەو هی ههه موو کەس لههه موو سهردهم و روژگارێکدا بهگوێرهی تواناو بیرو بۆچون و ئاستی روژنبیریان فهه می قورئان بکەن.

﴿ثم الله ينشئ النشأة الآخرة﴾ پاشان خودا جارێکی تر سههرلهنوێ لهروژی قیامهتدا زیندویان دهکاتهوه ﴿ان الله على كل شيء قدير﴾ بێگومان خودا بهسهه ههه موو شتیكدا خاوهن دهسهلات و توانایه، ههچی لێ یاخی نابێ، چونکه دهسهلاتی رههای هیه، بهو دهسهلاته موطلهقه بهدیھتنان و دروستکردنهوه ئهه نجام دهدا، ههه لهروانگهی ئهه دهسهلات و توانا رههایه: کە ههیه تی: ﴿يعذب من يشاء ويرحم من يشاء وإليه تqlبون﴾ سزای ئەوانه دهدا: کە دهیهوئ سزایان بدا، رهحم و بهزههیی خویشی دههخشی بهئهوانه کی دهیهوئ رهه میان پێ بکا. چونکه فرمانه وایه کی موطلهقه، بهویستی خۆی لهروانگهی عهاله تکاریهه و کافرو تاوانباران سزا دهدا ههه لهروانگهی فهضلو گهورههیی خویشیهه و رهحم و بهزههیی دههخشی بهکەسانی خودا پهه رست، ههه چی بیهوئ بیکا دهیکا، ههه چی ویستی، بریاری لهسهه دهدا، کەس نیه بپیته کۆسپ و لهمهپرو ههلهو شینهوهی هوکمهکانی. کەس ناتوانی پهه سیاری لێ بکا بۆچی وا دهکاو بۆ وا ناکا؟! بهدیھتنان و هوکم و

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قُلُوبُ هَاسَاتٍ بَرَهَنَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبهری
 له گه له نه ته وه کانیان دا بو گێرینه وه، باسی له ناو بردنی ئەو نه ته وانه و جوړی
 له ناو بردنه کانیانی بو کردین: که به هوی هاو له دانان بو خوداو بته رستی و
 هه لگه پانه وه له سروشت و فرمانی پەرۆردگارو سوور بوون له سه ر کارو کرده وه
 قیزه ونه کانیان، خودا به غه زه بی خوی ریشه کیشی کردن.. ئەجار به لگه ی جوړاو
 جوړی هینانه وه له سه ر ده سه لاتی به رفرانی و یارمه تیدانی پێغه مبه رانی به سه ر
 دوژمنه کانیان دا، فرمانی به پێغه مبه رو خو شه ویستی خوی چه زره تی (محمد) ﷺ
 کرد: که شوکرو سوپاسی خودا بکا له سه ر ئەو نیعمه تانه و دروود بنیژی بۆ سه ر
 گیانی ئەو پێغه مبه ره ریزدارانه: که له پیناو گه یاندنی په یامی یه زدان دا
 که مه تر خه مییان نه کردو به لیته اتوویی ئەرکی سه رشانی خو یان ئەنجام دا. ئەجار
 ره دی بته ره سه ته کانی دایه وه و جوړه ها به لگه و نیشانه ی به هیژو پته وی هینانه وه
 له سه ر تاكو ته نهایی زاتی پاکی و ده سه لاتی ره هاو بی سنووری له دروست کردن و
 به دیه تیان دا...!

ده فهرمو ی: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئەی موحه مه د! بلی سوپاس بو خودایه، چه مدو
 سوپاسی خودا بکه له سه ر ئەو هه موو نیعمه ته مه زن و جوړاو جوړانه ی: که له ژماره
 نایه ن و به به نده کانی خوی به خشیون، هه روه سا سوپاسی خودا بکه له سه ر
 تایبه تمه ندیی زاتی پاکی به و صیفه ته به رزو شکۆمه ندییانه ی پینانه وه (متصف) ه.
 به و ناوه جوانانه ی که هه نی و هاواری لی ده کری پینان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
 اصْطَفَى﴾ ئەی موحه مه د! دروود بنیژه بو سه ر گیانی پاکی ئەو به ندانه ی خودا: که
 هه لی بژاردون بو فروستاده یی و په یامی خوی پیدا ناردوون بۆ سه ر به ره ی ئاده میزاد،

ئه‌وانه عه‌زایی توندو تیژیان هه‌یه له‌قیامه‌تدا، ئه‌وانه کافرو بئی پروان بۆیه له‌ره‌حه‌تی خودا نا‌ئومیدن. وه‌کوو له‌ئایه‌تیکی تردا ده‌فرموی: ﴿إِنَّهُ لَا يَأْسُ مِنَ رُوحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمَ الْكَافِرُونَ﴾ (یوسف: ۸۷).

ئاده‌میزاد کاتیکی له‌ره‌حه‌تی خودا نا‌هو‌مید ده‌بی: که دلی کافر بئی و پر‌وای تیدا نه‌بی، په‌یه‌ندی ئه‌وو خودا بچرا‌بی و مه‌ئییوس بئی له‌په‌یه‌سه‌ت بوونی دلی به‌خوداوه. ئیتر ئه‌و کاته ته‌رایی ئیمانی تیدا نامی‌نی و سه‌ره‌نجامی‌شی نا‌شکرایه عه‌زایی به‌ئیش و کوشنده‌یه.

وه‌لامی قه‌ومی ئیبراهیم بۆی و ئیمان‌هێنانی لوط به‌ئیبراهیم و ئه‌زماردنی نیعه‌ته‌تی خودا به‌سه‌ر ئیبراهیمدا

فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا اقْتُلُوهُ أَوْ حَرِّقُوهُ
فَأَنجَاهُ اللَّهُ مِنَ النَّارِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ
﴿٢٤﴾ وَقَالَ إِنَّمَا اتَّخَذْتُم مِّن دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا مَّوَدَّةَ بَيْنِكُمْ
فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُ بَعْضُكُم
بِبَعْضٍ وَيَلْعَنُ بَعْضُكُم بَعْضًا وَمَأْوَاكُمُ النَّارُ
وَمَا لَكُم مِّن نَّاصِرِينَ ﴿٢٥﴾ ﴿٢٥﴾ فَنَامَ لَهُ لُوطٌ وَقَالَ
إِنِّي مُهَاجِرٌ إِلَىٰ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢٦﴾ وَوَهَبْنَا
لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِ النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قُلُوبُ هَاسَاتُوا بُرْهَنَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبه‌ری
 له گه‌ڵ نه‌ته‌وه کانیان دا بۆ گێڕاینه‌وه، باسی له‌ناو بردنی ئەو نه‌ته‌وانه‌ و جو‌ری
 له‌ناو بردنه‌ کانیانی بۆ کردین: که‌به‌ه‌وی هاو له‌دانان بۆ خودا و بته‌رستی و
 هه‌لگه‌رانه‌وه له‌سروشت و فره‌مانی پەرۆردگار و سوور بوون له‌سه‌ر کار و کرده‌وه
 قیژه‌وه نه‌ کانیان، خودا به‌غه‌زه‌بی خۆی ریشه‌ کێشی کردن.. ئەجار به‌لگه‌ی جو‌را و
 جو‌ری هێنانه‌وه له‌سه‌ر ده‌سه‌لاتی به‌رفرانی و یارمه‌تیدانی پێغه مبه‌رانی به‌سه‌ر
 دوژمنه‌ کانیان دا، فره‌مانی به‌پێغه مبه‌رو خۆشه‌ویستی خۆی چه‌زهرتی (محمد) ﷺ
 کرد: که‌شو کرو سوپاسی خودا بکا له‌سه‌ر ئەو نیعمه‌تانه‌ و دروود بنێری بۆسه‌ر
 گیانی ئەو پێغه مبه‌ره‌ رێژدارانه: که‌له‌پێناو گه‌یانندی په‌یامی یه‌زدان دا
 که‌مه‌تر خه‌مییان نه‌کرد و به‌لێها تووبی ئەرکی سه‌رشانی خۆیان ئەنجام دا. ئەجار
 ره‌دی بته‌رسته‌ کانی دایه‌وه‌ و جو‌ره‌ها به‌لگه‌ و نیشانه‌ی به‌هێزو پته‌وی هێنانه‌وه
 له‌سه‌ر تاكو ته‌نها یی زاتی پاکی و ده‌سه‌لاتی ره‌ها و بێ سنووری له‌دروستکردن و
 به‌دییه‌تان دا...

ده‌فه‌رموی: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئەی موحه‌مه‌د! بلی سوپاس بۆ خودایه، چه‌مدو
 سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر ئەو هه‌موو نیعمه‌ته‌ مه‌زن و جو‌را و جو‌رانیه‌ی: که‌له‌ژماره
 نایه‌ن و به‌به‌نده‌ کانی خۆی به‌خشیون، هه‌روه‌سا سوپاسی خودا بکه‌ له‌سه‌ر
 تایبه‌تمه‌ندیی زاتی پاکی به‌و صیغه‌ته‌ به‌رزو شکۆمه‌ندیانه‌ی پێنانه‌وه (متصف)ه.
 به‌و ناوه‌ جوانانه‌ی که‌هه‌نی و هاواری لی ده‌کری پێیان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
 اصْطَفَىٰ﴾ ئەی موحه‌مه‌د! دروود بنێره بۆ سه‌ر گیانی پاکی ئەو به‌ندانیه‌ی خودا: که‌
 هه‌لی بژاردون بۆ فروستاده‌یی و په‌یامی خۆی پێدا ناردوون بۆسه‌ر به‌ره‌ی ئاده‌میزاد،

بیگومان نه‌ته‌وهی ئیبراهیم نمونه‌ی نه‌ته‌وهی خراب و خوی‌پری بوون، جی‌گای
سه‌رسورپ‌مان و لسی حه‌به‌سانن، حه‌زهره‌تی ئیبراهیم بانگه‌وازیان ده‌کا بۆ خیر و
خودا‌پهرستی، شاره‌زاییان ده‌کا بۆ هیدایه‌ت و رییازی حه‌ق، که‌چی نه‌وان پاساوی
به‌وه ده‌ده‌نه‌وه ده‌بخه‌نه ناو ئاگره‌وه!!

به‌لام ئیبراهیم خودا پشتیوانیه‌تی و خوداش خاوه‌ن توانا و ده‌سه‌لاته، پلان و
نه‌خشه‌ی کافره‌کانی هه‌لوه‌شاند‌ه‌وه، ناو ئاگری سوتینه‌ری بۆ کرده‌ که‌شو
هه‌وایه‌کی ئارام و سه‌لام. له‌چهند شوێنیکی تری قورئاندا په‌روه‌ردگار به‌رامبه‌ری
له‌نیوان کرداری کافره‌کان و کرده‌وه‌ی خۆی دا راده‌نویسنی و بۆ‌پ‌خواردنی کافره‌کان
ناشکرا ده‌کا، وه‌کو و ده‌فه‌رموی: ﴿فَقَالُوا ابْنُوا لَهُ بُنْيَانًا فَأَلْقُوهُ فِي الْجَحِيمِ فَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا
فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَسْفَلِينَ﴾ (الصافات: ۹۷-۹۸) یان ده‌فه‌رموی: ﴿قَالُوا حَرِّقُوهُ وَانصُرُوا آلِهَتَكُمْ إِنْ
كُنْتُمْ فَاعِلِينَ، قُلْنَا يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ، وَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ
الْأَسْفَلِينَ﴾ (الأنبياء: ۶۸-۷۰).

دوا‌ی نه‌وه‌ی حه‌زهره‌تی ئیبراهیم له‌ئاگری سامناک رزگاری بوو، دلیا بوو: که
نه‌ته‌وه‌که‌ی ئیمانی پی‌ناهی‌ن و زانی که‌ دلیان به‌هیچ شتێک نه‌رم نابێ ئیتر
روبه‌روی‌ان وه‌ستا و پیش نه‌وه‌ی لییان گوشه‌گیر بێ و به‌جیان بیلێ هه‌لویستی
مه‌ردانه‌ی خۆی نواند! ﴿وَقَالَ: إِنَّمَا اتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا مَوَدَّةَ بَيْنِكُمْ فِي الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا﴾ به‌شیوه‌ی سه‌رزه‌نش و لۆمه‌وه‌ پی‌گوتن: ئیوه ئه‌و بت و سه‌نه‌مانه‌تان
کردون به‌په‌رستراوی خۆتان و له‌جیاتیی خودا په‌رستشیان بۆ ده‌که‌ن، بۆ نه‌وه‌ی له‌سه‌ر
به‌ندایه‌تی بۆ کردنیان کوژینه‌وه، خۆشه‌ویستی له‌نیوانتاندا په‌ره‌بسی‌ن، به‌بۆنه‌ی
په‌رستش کردن بۆ ئه‌و بتانه‌تان ده‌تانه‌وی و هه‌گری یه‌کتری بن و له‌ژیانی دنیادا بینه
هۆکاری گردبونه‌وه‌تان، وه‌لسی له‌قیامه‌تدا به‌پێچه‌وانه‌وه‌یه‌ ده‌بنه‌ مایه‌ی در‌دۆمی
نیوانتان و هه‌ریه‌که‌تان نه‌وی تری ده‌دزی.

ده‌فه‌رموی: ﴿ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُ بَعْضُكُم بِبَعْضٍ وَلَيَعْنُ بَعْضُكُمْ بِبَعْضٍ﴾
واته: پاشان له‌روژی قیامه‌تدا حال و وه‌زعتان به‌پێچه‌وانه‌وه‌ ده‌بی، دۆستایه‌تی و
خۆشه‌ویستی‌تان ده‌بیته‌ دۆژمنایه‌تی و رق لێک بون و بوغزو کینه!

رابهرو پیئشه واکانتان خویان له شوینکه و توانیان بی بهری ده که نو شوینکه و توان
نه فرین له پیئشه واکانیا ده که نو، وه کوو له چهند شوینی تری قورئان دا ئاماره به وه
ده کاو ده فهرموی: ﴿کَلِمَاتٍ دَخَلَتْ اِیْنِهِنَّ لَعْنَةُ اللّٰهِ اَلَا یَعْلَمْنَ﴾ (الاعراف: ۳۸) یان ده فهرموی: ﴿اَلَا یَعْلَمْنَ﴾
یومئذ بعضهم لبعض عدوٌ اِلَّا الْمُتَّقِیْنَ﴾ (الزخرف: ۶۷). کارتان به وه شه وه ناوه ستی، به لکوو
﴿وَمَا وَاکُمُ النَّارُ وَمَا لَکُمْ مِنْ نَّاصِرِیْنَ﴾ سهره نجام شوینی حه وانه و تان ناگری
دۆزه خه، که سیشتان ده ست ناکه وی یارمه تده رتان بی و له عه زابی خودا
رزگارتان بکا!

به کورتی حه زه تی ئیبراهیم پییان ده فهرموی: ئیوه ئه بتانه ده په رستن،
په رستن که تان چاولیکه ری و موجه له کردنی به کتریه، بیرو باوه ری هه لقولاو
له ناخوه نیه، هه مئا هه نگی به کتری ده که نو له بته رستی داو هه ری که تان له بهر
رازی کردنی دلی ئه ویتریان ئه گهر حه قیشی بو ئاشکرا بی و بزانی
عیباده تکرده که ی هه له یه هه ر وازی لی ناهیتی، بو ئه وه ی براده ری و
دۆستایه تییان تیک نه چی له سهر حیسابی عه قیده و باوه ری، وه کوو چون ئیستا زور
له هاوه لانی حیزیه کان له ری گای براده ری و دۆستایه تییه وه بهر و الهت کو دهنه وه
هاورپی بو ره زامه ندی هاورپی خوله و حیزبو ئه م حیزبدا تۆمار ده کا؛ جا ئه گهر
به ره زه وه ندییان له و حیزبه دا پاریزراو بوو، ئه وه زیاتر دلی پی خوش ده کاو تا
به ره زه وه ندییه که پایه دار بی خۆپالده که ی بو لای حیزبه که بهر قه راره، که واته:
ئینتیمائه که چاولیکه ری و خزمایه تی و دۆستایه تییه، له سهر بنه مای عه قیده و
باوه ری قول نیه و له ناخوه نیه. بۆیه: که حیزیك هه رهس دینی ده بیینی زوربه ی
زوری ئه ندامانی عه ریزه ی به رائهت ده نووسن و په شیمانی خویان راده گه یین.

ئیتربانگه وازی ئیبراهیم بو گه له که ی کوتایی پی دی و جگه له ژنه که ی خوی و
لوطی برازای که سی تر ئیمانی پی نه هیتا. هه ر حه زه تی (لوط) یش له ئۆری
کلدانیه کانی عیراقه وه له گه لی دا کوچی کرد بو ولاتی فه له ستین.

وه کوو ده فهرموی: ﴿فَاَمِنْ لَهُ لُوطٌ، وَقَالَ اِنِّیْ مُهَاجِرٌ اِلٰی رَبِّیْ﴾ که ئیبراهیم
له ناگر رزگاری بوو، (لوط) ی برازای ئیمانی پی هیتا و پروای به پیغه مبه رایه تییه که ی کرد.

لوط: کورپی هارپانی کورپی نازهره، له‌نه‌ته‌وه‌ی ئیبراهیم جگه له‌حه‌زره‌تی لوطو سارا خاتون که‌سی تر ئیمانی پی نه‌هینا نه‌مجار ئیبراهیم به‌نه‌ته‌وه‌که‌ی فهرموو: من ولاتی ئیوه به‌جی ديلم و سه‌ری خۆم هه‌لده‌گرم، ده‌رۆم بۆ شویتیک: که‌ خودا فهرمانم پی ده‌کا بچم بۆ. به‌فهرمانی خودا له‌ولاتی عیراقه‌وه‌ کۆچی کرد بۆ ولاتی هه‌ران نه‌مجار له‌ویوه‌ چوو بۆ فه‌له‌ستین و هه‌زره‌تی (لوط)یش له‌شاری (سدوم) جینگیر بوو.

﴿انه هو العزيز الحكيم﴾ بینگومان خودای من خاوه‌ن ده‌سه‌لات و بالا ده‌سته له‌بوونه‌وه‌ردا، هه‌رچی بیه‌وی بی‌کا ده‌یکا، به‌قودره‌تی خۆی له‌دوژمنانم ده‌مپاریزی و به‌سه‌ریان‌دا سه‌رکه‌وتووم ده‌کا، هه‌کیم و دانایه‌ له‌به‌رپه‌وه‌بردنی مه‌خلووقاتی خۆی‌دا، هه‌ر شتیک سودو قازانج نه‌بی فهرمانی پی نا‌کا. هه‌ر شتیک زیانی تیدا بی نه‌هی لی نا‌کا!.

که‌ ده‌فهرموو: ﴿وقال: إني مهاجر إلى ربي﴾ بیژه‌ره‌که‌ هه‌زره‌تی ئیبراهیمه‌، راناوه‌که‌ بۆ نه‌و ده‌گه‌رپه‌ته‌وه‌، وئ ده‌چی بیژه‌ر هه‌زره‌تی لوط بی و راناوه‌که‌ بۆ نه‌و بگه‌رپه‌ته‌وه‌. چونکه‌ نزیکترین مه‌رجیع بۆ راناوه‌که‌ هه‌زره‌تی لوطه‌. به‌قاعیده‌ی نه‌حوینیش (إذا دار الضمير بين القريب والبعيد فللقريب أولى) که‌وابی هه‌ر بچیه‌ته‌وه‌ بۆ لوط باشته‌.

بیژه‌ر هه‌ر کامیکیان بی، چ له‌مه‌وزعه‌که‌ ناگۆڕی، گرنه‌گ ته‌وه‌یه‌: کۆچه‌که‌ی بۆ لای خودا بووه‌، به‌مه‌به‌ستی ره‌زامه‌ندی خودا بووه‌، له‌ناخه‌وه‌ به‌بیروباوه‌ره‌وه‌ هه‌جره‌تی کردوه‌، به‌دل و به‌گیان به‌گۆشت و ئیسقانه‌وه‌ بۆ ره‌زامه‌ندی خودا کۆچی کردوه‌، له‌تاو ئایینی و بۆ پاراستنی بیرو باوه‌ری، زی‌دو نیشتمانی جی هه‌شته‌وه‌، له‌به‌ر خاتری خودا ده‌ستی له‌که‌س و کارو مال و سامان و ولات هه‌لگرتوه‌. چونکه‌ مانه‌وه‌ی له‌ناو ولاتی کوفرو گومرایی‌دا بی سود بوو، دژایه‌تی و سه‌ره‌رقی گه‌لو نه‌ته‌وه‌که‌ی گه‌یشتیوه‌ ئاستیک ته‌حه‌مول نه‌کری.

نه‌مجار په‌روه‌ردگار نازو نيعمه‌تی خۆی به‌سه‌ر ئیبراهیم‌دا ده‌ژمی‌ری، ته‌وه‌ راده‌گه‌یه‌نی: که‌ ئیبراهیم له‌دunia و قیامه‌ت‌دا به‌خته‌وه‌ره‌، چونکه‌ به‌دلسۆزی خودا په‌رستی کردوه‌. ده‌فهرموو:

۱- ﴿وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ﴾ به خشیمان به نیبراهیم دوی نیسماعیل، نیسحاق، واته: له حاله تی پیری و کهنه فتی دا پاش نه وهی نیسماعیلمان پی به خشیبوو نیسحاقیشمان پی به خشی، ههروه ها نیسحاق بو زیده فاضلو به خشی یه عقویمان پی به خشی، که ده بیته کوره زای.

۲- ﴿وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِ النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ﴾ ره خساندمان له وه چه وهی نیبراهیم دا پیغه مبه رایه تی، هه موو پیغه مبه ران له دوا روژگاری نیبراهیم له نه وهی وه چه ی نه ون، هه موو پیغه مبه رانی نه ته وهی نیسرائیل تا دوا پیغه مبه ریان: که هه زره تی عیسایه ده چنه وه سهر یه عقووبی کوری نیسحاقی کوری هه زره تی نیبراهیم، بویه نه م زاته به باب به گوره ی پیغه مبه ران ده ناسری، هه موو نه م پیغه مبه رانه مزگینی هاتنی پیغه مبه ری ناخرزه مانیان به گه لو نه ته وه کانی خویمان داوه!

ههروه ها نامه ی ناسمانمان ناردوته خواری بو نه وه پیغه مبه رانه ی له ذرویتی هه زره تی نیبراهیم بوون، تهورات بو موساو زه بوور بو داودو نینجیل بو عیساو قورنسان بو هه زره تی موحه مد.

۳- ﴿وَأَتَيْنَاهُ أَجْرَهُ فِي الدُّنْيَا﴾ له دونیادا پاداشمان دایه وه، قهره بووی واز هینان له مالو خزمو هوزو نیشتمانمان بو کرده وه، به وه مالو مندالی زورمان پی به خشی، خیزانی باشو گونجاومان به نسیب کرد، هه موو کهس به چاکه باسی ده کهن، په پرهوکاری هه موو نایینه کان خوشیان ده وی و ده لیتن: له نیمه یه.

۴- ﴿وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ﴾ بیگومان روژی قیامه تیش نیبراهیم له پیری پیاوچاکو خوشه ویستانی خودادا هه شر ده کری و له به هه شتدا جیگای به رزو خوشی ده دریتی. خاوهن پلهو پایه ی تایه تیبه له به هه شتدا.

جیروکی جہ زہتی لوط ﷺ لہ گہل گہ لہ کھی دا

وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ
 مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿٢٨﴾
 أَيْنَكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ وَتَقْطَعُونَ السَّبِيلَ وَتَأْتُونَ
 فِي نَادِيَكُمُ الْمُنْكَرَ فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا
 أَنْ قَالُوا أَأَتَيْنَا بِعَذَابٍ اللَّهُ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ
 ﴿٢٩﴾ قَالَ رَبِّ أَنْصُرْنِي عَلَى الْقَوْمِ الْمُفْسِدِينَ ﴿٣٠﴾
 وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَى قَالُوا إِنَّا مُهْلِكُوا
 أَهْلَ هَذِهِ الْقَرْيَةِ إِنَّ أَهْلَهَا كَانَُوا ظَالِمِينَ ﴿٣١﴾
 قَالَ إِنَّ فِيهَا لُوطًا قَالُوا نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَنْ فِيهَا لَنُنَجِّيَنَّهُ
 وَأَهْلَهُ إِلَّا أَمْرَانَهُ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ ﴿٣٢﴾ وَلَمَّا
 أَنْ جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سِئَاءَ بِهِمْ وَضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا
 وَقَالُوا لَا تَخَفْ وَلَا تَحْزَنْ إِنَّا مُنْجُوكَ وَأَهْلَكَ إِلَّا أَمْرَانَكَ

كَانَتْ مِنَ الْغَابِرَاتِ ﴿٣٣﴾ إِنَّا مُنْزِلُونَ عَلَىٰ أَهْلِ

هَذِهِ الْقَرْيَةِ رِجْزًا مِّنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ

﴿٣٤﴾ وَلَقَدْ تَرَكْنَا مِنْهَا آيَةً بَيِّنَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

﴿٣٥﴾

دوا به دواى گيترانه وى چيرۆكى حه زره تى ئيبراهيم ديتە سەر چيرۆكى حه زره تى لوط (درودى خودا له ههردو كيان) ده فەرموى: ﴿ولوطا إذ قال لقومه: إنكم لتأتون الفاحشة، ماسبقكم بها من أحدٍ من العالمين﴾ ئەى پيڤه مبهەر! به مەبه ستي عيهرت و نامۆژگارى چيرۆكى پيڤه مبهرى خودا (لوط) بۆ گەله كەت بگيڤه وه، كاتيک خودا كردى به پيڤه مبهرو ناردى بۆ سەر دانيشتوانى (سدوم)، له ناو ئەو گەلو نه ته وه يه دا دابو نه پيڤيكي ناشيرين بلاو بوبه وه، ديارده يه كى ناشيرين و ناسروشتى و قيژه ون له ناويان بوو بوو به خۆو پەيره ويان ده كرد، ئەو يش ديارده ي نيربازى بوو، ئەم ديارده يه ئەوان دا يانه ينا بوو پيش ئەوان كەس ره چاوى نه كرد بوو، بۆيه حه زره تى لوط نا په زامه ندى خۆى له و كارە ده رپرى و پىى گوتن: ئيوه كاريكى ناشيرين و ناسروشتى پەيره وه ده كەن، ئەو كارە ناشيرينه ي ئيوه فاحيشه يه كه پيش ئيوه كەس نه يكرده، ئيوه داهيڤنه رنى.

﴿إنكم لتأتون الرجال﴾ ئەوه تا ئيوه نيربازى ده كەن، ده چنه لای نيرينه وه كوو چۆن به شيوه يه كى سروشتى ده چنه لای ئافره ت ﴿وتقطعون السبيل﴾ ده چنه سەر ريبازى ريبوارو غه ريبه، مالتيان لى ده ستين، چه ته يى و راو وروت ده كەن، هەر كه سيكتان ده ست كه وت ده يگرن و سوارى ده بن!!

﴿وتأتون في ناديكُم المنكر﴾ ئيوه له كۆرو مه جليستان دا، كرده وه و گوفتارى ناشيرين ده كەن! به بى ئەوه ي كه سيكتان تيدابى به ره له ستيتان بكا، به ئاشكرا

له‌دیوه‌خانه‌کانتان‌دا به‌پیش‌چاوی یه‌کترییه‌وه سواری یه‌کتری ده‌بن. هیچ شهرم له‌یه‌کتر ناکهن؟ ئەمەش ئەوپەری ئەخلاق روخان و سروشت تێکچونه.

ئیبنو عەبباس دەفەرموی: گەلی لوط و پرای نیربازی تاوانی تریشیان ئەنجام دەدا، لەناو خۆیان‌دا سەمیان لەیه‌کتری دەکرد، جنیوو قسە‌ی ناشیرینیان بەیه‌کتری دەگوت: لەکۆرو مەجلیس‌دا بەبێ شەرمانە تریان لێ بەردەبوو؛ بەلکوو بەئەنقەست شەپە تریان دەکرد!! هەر کەسێک رێبوار بوایە و بەناوچەو هەریمی ئەوان‌دا تێپەربوویایە بەردەبارانیان دەکرد، قوماو شەترەنجیان دەکرد، پۆشاکی گولگولای و رەنگ‌کراویان لەبەر دەکرد، شەپە کەلەشیرو شەپە بەرازیان دەکرد، دەست و پەنجەیان خەناوی دەکرد، پیاویان لاسایی ئافرەتی دەکردەوه‌و ئافرەتیان لاسایی پیاویانی دەکردەوه، باج و گومرگیان لەرێبواران دەستاند. و پرای ئەم تاوانانە هاو‌ئەشیا‌ن بۆ خودا دادەنا، ئەو گەلو نەتەوه یە‌کەم کەس بوون: کە لوطیەتی و هەتیوبازیان داھێنا.

شایانی باسە لێرەدا چیرۆکە کە بە‌کورتی رادەنویندرێ، وا پێدەچێ حەزەرەتی لوط هەر لەسەر‌تاوه بە‌شیۆی پەندو نامۆژگاری نە‌هی لێ کردون لەو کارە ناشیرینەو ئەوان سوور بوون لەسەر ئەنجامدانی. ئەجار حەزەرەتی لوط هەپەشە‌ی لێ کردون و لەعەزایی خودا ترساندونی، سەرزە‌نش و لۆمە‌ی کردون، بە‌لام گە‌لە‌کە‌ی بە‌هیچ جۆرێ نامۆژگارییە‌کانی حەزەرەتی (لوط)یان بە‌گۆ‌دا نە‌چو، گالتە‌و قە‌شە‌رییان بە‌هە‌پە‌شە‌کانی هاتوو، دە‌فە‌رموی: ﴿فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا: ائْتِنَا بِعَذَابِ اللَّهِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ﴾ ولامی گە‌لە‌کە‌ی هەر ئە‌وه‌ندە بوو پێیان گوت: ئە‌گەر راست دە‌کە‌ی، ئە‌و عە‌زابه‌ خودایی‌یه‌مان بۆ بێنە‌و بێ منە‌ت بە. وا دیارە ئە‌م و لام هە‌لو‌یستە‌یان لە‌سەرە‌تا‌دا بوو، ئە‌گینا: کە لوط پە‌رە‌ی بە‌نامۆژگاری و جە‌لو‌گیرییە‌کانی خۆ‌ی داو ئیلحاحی لێ کردن، ئە‌وانیش هە‌پە‌شە‌یان ئاراستە‌ کردو، وە‌کوو لە‌نایە‌تێکی تردا دە‌فە‌رموی: ﴿اُخْرِجُوهُمْ مِنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنَاسٌ يَتَطَهَّرُونَ﴾ (الأعراف: ۸۲).

جا: که هه‌زهره‌تی لوط نائومید بسو له‌ئیمان‌هینانی گه‌له‌که‌ی داوای له‌په‌روه‌ردگار کرد: که یارمه‌تی بدا ﴿قال: رب انصرني على القوم المفسدين﴾ هه‌زهره‌تی لوط داوای له‌خودا کردو وتی: خودایه! یارمه‌تیم بدا به‌سه‌ر قه‌ومی فاسیدو شه‌خلاق روخاودا، به‌سه‌ر تاقم و پیرو گروهيكدا فاحیشه له‌سه‌ر زه‌وی بلاو ده‌که‌نه‌وه.

ناشکرایه هه‌ر پیغه‌مبه‌ریک دو‌عای له‌گه‌له‌که‌ی کردبێ، کاتیک شه‌و دو‌عایه‌ی لی کردون: که زانیبیه‌تی و دلنیا بووبی: که هیچ خیر و بی‌ریک له‌مانه‌وه‌یاندا نیه. تا لی‌یان هیوا براو نه‌بووبی دو‌عای فه‌وتانی لی نه‌کردون، وه‌کوو هه‌زهره‌تی نوح فه‌رموی: ﴿انك ان تذرهم يضلوا عبادك، ولا يلدوا إلا فاجراً كفاراً﴾ (نوح: ۲۷).

نیتر لی‌ره‌دا سییاقی قورئان په‌رده به‌سه‌ر دو‌عاو نزاکردنی هه‌زهره‌تی (لوط)دا داده‌داته‌وه و دیمه‌نی به‌هانا هاتنی خودا بۆی راده‌نوینی و فریشته دین بۆ له‌ناو بردنی گه‌لی لوط له‌ریگیاندا دیده‌نی مالی هه‌زهره‌تی ئیبراهیمیان کردو موژده‌ی به‌خشینی کورپکی صالح و دلسوزیان پی دا له‌خاتو سارای خیزانی: که له‌وه‌پیش نه‌زۆک بوو. ده‌فه‌رموی: ﴿ولما جاءت رسلنا ابراهيم بالبشرى قالوا: انا مهلكوا اهل هذه القرية ان اهلها كانوا ظالمين﴾ جا که فرستاده‌کانی ئیمه هاتنه مالی ئیبراهیم و موژده‌ی مندالبوونیان پی‌دا، وتیان: ئیمه دانیش‌توانی ئهم شاره واته: شه‌و شاره‌ی قه‌ومی (لوط)ی لی بسو له‌ناوده‌به‌ین و ده‌یانفه‌وتینین، چونکه شه‌وان گه‌لو نه‌ته‌وه‌یه‌کی سته‌مکارن. سته‌میان له‌خۆیان کردوه به‌وه: که پیغه‌مبه‌ره‌که‌یان به‌درۆ خستۆته‌وه و سوورن له‌سه‌ر فه‌سادو بلاو کردنه‌وه و ره‌وشتی نی‌ریازی.

نیتر هه‌زهره‌تی ئیبراهیم تینی بۆ هات و ده‌ستی کرد به‌داکۆکی کردن و به‌ریه‌رچدانه‌وه‌ی فریشته‌کان، داوای لی کردن مۆله‌تیا بده‌ن و کارده‌کیان دوا‌بخه‌ن، به‌لکوو خودا هیدایه‌تیا ب‌داو موسولمان بن، په‌روشی هه‌زهره‌تی (لوط)ی برا‌زایشی بوو ﴿قال: ان فيها لوطاً﴾ وتی: چۆن ئیوه شه‌و کاره ته‌نجام ده‌ده‌ن و شه‌و شاره ویران ده‌که‌ن؟ شه‌ی نازانن: شه‌و شاره‌ی ئیوه ویرانی ده‌که‌ن لوطی تیدا‌یه، خۆ شه‌و سته‌مکار نیه، شه‌و پیغه‌مبه‌ری خودایه، ناخ‌ر شه‌ویش به‌رده‌که‌وی!! ﴿قالوا نحن

أعلم بمن فيها لننجينه وأهله إلا امرأته، كانت في الغابرين ﴿ فریشته کان وتیان: نئمه باشت ده زانین کئی تئدایه، نئمه لوطو مالو مندالی و هه موو نه وانیه نیمانیاں پی هیناوه رزگار ده کهین، جگه له ژنه کهی نهو له پیتری له ناو چووه کانه، نهو جاسوس و چلکاو خوری کافره کانه و یارمه تیدهرو راپورتدهره بۆیان، هه مناههنگی شروال پیسو نه خلاق روخواوه کانه.

نه مجار له شتیهی کۆمه لیک کوری لاوی جواغخاص دا چون بۆ مالی لوط ﷺ.

﴿ولما أن جاءت رسلنا لوطاً سيء بهم، وضاق بهم ذرعاً﴾ که نهم کۆمه له فریشته فروستادانهی نئمه هاتنه مالی لوط له شتیهو روخساری کوری لاوی جواغخاص دا، هه زه تهی لوط تهنگه تاو بوو، ترسی لی نیشته گه له کهی پییان بزانه و ده ستردیژی بکه نه سهریان! ﴿وقالوا: لا تخف﴾ وتیان: تۆ خه می نئمه ته نه بی له وه مه ترسه نه وانه بتوانن نه زیه تهی نئمه بدهن!

﴿ولا تحزن﴾ خه می نه وه شته نه بی: که نئمه چییان پی ده کهین و چۆن له ناویان ده بهین! نئمه هاتووین بۆ له ناو بردنیاں به عه زابی به شیدهته ﴿إنا منجوك وأهلك إلا امرأتك كانت من الغابرين﴾ نئمه خۆت و شوینکه وتوانت رزگار ده کهین و نهو عه زابه نایانگریته وه جگه له ژنه کهته، نهو له پیتری له ناو چوانه، چونکه نهو له گه له نهوان دا هاریکارو هه مناههنگه. دا کۆکیان لی ده کاو رازییه به کرده وه ناشیرینه کانیان!

﴿إنا منزلون على أهل هذه القرية رجزاً من السماء بما كانوا يفسقون﴾ نئمه نازل ده کهین بۆ سه ره ته هلی نهم شاری سه دومه عه زاییکی توندو تیژو بی نامان له ناسمانه وه، نه وه شه به هۆی نهو فیسقو تاوانه ی تئیدا نوغرۆ بون. عه زابه کهشیان بریتی بوو له بومه له رزه یه کی وه ها: که به زه وی دا بردنیه خواری، شوینی شاره کهیان چال بوو، ده ریاچه ی مه شهوور به (ده ریاچه ی لوط) لی پهیدا بوو، نه وه بوو: هه زه تهی جویرائیل شارو ولاتی وه کوو پارچه له زه وی پچیری له ناخی زه وی جیای کردنه وه به رزی کردنه وه بۆ ناسمان و پارچه زه وییه که یانی به هه لگه راوه یی کیشایه وه زه وی دا به خان و مالو به ردو دارو ئاژهل و خۆیانه وه

به‌سهریه‌کدا ترشان، نه‌جارجا ئاگریاران و به‌رده‌بارانی کردن، به‌رده‌باران کردنه‌که‌یان
 به‌رده‌سواله‌ت بوو، هه‌موو به‌ردیک دیاری کرابوو ریئی کی بکه‌وئ و کی له‌ناوبه‌ری،
 بیگومان گه‌لی لوط روژی قیامت سزایان له‌هه‌موو که‌س زورترو توندتره. بۆیه
 ده‌فهرموی: ﴿وَلَقَدْ تَرَكْنَا آيَةً بَيْنَ الْقَوْمِ يَعْقِلُونَ﴾ بیگومان بری شوینه‌واری شاره
 روخواوه‌که‌یانان هیشتو ته‌وه بۆ نه‌وه‌ی ناده‌میزادانی دوا نه‌وان په‌ندو عیبه‌رتی لی
 وه‌ریگرن، هه‌ندی له‌شوینه‌واره‌کانیان یان هه‌والو چیرۆکی به‌سهره‌اتیان ناشکراو
 عه‌یانه بۆ که‌سیک دیقه‌تیان لی بکاو تییان بفکری. وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا
 خیطاب ناراسته‌ی قوره‌یشیه‌کان ده‌کاو ده‌فهرموی: ﴿وَأَنكُمْ لَتَمُرُونَ عَلَيْهِمْ مُصْبِحِينَ،
 وَبِاللَّيْلِ أَفْلا تَعْقِلُونَ﴾ (الصافات: ۱۳۷-۱۳۸).

چیرۆکی هه‌زه‌تی شوعه‌یب و هود و سالح و موسا (درودی خویان له‌سهر بی)

وَإِلَىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا فَقَالَ يٰقَوْمِ اعْبُدُوا
 اللَّهَ وَارْجُوا الْيَوْمَ الْآخِرَ وَلَا تَعْتَوْا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ
 ﴿٣٦﴾ فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي
 دَارِهِمْ جِثِيمٍ ﴿٣٧﴾ وَعَادًا وَثَمُودًا وَقَدْ تَبَيَّنَ
 لَكُمْ مِّنْ مَّسْكِنِهِمْ وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ
 أَعْمَالَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَكَانُوا مُسْتَبْصِرِينَ ﴿٣٨﴾

وَقَرُّوْكَ وَفِرْعَوْنَ وَهَمَانَ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مُوسَى
 بِالْبَيِّنَاتِ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانُوا سَابِقِينَ
 ﴿٣٩﴾ فَكُلًّا أَخَذْنَا بِذَنْبِهِ فَمِنْهُمْ مَّنْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِ حَاصِبًا
 وَمِنْهُمْ مَّنْ أَخَذَتْهُ الصَّيْحَةُ وَمِنْهُمْ مَّنْ خَسَفْنَا بِهِ
 الْأَرْضَ وَمِنْهُمْ مَّنْ أَغْرَقْنَا وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُظْلِمَهُمْ
 وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٤٠﴾

دوای نه وهی پهروه ردگار چیروکی هزره تنی نوح و ئیبراهیم و لوطی گتپرایه وه،
 به شوین نهو چیروکانه دا چیروکی هزره تنی شوعه یب و هودو صالح و موسای
 به شیوه یه کی چرو پر رانواند، نه مهش به مبه به سستی ناموژگاری و په ند و هر گرتن
 له حالو وه زعی نه وان و هه لس و کهوت و سهره نجامی گه له کانیان.

ده فهرموئ: ﴿وإلى مدین أخاهم شعباً﴾ فقال: یا قوم اعبدوا الله، وارجوا
 اليوم الآخر، ولا تعثوا في الأرض مفسدين ﴿رهوانه مان کرد بو سهر دانیشتوانی
 مه دیه ن پیغه مبه ری ریزداری خو مان؛ که ناوی شوعه یب بوو نه هلی نهو شارهش
 بوو، بانگه وازی کردن بو ئیمان هینان و فهرمانی پښ کردن به عیباده تکردنی خوداو
 یه کتاپه رستی و دلسوزی له عیبادت کردن دا، داوای لی کردن تییکوژن بو ژیانی
 قیامت و ههول بدن خودا له خوین رازی بکه ن، بترسن له عه زاب و عیقابی
 پهروه ردگار خوین له عه زابی قیامت پیاریژن، جله وگیری لی کردن له وهی: که
 فساد و ناشوب له سهر زهوی بلاو بکه نه وه، نه هی لی کردن له ته رازوبازی و
 چه ته یی و ریگری و هه موو تاوانیکی تر. به لام نهو گه له به دبه خته چاره ره شه به پیر

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قُلُوبُ هَاسَاتٍ بَرَهَنَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار لە نایه ته کانی پێشوو دا چیرۆکی چوار پێغه مبهری
له گه له نه ته وه کانیان دا بو گێرینه وه، باسی له ناو بردنی ئەو نه ته وانه و جوړی
له ناو بردنه کانیانی بو کردین: که به هوی هاو له دانان بو خوداو بته رستی و
هه لگه پانه وه له سروشت و فرمانی پەرۆردگارو سوور بوون له سه ر کارو کرده وه
قیزه ونه کانیان، خودا به غه زه بی خوی ریشه کیشی کردن.. ئەجار به لگه ی جوړاو
جوړی هینانه وه له سه ر ده سه لاتی به رفرانی و یارمه تیدانی پێغه مبه رانی به سه ر
دوژمنه کانیان دا، فرمانی به پێغه مبه رو خو شه ویستی خوی چه زره تی (محمد) ﷺ
کرد: که شوکرو سوپاسی خودا بکا له سه ر ئەو نیعمه تانه و دروود بنیژی بۆ سه ر
گیانی ئەو پێغه مبه ره ریزدارانه: که له پیناو گه یاندنی په یامی یه زدان دا
که مه تر خه مییان نه کردو به لیته اتوویی ئەرکی سه ر شانی خویان ئەنجام دا. ئەجار
ره دی بته ره رسته کانی دایه وه و جوړه ها به لگه و نیشانه ی به هیژو پته وی هینانه وه
له سه ر تاک و ته نهایی زاتی پاکی و ده سه لاتی ره هاو بی سنووری له دروست کردن و
به دیه تیان دا...

ده فهرمو ی: ﴿قُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ ئەی موحه مه د! بلی سوپاس بو خودایه، چه مدو
سوپاسی خودا بکه له سه ر ئەو هه موو نیعمه ته مه زن و جوړاو جوړانه ی: که له ژماره
نایه ن و به به نده کانی خوی به خشیون، هه روه سا سوپاسی خودا بکه له سه ر
تایبه تمه ندیی زاتی پاکی به و صیفه ته به رزو شکۆمه ندییانه ی پینانه وه (متصف) ه.
به و ناوه جوانانه ی که هه نی و هاواری لی ده کری پینان! ﴿وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ
اصْطَفَى﴾ ئەی موحه مه د! دروود بنیژه بو سه ر گیانی پاکی ئەو به ندانه ی خودا: که
هه لی بژاردون بو فروستاده یی و په یامی خوی پیدا نار دوون بۆ سه ر به ره ی ئاده میزاد،

بوون، ده‌یانتوانی واز له‌بتپه‌رستی به‌ینن و روبه‌کنه خوداپه‌رستی، که‌وابوو نه‌وان عوزرو بیانوو یان نیه له‌وه‌دا: که ئیمان‌یان به‌خودا نه‌هی‌ناوه، نه‌وان به‌ئه‌نقه‌ست هی‌زی بیرو تی‌فک‌رینی خو‌یان له‌کار خستوو و هی‌زه ده‌روونی‌ه‌کانی خو‌یان نه‌خست‌وته گه‌رو بیریان له‌سه‌ره‌نجامی بیرو بۆ‌چون و کرده‌وه‌ی خو‌یان نه‌کرد‌وته‌وه!

نایا نه‌وانه جینگای نه‌وه نین: که که‌سانی دیکه په‌ندیان لی وه‌ربگرن؟ بینگومان عاقل‌مه‌ند که‌سی‌که په‌ند له‌به‌سه‌ره‌هاتی که‌سانی تر وه‌ربگرئ.

ئه‌جار دیته سه‌ر رانواندنی چیرۆکی حه‌زهرتی موسا و ده‌فه‌رموی: ﴿وقارون وفرعون وهامان﴾ بینگومان قارون و فیرعه‌ون و هامانمان له‌ناو‌بردن: قارون خاوه‌ن مال و سامانی زۆرو زه‌به‌نده بوو، فیرعه‌ون پاشای میصر بوو له‌سه‌رده‌می موسادا، هامانیش وه‌زیری فیرعه‌ون بوو، نموونه‌ی طاغوت و سه‌ری‌تی‌کاری سه‌رده‌می خو‌یان بوون ﴿ولقد جاءهم موسى بالبينات فاستكبروا في الأرض وما كانوا سابقين﴾ حه‌زهرتی موسا به‌به‌لگه‌و موع‌جیزه‌ی ناشکراو به‌هی‌زه‌وه هاته سه‌ریان و بانگه‌وازی کردن بۆ خوداپه‌رستی و یه‌کتاپه‌رستی. به‌لام نه‌وان ته‌که‌بوریان کردو خو‌یان به‌زل زانی و پروایان به‌موسا نه‌کردو ئیمان‌یان پئی نه‌هی‌نا. به‌درو‌یان خسته‌وه، وتیان: نه‌تۆ پی‌غه‌م‌به‌ر نیت، پروایان به‌هه‌بوونی خودایه‌کی خاوه‌ن ده‌سه‌لات نه‌کرد، به‌راستی به‌هه‌له‌ چون و تاوان‌بارو موفسیدو گوم‌رابوون، له‌چنگ خودا قوتار نه‌بوون و هه‌لاتیان بۆ نه‌کرا، نه‌یانتوانی عه‌زابی خودا له‌خو‌یان دوور بجه‌نه‌وه. به‌لکوو عه‌زابی خودا یه‌خه‌ی گرتن و تی‌کیه‌وه پی‌چان و له‌ناوی بردن، بینگومان په‌روه‌ردگار بالا‌ده‌ست و خاوه‌ن ده‌سه‌لاته، هه‌رچی بیه‌وئ بیکا ده‌یکا.

﴿فكلاً أخذنا بذنبه فمنهم من أرسلنا عليه حاصباً﴾ نه‌و گه‌لو نه‌ته‌وه سه‌مه‌کارانه‌مان له‌ناو برد، هه‌ریه‌که‌یان به‌تاوانی خو‌ی گیرۆده‌ بوو، هه‌موو گه‌لو نه‌ته‌وه‌یه‌که له‌وانه سزای شیای خو‌ی وه‌رگرت، هی وایان هه‌بوو ره‌شه‌بای به‌هی‌زمان ناردنه سه‌ریان، ره‌شه‌بایه‌کی به‌هی‌زی و امان ناردنه سه‌ر چه‌وو زیخی له‌گه‌ل خو‌ی هه‌لده‌گرت و ده‌یک‌ت‌شا پی‌یان‌دا، به‌لکوو ئاده‌میزاده‌کانی له‌زه‌وی هه‌لده‌گرت و له‌به‌رزایی یه‌وه ده‌یک‌ت‌شانه‌وه به‌زه‌وی‌دا ده‌بوونه جه‌سته‌یه‌کی بچ گیان و سلاره‌وه بوو!

﴿وَمِنْهُمْ مَنْ أَخَذَتْهُ الصَّيْحَةُ﴾ هه یانبوو گرمه و ناله ی به شیده ت لئی دان و به و دهنگه زهنده قمبره له ناومان بردن!

﴿وَمِنْهُمْ مَنْ خَسَفْنَا بِهِ الْأَرْضَ﴾ هه یانبوو به ناخی زهوی دا بردمانه خواری، وه کوو قارون: که به مال و سامانی خوئی نازی و بوغرا بسو، له خودا یاخی بوو، ته که ببورو جه به روتی نواند، خودا به مال و سامان و گهنج و خه زینه یه وه به ناخی زهوی دا بر دیه خواری!

﴿وَمِنْهُمْ مَنْ أَغْرَقْنَا﴾ هه یانبوو له ناو ده ریادا خنکاند مان، وه کوو چوئن فیرعه ون و هامانی وه زیرمان له گهل هه موو دارو ده سته ی فیرعه ون دا نوغروئی ناومان کردن ﴿وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُظْلِمَهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ﴾ جا وه نه بی پیره ردگار بهم سزادانه ی: که نه و سه ریچی کارانه ی پی سزادان سته می لئی کرد بن به لکوو خویمان سته میان له خویمان کردو سزادانه که یان پراویری تاوانه کانیانه.

حال و وه زعی بته رسته کان ده ق ده شو به تته حالی جال جال و که

مَثَلُ الَّذِينَ

أَتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ كَمَثَلِ الْعَنْكَبُوتِ
 اتَّخَذَتْ بَيْتًا وَإِنَّ أَوْهَنَ الْبُيُوتِ لَبَيْتُ الْعَنْكَبُوتِ
 لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يَدْعُونَ مِنْ
 دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٤٢﴾ وَتِلْكَ
 الْأَمْثَلُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ وَمَا يَعْقِلُهَا إِلَّا الْعَالِمُونَ

له‌وه‌پیش په‌روه‌ردگار شه‌وه‌ی رونکرده‌وه: که نه‌وانه‌ی موشریک و بته‌پرست بوون، خودا به‌سزای دنیایی له‌ناوی بردن، عه‌زایی قیامه‌تیشیان زور سه‌خت و کوشنده‌یه. شه‌و خودا دروژنانه‌یان نه‌له‌دونیا‌دا فریایان که‌وتن و سزایان لی‌ کویړانه‌وه، نه‌له‌قیامه‌ت‌دا سودیان بویان ده‌بی. نه‌مجار دوا به‌دوای شه‌و رونکرده‌وه‌یه حال‌و وه‌زعی شه‌و موشریکانه ته‌شبه ده‌کا به‌حال‌و وه‌زعی جال‌جال‌وکه: که خانو دروست ده‌کا بو شه‌وه‌ی له‌زیان و کاره‌سات بی‌پاریزی و تی‌یدا بجه‌وتنه‌وه، به‌لام له‌واقع‌دا شه‌و خانو له‌هیچ شتیک ناپاریزی. ساردو گهرمی لی‌ دوور ناخاته‌وه. به‌م لی‌کچواندن و ته‌شبه ده‌یه‌وی حقیقه‌تیک رون بکاته‌وه و شه‌و رابگه‌یه‌نی: که له‌بوونه‌وه‌ردا هیژیکي ره‌هاو موطلق ه‌یه: که هیژو ده‌سه‌لاتی خودایه، جگه له‌و هیژو ره‌هایه یه‌زدانییه هیژو تواناکانی مه‌خلوقات زه‌بون و بی‌و ه‌جن، پاریزگاری هیچیان پی‌ ناکری، هر که‌سیک پشتیان پی‌ ببه‌ستی و به‌هیوا پی‌ سزای لی‌ دوور بجه‌نه‌وه، ده‌ق ده‌شوبه‌یتته شه‌و جال‌جال‌وکه به‌سته‌زمانه زه‌عیفه: که په‌نا ده‌باته به‌ر شه‌و ته‌ندراوه ته‌نکه‌له‌ی هیچ شتیک لی‌ ناگه‌رپته‌وه. بوون و نه‌بوونی وه‌کوو یه‌ک وایه.

ده‌فهرموی: ﴿مَثَلُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ كَمَثَلِ الْعَنْكَبُوتِ اتَّخَذَتْ بِئْتًا﴾ واته: نه‌زیله‌و مه‌شل و غوونه‌ی نه‌وانه‌ی هاوه‌ل بو خودا داده‌نین و له‌جیاتی په‌روه‌ردگار بت و صه‌نم ده‌پرست و به‌ته‌ما یارمه‌تی و سودو قازانجن لی‌یان، په‌رستشیان بو ده‌کن به‌هیوا شه‌وه‌ی له‌کاتی ته‌نگانه‌دا به‌هانایانه‌وه بیتن، ده‌ق ده‌شوبه‌یتته حال‌و وه‌زعی جال‌جال‌وکه له‌زه‌بوونی و لاوازی‌دا، خانوی کرده گهرماو سه‌رمای لی‌ دوور بخاته‌وه، زیان و خه‌تری لی‌ بگپړته‌وه. به‌لام هیچ کامیکی له‌مانه بو ده‌سته‌به‌ر نابی، کاتیک پی‌ویستی به‌پاراستن پی‌ ناپاریزی و هیچ زیانیکی لی‌ دوور ناخاته‌وه. روژی قیامه‌ت کرده‌وه‌ی شه‌و کافرانه‌ش (که به‌ته‌ما په‌رستش و کرده‌وه‌کانیان) چاوه‌روانن په‌رستراوه‌کانیان شه‌فاعه‌تیا بو بکن، به‌لام هیچ کامی له‌مانه‌یان بو ده‌سته‌به‌ر نابی، ده‌ق وه‌کوو حال‌و جال‌جال‌وکه وایه، وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تر‌دا ده‌فهرموی: ﴿وَقَدْ مَنَّا إِلَىٰ مَاعْمَلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً مَّنْثُورًا﴾ (الفرقان: ۲۳).

ئه‌جار بئی هیژی خانووی جالجالۆکه رون ده‌کاته‌وه ده‌فهرمووی: ﴿وَإِنْ أُوْهِنَ الْبُيُوتُ لِبُتِّ الْعَنْكَبُوتِ﴾ بی‌گومان زه‌عیف‌ترین خانوو خانووی جالجالۆکه‌یه، به‌که‌م‌ترین هیژ ده‌پروخی، ئاسه‌واریکی نامی‌نی، کارو کرده‌وهی ئه‌و کافران‌ه‌ش روژی قیامت هیچ سودیکیان نیه ده‌بنه‌ تۆزو با. جا ئه‌گهر ئه‌وان تۆزقالتک زانیارییان بوویایه‌و بیانزانیایه: که‌ بته‌کانیان؛ خودا درۆزنه‌کانیان هیچ سودیان پئی ناگه‌یه‌نن، ئه‌و په‌رستش و بته‌رستی‌یه‌یان نه‌ده‌کرد، وه‌لێ له‌راستی‌دا ئه‌وان له‌ئه‌وپه‌ری نه‌فامی و نه‌زانی‌دان و هیچ له‌ناکام و سه‌ره‌نجامی شته‌کان نازانن بۆیه‌ به‌ته‌مای سودی ئه‌و بته‌رستی‌یه‌ن به‌هیوان ئه‌و خودا درۆزنانه‌ فریایان بکه‌ون.

ئه‌جار جه‌خت له‌سه‌ر ئه‌وه ده‌کاته‌وه: که‌ ئه‌و په‌رستراوانه‌ هیچ نین و هیچیان پئی ناگرێ، هه‌ره‌شه‌ی له‌عیباده‌ت‌که‌ره‌کانیان کردو فهرمووی: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ﴾ بی‌گومان په‌روه‌ردگار زاناو ناگاداره به‌حالۆ وه‌زعی ئه‌وانه‌ی ئیوه‌ جگه‌ له‌خودا په‌رستشیان بۆ ده‌که‌ن، ده‌زانی: که‌ ئه‌وبت و سه‌نه‌مانه‌ی ئیوه‌ ده‌یانپه‌رستن نه‌سود ده‌گه‌یه‌نن نه‌زیان. هه‌ر کاتی خودا بیه‌وی زیانتان پئی بگه‌یه‌نی ئه‌و په‌رستراوانه‌تان ناتوانن هیچ یارمه‌تیتان بده‌ن. نمونه‌ی ئه‌وانه‌ له‌بئی سودی‌دا وه‌کوو خانووی جالجالۆکه‌ وایه.

وئ ده‌چی ماناکه‌ به‌م جوژه‌ بئی: ئه‌وانه‌ی ئیوه‌ جگه‌ له‌خودا ده‌یانپه‌رستن هیچ نین، ئه‌وه‌نده‌ بئی نرخ و بئی ده‌سه‌لاتن به‌هیچ حسی‌ن.

﴿وَهُوَ الْعَزِيزُ﴾ په‌روه‌ردگار بالاده‌ست و خاوه‌ن ده‌سه‌لاته‌ بۆ تۆله‌ستانده‌وه له‌وانه‌ی پئی کافرن و هاوه‌لی بۆ به‌په‌وا ده‌زانن، ده‌ی که‌وابی ئه‌ی بئی بپروا موشریکه‌کان خۆتان له‌عیقاب و تۆله‌ی خودا بپاریزن به‌ئیمانیه‌تتان، پیش ئه‌وه‌ی سزاو تۆله‌ی سامناکی نازل بئی بۆ سه‌رتان، په‌ندو عیبه‌رت له‌گه‌ل و نه‌ته‌وه‌کانی پیشوو وه‌ربگرن، با ئیوه‌ش به‌ده‌ردی ئه‌وان نه‌چن. دلنیا‌بن هه‌ر کاتی عه‌زابی خودا بیته‌ سه‌رتان، ئه‌و بت و سه‌نه‌مانه‌ی ئیوه‌ به‌خودایان ده‌زانن و په‌رستشیان بۆ ده‌که‌ن هیچ سودیکیان بۆتان نابێ. ﴿الْحَكِيمُ﴾ خودا داناو لیزانه‌ له‌کاره‌کانی‌دا،

لهه لسوراندنى بوونه وهردا، له بهر پرتوه بردنى مه خلوقاتى دا، ههر كه سى شياوى فوتان و سزا بى ده يفه و تىنى، كه سى كيش شياوى مانه وه بى ده يه يلى ته وه.

﴿وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ لِنَاسٍ﴾ تهو په ندو مه شه لانه له قورئان دا بو ئاده ميزاد لى ده ده ين، تهو نمونه و نه زيلانه ي بو دى نينه وه، بو شه وهى تهو شتانه ي له بى رو بو چونيان دووره لى يان نزىك بكه ينه وه، تهو شتانه ي لى يان تى ناگن بو يان رون بكه ينه وه تهو حوكم و ياسايانه ي تى ناگن يان له ذيه تيان ياخى بو وه بو يان به يده ست بى و له ناوهر و كه كه ي حالى بن و سود و قازانجه كانيان بزائن.

﴿وَمَا يَعْقِلُهَا إِلَّا الْعَالَمُونَ﴾ لهو په ندو مه شه لانه حالى نابى، له حه قيقه تيان ناگا، مه گهر كه ساتيك: كه زاناو تى گه ييش تون و له مه سائيل و قه ضيه كان ورد ده بنه وه.

هاوه لى خو شه ويستى پى غه مبه ر ﴿جَابِرٌ دَهْلِيٌّ﴾ پى غه مبه ر ﴿ثُمَّ نَآيَهُ تَهَى خَوَّيْنِدَهُ وَهُوَ فَرَمُوِي﴾ ﴿الْعَالَمُ مِنْ عَقْلِ اللَّهِ تَعَالَى فَعَمَلُ بَطَاعَتِهِ وَاجْتِنَابُ سَخَطِهِ﴾ په روه ردگار بهم نايه ته رده ي موشريكه كانى قورپه يشى دايه وه: كه به گالتو و لاقرتى كردنه وه، ده يان گوت: خوداى موحه مده باسى ميش و جالجالو كه ده كا، سه يره تهو سه رپره ق و ملهورانه تهو ته صويره قورئانيه نه يه ژاندى چونكه عه قليان نه بوو، نه فام و نه زان بوون.

دره ستر دنى ناسمانه كان و زهوى و سودى خو يندنى قورئان و نو يژ كردن

خَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٤﴾ أَتُلُّ مَا أَوْحَىٰ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ ﴿٤٥﴾

لەو پێش پەرەردگار فەرمانی بە ئادەمیزاد کرد: کە ئیمان بەهێنن، بێ بناغەیی بپەرستی رۆن کردەو، بەلگەو دەلیلی موشریکەکانی پوچ کردنەو. ئەجار لێرەدا سەرئەمیزاد رادەکیشتی بۆ لای خودایەک: کە شیای عیبادهت بۆ کردنەو هیچی لێ یاخی نابێ. بەدیھێنەری ئاسمانەکان و زەویە، رێبازی خوداپەرستی و طاعتی بۆ بەندەکانی رۆن کردۆتەو.

دەفەرموی: ﴿خلق السموات والأرض بالحق﴾ پەرەردگار ئاسمانەکان و زەوی بەدیھێتوان و بەو شێوە جوان و بێ خەوشییە خۆلقاندونی، تا ئاماژە بن لەسەر بەدەسەلاتی و قودرەتی بێ سنووری، ھەر و ھا بۆ ئەوێ بێنە کانی خێر و فەر بۆ ئێوەی ئادەمیزاد، بۆ ئەوێ فائیدە دینی و دونیاییتان لێیان دەست بکەوێ، ﴿ان في ذلك لآية للمؤمنين﴾ بێگومان لەدروستکردنیان بەو شێوە رێک و پێکە نیشانەیی ئاشکراو نمایان ھەن لەسەر تاكو تەنھایی خودا، لەئولوھییەت و ربوبییەتدا، نھێنی ئەو بەلگەو نیشانانە کەسانێک لێیان ھالێ دەبن و ھەستیای پێ دەکەن: کە خاوەن بڕواو یەقین بن، چونکە ھەر ئەوان بوونەو ھەر دیاردەکانی دەکەنە نیشانەیی ھەبوونی خودای تاكو تەنھا.

ئەجار پەرەردگار فەرمان بەپێغەمبەر دەکا: کە قورئان بۆ ئادەمیزاد بخوێنیتەو تێیان بگەیهنێ و ھەول بدا زانیاری زیاتر بەدەست یێنن لەسەر تاكو تەنھایی خودا. دەفەرموی: ﴿أتل ما أوحى إليك من الكتاب﴾ ئەو پێغەمبەر ئەو نیگایە بۆمان ناردوی بۆ مەردومگەلەکەیی بخوێنەو تێیان بگەیهنە. ھەروا ھەموو شوێنکە و تەوویە کیشت بەگوێرەیی توانا و بۆ گونجیان پێویستە درێغی نەکا و قورئان بلاو بکاتەو لەموسوڵمانانی بگەیهنێ و بانگەوازی کەسانی دیکەش بکا بۆ پەڕپەریکردنی پەيامی قورئان. چونکە قورئان نورو ھیدایەت و رەحمەتە، رێنومایی خێر و سەرفرازییە، چارەسەری نەخۆشی و تەنگژەو قەیرانەکانی پێیە!!

﴿واقم الصلاة، إن الصلاة تنهى عن الفحشاء والمنكر﴾ ئەو پێغەمبەر! خۆت و شوێنکە و توانت نوێژەکانتان جێ بەجێ بکەن، نوێژی فەرزو سوننەت ئەنجام

بدن، روکن و مهرجه کانیان به ریک و پیک جی به جی بکه ن. خوشوع و گهر دنکه چی خوتانی تیدا دهر برن، بیگومان نویژی به راستی نینسان له کاری خراب و فیتنه و ناشوب ده گیریتته وه، همر که سی نویژی به راستی بکا، کاری خرابی لی ناوه شیتته وه. نویژ ره ه نومایی نیمان و دنیایی به، هوی لابر دنی خهم و نار په حه تییه. پیغه مبه ر ۞ همر کاتی کاریکی گرنگی هاتبیته پیش، توشی غهم و نار په حه تیه ک بووبی په نای بۆ نویژ کردن بردوه.

طبه رانی فرموده یه کی دهر هیتاوه به ریوایه تی عیمران و نیبنو عه بباس به مرفوعی ده لئین: پیغه مبه ر ۞ فرمویه تی: (من لم تنه صلاته عن الفحشاء والمنکر لم تزده من الله إلا بعدا) که سیک نویژه که ی جل ه وگیری له خراپه و ناشوب لی نه کا، به نویژ کردنه که ی جگه له دوور که وتنه وه له خودا هیچی تری بۆ دهسته به ر نابی!

ههروه ها نه حه دو نه سائی و حه کیم و به یه هقی له نه نه سه وه ریوایه تیان کردوه: ده لئ: پیغه مبه ر ۞ فرموی: (حبب الي من دنیاکم ثلاث: النساء والطیب وجعلت قره عینی فی الصلاة).

له دونیای ئیه ودا سی شتم لاخوشن: ئافره ت، بۆنی خوش، فینکایی چا ویشم له نویژدا بۆ دهسته به ر ده بی.

خوشوع و خضوع مه رجی سه ره کی نویژن، ده بی به دل سوزیی و به لی پراوی نه نجام بدری، ده بی نویژ که ره هه ست بکا له خزمه ت پهروه رد گاری دا وه ستاوه و ناخواه تن له گه ل نه و ده کا، گه وه بی و شکۆمه ندیی خودای له دل دا بی، ترسی عه زاب و تۆله ی بی تامانی هه بی، نه گه ر نویژه که ئاوا نه بی نه و کاته بریتی ده بی له جم و جۆل و ناخاوتنیکی تایبه تی بی گیان! مه به سه سه ره کیه که ی لی وه ده سه ت نایه!

نه بچار پهروه رد گار جه خت له سه ره گه وه بی نویژ ده کاته وه ده فرموی: ﴿ولذکر الله اکبر والله یعلم ماتصنعون﴾ نویژ گه وه ره ترین طاعه ت و

خوداپەرستىيە، خودا دەزانى ئىۋە چ كارىك ئەنجام دەدەن، خىرە يان شەرە، دەزانى دله كانتان چىيان تىدا حەشار دراۋە، نىەت و مەبەستان چىەو چى نىە، بەراستى ئەمە وادەو ھەرەشەيە، ھەلئانى ئادەمىزادە بۆ مراقەبە كردنى خودا لەھەموو حالو ۋەزەيكياندا، چونكە كەسىك بزانى خودا دەبينى و ئاخاوتنى دەبيسى، پىۋىستە ھەيا لەخودا بكا، لەعەزابى بترسى، بەدلىسوزى عىبادەتى بۆ بكا، كەسىك بەدلىسوزى بەندايەتى خوداى كرد، بەۋەعى و تىفكرىنەۋە خوداپەرستى خۆى ئەنجام دا، بەمرازگەيشتوۋە ئەركى بەندايەتى خۆى بۆ خوداى خۆى بەجى ھىناۋە.

خودايە وامان لى بكة بەدل و بەگيان بەندايەتيت بكەين، خۆمان بناسين و تۆ بناسين، جەزبەى تۆناسينمان تىدا دروست بكة.

بەيارمەتى خودا شەۋى (۱۸/رمضان/۱۴۲۱ھ) (۲۰۰۰/۱۲/۱۴)

لەپاكنوۋسى جزمى بىستەم بوۋمەۋە

خودايە تۆفيقمان بدە بۆ تەۋاۋ كردنى بەرگەكانى دىكەى ئەم تەفسىرە پىرۆزە

(ملا محمود أحمد محمد)

۱۱۱	ره‌تکردنه‌وی قوریشیه‌کانی مه‌ککه بۆ قورئان و به‌درۆ خستنه‌وه‌یان بۆ پیغه‌مبەر ﷺ	۱۵
۱۱۴	ئیمانیه‌تانی چهند کۆمه‌لێک له‌ خاوه‌ن نامه‌کان به‌ قورئان	۱۶
۱۲۰	ره‌تدانه‌وی شوپیه و گومانی موشریکه‌کان	۱۷
۱۳۱	ریسوا کردن و سهر کوتانه‌وی موشریکه‌کان رۆژی قیامت به‌سی پرسیار	۱۸
۱۳۶	په‌روه‌گار خاوه‌ن و خودای بونه‌وه‌وه‌ی ههر ئه‌و شیایوی هه‌مدو سوپاسه	۱۹
۱۴۰	به‌لگه‌ی نیشانه‌ی ده‌سه‌لاتی خودایانه‌ی په‌روه‌گار سه‌رکوتانه‌وی موشریکه‌کان	۲۰
۱۴۵	چیرۆکی قارون له‌ چهند زنجیره‌یه‌ک دا زنجیره‌ی یه‌که‌م: سته‌مکردن له‌ نه‌ته‌وی موساو بوغرابوونی به‌ مال و سامان	۲۱
۱۵۰	بری دیاردی بوغرابوونی قارون و له‌ خۆبایی بوونی	۲۲
۱۵۵	په‌ند وه‌رگرتن له‌ چیرۆکی قارون	۲۳
۱۵۷	هه‌ندی سه‌ر گورشته‌ی به‌ سه‌ر هاتی پیغه‌مبهری ئیسلام له‌گه‌ل هاوه‌لانی دا	۲۴
۱۶۶	به‌ تاقیکردنه‌وی ئاده‌میزادو پاداشته‌که‌یان	۲۵
۱۷۸	هه‌لوێست و هه‌لس و که‌وت له‌گه‌ل باوک دایک دا به‌ تاقیکردنه‌وی موسولمانان و هه‌ره‌شه له‌ کافرو دوو‌په‌روه‌کان	۲۶
۱۸۶	چیرۆکی هه‌زه‌تی نوح (عليه السلام) له‌گه‌ل قه‌ومه‌که‌ی	۲۷
۱۸۹	چیرۆکی هه‌زه‌تی ئیبراهیم (عليه السلام) له‌ گه‌ل نه‌ته‌وه‌که‌ی	۲۸
۱۹۷	وه‌لامی قه‌ومی ئیبراهیم بۆی وئیمانیه‌تانی لوط به‌ ئیبراهیم و ئه‌ژماردن نیعمه‌تی خودا به‌ سه‌ر ئیبراهیم دا	۲۹
۲۰۳	چیرۆکی هه‌زه‌تی لوط (عليه السلام) له‌ گه‌ل گه‌له‌که‌ی دا	۳۰
۲۰۸	چیرۆکی هه‌زه‌تی شوعیب و هودو سالح و موسا (درودی خودایان له‌سه‌ری)	۳۱
۲۱۲	حال و وه‌زعی بته‌په‌سته‌کان ده‌ق ده‌شو به‌یتته‌ حالی جانجالۆکه	۳۲
۲۱۵	دروسته‌کردنی ئاسمانه‌کان و زه‌وی و سودی خوێندنی قورئان و نوێژکردن	۳۳

پیپرستی سهره باسه کان

ژ	سهره باس	ژماره ی لاپره
	به لگه کانی تاک و ته نهایی خوداو نیشانه ی دهسه لاتی بی سنووری	۳
	هر خدا غه بیزانو کسی تر به سهر نهینی ئاسمانه کان وزه وی داناگدار نیه	۱۷
	موشریکه کان نینکاری زیندو بونه وه دهکن	۲۰
	قورئانی پیروز به لگه له سهر راستی پیغه مبهرایه تی حه زه تی موچه ممه د	۲۷
	همندی له نیشانه و به لگه کانی هاتنی قیامت	۳۵
	فوو کردن به شاخی صوردادو رویاندنی کیوه کان	۴۱
	خهریک بوون به عیباده تی خوداو خویندنی قورئان و همدو سوپاسی دلسوزانه بو زاتی پاکی	۴۵
	قپی دانی موسا <small>عليه السلام</small> بو ناو زینی نیل و دواپی گیرانه وه ی بولای دایکی، مژده پیدانی به وه که نهم زاروکه دهکینه فرستاده	۵۹
	کوژرانی کابرای قیبطی به هه له دهدهستی حه زه تی موساو هه لاتنی له ولاتی میصر	۶۹
۱۰	رویشتنی موسا <small>عليه السلام</small> بو ولاتی مه دینه و ماره کردنی کچی حه زه تی شوعیب له وی	۷۶
۱۱	گه رانه وه ی موسا <small>عليه السلام</small> بو میصرو نیگا بو هاتنی	۸۸
۱۲	پیغه مبهرایتی حه زه تی هارون <small>عليه السلام</small> له گه ل موسا <small>عليه السلام</small> داو به درو خستنه وه بیان له لایمن فیرعه ونه وه	۹۷
۱۳	دهمه ده می ی فیرعه ون دهرباره ی خودایه تی (الله) و سهرنجامی سهر ره قی خوی و نه ته وه که ی	۱۰۱
۱۴	پیپرستی ناده میزاد بو ناردنی پیغه مبه ران و له کو تایی دا ناردنی حه زه تی موچه ممه د	۱۰۶